

รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัย
ใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

กุลธิดา อนุตรกุลศรี

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความ
ช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

MODEL AND PROCESS TO ASSIST PREGNANT ADOLESCENTS : CASE
STUDY OF THE ORGANIZATIONS IN BANGKOK

KULTIDA ANUTARAKULSRI

A Thesis Submitted in partial Fulfillment of Requirements
for MASTER OF SCIENCE (Applied Behavioral Science Research)
INSTITUTE OF RESEARCH IN BEHAVIORAL SCIENCE Srinakharinwirot University

2018

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาบัตร

เรื่อง

รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัย

ใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ของ

กุลธิดา อนุตรกุลศรี

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาบัตร

ที่ปรึกษาหลัก

ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สม)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิยาพร กันดา

ธนะวัฒน์)

ที่ปรึกษาร่วม

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาสุภกร์ จันประเสริฐ)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ไชยจุกุล)

ชื่อเรื่อง	รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย	กุลธิดา อนุตรกุลศรี
ปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2561
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศรา พึ่งโพธิ์สม

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กรและบุคคล และเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แบบการศึกษาเฉพาะกรณี มีผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับบริหาร และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ แม่วัยใส โดยดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการเทคนิคสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า พบว่ารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1)รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น เป็นรูปแบบที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกายและความต้องการด้านทุนชีวิต 2) รูปแบบฟื้นฟูเยียวยาทางจิตใจ เป็นรูปแบบที่ให้ความช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยา จิตใจ แม่วัยใสและครอบครัวให้มีสุขภาพจิตที่ดี 3)รูปแบบติดอาวุธทางปัญญา เป็นรูปแบบที่ส่งเสริมความรู้ สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพต่างๆ และ 4)รูปแบบคืนสู่ครอบครัว เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่แม่วัยใสผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและรูปแบบอื่นๆมาแล้ว สำหรับแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แบ่งเป็นระดับปฏิบัติงาน ได้แก่ การเข้าถึงกลุ่มแม่วัยใสและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ระดับองค์กร ได้แก่ เสริมสร้างพลังในคนทำงานและสรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน และระดับนโยบาย ได้แก่ การผลักดันให้เป็นสวัสดิการสุขภาพถ้วนหน้า จากรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสามารถนำมาพัฒนาเป็นคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ : รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส, การศึกษาเฉพาะกรณี, องค์กรในจังหวัดกรุงเทพ

Title	MODEL AND PROCESS TO ASSIST PREGNANT ADOLESCENTS : CASE STUDY OF THE ORGANIZATIONS IN BANGKOK
Author	KULTIDA ANUTARAKULSRI
Degree	MASTER OF SCIENCE
Academic Year	2018
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Narisara Peungposop

The research aims to develop a model and process to assist pregnant adolescents in the dimensions of cause, process and results at the organizational and individual levels and to find ways to develop patterns to provide assistance to pregnant adolescent consistent with change in society. The case study approach was employed in the research. The key informants divided into two groups (1) the executive personnel group consisting director, and (2) the staff and were first informants group of pregnant adolescents and conducted qualitative research, the collection of data by studying documents and in-depth interviews, such as participatory observation data analysis by content analysis and data reliability and checking using the triangular technique. The research found that a model and process to assist pregnant adolescents can be divided into four models (1) to meet the needs of the necessary model which was organized to meet the basic needs of the body and the needs of life costs., (2) Psychological rehabilitation model is a model that provides help, rehabilitation, healing of the mind, the pregnancy adolescents and the family to have good mental health., (3) to develop knowledge and skills model that promotes knowledge, creates life skills and develops potentials., (4) to return to the family model was a model that occurred after the process of helping pregnant adolescents and other models. The development patterns to provide assistance to pregnant adolescents which were consistent with social divided into operational levels, including access to the group of pregnant adolescents and working with strong network partners. The organizational level include the empowerment of workers and recruited sources of support for investment funds and at the policy level included a push forward for welfare. A model and process to assist pregnant adolescents can be developed into a manual to be used as a guideline for the relevant organizations.

Keyword : Model and Process for Pregnant Adolescents, Case Study, Organizations in Bangkok

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทเป็นความตั้งใจที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยสำหรับผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยต้องทำงานด้วยและเรียนด้วยในขณะเดียวกัน การจัดสรรเวลาจึงเป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาต่อ ซึ่งระหว่างการศึกษาต่อนี้ผู้วิจัยได้ประสบการณ์เรียนรู้ต่างๆมากมาย ทั้งประสบการณ์ที่เป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ชีวิต ทั้งยังเป็นการฝึกความรับผิดชอบ ค้นคว้าหาข้อมูล รวมไปถึงการทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนที่มีความแตกต่างกัน

ปริญญาโทฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้หากขาดการแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศรา พึ่งโพธิ์สม และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิทย์ จันประเสริฐ รวมถึงคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์ทุกท่าน

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสละเวลาให้ข้อมูลสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณพี่ๆและเพื่อนๆทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจตลอดมา

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดทำปริญญาโทฉบับนี้ ไม่ด้านใดด้านหนึ่งทั้งเพื่อนที่เป็นที่ปรึกษา และทุกท่านที่เกี่ยวข้อง

ตลอดระยะเวลาของการศึกษาในระดับวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตนี้มีเรื่องราวต่างๆผ่านเข้ามาในชีวิตของผู้วิจัยทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย บางเรื่องทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำปริญญาโททำให้ผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้ หลายครั้งที่คิดจะทิ้งปริญญาโทไปนี้ แต่เมื่อสุดท้ายแล้วอุปสรรคใดที่ผ่านเข้ามาก็เป็นบททดสอบของชีวิตผู้วิจัย ต้องขอบพระคุณคณาจารย์ที่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และขอบคุณทุกท่านที่เป็นครูสอนประสบการณ์ชีวิต

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่เป็นแรงผลักดันให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จอีกขั้น แม้ว่าตลอดระยะเวลาที่ศึกษาต่อจะมีอุปสรรคมากมายโดยเฉพาะในช่วงท้ายของการทำปริญญาโทเล่มนี้

กุลธิดา อนุตรกุลศรี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม	10
ส่วนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสังคมสงเคราะห์	12
ส่วนที่ 3 แนวคิดการตั้งครอบครัวไม่พร้อม	17
ส่วนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎีและมุมมองอื่นๆที่เกี่ยวข้อง	25
ส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
ส่วนที่ 6 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
ส่วนที่ 1 แบบแผนการวิจัย.....	39

ส่วนที่ 2 พื้นที่ศึกษาและวิธีการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา	40
ส่วนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล	43
ส่วนที่ 4 วิธีการเก็บข้อมูล	49
ส่วนที่ 5 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย	52
ส่วนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล	57
ส่วนที่ 7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล	58
ส่วนที่ 8 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	59
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล	61
ส่วนที่ 2 บริบทสถานการณ์ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส	66
ส่วนที่ 3 มูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส	86
ส่วนที่ 4 รูปแบบและกลไกการความช่วยเหลือแม่วัยใส	119
ส่วนที่ 5 แนวทางทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม	125
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	129
สรุปและอภิปรายผล	129
ข้อจำกัดงานวิจัย	146
ข้อเสนอแนะการนำไปใช้และพัฒนางานวิจัย	146
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	155
ประวัติผู้เขียน	164

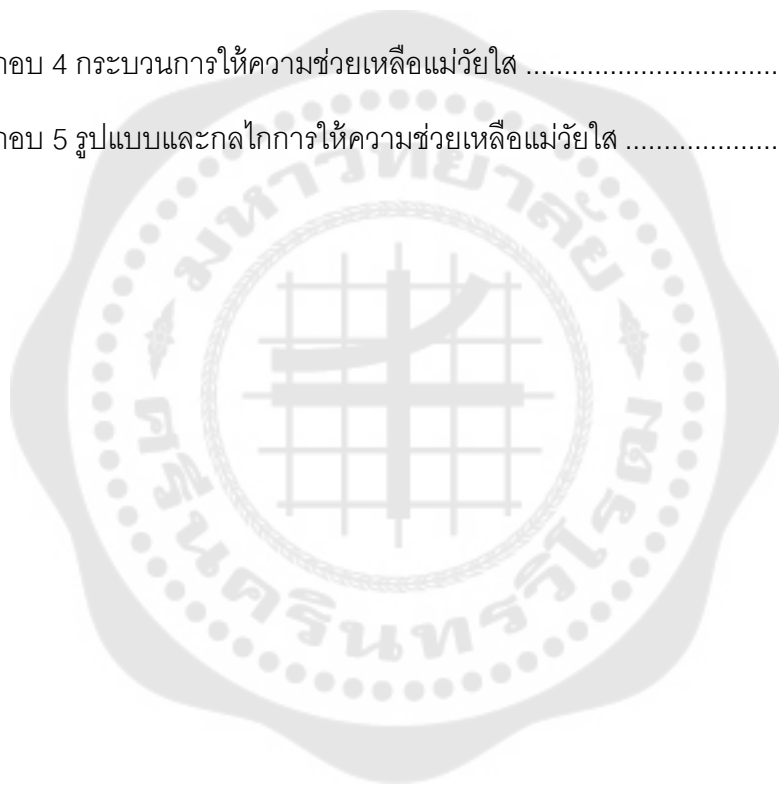
สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับบริหาร.....	44
ตาราง 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน.....	46
ตาราง 3 แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	54
ตาราง 4 ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส	72

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 ความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of need)	29
ภาพประกอบ 2 Triad Reciprocal Determinant การเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญมีอิทธิพลต่อกัน	31
ภาพประกอบ 3 พื้นที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส.....	75
ภาพประกอบ 4 กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส	109
ภาพประกอบ 5 รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส	120

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นเกิดจากสภาพร่างกายของวัยรุ่นที่ยังเจริญเติบโตอย่างไม่เต็มที่ และจิตใจยังไม่มีความพร้อมเหมือนวัยผู้ใหญ่ ทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรรภ์และการคลอด นอกจากนี้การตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นยังส่งผลต่อครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ดังนั้นหน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องตระหนักถึงปัญหาในการร่วมมือแก้ไข ปัญหาการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น (สุภวรรณ เจตวงศ์, จาริรัตน์ ชูตระกูล, ประกายดาว พรหมประพัฒน์, สมสุข ไสภวานิตย์, จิตติมา มโนชัย, รุจิรา วัฒนายิ่งเจริญชัย, 2556) การตั้งครรรภ์ของวัยรุ่นเป็น ปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ กำหนดให้ลดอัตราการคลอด ในกลุ่มวัยรุ่นลง เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 3 ว่าด้วยการสร้างหลักประกันให้คนมีชีวิตที่มีคุณภาพและ ส่งเสริมสุขภาพที่ดีของทุกเพศทุกวัย (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข, 2560) ในประเทศไทยยังมีเด็กผู้หญิงที่ตั้งครรรภ์จำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิ อนามัยเจริญพันธุ์ ไม่สามารถเข้าถึงความรู้ การศึกษาและบริการอนามัยเจริญพันธุ์ที่เหมาะสม ซึ่ง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันเด็กและวัยรุ่นกลับ ไม่ได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับวัยอย่างเพียงพอเพื่อสามารถรับมือและป้องกันตนเองจาก สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ อีกทั้งปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยด้านครอบครัว การศึกษา ตลอดจนบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมเหล่านี้ทำให้ประเทศไทยมีจำนวนวัยรุ่น ตั้งครรรภ์มากมาย ส่วนหนึ่งอาจเลือกตั้งครรรภ์ต่อจนคลอดเป็น “แม่วัยใส” และอีกส่วนหนึ่งเลือกที่ จะทำแท้งจากสถานการณ์ที่บังคับ จากการเปลี่ยนบทบาทวัยรุ่นสู่แม่วัยใสทำให้ส่งผลกระทบต่อทั้งใน ระยะสั้นและระยะยาวต่อการดำเนินชีวิต สุขภาพ สังคมและเศรษฐกิจ วัยรุ่นที่ตั้งครรรภ์ต้องเผชิญ กับความเครียดและอาจเกิดภาวะซึมเศร้า หลายรายต้องปกปิดครอบครัว จึงมีความเสี่ยงสูงต่อ การเจ็บป่วยระหว่างตั้งครรรภ์และคลอด ดังนั้นประเทศจึงสูญเสียทรัพยากรมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้

ปัจจัยการนำไปสู่การตั้งครรรภ์ไม่พร้อมนั้นมีความซับซ้อนเชื่อมโยงหลายมิติและมีความ แตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของวัยรุ่น เช่น อายุ สถานภาพสมรส การศึกษาฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนครอบครัวและชุมชน การมีเพศสัมพันธ์จากอิทธิพลของแอลกอฮอล์และสาร เสพติด การเข้าถึงอนามัยเจริญพันธุ์ ค่านิยมเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ปัจจัยเหล่านี้มี

ความเชื่อมโยง ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปก็ล้วนเป็นปัจจัยกระตุ้นหรือช่วยยู่ให้เด็กมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน เช่น สถานบันเทิง สื่อต่างๆ ละครโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ประกอบกับการที่ตัววัยรุ่นเองละเลยการป้องกันตัวหรือคุมกำเนิด รวมถึงการขาดทักษะการปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์ อีกทั้งการใช้กฎหมายต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้มีการคุมครองสิทธิเด็กยังไม่มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ ดังเห็นได้จากจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดให้จบการศึกษาภาคบังคับ(กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย,2556)รายงานประจำปี 2561 สำนักงานอนามัยเจริญพันธุ์พบว่า กลุ่มนักเรียนมีเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชาย ในปี พ.ศ. 2560 มีแนวโน้มการใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก และครั้งล่าสุดของนักเรียนสูงขึ้น ประมาณร้อยละ 69-76 และ 65-76 ยังพบการคลอดในแม่วัยรุ่น พ.ศ. 2556-2560 ลดลงจากเดิม ทั้งในกลุ่มอายุ 10-14 ปี และ 15-19 ปี นอกจากนี้ยังพบการคลอดซ้ำในแม่วัยรุ่นที่เคยเพิ่มขึ้นทุกปีนั้น เริ่มลดลงในปี พ.ศ. 2559 แต่พบว่าแม่วัยรุ่น อายุ 10-14 ปีมีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1 (สำนักงานอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย,2562) ในรัฐบาลของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ในกลุ่มวัยรุ่น ได้แก่ สิทธิการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสารและความรู้ รวมทั้งได้รับบริการอนามัยเจริญพันธุ์ที่ได้รับการรักษาความลับและความเป็นส่วนตัวได้รับสวัสดิการสังคมอย่างเสมอภาค (สำนักงานอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย,2562)

การทำให้วัยรุ่นเข้าถึงบริการทางสังคมตามความต้องการเป็นบทบาทและความรับผิดชอบของโรงพยาบาลและผู้ให้บริการ ซึ่งบริการต่างๆที่จำเป็นสำหรับวัยรุ่น เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำวิธีปฏิบัติตัว (counseling) ในกรณีที่ตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาการให้คำปรึกษาแนะนำทางเลือกที่เหมาะสม เนื่องจากอาจเกิดความกังวลไม่กล้าบอกความจริงกับพ่อแม่เพราะกลัวถูกตำหนิ บางคนต้องการบ้านพักชั่วคราวระหว่างตั้งครรภ์ ซึ่งบริการเหล่านี้จำเป็นต้องมีบุคลากรการให้คำปรึกษา (counsellor) ที่ได้รับการฝึกฝนและมีความเชี่ยวชาญ บริการทางด้าน การแพทย์ และบริการทางด้านสังคม เช่น การจัดหาที่พักชั่วคราว การจัดหาผู้อุปการะทารกที่ตนไม่สามารถเลี้ยงดูได้ และการช่วยเหลือด้านค่ารักษาพยาบาล บริการเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่นเมื่อตั้งครรภ์ไม่พร้อม(สัญญา ภัทรราชย์. 2547) เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมวัยรุ่นทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่จะค้นหาแหล่งบริการจาก เพื่อน อินเทอร์เน็ต พยาบาลและแพทย์ และเมื่อสอบถามถึงการบริการที่วัยรุ่นรู้จักส่วนใหญ่มักพูดถึงสถานพยาบาลใหญ่ๆ ได้แก่ โรงพยาบาล

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบล และคลินิกเอกชน วิทยุรุ่นมักให้ความสนใจแหล่งบริการสองประเภทที่ผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ได้กล่าวถึง คือ อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน และมูลนิธิรปวีกาที่เป็นที่รู้จักและพูดถึง (ยูนิเซฟ ประเทศไทย.2559) ยูนิเซฟประเทศไทย (2559) ได้วิเคราะห์อุปสรรคในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่เป็นมิตรต่อวัยรุ่น เช่น การรักษาความลับไม่ดีพอในเรื่องการจัดการและความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล บุคลากรขาดการได้รับการฝึกฝนหรือขาดความเชี่ยวชาญ และการตีตราทางสังคมต่อการทำแท้ง เป็นต้น อย่างไรก็ตามพ่อแม่วัยรุ่นกล่าวว่าพวกเขาต้องการการสนับสนุนทางการเงินและการฝึกอบรมในแหล่งบริการต่างๆวิธีเลี้ยงดูบุตรและวิธีเป็นพ่อคนแม่คน

จากการค้นคว้างานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการช่วยเหลือแม่วัยรุ่นจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างกว้างขวาง เช่น ณฑา สุวรรณศรี (2554) การวิเคราะห์สภาพการณ์บริการสุขภาพครอบครัววัยรุ่นตั้งครรภ์: กรณีศึกษาครอบครัว ใช้บริการโรงพยาบาลหนองหนองคาย พบว่า ด้านบริบท พบว่าเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์เป็นสิ่งที่วัยรุ่นต้องการปกปิด ด้านปัจจัยนำเข้า ประสิทธิภาพทางเพศของวัยรุ่นอยู่กับโชคชะตา ผลจากชุมชนขาดการยอมรับเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น ชัดกับธรรมชาติของวัยรุ่นที่ต้องการเรียนรู้ ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ยังเป็นเรื่องภายในครอบครัว ด้านกระบวนการเกิด ไม่มีช่องทางบริการสุขภาพวัยรุ่น บริการที่มีอาจทำให้วัยรุ่นรู้สึกถูกตีตรา วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์จะถูกสังคมตำหนิมากกว่าฝ่ายชายถือเป็นอคติทางเพศภาวะ ด้านผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น วัยรุ่นไม่รู้ว่าขาดประจำเดือนคือ การตั้งครรภ์ เมื่อตั้งครรภ์จะรู้สึกอับอายและเจ็บปวด สูญสิ้นความฝันของครอบครัว จึงหากลวิธีจากเพื่อนสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อให้ตนเองแท้งบุตรและพยายามอำพรางรูปร่างตนเองจนถึงที่สุด เช่นเดียวกับ วาสนา ถิ่นชนอน และ วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์ (2555) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นโดยครอบครัวมีส่วนร่วมในคลินิกฝากครรภ์เครือข่ายบริการสุขภาพ อำเภอชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาความต้องการของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นพบปัญหาความต้องการ ดังนี้ 1) ผู้ให้บริการสุขภาพไม่มีความรู้เฉพาะในการดูแลหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น 2) การป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำไม่ได้ผล 3) ต้องการให้เจ้าหน้าที่มีเวลาให้คำแนะนำ 4) หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นขาดความรู้ในการดูแลตนเอง การเตรียมความพร้อมสำหรับทารกคลอด การเลี้ยงดูบุตร และ 5) ครอบครัวขาดการมีส่วนร่วม และพหุภรรยา ขวัญยืน (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริการการช่วยเหลือวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บ้านพักและครอบครัวจังหวัดเชียงใหม่ จัดตั้งขึ้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเด็ก สตรี และครอบครัวเป็นศูนย์ในการรับรู้เรื่องราวร้องทุกข์หรือปัญหาต่างๆและเป็นศูนย์ในการติดต่อ

ประสานงานระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในการจัดบริการช่วยเหลือ แต่การเข้าช่วยเหลือแก้ไขปัญหายุ้ยรุ่นตั้งครรรณนั้น ยังมีช่องว่างที่สำคัญมีผลต่อการดำเนินงาน ได้แก่ ปัญหากลไกการประสานงาน และการกระตุ้นขับเคลื่อนนโยบายปัญหาความเข้มแข็งต่อการจัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรกับเยาวชน ที่ครอบคลุมสอดคล้องเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นทุกกลุ่ม ทั้งนี้การจัดบริการที่เกิดขึ้น ขาดความเชื่อมโยงระหว่างเพศศึกษา บริการอนามัยเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศ ปัญหาระบบบริการที่ขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งทางด้านสุขภาพ การศึกษา สังคม ชุมชน ครอบครัว ทั้งที่เป็นการดำเนินการโดยภาครัฐ เอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือเยาวชนรอบด้าน ครอบคลุมวงจร สามารถจัดการได้อย่างเหมาะสมเยาวชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ปัญหากลไกการสนับสนุนของระบบการศึกษาในโรงเรียนต่อความเข้าใจการเรียนการสอนเพศศึกษารอบด้านที่เหมาะสมทุกชั้นเรียนต่อการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านสุขภาพทางเพศและปัญหาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมองปัญหาการตั้งครรรณเป็นเรื่องบุคคล

ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา คือ เป็นการศึกษารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส : กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัญหาของผู้หญิงและเด็กในสังคมไทยมีอยู่หลายปัญหาที่มีความซับซ้อนกัน และปัญหาการตั้งครรรณไม่พร้อมของแม่วัยใสที่เป็นปัญหาหนึ่งของสังคมไทยที่เกิดกับวัยรุ่นหญิง การศึกษาที่ผ่านมาพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษากับกลุ่มแม่วัยใส หรือ ผู้หญิงตั้งครรรณไม่พร้อมมีงานวิจัยจำนวนเล็กน้อยที่ศึกษามุ่งศึกษาหน่วยงานที่ให้บริการสวัสดิการสังคมที่เป็นที่ต้องการของแม่วัยใส เหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการศึกษารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส : กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีพื้นที่ประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นมีพื้นที่ชุมชนหลายแห่ง โดยศึกษาองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่มีลักษณะการให้บริการสังคมช่วยเหลือด้านต่างๆ รวมถึงมีบ้านพักครอบครัวแม่วัยใส โดยผู้วิจัยสนใจทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร

การศึกษางานวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณีศึกษา (Case Study) เพื่ออธิบายรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth-Interview และการสังเกต (Observation) เพื่อการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์สามารถนำมาพัฒนาเป็นคู่มือเพื่อใช้

เป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไปทั้งสังกัดภาครัฐและเอกชน เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร
2. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ความสำคัญของการวิจัย

ความสำคัญด้านการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการ

การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญในการศึกษารูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลองค์กร รวมถึงค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณีศึกษา (Case Study) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์บางอย่างที่สนใจจากกรณีศึกษาดังกล่าวที่เกิดขึ้น

ความสำคัญด้านการสร้างแนวทางเพื่อการปฏิบัติ

การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญในการค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผลที่ได้จากการศึกษานั้นหน่วยงานที่ให้บริการสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือแม่วัยใส สามารถนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่และสอดคล้องกับความต้องการของแม่วัยใส อีกทั้งพัฒนาเป็นคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ความสำคัญด้านการสร้างแนวทางเพื่อการวิจัยในอนาคต

การศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กรและบุคคล รวมถึงค้นหาแนวทางการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปเกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่

ประสบผลสำเร็จ หรืออาจนำผลการศึกษาไปต่อยอดเพื่อเพิ่มองค์ความรู้และมุมมองเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบบริการสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านวิธีวิทยาการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ใช้การเลือกกรณีศึกษาแบบ Instrumental case ที่นำไปสู่การทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร ใช้เทคนิควิธีการเก็บข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) เพื่อศึกษาข้อมูลย้อนหลังและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรองบอกเล่าถึงรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร และเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์จากหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การสังเกต (Observation) ร่วมด้วยขณะที่ทำการสัมภาษณ์เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเสริมในการอธิบายความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด (Inclusion Criteria) เนื่องจากเป็นการศึกษารูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กรและบุคคล รวมถึงค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงแบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และเป็นผู้ให้ข้อมูล (Informants) ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับผู้บริหาร (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) กลุ่มแม่วัยใส (เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) และ 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารที่ปรากฏ ภาพกิจกรรม คลิปวิดีโอ เป็นต้น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส คือ เป็นลักษณะโครงสร้างการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม วิธีการ และผู้รับผิดชอบ โดยผ่านการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือ พี่นุญเยียวยา กระจกกระจกแม่วัยใสให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขพร้อมทั้งครอบครัวให้การสนับสนุน ยอมรับแม่วัยใสและบุตรที่เกิดจากแม่วัยใส ในมิติมูลเหตุที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้บริการและผู้รับบริการในหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส มิติกระบวนการที่มุ่งศึกษากระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเริ่มตั้งแต่รับแม่วัยใสเข้ารับบริการจนไปถึงสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และผลของรูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร รวมถึงการค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในหน่วยงานของตนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบและกลไก หมายถึง ลักษณะโครงสร้างการดำเนินงานที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรม วิธีการ และผู้รับผิดชอบ โดยผ่านการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานซึ่งกิจกรรมที่ต่างจัดขึ้นมีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือ พี่นุญเยียวยา กระจกกระจกแม่วัยใสให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขพร้อมทั้งครอบครัวให้การสนับสนุน ยอมรับแม่วัยใสและบุตรที่เกิดจากแม่วัยใส

การช่วยเหลือแม่วัยใส หมายถึง กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสผ่านกิจกรรมและวิธีการของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ประกอบด้วย กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือ กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ และกระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ โดยกิจกรรมและวิธีการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสกำหนดขึ้น ตามที่แม่วัยใสวางแผนการให้ความช่วยเหลือร่วมกันกับเจ้าหน้าที่

แม่วัยใส หมายถึง วัยรุ่นเพศหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุตั้งแต่ 10-20 ปี ในขณะที่ตั้งครรภ์ที่เข้ารับบริการสวัสดิการสังคมจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือต่างๆตั้งแต่เริ่มเข้าสู่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจนปัจจุบันสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคม สามารถเลี้ยงดูตนเอง ครอบครัว และบุตรได้ตามความเหมาะสม

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส หมายถึง องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบ้านพักรอคลอดและจัดให้บริการสังคม(Social Service) โดยมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้หญิงและเด็กที่ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาในสังคม เป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในระยะชั่วคราว โดยให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อให้แม่วัยใส ผู้หญิงและเด็กได้รับสิทธิและสวัสดิการ รวมทั้งสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อมาใช้ประกอบในการศึกษาและโดยให้ความหมายแบบกว้างสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่นำกรอบแนวคิด ทฤษฎีมาเป็นเครื่องชี้แนะในการศึกษา จนละเอียดข้อเท็จจริงและข้อค้นพบจากบริบทที่ศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางสำหรับการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

ส่วนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสังคมสงเคราะห์

2.1 แนวคิดรูปแบบการบริการการสวัสดิการสังคม

2.2 แนวคิดการช่วยเหลือ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์

ส่วนที่ 3 แนวคิดการตั้งครรรภ์ไม่พร้อม

3.1 สถานการณ์ปัจจุบันการตั้งครรรภ์ไม่พร้อม

3.2 สาเหตุการตั้งครรรภ์ไม่พร้อม

3.3 ผลกระทบการตั้งครรรภ์ไม่พร้อม

3.4 การป้องกันการตั้งครรรภ์ไม่พร้อม

ส่วนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎีและมุมมองอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

4.1 ทฤษฎีทางสังคมวิทยา

1) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functional Analysis)

2) ทฤษฎีระบบ (System Approach)

4.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยา

1) ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น (Maslow's hierarchy of need)

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

3) ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology)

ส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 6 การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study)

ส่วนที่ 7 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม

1.1 ความหมายของสวัสดิการสังคม

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัยการทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิประชาชนจะได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546)

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสังคมของรัฐในการจัดบริการทางสังคมให้ครอบคลุมกับคนทุกคนในสังคมเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของคนในสังคม และสร้างระบบความคุ้มครองในสังคมกับกลุ่มคนที่เปราะบางทางสังคม ภายใต้หลักการศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน(ระพีพรธณ คำหอม, 2557)

สวัสดิการสังคม หมายถึง กิจกรรมทั้งหลายที่ส่งเสริมสวัสดิภาพทั่วไปให้ประชาชนมีการกินดีอยู่ดี มีความสุขนั่นเอง (สุเทพ เชาวลิต, 2527)

ทัศนีย์ ลักษณะวิชานัช (2545) ให้ความหมายสวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการบริการสังคมเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐานโดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งทางด้านการศึกษา สุขอนามัย ที่อยู่อาศัย การประกันรายได้ สวัสดิการแรงงาน นันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป

Goode (1967) สวัสดิการสังคม คือ ระบบการให้ความช่วยเหลือมีรูปแบบของการจัดสรรสิ่งของและบริการไปสู่บุคคล โดยผ่านสถาบันทางสังคม

Rocheport (1986) สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดสรรให้คนในสังคมที่ต้องปกป้องกลุ่มคนที่เดือดร้อนและจำเป็นในขณะเดียวกันต้องปกป้องสังคมด้วย

จากข้อมูลเบื้องต้นอาจจะสรุปได้ว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบบริการสังคมที่มีรูปแบบและกิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันปัญหา การแก้ไขปัญหาทางสังคม การพัฒนาสังคม และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นของ

ประชาชน โดยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งพาตนเองได้ ภายใต้หลักการศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

1.2 การจัดสวัสดิการสังคม

การจัดสวัสดิการของสังคมไทย เป็นสิ่งที่สะท้อนและเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลและสภาพเศรษฐกิจเป็นสำคัญ หากประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ละมีความมั่นคงก็สามารถจัดสวัสดิการสังคมให้กับประชาชนได้ดี

การจัดสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร 3 ภาคส่วนได้แก่ 1) ส่วนองค์กรภาครัฐ (Public Sector or Government Organization - GO) เป็นหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น 2) ส่วนองค์กรภาคเอกชน (Private Sector or Non-Government Organization - NGOs) เช่น ชมรม สมาคม สโมสร มูลนิธิต่างๆ เป็นต้น องค์กรภาคเอกชนเหล่านี้บางองค์กรได้งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐบางส่วนแต่ส่วนใหญ่มีรายได้หลักมาจากการจัดหาและระดมทรัพยากร (Mobilizing Resources) มาใช้ในการดำเนินการจัดการบริหารทั้งภายในและต่างประเทศ 3) ส่วนองค์กรภาคประชาชน (People Sector or Civil Society Organization - CSO) เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนที่พร้อมใจกันและทำงานร่วมกันด้วยความเสียสละและมีอุดมการณ์หรือความสนใจร่วมกัน (ทัศนีย์ ลักษณะภาชินชัช, 2548)

1.3 หลักการจัดสวัสดิการสังคม

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ได้กำหนดแนวทางการจัดสวัสดิการสังคม มาตรา 5 ในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการสวัสดิการสังคมให้คำนึงถึงเรื่อง ดังต่อไปนี้ 1) สาขาต่างๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการและกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น 2) ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น ในการจัดสวัสดิการสังคมตามวรรคหนึ่ง ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นๆ ได้มีส่วนร่วมด้วย มาตรา 6 ในการจัดสวัสดิการสังคม ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสวัสดิการสังคมที่คณะกรรมการกำหนด

Donnison, 1961 Richard Hugman, 1998, and Titmuss, 1974 (อ้างใน ทัศนีย์ ลักษณะภาชินชัช, 2548) หลักการของงานสวัสดิการสังคม สามารถสรุปและจำแนกได้ ดังนี้ 1) สนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การจัดสวัสดิการสังคมต้องคำนึงถึงปัญหา และความจำเป็น

และความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เป็นสำคัญ ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการด้านความรัก ความต้องการการมีชื่อเสียง และความ ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต 2) สิทธิและความรับผิดชอบ การจัดสวัสดิการสังคมเป็นสิทธิ ของประชาชนในฐานะประชาชนที่มีสิทธิจะได้รับการบริการสังคมจากรัฐเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงทางสังคม ซึ่งรัฐสามารถกำหนดมาตรการการบริการสังคมภายใต้เงื่อนไขได้ 3) ความเสมอภาคและความยุติธรรม การจัดสวัสดิการสังคมต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของ ประชาชนทุกคนในฐานะพลเมืองของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติหรือถูกตัดโอกาสในการที่จะได้รับ สวัสดิการขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสังคมสงเคราะห์

2.1 แนวคิดบริการการสวัสดิการสังคม/บริการสังคม

บริการสังคม (Social Services) เป็นบริการที่หน่วยงานผู้ให้บริการสามารถเลือก ให้บริการได้ตามความต้องการของตน เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างหนึ่งของรัฐและเอกชนใน การจัดสวัสดิการเพื่อสร้างเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีจุดมุ่งหมายของป้องกัน การบำบัดความเดือดร้อน การสร้างและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้เป็นไปตามอัตภาพ (ระพีพรรณ คำหอม, 2557) ซึ่งการให้บริการสวัสดิการสังคม ด้านเด็กต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด เป็นสำคัญ โดยเด็กทุกคนต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองอย่างเสมอภาค ต้องส่งเสริมให้ ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดบริการโดยผู้ให้บริการต้องปฏิบัติตามและสอดคล้องกับ กฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดในขอบเขตของกฎหมายและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ต้องส่งเสริมความ เป็นอยู่และพัฒนาครอบครัวให้มีความเป็นอยู่อย่างสมศักดิ์ศรี (สำนักมาตรฐานพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์, 2547) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการให้บริการสังคมเพื่อที่จะสร้าง หลักประกันความมั่นคงให้แก่มนุษย์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในทางเศรษฐกิจและสังคม มาตรฐานความเป็นอยู่ สุขอนามัยโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ(จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2538) เมื่อพิจารณาจากบริการสังคมที่หญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อมแล้วนั้น บริการสังคม หมายถึง บริการหรือกิจกรรมต่างๆที่รัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรเอกชนจัดขึ้นโดยมีหลักการไม่ แสวงหากำไร เพื่อช่วยหญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อมเหล่านี้ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่าง เหมาะสมและป้องกันปัญหาในระดับต่างๆ ทั้งปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม ตลอดจนการฟื้นฟูทางด้านบุคลิกภาพ ความสามารถหรือศักยภาพ อันเป็นส่วนหนึ่งของ องค์กรประกอบงานสวัสดิการสังคม(ตรีเนตร พรรณดวงเนตร, 2538)

2.2 รูปแบบการจัดบริการสังคม

วันทนีย์ วาสิกะสิน และคณะ (2536 อ้างใน ตรึงเนตร พรรณดวงเนตร, 2538) ได้เสนอรูปแบบที่ควรจัดให้มีขึ้น 3 รูปแบบ คือ

1) รูปแบบแรก การจัดบริการครบวงจรในลักษณะเดียวกับ “บ้านพักสายสัมพันธ์” ควรดำเนินงานในรูปองค์กรพัฒนาเอกชน มีทุนดำเนินการส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ มีนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพปฏิบัติงานประจำ และมีการจัดกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยความรู้เกี่ยวกับการดูแลทารกและตนเอง การฝึกอาชีพ รวมทั้งกิจกรรมที่มีผลต่อการพัฒนาทั้งมารดาและทารก

2) รูปแบบที่สอง การให้บริการที่พักรักษาตัว มีการดำเนินการในรูปแบบลักษณะที่คล้ายบ้านพักฉุกเฉิน ควรมีการให้บริการ 24 ชั่วโมง มีการประสานงานกับสายตรวจกรมตำรวจ และเจ้าหน้าที่ดำเนินงานมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสังคม ไม่จำเป็นต้องเป็นนักสังคมสงเคราะห์ แต่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ และสามารถประสานงานกับองค์กรต่างๆ ได้ บริการและรูปแบบนี้เป็นบริการเฉพาะหน้าที่สานต่อจากการสนับสนุนทางสังคม

3) รูปแบบที่สาม บริการที่เป็นหลักประกันได้ว่ามารดาที่ไม่พึงปรารถนาและ/หรือไม่ต้องการบุตร สามารถพึ่งพิงได้ในช่วงเวลาที่รับเลี้ยงบุตรต่อไป เช่น การจัดให้มีสถานที่รับเลี้ยงเด็กอ่อนในราคาที่ถูก การจัดสถานที่รับเลี้ยงเด็กกลางวัน การจัดให้มีบริการยกบุตรบุญธรรม การจัดหาครอบครัวอุปการะ และการจัดหางานทำสำหรับมารดาหลังคลอด เป็นต้น

หลักการปฏิบัติงานบริการสวัสดิการสังคม

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ประมาณ ถาวรพรหม. 2552 อ้างใน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2547) กล่าวถึงหลักการปฏิบัติงานสวัสดิการสังคม 1) หลักการยอมรับ การที่ผู้ให้บริการยอมรับในสภาพ ความรู้สึกทำที่ของผู้รับบริการ ยอมรับว่าทุกคนมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้าใจความหมายและสาเหตุของความคิดและการกระทำของผู้รับบริการโดยปราศจากอคติ จะทำให้ผู้รับบริการรู้สึกเป็นมิตร เป็นอิสระ ปลอดภัยและไว้ใจที่จะเผยแพร่เรื่องราวทำให้ผู้ให้บริการสามารถช่วยเหลือได้ตรงประเด็น 2) หลักการตัดสินใจด้วยตัวเอง ให้ความเคารพในการตัดสินใจของผู้รับบริการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลสามารถกำหนดและรับผิดชอบวิถีชีวิตของตนเอง แนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคคลได้ และผู้ให้บริการไม่ควรตัดสินใจแทนผู้รับบริการ 3) หลักการไม่ตำหนิ ผู้ให้บริการต้องไม่ตำหนิผู้รับบริการแต่ควรประเมินทัศนคติหรือการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยประเมินจากพฤติกรรมทางสังคมว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ มากกว่าตัดสินใจถูกหรือผิด 4) หลักปัจเจกบุคคล ผู้ให้บริการต้องเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคลที่มีลักษณะ

กลุ่ม ชุมชนที่แตกต่างกัน 5) หลักการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการในการพิจารณาปัญหาเข้าใจปัญหาร่วมกัน หาทางออกจนถึงลงมือแก้ไขปัญหาด้วยกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการในการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง 6) หลักการรักษาความปลอดภัยผู้ให้บริการต้องรักษาความลับไม่เผยแพร่ให้ผู้อื่นรู้ นอกจากได้รับอนุญาตจากผู้รับบริการ 7) หลักการตระหนักรู้ตนเองเป็นการที่ผู้ให้บริการต้องมีความเข้าใจตนเองรับรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ที่ตนเองทำอยู่ ต้องยึดมั่นในหลักการ สามารถนำหลักการและทฤษฎีนั้นๆ มาใช้อย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายงานบริการสวัสดิการสังคม 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อส่งเสริมชีวิตครอบครัว ให้มีสวัสดิภาพทั้งทางร่างกาย และสุขภาพจิตที่ดี จะนำไปสู่ความสุข ราบรื่น มั่นคง และปลอดภัย และ 2) เพื่อจัดบริการทดแทนที่มาสามารถอยู่กับครอบครัวของตนเองได้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม งานบริการสวัสดิการสังคมจึงเป็นการเตรียมเพื่อให้เด็กมีชีวิตที่ดี อบอุ่น และมีความพร้อมที่จะทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมต่อไป (ศรีทับทิม พานิชพันธ์. 2538)

กล่าวได้ว่าบริการสวัสดิการสังคมเป็นบริการสังคมที่หน่วยงานเลือกจัดบริการสวัสดิการเฉพาะกลุ่มบุคคลหรือตามนโยบายแนวทางของหน่วยงานนั้น ซึ่งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีส่วนรับผิดชอบในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่แม่วัยใส ซึ่งการให้บริการสวัสดิการสังคมสำหรับแม่วัยใสต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของแม่วัยใสในฐานะผู้รับบริการ แม่วัยใสทุกคนควรได้รับการดูแลและคุ้มครองอย่างเสมอภาค โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหรือผู้ให้บริการควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาาร่วมกันระหว่างแม่วัยใสและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานต้องยอมรับสภาพความแตกต่างที่แตกต่างกันของแม่วัยใสเข้าขอรับบริการ โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานต้องปราศจากอคติ ไม่ตำหนิ ให้เกียรติและทำให้แม่วัยใสรู้สึกเป็นมิตร ปลอดภัยและเผยแพร่เรื่องราวทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสามารถดำเนินการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง

2.3 แนวคิดการช่วยเหลือ

กนกวรรณ ธีรารัตน และคณะ (2548); รัก ชุณหกาญจน์ (2556) กล่าวถึง การให้ความช่วยเหลือแม่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ในเขตกรุงเทพมหานคร มีอยู่หลายประเภท แต่สามารถจำแนกแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ตามสถานที่หรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามสังกัดของหน่วยงานได้แก่ 1) การให้ความช่วยเหลือโดยภาครัฐ เป็นหน่วยงานที่มีการดำเนินการภายใต้การทำงานของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในเขตกรุงเทพมหานครได้แก่ บ้านพักเด็กราชวิถี บ้านเกร็ดตระการ และบ้านพักเด็กและครอบครัว กรุงเทพมหานคร 2) การให้ความช่วยเหลือโดยภาคเอกชน ได้แก่

บ้านพักฉุกเฉิน สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระบรมราชูปถัมภ์ บ้านพักกึ่งนี้ศรีชุมพาบาล มูลนิธิผู้หญิง มูลนิธิเพื่อนหญิง สหทัยมูลนิธิ และมูลนิธิมิตรมวลเด็ก สอดคล้องกับ วโรพร วรสุข (รัก ชุณหกาญจน์. 2556 อ้างใน วโรพร วรสุข.2553:สัมภาษณ์) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะของการช่วยเหลือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมในเขตกรุงเทพมหานครทั้งภาครัฐและเอกชนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยมีการให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทางเลือกเมื่อประสบปัญหา การดำเนินการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาล การให้ที่พักอาศัย อาหาร การให้ความรู้ในการดูแลตนเองและบุตรขณะตั้งครรภ์ รวมไปถึงการรักษาพยาบาลทั้งด้านร่างกายและจิตใจจนกระทั่งคลอดบุตร เมื่อคลอดบุตรแล้วในกรณีวัยรุ่นไม่ต้องการบุตร มีดำเนินการยกบุตรให้กับผู้อื่น ส่วนในกรณีต้องการเลี้ยงบุตร ในบางองค์กรมีการรับฝากเลี้ยงเด็กชั่วคราว ในบางองค์กรมีที่พักให้สำหรับแม่และบุตรและมีการสนับสนุนการเลี้ยงดูบุตร ทั้งในเรื่องสุขภาพ วิธีการเลี้ยงดู การรับวัคซีน การส่งเสริมพัฒนาการ อาหาร และอุปโภคบริโภคต่างๆ และในส่วนของแม่วัยรุ่น องค์กรมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษานอกระบบ การฝึกวิชาชีพระยะสั้น เพื่อประกอบอาชีพในอนาคต การดำเนินการช่วยเหลือดังกล่าวจะดำเนินการจนวัยรุ่นมีความพร้อมที่จะกลับเข้าสู่ครอบครัวใช้ระยะเวลาประมาณ 1-2 ปี นอกจากการให้ความช่วยเหลือด้านสุขอนามัยเจริญพันธ์แล้ว ยังมีการช่วยเหลือเรื่องของสุขภาพจิตใจของวัยรุ่นโดยมีการดำเนินการในลักษณะของการพูดคุยโดยนักสังคมสงเคราะห์ และในบางรายเกิดความเครียดจะมีบริการส่งไปพบจิตแพทย์ต่อไป

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์

งานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์เป็นงานที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน กล่าวคือ งานสวัสดิการสังคมเป็นงานที่ครอบคลุมถึงความเป็นอยู่ของชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคม มีการจัดระบบสวัสดิการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยบริการสวัสดิการสังคมดังกล่าวต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนในสังคมทุกระดับขั้นและพัฒนาชีวิตของของในสังคมให้มีคุณภาพ งานสังคมสงเคราะห์จึงเป็นบริการหนึ่งของงานสวัสดิการสังคมที่มุ่งจัดให้แก่ผู้ประสบปัญหาในสังคม

ความหมายสังคมสงเคราะห์

Herbert H.Strop (1960 อ้างใน สุเทพ เชาวลิขิต) หมายถึง ศิลปะการนำเอาทรัพยากรต่างๆ มาสนองความต้องการของมนุษย์

Elizabeth A.Ferguson (1960 อ้างใน สุเทพ เชาวลิขิต, 2527) หมายถึง กระบวนการที่ช่วยปรับบุคลิกภาพของบุคคลอย่างตั้งใจ ให้เกิดผลโดยบุคคลต่อบุคคลและระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม

Walter A. Frierlander วอเทอร์ เอ. ไฟรด์แลนเดอร์ (1980 อ้างใน ระเบียบวาระ คำหอม, 2556) ให้ความหมายว่า เป็นบริการทางวิชาชีพที่อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์เพื่อช่วยเหลือปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือ ชุมชนให้มีความพอใจและมีอิสระในตนเอง

สุเทพ เชาวลิต (2527) ได้ให้ความหมายว่า เป็นงานที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคมให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (Help them to help themselves) สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตามควรแก่อัตภาพของแต่ละบุคคล

ระเบียบวาระ คำหอม (2556) หมายถึง วิชาชีพหนึ่งของการนำเอาศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science) ระหว่างหลักวิชาการทางวิทยาศาสตร์ (Science) และศิลปะ (Arts) มาใช้ในการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้เกิดบริการที่ตอบสนองความต้องการของทุกคน สังคมทุกระดับภายใต้หลักการสิทธิมนุษยชน และความเป็นธรรมทางสังคม

วัตถุประสงค์ของสังคมสงเคราะห์

ดูบัวร์ และไมเลย์ (Dodois and Miley, 1992 อ้างใน ระเบียบวาระ คำหอม, 2556) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของสังคมสงเคราะห์ ไว้ว่าเป็นการเสริมพลังคน บุคคล กลุ่มสามารถจัดการกับปัญหาโดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่, สนับสนุนให้เกิดนโยบายสังคม เศรษฐกิจ ที่จะป้องกันปัญหาของบุคคลและสังคม, สนับสนุนการบูรณาการทางวิชาชีพโดยใช้มุมมองการปฏิบัติงาน, ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคนและแหล่งทรัพยากรทางสังคมเพื่อให้เกิดการทำงานที่ทางสังคมอันนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี, พัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายภายในระบบทรัพยากรต่างๆ, อำนวยความสะดวกระบบทรัพยากรเพื่อให้เกิดบริการสุขภาพและบริการมนุษย์, ส่งเสริมความเป็นธรรมทางสังคมและความเท่าเทียมกันของคนในสังคม, กระจายการพัฒนาความรู้ทางวิชาชีพผ่านการวิจัยและประเมินผล, สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระบบสถาบันทั้งปัญหาและทรัพยากรและส่งเสริมประสิทธิภาพการสื่อสารผ่านความหลากหลายจริยธรรมทางวิชาชีพ สอดคล้องกับสุเทพ เชาวลิต (2527) กล่าวว่า การปฏิบัติงานด้านสังคมมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อเป็นการช่วยเหลือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เข้าใจปัญหา รู้จักการปัญหาระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมให้บรรเทาลง 2) เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยการชี้บอกจุดบกพร่องที่เกิดขึ้นแก่บุคคล หรือกลุ่มบุคคล 3) เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาความสามารถของบุคคล กลุ่มคน และชุมชน

กระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (Social Work Process)

สุเทพ เชาวลิต (2527) ได้กล่าวถึง การทำงานสังคมสงเคราะห์จะต้องมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 1) การหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) เป็นกระบวนการหาข้อเท็จจริงถึงเรื่องราวต่างๆ ของปัญหาเพื่อให้ได้รายละเอียดให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยอาศัยวิธีการสังเกต การเยี่ยมบ้าน การสัมภาษณ์ รวมทั้งศึกษาจากเอกสาร การค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้รายละเอียดมากขึ้น

เพียงได้นั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ความชำนาญของนักสังคมสงเคราะห์ด้วย 2) การวินิจฉัยและวิเคราะห์ปัญหา (Diagnosis and Analysis) เมื่อได้รายละเอียดข้อเท็จจริงมาแล้วก็นำมาแยกปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจมีมากกว่า 1 ปัญหา พร้อมทั้งวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาได้ 3) การวางแผนดำเนินงาน (Plan for Treatment) การวางแผนในการดำเนินงานหลังจากวิเคราะห์ปัญหาแล้วจะช่วยให้หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุด แก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการและความสามารถของผู้รับบริการ โดยนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้เสนอแนะแนวทาง 4) การดำเนินงานช่วยเหลือ (Treatment) การดำเนินงานช่วยเหลือหลังจากได้วางแผนแล้วนักสังคมสงเคราะห์ต้องพยายามจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้ผู้รับบริการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น นักสังคมสงเคราะห์ต้องทำหน้าที่ให้กำลังใจ ซึ่งให้เห็นถึงความสามารถของผู้รับบริการ 5) การประเมินผลและการติดตาม (Evaluation & Follow-up) เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วควรมีการประเมินผลและติดตามเพื่อตรวจสอบว่าตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือวางแผนไว้หรือไม่ มีอุปสรรคปัญหาอะไรบ้าง

ส่วนที่ 3 แนวคิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

3.1 ความหมาย/นิยามของการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

ในการอธิบายการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจนั้น มีศัพท์ภาษาอังกฤษที่ตรงความหมายและใช้ในการสำรวจทางประชากรและภาวะเจริญพันธุ์ คำว่า unintended pregnancy มีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่า unwanted pregnancy นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายว่า “การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์” หรือ “การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา” หรือ อีกคำศัพท์ที่อธิบายความหมาย คือ unplanned pregnancy ที่นักวิชาการแปล ตรงไปตรงมาว่า “การตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผน” สำหรับในประเทศไทย “ท้องไม่พร้อม” เป็นที่รู้จัก เมื่อ พ.ศ. 2544 ซึ่งความหมายในเชิงรูปธรรม ท้องไม่พร้อม จึงเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ต้องการรวมถึงกรณีที่ตั้งครรภ์มีการวางแผนหรือตั้งใจ แต่หลังจากเกิดการตั้งครรภ์แล้วเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดมาก่อน ทำให้การตั้งครรภ์นั้นเป็นการตั้งครรภ์ไม่พร้อม จนต้องยุติการตั้งครรภ์เป็นทางออกที่ดีที่สุดกฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. (2557) การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา หรือ การตั้งครรภ์ไม่พร้อมมีการใช้ศัพท์อยู่บ่อยครั้งสลับกันไปมา โดยไม่มีกำหนดนิยามความหมายที่ชัดเจน สำหรับในประเทศไทยนั้นนักวิจัยให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของผู้หญิงตั้งครรภ์ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเป็นคนให้ความหมายว่า การตั้งครรภ์ของเธอนั้นเป็นการตั้งครรภ์ที่พร้อมหรือไม่พร้อม (ณัฐยา บุญภักดี. 2552) ดังที่พบในงานวิจัยของ วิชัย สุทธิสิงห์ และคณะฯ (2553) และ บุษบา บัวสาย และคณะฯ (2558) มีการให้

ความหมายการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ที่สอดคล้องกัน หมายถึง ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์แรก อายุต่ำกว่า 20 ปีนับถึงวันคลอด

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การตั้งครรภ์ไม่พร้อม หมายถึง การตั้งครรภ์มีบุตรของวัยรุ่นเพศหญิงที่มีอายุ 10-20 ปี ในขณะที่ตั้งครรภ์นั้น ซึ่งเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าสำหรับการตั้งครรภ์ครั้งนี้

3.2 สถานการณ์การตั้งครรภ์ในปัจจุบัน

วัยรุ่นเป็นช่วงวัยสำคัญหนึ่งของมนุษย์ เป็นการก้าวผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และพฤติกรรม สังคมได้คาดหวังให้วัยรุ่นได้พัฒนาความรู้ ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัวรวมถึงเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้สถานการณ์และแนวโน้มปัญหาการตั้งครรภ์นับวันจะทวีความรุนแรง นอกจากนี้สถานการณ์ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ พบว่าวัยรุ่นไทยมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้นและอายุน้อยลงเรื่อยๆ เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ตามมา ในปี พ.ศ. 2559 พบว่าวัยรุ่นอายุ 10-19 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 5252 คน โดยวัยรุ่นต่ำกว่า 15 ปี คลอดบุตรเฉลี่ยวันละ 8 คน จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้การป้องกันและการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการบูรณาการทุกภาคส่วน กระทรวงสาธารณสุขได้ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพวัยรุ่นอย่างเป็นองค์รวม มีการบูรณาการแผนการ โครงการ กำหนดมาตรฐานการ แนวทางการดำเนินงานระหว่างกรมวิชาการเพื่อส่งเสริมภูมิคุ้มกัน ป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของวัยรุ่นภายใต้แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ทั้งนี้ในปีงบประมาณ 2561 กรมอนามัยได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมและยุทธศาสตร์ที่สำคัญเกี่ยวกับวัยรุ่น คือ การส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การป้องกันและการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2560-2564 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการพัฒนาระบบบริการสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่มีคุณภาพและเป็นมิตร โดยการพัฒนารูปแบบและคุณภาพของบริการสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ที่ครอบคลุมบริการที่จำเป็นทุกด้าน โดยมุ่งเน้นให้บริการที่เป็นมิตรและสอดคล้องกับความต้องการและสิทธิของวัยรุ่นตาม มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561) สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ได้นำ

ข้อมูลจากกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ได้มาจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พบว่าอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี มีอัตราการคลอด 36.9 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 1,000 คน และอัตราการคลอดในวัยรุ่นอายุ 10-14 ปี ต่อประชากรหญิงอายุ 10-14 ปี มีอัตราการคลอด 1.3 ต่อประชากรหญิงอายุ 10-14 ปี 1,000 คน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักเรียน นักศึกษา 38.0 % อันดับสองไม่ได้ประกอบอาชีพ 22.5 % และอันดับสามประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป 15.3 % สถานภาพการศึกษาขณะตั้งครรภ์ในกลุ่มที่ก่อนตั้งครรภ์มีสถานภาพเป็นนักเรียน นักศึกษา พบว่า ในปี พ.ศ. 2561 ได้เรียนต่อในสถานศึกษาเดิมร้อยละ 23.3 รองลงมาพบว่าการเรียนชั่วคราวร้อยละ 19.9 และมีความตั้งใจในการตั้งครรภ์ ร้อยละ 48.8

นอกจากนี้ จากรายงานผลการสำรวจการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและ การช่วยเหลือแม่วัยรุ่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ทำการจัดเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น โดยบ้านพักเด็กและครอบครัว 76 แห่ง ทั่วประเทศ พบว่า แม่วัยรุ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพร้อยละ 0.42 อันดับรองลงมาไม่ได้ประกอบอาชีพและเลี้ยงบุตร ร้อยละ 0.40 จบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาต้น คิดเป็น 60.7 % และจบชั้นประถมศึกษา 17.2 % โดยพบว่าแม่วัยรุ่นมีรายได้คิดเป็น 54.0 % และไม่มีรายได้ 46.0 % มีสถานภาพสมรสอยู่ด้วยกัน 61.0% โดยอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดาคิดเป็น 67.3 % ซึ่งแม่วัยรุ่นยังไม่มีความพร้อมในการดูแลบุตร 69.4 % เนื่องจากสาเหตุไม่มีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอ 62.8 % รองลงมามีปัญหาเศรษฐกิจครอบครัว 43.6 % (กรมอนามัย สำนักอนามัยเจริญพันธ์ : ออนไลน์)

3.3 สาเหตุการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

ประเทศไทยมีจำนวนวัยรุ่น 10 ล้านคน อัตราการมีเพศสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นและเป็นการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย โดยวัยรุ่นเริ่มมีเพศสัมพันธ์ในอายุน้อยลง ส่งผลให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มขึ้น(นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช. 2557) โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การเข้าสู่วัยเริ่มหนุ่มสาว (Puberty) เร็วขึ้น เมื่อเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ในเพศชายจะพบการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะเพศชายและถุงอัณฑะที่มีขนาดขยายใหญ่ขึ้น เสียงแตกพาน รวมถึงการเจริญเติบโตต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (Growth spurt) และในเพศหญิงพบการขยายใหญ่ของเต้านมและอวัยวะเพศหญิงที่เด่นชัด คือ การมีประจำเดือนของเพศหญิง ในปัจจุบันพบว่าหญิงไทยเข้าสู่วัยเจริญพันธ์ที่เร็วขึ้น โดยอายุเฉลี่ยการมีประจำเดือนครั้งแรกลดลง ไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายแต่

รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์และความรู้สึกด้วย นอกจากนี้สื่อต่างๆที่เข้าถึงง่ายทำให้กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ อาจชักนำวัยรุ่นให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์(สถาบันราชานุกูล. 2557; บุญฤทธิ สุขรัตน์. 2557)

2) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุมกำเนิด แม้จะพบว่าสถิติมีการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น และยังพบจำนวนอัตราการมีเพศสัมพันธ์ในอายุที่น้อยลง แต่ยังมีโอกาสสูงในการใช้ถุงยางอนามัยไม่ถูกวิธี โดยเกิดจากการขาดความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ มีการใช้สารเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมด้วย เช่น การดื่มกินยาคุม การใส่และถอดถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง เป็นต้น (สุภิญญา อินนิว. 2555; สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2557)

3) การขาดปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว วัยรุ่นที่อาศัยหรือเติบโตกับครอบครัวที่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ มีภาวะเครียดภายในครอบครัวที่เคร่งครัด เช่น บิดามารดาหย่าร้าง, คุณแม่เลี้ยงเดี่ยว และอาศัยอยู่กับตายาย เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมทำให้วัยรุ่นเกิดความอยากที่จะแสวงหาความรัก ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะเพศตรงข้าม เกิดจากสาเหตุที่วัยรุ่นขาดความรัก (กิ่งดาว มะโนวรรณ. 2553; พจนา หันจางสิทธิ์ และ ธีรณรงค์ สกุลศรี. 2557; ศรีณยู เวื่อนจันทร์. 2556; และ O.V.Panova, A.M.Kulikova, A.Berchtold, J.C. Suris. 2016)

4) การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมชาติตะวันตก (Western Culture) ที่แผ่เข้ามาในรูปแบบสื่อต่างๆ ทั้งจากอินเทอร์เน็ต สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อเหล่านี้เสมือนแหล่งเรียนรู้ของวัยรุ่น ยั่วยุให้วัยรุ่นเกิดความอยากรู้อยากลอง รวมถึงมีการใช้สารเสพติดและอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่มีผลทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (สัจจา ทาโต. 2550)

3.4 ผลกระทบจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์โดยไม่ได้วางแผน(unplanned pregnancy) และเป็นการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ส่งผลกระทบต่อทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคมของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ (สุภิญญา อินนิว. 2555) สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ผลกระทบกับแม่วัยใส

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมักจะมีความเสี่ยงต่อสุขภาพมากเป็นพิเศษ เนื่องจาก การเจริญเติบโตของร่างกายที่ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ และเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่มีการวางแผน ดังนั้น ในช่วงตั้งครรภ์อาจเกิดภาวะเสี่ยงต่างๆที่เกิดขึ้นกับแม่วัยรุ่น ดังนี้

ด้านร่างกาย เนื่องจากแม่วัยรุ่นขาดคำแนะนำ หรือขาดความรู้ในการ ดูแลตนเองขณะตั้งครรภ์ส่งผลให้แม่วัยรุ่นอาจเกิดภาวะซีดหรือโลหิตจาง (anemia) และ ภาวะ ความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์ (pregnancy induced hypertension) ที่เกิดจากการขาด สารอาหารและแร่ธาตุในปริมาณที่ควรได้รับซึ่งพบมากในแม่วัยรุ่นเมื่อเปรียบเทียบกับหญิงที่ ตั้งครรภ์อายุมากกว่า อีกทั้งเสี่ยงสูงต่อการคลอดก่อนกำหนดที่เกิดจากการเจริญเติบโตที่ไม่เต็มที่ ของร่างกาย บ้างครั้งอาจส่งผลร้ายแรงถึงขั้นทุพพลภาพหรือเสียชีวิตรวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น อาจทำให้ติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

ด้านจิตใจ ผลกระทบทางด้านจิตใจนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 กรณี กรณี วัยรุ่นที่เลือกตั้งครรภ์ต่อ มักประสบปัญหาที่เกิดจากความเครียดและปัญหาภาวะซึมเศร้าที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ตั้งครรภ์แม่วัยใสที่มีการสนับสนุนทางสังคมต่ำและพบประวัติมีโรคซึมเศร้าก่อนตั้งครรภ์ จะ มีความรู้สึกสับสนวิตกกังวล เนื่องจากวัยรุ่นต้องเปลี่ยนบทบาทจากเด็กหญิงมาเป็นมารดา ส่วนใน กรณีที่ยุติการตั้งครรภ์นั้นจะรู้สึกผิดกับสิ่งที่ตนทำลงไป

2) ผลกระทบที่เกิดกับบุตร

ผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากตัวแม่วัยรุ่นที่มีการเจริญเติบโตไม่เต็มที่และขาด การดูแลตนเองขณะตั้งครรภ์ ส่งผลอาจทำให้ทารกคลอดก่อนกำหนดและมีน้ำหนักตัวแรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัมซึ่งมีให้เกิดภาวะภูมิคุ้มกันต่ำ พัฒนาการของเด็กล่าช้า ผลกระทบเหล่านี้เกิดจาก แม่วัยรุ่นยังมีพฤติกรรมเสี่ยง การใช้ยาหรือใช้สารเสพติดขณะตั้งครรภ์ บางรายไม่ได้ฝากครรภ์หรือ ฝากครรภ์ล่าช้าทำให้ทารกในครรภ์ได้รับการดูแลตามความเหมาะสม รวมถึงการเสียชีวิตหลัง คลอดหรือทารกมีความผิดปกติตั้งแต่กำเนิดในกรณีที่แม่วัยรุ่นตั้งสินใจยุติการตั้งครรภ์ (ทำแท้ง) แต่ไม่สำเร็จ(สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.2557; Seeds of Success Seeking solutions for teen mothers and their children. (2011.); และบุญฤทธิ์ สุขรัตน์. 2557)

3.5 แนวทางการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ปัญหาสุขภาพอนามัยของผู้หญิงมีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ ซึ่งสามารถควบคุม ได้หากไม่ต้องการให้เกิดการตั้งครรภ์หรือต้องการให้เกิดการตั้งครรภ์ นโยบายของรัฐบาลนั้นยังไม่ ครอบคลุมบริการทางด้านสาธารณสุขที่ยังไม่เน้นตามความต้องการของผู้หญิงที่ประสบปัญหา

ตั้งครรรค์ไม่พร้อม(นภาภรณ์ หะวานนท์, 2538) มีการเรียกร้องถึงทางเลือกสำหรับผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อมต่างๆ นกวรรณ ฐาวรรณ (2548) ได้นำเสนอทางเลือกที่ของผู้หญิงที่ตั้งครรรค์ไม่พร้อม โดยการจัดให้มีบริการการให้คำปรึกษากับผู้หญิงตั้งครรรค์ไม่พร้อม โดยเคารพสิทธิของผู้ขอรับ เพื่อให้ผู้หญิงเกิดการตระหนักถึงปัญหาและเลือกทางออกที่เหมาะสมกับตนเอง การจัดให้มีบ้านพักเพื่อให้อยู่อาศัยระหว่างรอคลอดทุกจังหวัดทั่วประเทศไทย เนื่องจากผู้หญิงหลายคนประสบปัญหาที่ต้องปิดบังครอบครัว เพื่อน หรือสังคม การจัดให้มีที่พักอาศัยเพื่อผู้หญิงที่ตั้งครรรค์ไม่พร้อมโดยตรงสามารถตอบสนองและช่วยให้ผู้หญิงที่ไม่เลือกทำยุติการตั้งครรรค์และยังไม่ต้องการให้ครอบครัวรับทราบมีที่พักอาศัยระหว่างรอคลอด รวมถึงมีการขยายผลไปสู่การรับเลี้ยงเด็กชั่วคราวและบริการยกมอบบุตรให้กับผู้ที่มีความพร้อมมากกว่า การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและการเลือกวิธีการคุมกำเนิดที่ถูกต้องและเหมาะสมกับตนเอง อีกทั้งการสร้างเครือข่ายให้ความช่วยเหลือแบบครบวงจร เพื่อดำเนินการจัดสรรสวัสดิการทั้งเชิงรุกและเชิงรับที่ผ่านมาหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้จัดโครงการเพื่อช่วยเหลือดูแลแม่วัยรุ่นหลายโครงการ เช่น โครงการ Up to Me โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบและทดลองใช้ชุดกิจกรรม Up To Me เพื่อลดความเสี่ยงในเรื่องเพศ และการป้องกันการตั้งครรรค์ที่ไม่พึงประสงค์และให้เยาวชนได้รับข้อมูล เกิดความตระหนักในการสำรวจความรู้สึกหากต้องเผชิญสถานการณ์ในเรื่องเพศ เรียนรู้ถึงบริบทอันนำไปสู่การตั้งครรรค์ไม่พึงประสงค์ และรับรู้ถึงวิธีลดความเสี่ยงที่จะมีเพศสัมพันธ์โดยไม่พร้อมผ่านกระบวนการสื่อสารผ่านกลุ่มเยาวชนโดยการถกเถียง ตั้งคำถาม อีกทั้งเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน และครูในสถานศึกษาตื่นตัวเห็นความสำคัญ และเกิดความสนใจที่จะจัดให้เกิดการเรียนการสอนเพศศึกษาในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีโครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพทางเพศวัยรุ่นที่มีการดำเนินกิจกรรมที่สำคัญตั้งแต่พัฒนาคนทำงานช่วยเหลือผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อมเพื่อค้นหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การสร้างและจัดการองค์ความรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่ายและง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการณรงค์ภาคสื่อ เพื่อขยายขอบเขตความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาโครงการดังกล่าวพบว่า เป็นการเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาตอนต้นและตอนปลายเท่านั้น ยังไม่รวมกับกลุ่มวัยรุ่นที่อยู่ในอกระบบโรงเรียน(ศิริพร จิรวัดณ์กุล; สมพร รุ่งเรืองกลกิจ; ดารุณี จงอุดมการณ์; และคณะ. 2554) ซึ่งผลกระทบการตั้งครรรค์ในวัยรุ่นนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อร่างกายเท่านั้น เช่น การคลอดก่อนกำหนดและภาวะแทรกซ้อนของการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย เป็นต้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตสังคม เช่น การหยุดเรียน ความยากจน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นต้น ในประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาปัญหาการตั้งครรรค์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาสุขภาพที่

สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศที่กำลังพัฒนาที่พบว่ายังขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุมกำเนิด (WHO. 2004)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO. 2004) ได้เสนอวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้เสนอวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไว้หลายวิธี ได้แก่ 1) การออกกฎหมายหรือบัญญัติอายุของผู้แต่งงานโดยให้มีอายุที่เหมาะสม เนื่องจากในหลายประเทศพบคู่แต่งงานมีอายุน้อย เช่น ในประเทศอินเดีย ผู้หญิงสามารถแต่งงานได้เมื่ออายุ 18 ปี ตามกฎหมายของประเทศ 2) การลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เพราะความไม่เท่าเทียมกันเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นซึ่งมาจากรายได้และการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน 3) ส่งเสริมความรู้เรื่องเพศศึกษา และ 4) สนับสนุนให้มีการคุมกำเนิด นอกจากนี้ได้เสนอให้มีการบริการทางสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของสังคม มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ให้บริการหรือช่วยเพื่อให้ลดความอคติที่มีต่อวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร สอดคล้องกับนักวิชาการและนักวิจัยหลายคนที่เสนอแนะวิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ดังนี้

1) เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้อง การสร้างองค์ความรู้ให้แก่วัยรุ่นในด้านการพัฒนาของร่างกายและการเปลี่ยนแปลงทางเพศ เพศศึกษา วิธีการป้องกันการตั้งครรภ์ การคุมกำเนิดที่ถูกต้องและเหมาะสมกับตนเอง สร้างการเห็นคุณค่าในตนเองในวัยรุ่นหญิง และตระหนักปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อมีเพศสัมพันธ์ โดยวัยรุ่นสามารถเข้าถึงข้อมูล และอนามัยเจริญพันธุ์ได้อย่างง่ายดาย

2) การพัฒนาระบบบริการทางสังคมและความช่วยเหลือ จากข้อมูลทางสถิติจะเห็นได้ว่าแม่วัยรุ่นมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นทุกปีแต่ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ได้จัดเตรียมบริการทางสังคมและโครงการในการช่วยเหลือแม่วัยรุ่น เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ให้แก่แม่วัยรุ่น ที่ผ่านมาพบว่าแม่วัยรุ่นไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ (Not accessible) เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ เช่น ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ค่าใช้จ่าย แหล่งให้บริการอาจอยู่ไกลจึงเดินทางลำบาก เป็นต้น อีกทั้งการบริการยังไม่เป็นที่ยอมรับของวัยรุ่น เนื่องจากต้องนั่งรอเป็นเวลานาน กลัวผู้ให้บริการซักคำถามเยอะ กลัวโดนตำหนิจากผู้ให้บริการ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการให้บริการทางสังคมและความช่วยเหลือ

3) การจัดทำระบบการประสานงานที่ดี เพื่อช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือแม่วัยรุ่นสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ตามแนวทางที่กำหนดและมีแนวทางการดำเนินการร่วมกันโดยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบบริการด้านสุขภาพส่งผลให้แม่วัยรุ่น

และบุตรมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (จรรยาวัฒน์ ทับจันทร์ และคณะ. 2555; สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. 2557; บุญฤทธิ สุขรัตน์. 2557)

จากสถิติข้อมูลกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553) พบว่า แม่วัยรุ่นต้องการสถานรับเลี้ยงบุตร ร้อยละ 8.10 เงินสงเคราะห์ช่วยเหลือครอบครัว ร้อยละ 80.4 ด้านนมในการเลี้ยงดูบุตร ร้อยละ 75.4 ด้านการฝึกทักษะอาชีพ ร้อยละ 78.2 ด้านบริการจัดหางาน ร้อยละ 79.3 และด้านการปรึกษาแนะนำช่วยเหลือครอบครัว ร้อยละ 71.8 ที่ผ่านมานหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนหลายแห่งได้จัดโครงการเพื่อช่วยเหลือดูแลแม่วัยรุ่นหลายโครงการ เช่น โครงการแม่วัยใส จัดโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ให้สังคมตระหนักและเห็นความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในกลุ่มวัยรุ่นและได้จัดตั้งยุทธศาสตร์และแผนระดับชาติ รวมทั้งการจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาให้แก่เยาวชน รวมถึงเสริมสร้างเจตคติที่ดีให้แก่คนในสังคมต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและการจัดที่พักฉุกเฉินชั่วคราวให้แก่เยาวชนที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม โครงการ stop teen mom หยุดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น เป็นโครงการที่สืบเนื่องมาจากพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ที่ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว โครงการนี้จึงเป็นเป้าหมายเพื่อลดหรือชะลอปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง โดยมี 6 กระทรวงเป็นผู้ดำเนินงาน ได้แก่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะมีหน้าที่ในการช่วยกันดูแลวัยรุ่นให้ปลอดภัยจากการมีเพศสัมพันธ์และเพื่อรักษาเยาวชนให้อยู่ในวัยอย่างเหมาะสม(มาลินี คงริน. 2557) จากการดำเนินโครงการต่างๆยังไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือแม่วัยรุ่น สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2557) และ บุญฤทธิ สุขรัตน์ และคณะ (2558) ได้เสนอวิธีการดูแลช่วยเหลือแม่วัยใสโดยแบ่งเป็นระยะของการตั้งครรภ์ ซึ่งทำให้สามารถดูแลทั้งด้านสุขภาพทางร่างกายและจิตใจได้ ดังนี้

1) การบริการและการดูแลการฝากครรภ์ เป็นขั้นตอนการดูแลเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนระหว่าง ที่ตั้งครรภ์

2) การบริการและการดูแลระยะคลอด ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการส่งเสริมให้มารดามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแม่กับลูก แม่วัยใสต้องการกำลังใจและที่ปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาควรได้รับการช่วยเหลือที่ครบวงจรและเหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ

3) การบริการและการดูแลหลังคลอด แม่วัยใสควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในการดูแลบุตรให้กินนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน ส่งเสริมการปรับตัวของแม่วัยใส ครอบครัวให้ดูแลแม่วัยใสให้มีกำลังใจ เข้มแข็งทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลในเบื้องต้นที่กล่าวมา อาจสรุปได้ว่า การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในกลุ่มวัยรุ่นหญิงนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งด้านร่างกาย จิตใจครอบครัว สังคม ได้แก่ การเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเร็วขึ้น เมื่อเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ที่รวดเร็วการจะพบเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างเห็นได้ชัด อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและตลอดเวลา และปัจจัยการขาดปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ดี ส่งผลให้วัยรุ่นต้องการแสวงหาความรักจากผู้อื่น โดยเฉพาะเพศตรงข้ามส่งผลให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่เป็นสาเหตุหลักของการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร รวมไปถึงการได้รับอิทธิพลทางตะวันตกที่เข้ามาผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ในปัจจุบันพบว่าวัยรุ่นนั้นยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคุมกำเนิดที่ถูกต้องและเหมาะสม แม้พบว่ามีการใช้ถุงอย่างอนาามันเพิ่มมากขึ้นแต่ก็ยังพบข้อผิดพลาดเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมขึ้นมักส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับบุคคลและเศรษฐกิจ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแม่วัยใสเองที่อาจทำให้เกิดภาวะโลหิตจาง ความดันในเลือดสูง และยังพบการเกิดปัญหาด้านจิตใจที่พบว่าแม่วัยใสเกิดความเครียด วิตกกังวล ทำให้เกิดความไม่สบายใจนั่นเอง ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทารกนั้น อาจทำให้คลอดก่อนกำหนด พัฒนาการล่าช้า น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ ผลกระทบเหล่านี้เกิดจากขาดการดูแลตัวเองที่เหมาะสมของแม่วัยใส จากผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนั้นสามารถลดอัตราการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรได้ โดยการเน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคิดเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมขึ้นควรมีการพัฒนาาระบบบริการสังคมให้กลุ่มวัยรุ่นสามารถเข้าถึงบริการที่ง่ายตายและเป็นมิตร เนื่องจากที่ผ่านมาวัยรุ่นรู้สึกผิดและกลัวโดนตำหนิจากสังคม จึงส่งผลให้การบริการต่างๆยังไม่เป็นที่ยอมรับ

ส่วนที่ 4 แนวคิด ทฤษฎีและมุมมองอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เป็นองค์กรสวัสดิการสังคมหนึ่งที่มีการจัดบริการในรูปแบบบริการสังคม (Social Service) โดยไม่แสวงหาผลกำไร และทำหน้าที่แทนรัฐในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่แม่วัยใส มีการทำงานในลักษณะของสังคมสงเคราะห์ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษารูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่

วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร รวมถึงค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส : กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร รวมทั้งค้นหาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมรูปแบบบริการสวัสดิการสังคม ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาของปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับโครงสร้างหรือภาพรวมและในระดับปัจเจกบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถามและนำมาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบที่ได้จากการลงสนามวิจัย โดยมีตัวแทนการถ่ายทอดทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร อีกทั้งการปฏิสังสรรค์ที่บุคคลกระทำและให้ความหมายในเชิงสัญลักษณ์ นอกจากนี้อาศัยทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นแนวทางศึกษาพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ทบทวนพอสังเขป ดังนี้

4.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) ทัลคอตต์ พาร์สันส์สร้างทฤษฎีของเขาด้วยการบูรณาการทฤษฎีปัจเจกนิยมของ แมกซ์ เวเบอร์ พาร์สันส์ได้ทำให้คนในสังคมและนักทฤษฎีรู้สึกว่าการอธิบายสังคมด้วยการวิเคราะห์ว่าสังคมมีระบบต่างๆ ที่กำลังทำหน้าที่ขับเคลื่อนไปข้างหน้า นั้นเป็นความคิดที่ปลอดภัย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2559)

1) แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ตามแนวคิดของพาร์สัน มีดังนี้ ระบบสังคมและหน้าที่

พาร์สันส์ได้กล่าวถึงระบบสังคมและหน้าที่ว่าหน้าที่คือกลุ่มของกิจกรรมที่ดำเนินไปเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบสังคม ในระบบสังคมนี้มีหน้าที่คือ การกระทำกิจกรรม แต่เป็นกิจกรรมที่ทำเป็นกลุ่มๆ และทำมาเพื่อตอบสนองความต้องการของระบบ เช่น ระบบสังคมต้องการคนดูแลเรื่องสุขภาพก็จะมีกลุ่มกิจกรรมที่เรียกว่าโรงพยาบาล หรือ คลินิก เป็นต้น

พาร์สันส์ได้อธิบายถึงระบบสังคมและหน้าที่ในชื่อว่า AGIL ประกอบไปด้วย A คือ การปรับตัว (Adaptation) การที่สังคมจัดให้มีการปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและความต้องการของระบบ อีกนัยหนึ่งการปรับตัวเป็นหน้าที่พื้นฐานที่จะทำให้ระบบสังคมที่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้ G คือ การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) สังคมต้องมีการกำหนดเป้าหมายและระบบต่างๆต้องทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก I คือ การบูรณาการ (Integration) เป็นส่วนที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน

ของระบบต่างๆ ซึ่งจะต้องดำเนินร่วมกัน เนื่องจากระบบประกอบด้วยระบบย่อยที่มีความแตกต่างกันและมีกลุ่มกิจกรรมเฉพาะตน จำเป็นต้องมีการดูแลให้เกิดการบูรณาการเพื่อให้สอดคล้องกัน และ L คือ การรักษาแบบแผน (Latency) การดำรงและฟื้นฟูแรงจูงใจของปัจเจกชนและแบบแผนของสังคม ในการดำเนินการขับเคลื่อนไปข้างหน้าจำเป็นต้องมีแรงจูงใจร่วมกัน หากมีกลุ่มคนใดรู้สึกท้อแท้หรือเห็นต่างระบบสังคมจึงต้องฟื้นฟูให้กลับมายึดถือเป้าหมายเดียวกัน

ระบบปฏิบัติการของสังคม

จากหน้าที่พื้นฐาน 4 ข้อ คือ AGLI พาร์สันส์ยังเสนอว่าสังคมต้องมีระบบปฏิบัติการสี่ระบบที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งเป็นระบบที่ทำหน้าที่ควบคู่กับหน้าที่พื้นฐาน ดังนี้ ระบบปฏิบัติการแรก เรียกว่า ระบบร่างกายและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ(Physical) เป็นระบบที่มีหน้าที่รองรับหน้าที่พื้นฐานเรื่องการปรับตัว รวมถึงการผลิตเชิงเศรษฐกิจด้วย เพราะเป็นปฏิบัติการในเรื่องสภาพแวดล้อมทางวัตถุ ระบบปฏิบัติการที่สอง เรียกว่า ระบบบุคลิกภาพ (Personality system) เป็นระบบที่ทำหน้าที่ควบคู่กับหน้าที่พื้นฐานในการบรรลุเป้าหมาย คนในสังคมต้องมองไปที่เป้าหมายเดียวกันมีแรงจูงใจเดียวกันจึงทำให้บรรลุเป้าหมายได้ ระบบปฏิบัติการที่สาม เรียกว่า ระบบสังคม เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับด้านการบูรณาการ (Integration) ที่สังคมมีการหลอมรวมองค์ประกอบต่างๆเข้าด้วยกันพื้นฐานในการบูรณาการจึงเกี่ยวข้องกับหน้าที่ ระบบปฏิบัติการที่สี่ เรียกว่า ระบบวัฒนธรรม (Cultural system) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างกาฟื้นฟูจิตใจและแรงจูงใจของคนเพื่อดำรงแบบแผนของสังคมจะอยู่ร่วมกับบรรทัดฐานและค่านิยมต่างๆ วัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ยอมรับจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้กระทำ

ระบบย่อยของสังคม

ระบบย่อยของสังคมเป็นระบบที่มีรายละเอียดเพิ่มเติมจากระบบปฏิบัติการ ปรากฏออกมาเป็นระบบที่ทำหน้าที่ชัดเจนในสังคม ระบบย่อยแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1)ระบบย่อยระดับบน ประกอบด้วย ระบบเศรษฐกิจ(Economic) แสดงให้เห็นพื้นฐานการปรับตัวเป็นระบบปฏิบัติการของกายภาพ และ ระบบการเมือง (Political) มีขึ้นเพื่อทำให้เกิดการทำหน้าที่เป็นมูลเหตุแรงจูงใจไปสู่เป้าหมายหลักร่วมกันและไปถึงเป้าหมายหลักนั้นด้วยกัน 2)ระบบย่อยด้านล่าง ประกอบด้วยระบบสังคมหรือชุมชน (Societal/Community) ซึ่งจะเป็นสังคมหรือชุมชนไม่ได้ถ้าไม่มีการผลิต แต่ถ้ามีการผลิตแต่ขาดเป้าหมายร่วมกันก็ไม่ได้ จึงต้องมีการบริหารจัดการอยู่ในรูปแบบของระบบการเมือง และระบบความไว้วางใจ จะทำหน้าที่คุ้มครองและดำรงวัฒนธรรม กล่าวคือระบบที่จะช่วยให้เกิดหน้าที่พื้นฐานโดยใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสืบทอดต่อกัน

การนำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มาปรับใช้

โครงสร้างหน้าที่ตามแนวคิดของพาร์สันส์ได้วิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่ซึ่งประกอบด้วย หน้าที่พื้นฐาน ระบบปฏิบัติ และระบบสังคมย่อยที่มีความสัมพันธ์กันเพื่ออธิบายการทำหน้าที่และการกระทำต่างๆขององค์ประกอบ ได้แก่ บุคคลและสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อสังคมหรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส พาร์สันส์ได้อธิบาย ระบบสังคม และ หน้าที่ คือ การดำเนินกิจกรรมโดยดำเนินการเป็นกลุ่มและจัดตั้งขึ้นเพื่อการตอบสนองความต้องการของสังคม เมื่อนำมาวิเคราะห์หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส อาจกล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมในองค์กร กระบวนการ ผู้บริการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นองค์ประกอบขององค์กรให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส โดยแต่ละองค์ประกอบมีหน้าที่พื้นฐานของตนเอง

2) ทฤษฎีระบบ

ทฤษฎีระบบในงานสังคมศาสตร์ เป็นทฤษฎีที่ให้แนวคิดเพื่อเป็นกรอบการวิเคราะห์ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งงานจุลภาคและมหภาค ในระดับบุคคลและระดับโครงสร้าง ลูทซ์ (Lutz) ในทศวรรษที่ 1940และเฮิร์น (Hearn) ในทศวรรษที่1950 ได้อธิบายทฤษฎีระบบในงานสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็น 5 ระบบด้วยกัน คือ 1) ระบบผู้ใช้บริการ (client system) คือ บุคคลที่เป้าหมายต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ แก้ไข พัฒนา หรือฟื้นฟูสภาพ อาจจะเป็นรายบุคคล กลุ่ม หรือ ชุมชน 2) ระบบผู้ให้บริการ (change agent system) คือ นักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพอื่นๆ ในทีมงานที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ป้องกัน แก้ไข พัฒนา หรือ ฟื้นฟูสภาพแก่ผู้ใช้บริการ 3)ระบบแห่งปัญญา (target system) คือ ระบบที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องการการเปลี่ยนแปลงเพราะถือว่าเป็นปัญหาของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับความเดือดร้อน หรือมีผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ระบบแห่งปัญญาไม่ได้หมายถึงแค่บุคคล แต่อาจเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กฎระเบียบต่างๆที่เป็นสาเหตุแห่งปัญหา 4) ระบบดำเนินการ (action system) คือ กระบวนการดำเนินงานทุกสิ่งอย่างที่ใช้บริการ ผู้ให้บริการ และระบบแห่งปัญญา กระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผนทั้งหมด 5)ระบบสภาพแวดล้อม (supra system) คือ สิ่งที่อยู่เหนือจากระบบทั้งสี่ในเบื้องต้น ซึ่งอาจรวมถึงสถาบันในสังคมต่างๆ กลุ่มคนในสังคม สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ระบบสภาวะแวดล้อมอาจเป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ให้บรรลุเป้าหมายก็ได้ เป็นระบบที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของนักสังคมสงเคราะห์ หากต้องการเปลี่ยนแปลงต้องใช้แรงจากภายนอกระบบเข้ามาช่วยเสริมแรงการเปลี่ยนแปลงจึงจะประสบผลสำเร็จ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับพลังผลักดันและความซับซ้อนของระบบสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง(ยูพา วงศ์ไชย. 2523)

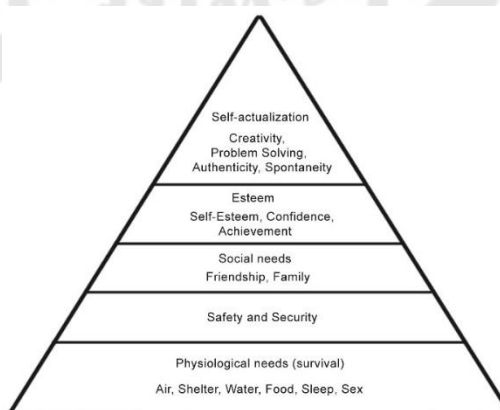
การนำทฤษฎีระบบมาปรับใช้

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีระบบมาเป็นแนวทางในการศึกษาและอธิบายกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือระหว่างผู้ให้บริการ และ ผู้รับบริการ รวมถึงวิธีการ กิจกรรม รูปแบบต่างๆที่สัมพันธ์กันจนทำให้แม่วัยใสและครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีความสัมพันธ์กับมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นของบุคคลและองค์กร หลังจากให้บริการช่วยเหลือแม่วัยใสและองค์กรได้นำผลนั้นมาปรับปรุงและพัฒนาองค์กรต่อไป รวมทั้งนำมาเป็นแนวทางในการค้นหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

4.2 ทฤษฎีทางจิตวิทยา

1) ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้น (Maslow's hierarchy of need)

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of need) เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ผู้นำแนวคิดนี้คือ Abraham Maslow มาสโลว์ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ไว้ 3 ประการ คือ 1)มนุษย์ทุกคนมีความต้องการอย่างต่อเนื่องที่ไม่มีทางบรรลุได้หมด 2)พฤติกรรมจะเป็นผลมาจากความต้องการ โดยที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุความต้องการในขณะนั้น และ 3)ความต้องการของมนุษย์สามารถจัดอยู่ในลำดับขั้นจากต่ำสุดไปสูงสุด อาจกล่าวได้ว่าเมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็ต้องการอย่างอื่นตามลำดับ(Nyameh Jerome, 2013) ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of need)

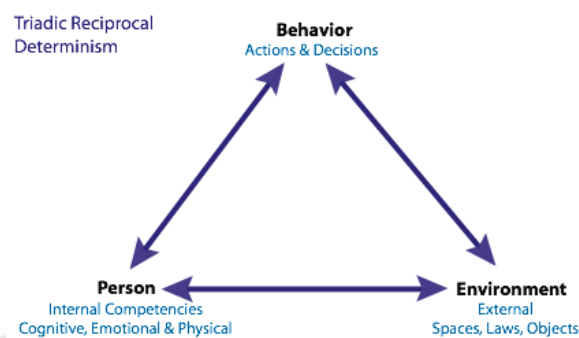
1) ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร น้ำ ที่อยู่ อาหาร และการพักผ่อน 2) ความต้องการความมั่นคงหรือความปลอดภัย (Security or safety needs) ความต้องการเหล่านี้ล้วนเป็นความต้องการที่จะเป็นอิสระจากอันตรายทางกาย และความกลัวต่อการสูญเสียงาน ทรัพย์สิน อาหาร หรือที่อยู่อาศัย 3) ความต้องการการยอมรับหรือความผูกพัน หรือความต้องการทางสังคม (Affiliation or acceptance needs) เนื่องจากบุคคลอยู่ในสังคมจึงต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น การมีความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น 4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับจะต้องการการยกย่องตนเองจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นความพึงพอใจในอำนาจ (Power) ความภาคภูมิใจ (Prestige) สถานะ (Status) และความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) และ 5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Need for self-actualization) เป็นความปรารถนาที่ต้องการประสบความสำเร็จเพื่อที่จะมีศักยภาพและบรรลุความสำเร็จในสิ่งหนึ่งในระดับสูงสุด

จากข้อมูลเบื้องต้นสรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์นั้นมีขั้นตอนตามลำดับ โดยเริ่มจากความต้องการด้านปัจจัย 4 เพื่อความอยู่รอด ความปลอดภัยในชีวิต การยอมรับจากบุคคลอื่น การได้รับการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิตเรียงไปตามลำดับจนสูงสุด ผู้วิจัยจึงเห็นว่าทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาความต้องการบริการสวัสดิการทางสังคมที่แม่วัยใสต้องการได้รับจากองค์กร ส่งผลต่อรูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมที่องค์กรจัดให้บริการที่เป็นด้านมูลเหตุระดับบุคคลและกระบวนการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นที่มาของรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส โดยการศึกษาจากพฤติกรรมความต้องการของแม่วัยใส ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องที่มีความต้องการบรรลุเป้าหมาย เมื่อมีการดำเนินงานสำเร็จในระดับขั้นหนึ่งแล้วก็จะมีการดำเนินตอบสนองความต้องการขั้นต่อไปเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและสามารถช่วยเหลือแม่วัยใสได้

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura. 1986) เป็นทฤษฎีที่อยู่บนพื้นฐานของความคิดที่อธิบายการเรียนรู้เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างซับซ้อน แบนดูราได้อธิบายสาเหตุหลักการเกิดพฤติกรรมของบุคคลเกิดได้จาก 2 สาเหตุหลัก ได้แก่ บุคคล (Person) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกันสองทิศทาง ประกอบไปด้วย

องค์ประกอบ 3 ด้าน เรียกว่า Triad Reciprocal Determinant การเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญมีอิทธิพลต่อกัน (Bandura, 1986; Bower, 1975; Neisser, 1976). ดังนี้

ภาพประกอบ 2 Triad Reciprocal Determinant การเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญมีอิทธิพลต่อกัน

ระหว่าง P \longleftrightarrow B เป็นปฏิสัมพันธ์ภายในระหว่างบุคคล ได้แก่ ความคิด และการกระทำของบุคคล ปัจจัยดังกล่าวเป็นตัวกำหนดทิศทางการรับรู้ตนเองของตนเอง เป้าหมาย และความตั้งใจของบุคคล ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมแสดงออก

ระหว่าง E \longleftrightarrow P เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและตัวบุคคล เป็นสื่อที่แสดงออกถึงความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์และความสามารถทางปัญญา ที่มีการพัฒนาและแก้ไขโดยผ่านตัวของสังคม อีกทั้งความแตกต่างด้านสภาพแวดล้อม เช่น อายุ เพศ สัญชาติ ทำให้บุคคลมีการแสดงออกพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

ระหว่าง B \longleftrightarrow E เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากปัจจัยภายนอก สามารถอธิบายได้ว่า พฤติกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมของบุคคลอย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับข้อจำกัดบางสภาพแวดล้อม

อาจสรุปได้ว่า การเรียนรู้ทางสังคมเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในมิติมูลเหตุระดับบุคคลเพื่ออธิบายพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมยังส่งผลในมิติด้านมูลเหตุที่เกิดขึ้นในระดับองค์และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กร

3) ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology)

มาร์ติน ซีลแมน (Martin Seligman) ได้อธิบายว่าจิตวิทยาเชิงบวก คือ การค้นพบ ความอัจฉริยะและการทำให้ชีวิตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกเป็นการศึกษา แนวความคิดวิทยาศาสตร์ทางสังคมที่มุ่งศึกษาการยึดเอาจุดแข็งของมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการ พัฒนาให้บุคคลสามารถนำพาสิ่งที่มีความหมาย มีความเกื้อกูล มีความสุขรอบด้าน เช่น การ พัฒนาด้านคุณค่า (Value) และความสุข ซีลแมน (1998) จึงเห็นว่าการมองโลกในแง่ดี ความยืดหยุ่น สามารถทำให้บุคคลพาตัวเองออกจากเหตุการณ์เลวร้ายกลับมาเริ่มต้นใหม่ได้อีกครั้ง ดังนั้น จิตวิทยาเชิงบวกจึงเป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้มีความสุข การมองโลกในแง่ดีโดยมีพื้นฐานมาจากตนเอง ในการนี้ผู้วิจัยของยกตัวอย่างตัวแปรทางจิตวิทยาเชิงบวกเพื่อนำเป็น แนวทางในการศึกษา ดังนี้

การมองโลกในแง่ดี(Optimism)

มาร์ติน ซีลแมน (1992) ได้อธิบายการมองโลกในแง่ดีเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่เป็นผลมาจากรูปแบบการคิดที่มีต่อสถานการณ์ที่ดีว่าสามารถเกิดขึ้นได้ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สาเหตุมาจากภายในของตนเอง ส่วนสถานการณ์ที่เลวร้ายนั้นเกิด จากสาเหตุภายนอก ไม่คงทนถาวร เกิดจำเพราะกรณี สอดคล้องงานวิจัยของ Segerstrom, Taylor, Kemery, Fahey (1998) พบว่า ผู้ที่มองโลกในแง่ดีสามารถเผชิญปัญหาในเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การแก้ปัญหาที่ขึ้นมาจากพฤติกรรมและความคิด สามารถหาที่พึ่งหรือแหล่งช่วยเหลือได้ จากสิ่งที่อยู่รอบตัว ซึ่งมักจะส่งผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต โดยมีลักษณะการมองโลกในแง่ดีและรูปแบบการอธิบาย มาร์ติน ซีลแมน (1992) ได้อธิบายรูปแบบสาเหตุที่เกิดขึ้นกับบุคคลทั้ง ทางบวกและทางลบ โดยสามารถเป็นเกณฑ์ในการจำแนกบุคคลว่าเป็นคนมองโลกในแง่ดี (Optimism) หรือ มองโลกในแง่ร้าย (Pessimist) ผู้ที่มองโลกในแง่ดี (Optimism) การมองโลกในแง่ดีในแง่บุคลิกภาพ คือการคาดหวัง(expectation) ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ที่เกิดจากความคาดหวัง ซึ่งความคาดหวังนี้ทำให้คนเกิดแรงจูงใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งลักษณะการมองโลกในแง่ดีและรูปแบบการอธิบาย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะศึกษาการมองโลกในแง่ดีจากในแง่บุคลิกภาพ มีลักษณะของความคาดหวังในแง่ที่มีความคงทนต่อสถานการณ์ และเวลา (Caver และ Scheier. 1985) และ 2) ลักษณะศึกษาการมองโลกในแง่ดีมุมมองสาเหตุ Abramson, Seligman และTeasdale (1978) ได้อธิบายการมองโลกในแง่ดีมุมมองสาเหตุนั้นมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งกำเนิดสาเหตุ (Personalization) ที่เกิดจากเหตุภายในที่เกิดจากตนเองและ เหตุภายนอกที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม 2) การแผ่ขยาย (Pervasiveness) ที่มองว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นั้นทั้งเหตุการณ์ที่ดีและไม่ดี มีความเฉพาะเจาะจงและ 3) ความสม่ำเสมอถาวร (permanence)

เป็นการอนุมานของบุคคลที่อนุมานเป็นเพียงเหตุการณ์ชั่วคราว ไม่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (Goleman, Daniel.n,1998)

การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy)

การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นการตอบสนองทางอารมณ์ที่มาจากการรับรู้อารมณ์หรือสถานการณ์ของอีกคนหนึ่ง บุคคลนั้นเคยมีประสบการณ์คล้ายหรือเหมือนกับตนเองมาก่อน (วิลลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี, 2543) การเห็นอกเห็นใจ อาจมีหลายคำนิยามซึ่งมีหลายส่วน อย่างไรก็ตาม คำนิยามที่ถูกต้องถึง การเห็นอกเห็นใจ(empathy) การตอบสนองของบุคคลสามารถเข้าใจ ความคิดของคนอื่นความคิดของบุคคลที่มีการตอบสนองด้วยการเข้าใจบุคคลอื่น ดังนั้น การเห็นอกเห็นใจ (empathy) หมายถึง การเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลอื่นโดยจินตนาการว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน หรือเป็นประสบการณ์ที่เจอด้วยตนเอง (Sara D. Hodges และMichael W. Myers. 2007) โกลแมน (Golman. 1998:27) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นอกเห็นใจประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง ดังนี้ 1) การเข้าใจผู้อื่น (Understanding other) คือการเข้าใจความรู้สึก มุมมองและความวิตกกังวลของคนอื่น รวมทั้งเข้าใจความต้องการของผู้อื่น 2) มีจิตใฝ่บริการช่วยเหลือ(Service Orientation) เป็นการรับรู้และมีการตอบสนองความต้องการการช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ยินดีให้ความช่วยเหลือและพยายามแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา 3) การส่งเสริมผู้อื่น (Developing other) การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้อื่นได้พัฒนาตนเอง 4) การช่วยเหลือที่หลากหลาย (Leveraging diversity) การมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่าเรา และมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เขาเป็นหรือกระทำโดยเข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนแตกต่างกันรวมทั้งเป็นการที่มีความรู้สึกว่าต้องการให้โอกาสบุคคลที่ด้อยโอกาสได้เป็นหรือกระทำในสิ่งที่ทัดเทียมผู้อื่นได้ 5) การตระหนักความคิดเห็นของกลุ่ม (Political awareness) การรับรู้ความคิดเห็นของกลุ่มและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม

การเห็นคุณค่าในตัวเอง (Self-Esteem)

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นลักษณะพื้นฐานสำคัญที่มนุษย์ทุกคนพึงมีต่อตัวเองเนื่องจากความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการพัฒนาตนเองไปสู่สิ่งที่ดี การประสบความสำเร็จในชีวิตและมีความสุขตามที่ตนปรารถนาที่มนุษย์ได้ประเมินคุณค่าของตนในการมีชีวิตอยู่และกระทำการต่างๆ (อรทัย ชวนนิยม ตระกูล. 2557) อีกทั้งการเห็นคุณค่าตนเองเป็นการตัดสินคุณค่าของบุคคล เป็นความรู้สึกถึงความสามารถของตน เห็นคุณค่าของตน อันเป็นผลระหว่างความเชื่อมั่นในตนเองและการนับถือตนเองเป็นการประเมินค่าทางจริยธรรมและศีลธรรม (นิราศศิริ โจรนธรรมกุล. 2535) ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2556) ได้ให้ความหมาย การเห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองจากการ

ประเมินความสามารถ ความสำคัญ ความมีค่า และการประสบความสำเร็จโดยแสดงออกมาในรูปแบบของเจตคติที่มีต่อตนเอง มีการยอมรับนับถือ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม กล้าคิดกล้าตัดสินใจโดยลำพัง เมื่อเกิดความผิดพลาดก็จะไม่เศร้าโศกเสียใจเป็นเวลานาน และไม่ยอมแพ้อะไรง่ายๆ โดยมีลักษณะสำคัญ คือ การเห็นคุณค่าในตนเองนั้นมีความสำคัญต่อบุคคลในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สามารถกระทำการต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะเห็นว่าตนมีความสำคัญมีความสามารถมีความเชื่อมั่นในตนเองมีการนับถือตนเองและผู้อื่น มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้มีสุขภาพจิตที่ดีและมีบุคลิกภาพที่ดีสามารถปรับตัวได้ดี(ณัฐภาพ ระวะใจ. 2553) คนที่มี self- esteem จะต้องมีความสมดุลของความต้องการผลสำเร็จ หรืออำนาจและความรู้จักคุณค่า ความมีเกียรติ และความซื่อสัตย์ ซึ่งอาจหมายถึงจิตใต้สำนึก และพฤติกรรมนั่นเอง จิตใต้สำนึกที่มี self- esteem จักต้องรู้จักบาป บุญคุณโทษ รู้สิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี ความซื่อสัตย์ ความมีเกียรติ ส่วนพฤติกรรมของ self – esteem มีความสามารถที่จะคิด แก้ปัญหา เชื่อมั่นในความคิด และความสามารถของตัวเอง สามารถเลือกวิธีการตัดสินใจที่ถูกต้อง หากสูญเสียความสมดุลก็จะเกิดปัญหา(สุภาพรรณ สะอาดเยี่ยม. 2554) ในทางจิตวิทยาการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เนื่องจากทำให้บุคคลเตรียมสภาวะทางจิตให้มีความสอดคล้องกับความต้องการ ความคาดหวังในความสำเร็จ การได้รับการยอมรับและความเข้มแข็งทำให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น (วไลกรณ์ แก้วคำ. 2554)

ลักษณะและที่มาของการเห็นคุณค่าในตนเอง (The Nature and Source of Self-Esteem)

Branden (1981) ได้กล่าวถึงความหมายและลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองดังนี้

1) ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง (The Meaning of self-esteem) กล่าวถึง เป็นการประเมินตนเองที่อยู่ในกระบวนการคิดวิเคราะห์ ความต้องการ ค่านิยม ความรู้สึก และเป้าหมายของตนเอง เพราะฉะนั้นบุคคลควรเข้าใจการเห็นคุณค่าของตนเองจากมาตรฐานทางสังคม ความต้องการขั้นพื้นฐาน

1.1) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence: The sense of efficacy) เป็นความรู้สึกที่บุคคลเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น มั่นใจในสิ่งที่ตนเองกระทำ โดยพิจารณาในเบื้องต้นแล้วว่าเหมาะสม ถูกต้องและดำเนินการนั้นให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้จะทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลปราศจากความเชื่อมั่นในตนเองเชื่อมั่นในตน บุคคลนั้นก็ประสบแต่ความล้มเหลว

1.2) การเคารพตนเอง (Self-respect: The sense of worthiness) เป็นสิ่งที่บุคคลกระทำแล้วทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกดี ภูมิใจในความสามารถของตนว่าตนเองมีคุณค่าแก่การคู่ควร และสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม

2) ปัจจัยขั้นพื้นฐานการเห็นคุณค่าในตนเอง (The basic conditions of self-esteem) ความสามารถของบุคคลที่จะตระหนักรู้คิด แยกแยะได้ โดยเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองที่ผ่านมาจนพัฒนาจนถึงปัจจุบัน หากมองโลกในแง่ดี ก็จะทำให้มีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต และหากมองโลกในแง่ร้าย หรือ มองแต่ในด้านที่ไม่ดีอาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวได้

3) ความภาคภูมิใจในคุณค่าของตนเองและปราศจากความรู้สึกผิด (Self-Esteem, Pride, and Unearned guilt) เป็นความรู้สึกที่บุคคลเกิดความรู้สึกดีกับสิ่งที่ตนเองกระทำเมื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้มีความภาคภูมิใจกับสิ่งที่ตนเองปฏิบัติ หากเกิดพบกับความล้มเหลวบุคคลก็จะไม่เกิดความรู้สึกที่แยหือมีความรู้สึกที่เลวร้ายกับสิ่งนั้น

4) การเห็นคุณค่าของตนเองและความสมบูรณ์ของงาน (Self-esteem and Productive work) กล่าวคือ การเห็นคุณค่าตนเองเมื่อทำงานนั้นประสบความสำเร็จด้วยสติและปัญญา ทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า แต่เมื่อที่บุคคลไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้นั้นอาจทำให้รู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่า

5) การเห็นคุณค่าในตนเองและความรู้สึกพึงพอใจ (Self-esteem and Pleasure) ความรู้สึกพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่ลึกซึ้งที่ไม่สามารถอธิบายได้ หากไม่ประสบความสำเร็จบุคคลจะเกิดความตึงเครียดและทำให้รู้สึกว่าตนนั้นด้อยค่า

อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทยหลายท่านได้ให้ความหมายที่เกี่ยวกับความรู้สึกการเห็นคุณค่าในตนเองไว้หลายท่าน แต่มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้แก่ 1. เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง 2. ความรู้สึกนี้เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กจากการที่บุคคลใกล้ชิดสะท้อนความเป็นตัวตนของเด็ก เป็นเหมือนกระจกสะท้อน 3. หากตัวตนที่คนอื่นสะท้อน ใกล้เคียงกับตัวตนที่คนอื่นรับรู้ก็จะเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและมีความเชื่อมั่น มั่นใจ ศรัทธาในการที่ตนจะทำการสิ่งต่างๆให้ลุล่วงไปได้ หากขาดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม (ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. 2556)

จากทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวกที่กล่าวมาผู้วิจัยได้ใช้เพื่อนำมาเทียบเคียงข้อค้นพบจากการศึกษาในมิติต่างๆ ในมุมมองภายในจิตใจที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และแม่วัยสี่ที่เข้ารับบริการหรือทำงานในหน่วยงานให้ความ

ช่วยเหลือแม่วัยใส เทียบเคียงกับการให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับมิติด้านมูลเหตุระดับบุคคล กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้นำทฤษฎีทางสังคมและทฤษฎีทางจิตวิทยา มาช่วยในการอธิบายพฤติกรรมของบุคคลที่มีการกระทำกันภายในและภายนอกหน่วยงาน การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในองค์กร และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องที่ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและนำมาเทียบเคียงกับข้อค้นพบจากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำแนวคิด ทฤษฎีมาจำกัดความคิดของการศึกษารั้งนี้และแนวคิดทฤษฎีข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องในการศึกษารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่เป็นจุดประสงค์ในการศึกษารั้งนี้

ส่วนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมขององค์การพัฒนาเอกชน เพื่อช่วยเหลือแม่วัยใส พบว่างานวิจัยในเรื่องรูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมนั้น ชนิดนารถ เจริญเนื่อง (2557) ได้ศึกษา การจัดบริการสวัสดิการสังคมและการสังคมสงเคราะห์ของสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ดพบว่า การจัดบริการสวัสดิการสังคมและการสังคมสงเคราะห์ของสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ดพบว่า สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ดมีการจัดบริการต่างๆ ดังนี้ 1)บริการด้านการเลี้ยงดูได้แก่ บริการด้านปัจจัยสี่การฝึกกิจวัตรประจำวัน และการจัดพี่เลี้ยง ดูแลเด็กตามเรือนนอน 2)บริการด้านการส่งเสริมพัฒนาการ ได้แก่ การนวดสัมผัส กายภาพบำบัด การส่งเสริม การศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม การจัดศูนย์การเรียนรู้เด็กปฐมวัย การจัดฝึกกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตและกิจกรรมตามประเพณีและการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ได้แก่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ จิตใจ-อารมณ์ สังคม และสติปัญญา 3)บริการด้านจิตวิทยา ได้แก่ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กการวัดพัฒนาการเด็ก และการ จัดทำกลุ่มกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางอารมณ์ 4)บริการด้านสังคมสงเคราะห์ได้แก่ การให้การคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 การจัดทำทะเบียนประวัติเด็ก การดำเนินการด้านทะเบียนราษฎรเด็ก การติดตามประวัติเด็ก การประสานงานจัดหาครอบครัวบุญธรรม การส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวเดิม การติดตามผล การจัดหาอาสาสมัครเลี้ยงดูเด็ก การให้คำปรึกษาครอบครัว และการดำเนินงานด้านครอบครัวอุปการะ และ 5) บริการด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ได้แก่ การจัดอาคารแยกเด็กป่วย การจัดแพทย์ ตรวจรักษาเด็กป่วยการให้ภูมิคุ้มกันโรคที่จำเป็นและ

ภูมิคุ้มกันโรคเฉพาะ การส่งเสริมภาวะโภชนาการ การส่งเด็กไปรับการตรวจรักษาที่ยังโรงพยาบาล และการให้สุขศึกษาแก่พี่เลี้ยง รวมทั้งการจัดโครงการและ กิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนา เด็ก เช่น โครงการพัฒนาการสมวัย โครงการครอบครัวอุปการะ โครงการนวัตกรรม Toys Bank โครงการพลังอาสาสมัครสร้างสุขให้เด็กในสถานสงเคราะห์ โครงการ พัฒนาสังคมและสวัสดิการ สังคมในโครงการตำบลต้นแบบ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้มีการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในงานวิจัย เกี่ยวกับแนวทางการบริการสังคมของแม่ข่ายในชั้น ตริงเนตร พรรณดวงเนตร (2538) ได้ ศึกษาเรื่อง บริการสังคมที่หญิงตั้งครรภ์ต้องไม่พึงปรารถนาต้องการ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ไม่พึง ปรารถนาที่เลือกตั้งครรภ์ต่อและยุติการตั้งครรภ์ เห็นว่าบริการสังคมเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นการ ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งป้องกันการเกิดปัญหาสังคมรูปแบบอื่นๆ เช่น การ ทอดทิ้งเด็ก กาท่าแห่งผิดกฎหมาย ดังนั้นหญิงทั้งสองกลุ่มจึงมีความต้องการในระดับสูงทั้งบริการ ช่วยเหลือเพื่อให้สามารถตั้งครรภ์ต่อไปและยุติการตั้งครรภ์ โดยมีความต้องการทั้งหมด 7 ด้าน เรียงตามลำดับความต้องการ หญิงเลือกตั้งครรภ์ต่อไป ต้องการบริการด้านความช่วยเหลือต่างๆ เช่น ที่พักชั่วคราว การฝากครรภ์และดูแลบุตร อันดับรองลงคือ ความต้องการด้านอื่นๆ ได้แก่ การ ที่จะได้รับการปฏิบัติจากสังคม และการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ต้องการด้านข้อมูลเกี่ยวกับ หน่วยงานด้านความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านการส่งต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ด้านการวางแผนดำเนินชีวิตต่อไป และด้านการปรึกษา หญิงที่เลือกยุติการตั้งครรภ์ ต้องการบริการด้านข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน ลำดับรองลงมาด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การที่ได้รับ การปฏิบัติจากสังคม และการปฏิบัติธรรม นอกจากนี้มีความต้องการในด้านช่วยเหลือต่างๆ เกี่ยวกับการทำแท้ง ด้านการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการวางแผนดำเนินชีวิตต่อไป ด้าน ความรู้เกี่ยวกับการทำแท้ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และด้านการปรึกษาสอดคล้องกับ วาสนา ถิ่น ขนอน และ วิลาวัลย์ ชมนิรัตน์ (2555) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการให้บริการหญิงตั้งครรภ์ วัยรุ่น โดยครอบครัวมีส่วนร่วมในคลินิกฝากครรภ์ เครือข่ายบริการสุขภาพ อำเภอชัยบุรี จังหวัดสุ ราษฎร์ธานีปัญหาความต้องการ ดังนี้ 1) ผู้ให้บริการสุขภาพไม่มีความรู้เฉพาะในการดูแลหญิง ตั้งครรภ์วัยรุ่น 2) การป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำไม่ได้ผล 3) ต้องการให้เจ้าหน้าที่มีเวลาให้คำแนะนำ คำปรึกษามากขึ้น 4) หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นขาดความรู้ในการดูแลตนเอง การเตรียมความพร้อม สำหรับการคลอด การเลี้ยงดูบุตร 5) ครอบครัวขาดการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนและการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็น รูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมจากหน่วยงานต่างๆและความต้องการบริการสวัสดิการสังคมใน ผู้หญิงตั้งครรภ์ไม่ปรารถนา โดยภาพรวมจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาจะเห็นว่าการศึกษารูปแบบ

บริการสวัสดิการสังคมขององค์การจัดสวัสดิการสังคม ณ ช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการศึกษายังไม่ปรากฏงานวิจัยนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมขององค์การพัฒนาเอกชนไม่แสวงหาผลกำไร(NGOs) เพื่อช่วยเหลือแม่วัยใส ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพตามรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณีศึกษา (Case Study) เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการบริการสวัสดิการสังคมการขององค์การสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งภาครัฐและเอกชน, มูลเหตุระดับบุคคลและองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และผลที่เกิดจากการบริการสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในระดับบุคคลและองค์กร

ส่วนที่ 6 กรอบแนวคิดงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กรและบุคคล รวมถึงค้นหาแนวทางการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยอาศัยกรอบแนวคิดงานวิจัยจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีจากมุมมองอื่นที่เกี่ยวข้องมาอธิบายเพื่อตอบคำถามงานวิจัยในครั้งนี้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดทางสังคมวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ และ ทฤษฎีระบบ นำมาอธิบายเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ตั้งแต่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสรับแม่วัยใสเข้ารับบริการจนถึงแม่วัยใสสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคม ทำความเข้าใจโครงสร้างองค์กร รูปแบบบริการสวัสดิการสังคม วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานช่วยเหลือ การมีปฏิสัมพันธ์ของรูปแบบและกลไกนี้มีรูปแบบ กิจกรรม วิธีการ และผู้รับผิดชอบทั้งในมิติที่เป็นมูลเหตุระดับบุคคลและองค์กร กระบวนการช่วยเหลือที่เกิดขึ้นตั้งแต่รับแม่วัยใสเข้ามาจนถึงกลับไปใช้ชีวิตในสังคม และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร อธิบายปรากฏการณ์นี้โดยอาศัยพื้นฐานของสังคมสงเคราะห์

ทั้งนี้ได้มีการทฤษฎีทางจิตวิทยามาใช้ในการอธิบายปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องส่งผลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส โดยผู้วิจัยมีความเชื่อว่าบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในสังคมต้องเกิดจากการมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมองเห็นปัญหาของผู้อื่นแล้วเกิดความรู้สึกอยากช่วยเหลือ การมองโลกในแง่ดีที่มองเห็นปัญหาการตั้งครวัภของแม่วัยใสสามารถแก้ไขได้ อีกทั้งแม่วัยใสเองที่เกิดตระหนักรู้เห็นคุณค่าในตนเอง ที่สามารถแก้ไขและผ่านวิกฤตครั้งนี้ไปได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส : กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณีศึกษา (Case Study) โดยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ส่วนที่ 1 แบบแผนการวิจัย
- ส่วนที่ 2 พื้นที่ศึกษาและวิธีการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา
- ส่วนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล
- ส่วนที่ 4 วิธีการเก็บข้อมูล
- ส่วนที่ 5 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย
- ส่วนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- ส่วนที่ 7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล
- ส่วนที่ 8 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 1 แบบแผนการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส โดยอาศัยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเพื่อสืบค้นความจริงอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับมิติต่างๆหรือปรากฏการณ์บางอย่างที่สนใจจากกรณีศึกษาเฉพาะดังกล่าว ซึ่งในระบบที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง (Bounded and integrated system) ที่มีจุดเน้นไปยังกรณีศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นระบบใดๆที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง ณ เวลาและสถานที่หนึ่ง (Time and space) และนำไปใช้เป็นหน่วยสำหรับการวิเคราะห์ (Unit of analysis) มากกว่าวิธีการศึกษาวิจัย (Stake.1988,Stake.1995) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในรูปแบบ Instrumental Cases มีจุดเน้นที่กรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ขององค์กร A และองค์กร B อันนำไปสู่การตอบคำถามงานวิจัยที่ตั้งไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

ส่วนที่ 2 พื้นที่ศึกษาและวิธีการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานให้บริการสวัสดิการสังคมช่วยเหลือแม่วัยใสมาอย่างยาวนาน เพื่อช่วยเหลือแม่วัยใสรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำงานกับทุกระดับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม มุ่งเน้นบริการสวัสดิการสังคมในพื้นที่แบบเชิงลึกที่เป็นสถานสงเคราะห์แบบมีบ้านพักรอคลอดและหลังคลอด เจาะจงการทำงานที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือแม่วัยใสให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติในสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ศึกษาที่มีความครอบคลุมตามประเด็นการศึกษาทั้งหมดในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่มีพื้นที่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครเป็น “สนาม” สำหรับการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดกรุงเทพมหานครนั้นมีความหลากหลายทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ชุมชน และจำนวน ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ อีกทั้งมีวิถีชีวิตของคนเมือง ซึ่งในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาและไม่หยุดนิ่ง ระบบเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ (ICT) มีบทบาทอย่างมากในการอำนวยความสะดวกและรองรับการใช้ชีวิต จึงเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคมต่างๆ และปัญหาด้านสังคมที่พบ คือ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของกลุ่มวัยรุ่น ในพื้นที่ของจังหวัดกรุงเทพมหานครพบสถิติในปี พ.ศ.2558 จำนวนการคลอดบุตรของแม่วัยใสที่อายุต่ำกว่า 20 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร อยู่ที่ 43 คน ต่อการคลอด 1,000 คน เป็นจำนวนอยู่ในระดับสูง อีกทั้งมีจำนวนวัยรุ่นเกือบหนึ่งล้านคนและถือว่าเป็นต้นแบบให้แก่วัยรุ่นทั่วประเทศ(มดิชน. 2560: ออนไลน์)

สำหรับเหตุผลของการเลือกหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนมาศึกษานั้น เนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชนมีการจัดบริการสังคม (Social Service) ให้ช่วยเหลือแม่วัยใสโดยไม่แสวงหาผลกำไร เป็นองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะมีการจัดการบริหารดำเนินการอย่างอิสระ และมีความคล่องตัวในการจัดการ มีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อระบบบริการ และสามารถตอบสนองได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชนเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งผู้วิจัยคำนึงถึงประเด็นที่แม่วัยใสมีความต้องการเข้ารับบริการสวัสดิการสังคมเพื่อพักอาศัยชั่วคราวที่มีนัยสำคัญแอบแฝงสอดคล้องกับรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้น ซึ่งต้องตีความจากสิ่งที่ซ่อนอยู่ การศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะทำให้ได้รายละเอียดที่ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์งานวิจัยในครั้งนี้

วิธีการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

การคัดเลือกพื้นที่หรือสนามที่ทำการศึกษานั้น ผู้วิจัยเลือกเลือกด้วยวิธีเจาะจง ซึ่งมีหลักในการคัดเลือก กล่าวคือ เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่มีการจัดบริการสวัสดิการสังคมในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ขั้นตอนในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เป็นข้อมูลหน่วยงานที่ให้บริการสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือแม่วัยใสในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส สามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ องค์กรสวัสดิการสังคมที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสังกัดภาครัฐ และองค์กรสวัสดิการสังคมที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสังกัดภาคเอกชน โดยองค์กรสวัสดิการสังคมที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสังกัดภาครัฐ ดำเนินงานในลักษณะเป็นโครงการด้านสุขภาพซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือแม่วัยใสส่วนหนึ่งของโรงพยาบาลและดำเนินการบ้านพักเด็กและครอบครัว 1 แห่ง โดยให้บริการช่วยเหลือ 24 ชั่วโมง ภายใต้การดำเนินงานของกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในส่วนขององค์กรสวัสดิการสังคมที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสังกัดภาคเอกชน มีลักษณะการดำเนินงานให้บริการคำปรึกษาทางเลือกจัดหาครอบครัวทดแทน และบ้านพักครอบครัว ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสขององค์กรพัฒนาเอกชนสถานสงเคราะห์ที่มีบ้านพักครอบครัวทดแทนในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครให้แก่แม่วัยใสที่เข้ารับบริการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านร่างกายจิตใจ และสังคมจนแม่วัยใสสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติในสังคม

หลักจากนั้นในการที่จะคัดเลือกพื้นที่ศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ศึกษาครอบคลุมตามประเด็นทั้งหมด ผู้วิจัยจึงกำหนด**หลักเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา (Inclusion Criteria)** ดังนี้

- 1.1 เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นสถานสงเคราะห์ที่มีบ้านพักอาศัยชั่วคราวในระยะก่อนคลอด ขณะคลอด และหลังคลอด ที่มีพื้นที่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 1.2 เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไร
- 1.3 มีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย อาหาร สุขภาพอนามัย รวมทั้งการให้คำแนะนำปรึกษา โดยมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญรับผิดชอบดูแล
- 1.4 มีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน
- 1.5 มีการดำเนินงานที่ประกอบด้วย ผู้รับบริการ ผู้ให้บริการ และรูปแบบกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และผลการดำเนินงานทุกปี

1.6 มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ เช่น รายงานการดำเนินงานประจำปี สถิติผู้รับบริการของแม่วัยใส รางวัลที่รับจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

2) หลังจากพิจารณาพื้นที่เข้าสู่กระบวนการศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ในข้อที่ 1.1-1.6 แล้ว มีองค์กรที่ผ่านเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 3 แห่ง แต่เนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาองค์กรที่มีการจัดสรรบ้านพักครอบครัว หรือ จัดหาที่พักพิงชั่วคราวให้แก่แม่วัยใสขณะรอคลอดจนไปถึงหลังคลอด ผู้วิจัยจึงดำเนินการศึกษาเอกสารเพิ่มเติมเพื่อคัดเลือกองค์กรพัฒนาเอกชนที่ต้องการและมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์งานวิจัย โดยพิจารณาตาม**หลักเกณฑ์สำหรับคัดพื้นที่ออกจากกระบวนการศึกษา (Exclusion Criteria)** ที่มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแต่ไม่มีการจัดสรรพื้นที่ที่เป็นบ้านพักที่เป็นที่พักรักษาแม่วัยใส หรือเป็นองค์กรประสานงานเพื่อหาบ้านพักให้แก่แม่วัยใส และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงานบริการสวัสดิการสังคมช่วยเหลือแม่วัยใส เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ต้องการทำความเข้าใจในรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและค้นหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นหากองค์กรไม่สามารถอธิบายรูปแบบและกลไกการบริการสวัสดิการสังคมให้ช่วยเหลือแม่วัยใสได้ก็จะไม่สามารถได้ข้อมูลที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2 เป็นองค์กรที่ไม่สะดวกที่จะให้ความร่วมมือให้ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาขณะนั้น แม้ว่าจะมีข้อมูลพบว่าองค์กรดังกล่าวมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส แต่หากองค์กรที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่กระบวนการศึกษาไม่พร้อมหรือไม่ต้องการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาก็สามารถกระทำได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพิจารณาคัดเลือกองค์กรหรือหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานเป็นสถานสงเคราะห์ที่มีบ้านพักชั่วคราวในระยะก่อนคลอด ขณะรอคลอด และหลังคลอด ที่มีพื้นที่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 แห่ง เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาคั้งนี้ เนื่องจากมีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์สำหรับการศึกษาคั้งนี้ และให้ความยินดีให้ผู้วิจัยเข้าศึกษา จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะได้รับการคัดเลือกให้เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษา และผู้วิจัยได้คัดพื้นที่ออกจากกระบวนการศึกษาจำนวน 1 แห่งตามเกณฑ์ข้อ 2.1 เพื่อเป็นการปกป้องผู้ให้ข้อมูลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงขอปิดชื่อหน่วยงานดังกล่าว

ส่วนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชน 2 แห่งที่เป็นตัวแทนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสตามหลักเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา (Inclusion Criteria) เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จึงแบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่ง ได้แก่ 1) แหล่งปฐมภูมิ ประกอบด้วย ผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และ 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

3.1 ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.1.1 แหล่งปฐมภูมิ เป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้มีความรู้หรือประสบการณ์โดยตรงกับเรื่องที่จะศึกษา (Information-rich cases) ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้ให้บริการ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับบริหาร และ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 2) กลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ แม่วัยใส

3.1.1.1 กลุ่มผู้ให้บริการ

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับบริหาร คือ ผู้อำนวยการ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้หญิงและเด็กไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีความรู้ ความเข้าใจระดับบริหาร รูปแบบบริการสังคมเพื่อช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นและมีอำนาจในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการให้บริการสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของแม่วัยใสได้ สามารถให้ข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภาพรวมขององค์กร วิสัยทัศน์ การกำหนดรูปแบบการให้บริการสังคม ขั้นตอน กระบวนการ ตั้งแต่รับแม่วัยใสเข้าบ้านพักจนรับเข้าจนถึงแม่วัยใสสามารถกลับไปใช้ชีวิตตามปกติสุข และสามารถเข้าใจสถานการณ์ มีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในอนาคตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงให้ความยินดีและเต็มใจให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน คือ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาคลินิก นักโภชนาการ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้หญิงและเด็กไม่ต่ำกว่า 1 ปี มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานช่วยเหลือแม่วัยใสได้ และมีความใกล้ชิดกับแม่วัยใสทั้งยังสะท้อนในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้น รวมถึงยินดีและเต็มใจให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

3.1.1.2 กลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ แม่วัยใสที่มีอายุ 10-20 ปีในขณะที่ตั้งครรภ์ที่ผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและกลับมาอาศัยอยู่กับครอบครัวสามารถเลี้ยงดูดูแลบุตรและตนเองได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

3.1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารที่ปรากฏมีความเกี่ยวข้องกับการให้บริการช่วยเหลือแม่วัยใสย้อนหลัง 1-5 ปี เช่น รายงานผลการดำเนินงาน ภาพถ่ายกิจกรรม คลิปวิดีโอที่ดำเนินการจัดกิจกรรม สถิติผู้รับบริการ

ตาราง 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับบริหาร

ลำดับ ที่	นาม สมมติ	เพศ	ระดับ การศึกษา สูงสุด	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ ทำงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
1	ใจดี	หญิง	ปริญญาตรี/ สาขาวิชาสุข ศึกษา	ผู้อำนวยการ	20 ปี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดูแลภาพรวมโครงการทั้งหมดที่อยู่ในหน่วยงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน 2. กำหนดแนวทางและพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือ 3. ให้คำปรึกษาแก่ผู้ขอรับบริการสวัสดิการสังคม ผู้ปกครอง ผู้เข้ามาติดต่อทั้งทางโทรศัพท์และหน่วยงาน 4. ร่วมกันวางแผนระหว่างแม่วัยใสและครอบครัว 5. ดูแล ควบคุม ผู้ได้บังคับบัญชา 6. ติดต่อหน่วยงานอื่น

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นาม สมมติ	เพศ	ระดับ การศึกษา สูงสุด	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ ทำงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
2	ใจรัก	หญิง	ปริญญาตรี/ สาขาวิชา สังคม สงเคราะห์	ผู้อำนวยการ	27 ปี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดูแลภาพรวมโครงการทั้งหมดที่อยู่ในหน่วยงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน 2. ให้คำปรึกษาแก่ผู้ขอรับบริการสวัสดิการสังคม ผู้ปกครอง ผู้เข้ามาติดต่อทั้งทางโทรศัพท์และภายในหน่วยงาน 3. ร่วมกันวางแผนระหว่างแม่วัยใสและครอบครัว 4. กำหนดแนวทางและพัฒนาแนวทางการช่วยเหลือ 5. ดูแล ควบคุม ผู้ได้บังคับบัญชา 6. ติดต่อหน่วยงานอื่น

ตาราง 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

ที่	นาม สมมติ	เพศ	ระดับ การศึกษา สูงสุด	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ ทำงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
1	พอใจ	หญิง	ปริญญาตรี/ สาขาวิชา สังคม สงเคราะห์	นักสังคม สงเคราะห์	4 ปี	<ol style="list-style-type: none"> ดูแลผู้ขอมาขอรับบริการสวัสดิการสังคมตั้งแต่แรกเข้า วางแผนการให้ความช่วยเหลือ ติดต่อนหน่วยงานอื่น เช่น โรงพยาบาล, สถานบริการสาธารณสุข
2	ดีใจ	หญิง	มัธยมต้น	นัก โภชนาการ	2 ปี	<ol style="list-style-type: none"> สนับสนุนให้ความช่วยเหลืองานผู้อำนวยการและนักสังคมสงเคราะห์ ประกอบอาหารให้แก่แม่วัยใสและเจ้าหน้าที่ ช่วยดูแลลูกน้อยของแม่วัยใสและคอยอยู่เป็นเพื่อนหรือ พี่เลี้ยงให้กับแม่วัยใส งานตามที่ได้รับมอบหมาย

ตารางท 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นาม สมมติ	เพศ	ระดับ การศึกษา สูงสุด	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ ทำงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
3	ภูมิใจ	ชาย	ปริญญาตรี	นักจิตวิทยา คลินิก/ ผู้จัดการราย กรณี (Case Manager: CM)	10 ปี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำแบบประเมินและ ประเมินผลทางจิตวิทยา ของผู้ขอรับบริการ สวัสดิการสังคม 2. ดูแลผู้ขอรับบริการ สวัสดิการสังคมตั้งแต่ แรกร่วมกันวางแผน ระหว่างแม่วัยใสและ ครอบครัว และติดตาม ผล 3. ให้คำปรึกษาแก่แม่วัยใส และครอบครัว 4. ติดต่อหน่วยงานอื่น 5. งานอื่นๆที่ได้รับ มอบหมาย
4	พิมพ์ใจ	หญิง	ปริญญาตรี	นักสังคม สงเคราะห์/ ผู้จัดการราย กรณี (Case Manager: CM)	24 ปี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดูแลผู้ขอรับบริการ สวัสดิการสังคมตั้งแต่แรก รับ 2. เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager: CM) ให้กับแม่วัยใส

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	นาม สมมติ	เพศ	ระดับ การศึกษา สูงสุด	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ ทำงาน	หน้าที่รับผิดชอบ
						3. ร่วมกันวางแผนระหว่าง แม่ข่ายและครอบครัว และติดตามผล 4. ให้คำปรึกษาเบื้องต้นและ ประเมินปัญหาเชิงลึกแก่ แม่ข่ายและครอบครัว ติดต่อหน่วยงานอื่น งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย
5	น้ำใจ	หญิง	ปริญญาตรี	นักสังคม สงเคราะห์/ ผู้จัดการราย กรณี (Case Manager: CM)	1 ปี 4 เดือน	1. ดูแลผู้ขอรับบริการ สวัสดิการสังคมตั้งแต่แรก รับ 2. เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager: CM) ให้กับแม่ข่าย 3. ร่วมกันวางแผนระหว่าง แม่ข่ายและครอบครัว และติดตามผล 4. ให้คำปรึกษาเบื้องต้นและ ประเมินปัญหาเชิงลึกแก่ แม่ข่ายและครอบครัว ติดต่อหน่วยงานอื่น 5. งานอื่นๆที่ได้รับ มอบหมาย

การศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกับผู้รับบริการ คือ แม่วัยใส 1 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) เป็นผู้รับบริการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจากองค์กร A แม่วัยใสนามสมมุติ บุญปลูก อายุ 16 ปี ขณะนี้กำลังศึกษาการศึกษานอกระบบ (กศน) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้ารับบริการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงาน A ระยะเวลา 6 เดือน ปัจจุบันแต่งงานใหม่และมีรายได้จากสามีเป็นรายได้หลัก และกำลังตั้งครรภ์ที่ 2 กับสามีคนปัจจุบัน ได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากองค์กร A โดยการสนับสนุนนมผลสำหรับบุตรคนแรกจนอายุ 2 ขวบ ตามกำหนด

ส่วนที่ 4 วิธีการเก็บข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส หรือข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารที่ปรากฏ ภาพกิจกรรม ผลงาน รางวัล เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีเก็บข้อมูล 2 วิธีหลัก ได้แก่

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุระดับบุคคลและองค์กร กระบวนการให้ความช่วยเหลือ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร รวมถึงค้นหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการเพื่อให้ทราบแง่มุมของรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นหลัก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการตอบคำถามการวิจัยได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยคำถามแบบสัมภาษณ์เหล่านี้เป็นคำถามปลายเปิดเน้นที่ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ โดยผู้วิจัยเตรียมประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อช่วยให้สามารถสัมภาษณ์ได้ครบทุกประเด็นที่ต้องการศึกษา และแนวคำถามอาจมีการเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นตามบริบทขณะดำเนินการสัมภาษณ์ เมื่อดำเนินการสัมภาษณ์ไปได้ระยะหนึ่งผู้วิจัยจะทำการสรุปประเด็นสัมภาษณ์ เพื่อผ่อนคลายผู้ถูกสัมภาษณ์และเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยวิธีการสะท้อนกลับไปยังผู้ถูกสัมภาษณ์อีกด้วย และเมื่อทำการสัมภาษณ์เสร็จผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สอบถามประเด็นข้อสงสัย

2.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้การสังเกต โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูล เช่น บรรยากาศในการทำงาน สิ่งของ เครื่องใช้และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และแม่วัยใส โดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องอนุญาตเท่านั้น พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตการทำทางของผู้ถูกสัมภาษณ์ขณะดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อดำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการสังเกตทำให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงรูปแบบของกระบวนการช่วยเหลือแม่วัยใส ในที่นี้ผู้วิจัยจะใช้การบันทึกการสังเกตในสมุดบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะพกไว้เสมอขณะลงภาคสนามเพื่อบันทึกสิ่งที่พบเห็นอันนำไปสู่ข้อค้นพบที่สอดคล้องตามความเป็นจริง รวมถึงในการสังเกตผู้วิจัยจะจดบันทึกการสังเกตตามกรอบการสังเกตของ Lofland(1971) โดยจะมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูลอนุญาตเท่านั้น ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะบันทึกเก็บเป็นไฟล์ในคอมพิวเตอร์ของผู้วิจัยและสำรองข้อมูลไว้ในฮาร์ดิสต์

การเข้าสู่สนามวิจัย

การเตรียมเข้าสู่สนามวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาเพื่อเป็นสนามสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องมีการเตรียมการเพื่อเข้าสู่สนามวิจัย โดยการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ดังนี้

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จึงได้กำหนดการเตรียมเข้าสู่สนามวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มผู้ให้บริการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) คัดเลือกองค์การพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับช่วยเหลือแม่วัยรุ่นในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานครตามหลักเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา (Inclusion Criteria)

2) ประสานงานไปยังองค์การสวัสดิการสังคมที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนตามหลักเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา (Inclusion Criteria) เพื่อขอเก็บข้อมูลงานวิจัย

3) ส่งหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้กับองค์การพัฒนาเอกชนที่ผู้ให้ข้อมูลหลักอาศัยอยู่

4) หากได้อนุญาตและยินยอมจากหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจะทำการติดต่อไปยังหน่วยงานที่ผู้ให้ข้อมูลหลักสังกัดอยู่และทำการชี้แจงผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละราย โดยผู้วิจัยจะทำการชี้แจงจุดประสงค์ของการทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และชี้แจงวิธีการดำเนินการศึกษาแก่ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้รับบริการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) ติดต่อประสานงานขอข้อมูลและคำแนะนำจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งจากองค์กร A และ องค์กร B เพื่อขอข้อมูลของแม่วัยใสที่ผ่านรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้วไม่ต่ำกว่า 1 เดือน

2) ติดต่อประสานงานแม่วัยใสเพื่อสอบถามความสมัครใจในการให้ข้อมูล

3) หากได้รับการอนุญาตและยินยอมให้ข้อมูลจึงส่งหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้กับแม่วัยใสและชี้แจงวิธีการดำเนินการศึกษาแก่แม่วัยใส

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบกับการให้สัมภาษณ์ โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ติดต่อประสานงานกับองค์กรสวัสดิการสังคม เพื่อขอข้อมูลเอกสารที่ปรากฏ เช่น รายงานผลการดำเนินงาน ภาพกิจกรรม คลิปวิดีโอ โดยการแจ้งอย่างไม่เป็นทางการ

2) หากได้รับการอนุญาตและยินยอมจัดส่งหนังสือที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขออนุญาตเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว

อุปกรณ์ภาคสนาม

อุปกรณ์ภาคสนามมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการเก็บข้อมูลได้สะดวกมากขึ้นช่วยให้ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ และช่วยให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์ภาคสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) สมุดจดบันทึกภาคสนาม เป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญกับผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง เพื่อใช้ในจดบันทึกภาคสนามเป็นอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล โดยการจดบันทึกเรื่องราวหรือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

2) เครื่องบันทึกเสียง เป็นอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยใช้บันทึกรายละเอียดขณะทำการสัมภาษณ์ เพื่อป้องกันการขาดตกบกพร่องของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง

3) กล้องถ่ายรูป เป็นอุปกรณ์ที่ผู้วิจัยใช้เก็บรายละเอียดบริบทต่างๆและสถานการณ์ขณะเก็บข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการขออนุญาตบันทึกภาพและเสียงจากผู้ให้ข้อมูลก่อนทุกครั้ง

ส่วนที่ 5 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

5.1 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลสำคัญที่สุดในงานวิจัยเชิงคุณภาพ คือ นักวิจัย ซึ่งต้องมีประสบการณ์และความสามารถในการเก็บข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) และการสังเกต (Observation) เพื่อการเก็บข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน นักวิจัยจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือเพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล ดังนี้

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-Interview) เป็นหลักในการเก็บข้อมูล แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure-Interview) โครงสร้างแนวคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยจะสร้างแนวคำถามประเด็นกว้างๆแต่ครอบคลุมวัตถุประสงค์งานวิจัย คำถามที่ใช้เหล่านี้จะเป็นคำถามปลายเปิดแยกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เน้นให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างเปิดกว้างและมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ในขณะที่เก็บข้อมูล ทุกครั้งผู้วิจัยจะขออนุญาตในการบันทึกเสียงและบันทึกภาพในขณะที่สัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ซึ่งก่อนที่ผู้วิจัยจะนำแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้จริง ผู้วิจัยได้นำเอาไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทและผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพพิจารณาก่อน ทั้งนี้แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถปรับเปลี่ยนคำถามเพื่อความยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

กรอบสำหรับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยทำการสังเกตรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้ง 2 กลุ่มโดยการสังเกตแบบไม่ได้มีส่วนร่วมโดยสมบูรณ์ (Observer-as-Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์เป็นหลัก โดยสังเกตว่าผู้ให้ข้อมูลนั้น ขนาดที่มีการสัมภาษณ์ มีลักษณะท่าทางหรือปฏิบัติอย่างไร นอกจากนี้ในกรณีที่ทราบว่ามีผู้ให้ข้อมูลมีการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยจะขออนุญาตติดตามผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายไปทำกิจกรรม

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเปิดเผยตนเองและดำเนินการสังเกตใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกสังเกตและเฝ้ามองอยู่ห่างๆ ไม่ได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจะทำให้เห็นภาพในฉากต่างๆได้อย่างชัดเจน เห็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ ความสัมพันธ์ของบุคคล รูปแบบและกระบวนการ

ความสัมพันธ์ รวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ได้ชัดเจน ส่วนลักษณะที่สอง ผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างที่กลุ่มจัดขึ้นตามที่ได้รับอนุญาตจะหน่วยงาน โดยผู้วิจัยจะอาสาเข้าร่วมทำในสิ่งที่พอทำได้ ทั้งนี้ การเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นเฉพาะบางกิจกรรมเท่านั้น โดยผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบหลักของการสังเกตเป็น 2 ส่วน คือ 1) สังเกตสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน เช่น บรรยากาศการทำงาน ความสัมพันธ์การกระทำของฝ่ายต่างๆ เป็นต้น 2) การสังเกตที่เป็นคำพูดและไม่เป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูล เช่น การพูดคุยสื่อสารระหว่างบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ท่าทีการให้บริการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เป็นต้น

ตาราง 3 แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	ทฤษฎีที่เป็นแนวคำถาม	ตัวอย่างคำถาม
1. เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติดูแลดูแลบุตรและการช่วยเหลือแม่วัยใสในเชิงจิตวิทยา	ผู้ให้ข้อมูลหลัก (ผู้อำนวยการ)	การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	1.แนวคิดเกี่ยวกับกาให้ ความช่วยเหลือและสังคมสงเคราะห์ 2.ทฤษฎีทางสังคมวิทยา 3.ทฤษฎีทางจิตวิทยา	ประเด็นมิติดูแลส่วนบุคคล 1. ท่านมีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับการทำงานให้ ความช่วยเหลือแม่วัยใส 2. ท่านมีทัศนคติอย่างไรเกี่ยวกับรัฐที่ ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 3. ท่านมีแนวทางในการให้ ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้อย่างไร ประเด็นกระบวนการ 1. หน่วยงานท่านมีรูปแบบกระบวนการช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างไรบ้าง 2. รูปแบบของการให้บริการสวัสดิการสังคมของหน่วยงานเป็นลักษณะอย่างไร 3. รูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ ความช่วยเหลือแม่วัยใสในความหมายของท่านคืออะไร
	ผู้ให้ข้อมูลหลัก (นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ นักนิเทศศาสตร์)	การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	1.แนวคิดเกี่ยวกับกาให้ ความช่วยเหลือและสังคมสงเคราะห์ 2.ทฤษฎีทางสังคมวิทยา 3.ทฤษฎีทางจิตวิทยา	

ตาราง 3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	ทฤษฎีที่เป็นแนวคำถาถ	ตัวอย่างคำถาถ
(ต่อ)	ผู้ให้ข้อมูลหลัก (นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ นักนิพนษนาถ)			<p>ประเด็นผลถาถค่าเป็นงาน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผลถาถค่าเนมงานของรูปแบบและกลไกของถาถบริการสวัสดิการสังคมให้ถาถช่วยเหลือแม่วัยเฒ่ามีลักษณะอย่างไร 2. ถาถคิดว่ารูปแบบและกลไกของถาถบริการสวัสดิการสังคมให้ถาถช่วยเหลือแม่วัยเฒ่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไรในระดับบุคคลและองค์กร 3. ถาถมีส่วนช่วยเหลือหน่วยงานประสบความสำเร็จอย่างไร
	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอื่น ๆ (แม่วัยเฒ่า)	ถาถสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	ทฤษฎีทางจิตวิทยา	<ol style="list-style-type: none"> 1. อะไรคือจุดเริ่มต้นที่ถาถให้ถาถเดินทางมาเข้ารับบริการสวัสดิการสังคมจากหน่วยงานให้ถาถช่วยเหลือแม่วัยเฒ่า 2. หน่วยงานมีขั้นตอนรูปแบบและกลไกของถาถบริการสวัสดิการสังคมให้ถาถช่วยเหลือถาถอย่างไรบ้าง 3. รูปแบบของถาถให้ถาถบริการสวัสดิการสังคมของหน่วยงานที่ถาถได้รับบริการเป็นลักษณะอย่างไร
2. ค้นหาแนวถาถการพัฒนาส่งเสริมรูปแบบบริการสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมไทย	ผู้ถาถถาถ	ถาถสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	1. แนวถาถเกี่ยวกับแนวคิดของถาถบริการสวัสดิการสังคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ถาถคิดว่ารูปแบบและกลไกของถาถบริการสวัสดิการสังคมให้ถาถช่วยเหลือแม่วัยเฒ่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร

ตาราง 3 (ต่อ)

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	ทฤษฎีที่เป็นแนวคำถาม	ตัวอย่างคำถาม
(ต่อ)			<p>2.แนวคิดเกี่ยวกับกาให้ ความช่วยเหลือและสังคม สงเคราะห์</p> <p>3.ทฤษฎีทางสังคมวิทยา</p> <p>4.ทฤษฎีทางจิตวิทยา</p>	<p>2. ท่านคิดว่าปัจจุบันรูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่เลี้ยงเดี่ยวได้ดีจนถึงปัจจุบันนี้หรือไม่ หรือ ข้อจำกัดอะไรบ้าง</p> <p>3. ท่านคิดว่า ปัญหา และ อุปสรรคของรูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่เลี้ยงเดี่ยวอะไรบ้าง</p> <p>4. ท่านคิดว่าหน่วยงานควรมีการปรับปรุง หรือ พัฒนา รูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ ความช่วยเหลือแม่เลี้ยงเดี่ยวอย่างไร</p> <p>5. ท่านคิดว่าหน่วยงานควรมีแนวทางในการปฏิบัติอย่างไรในการให้บริการสวัสดิการสังคมให้ ความช่วยเหลือแม่เลี้ยงเดี่ยว</p> <p>6. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา รูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ ความช่วยเหลือแม่เลี้ยงเดี่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตอย่างไร</p>

ส่วนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาบริบทความละเอียดลึกซึ้งของข้อมูล และเพื่อการจัดระเบียบโครงสร้างเนื้อหาและหาความหมายที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆกันระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาพิจารณาว่าขาดประเด็นใดบ้างซึ่งถ้าขาดตกประเด็นใดผู้วิจัยจะขออนุญาตเก็บข้อมูลเพิ่มอีกครั้งกับผู้ให้ข้อมูล โดยมีรายละเอียดของแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) ประกอบด้วย 2 กระบวนการคือการถอดคำให้สัมภาษณ์ และการให้รหัสข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละกระบวนการดังนี้

การถอดคำให้สัมภาษณ์ เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลังกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกยังไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำข้อมูลให้อยู่ในสภาพที่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้สะดวก โดยผู้วิจัยจะจัดระเบียบข้อมูลจากข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกภาคสนามด้วยลายมือและบันทึกเสียงด้วยวิธีการถอดคำสัมภาษณ์ออกและพิมพ์ไว้ในรูปแบบเอกสาร บันทึกลงคอมพิวเตอร์เพื่อความปลอดภัย และสะดวกต่อการนำกลับมาวิเคราะห์ในภายหลัง จากนั้นผู้วิจัยทำการอ่านทบทวนบทสัมภาษณ์นั้นหลายครั้งเพื่อความลึกซึ้งของข้อมูลและซึมซับข้อมูลที่ได้ โดยการจัดระเบียบข้อมูล ผู้วิจัยจะเข้าไปพร้อมๆกับการเก็บข้อมูลในทุกครั้ง

การให้รหัสข้อมูล หลังจากผู้วิจัยได้อ่านข้อมูลที่ถูกจัดระเบียบอย่างละเอียดแล้ว เมื่อพบข้อมูลที่ตรงกับประเด็นคำถามงานวิจัยที่ต้องการศึกษา ผู้วิจัยจะทำการกำหนดรหัสแทนความหมายของกลุ่มข้อความเหล่านั้น ซึ่งการลงรหัสแบบอุปนัย (Inductive Coding) ที่ไม่มีการกำหนดรหัสไว้ล่วงหน้า เพื่อการค้นพบข้อมูลใหม่ กำหนดให้ข้อความที่มีลักษณะเดียวกันจะให้รหัสที่เหมือนกัน

2) การแสดงข้อมูล (Data Display) หลังจากผู้วิจัยมีการจัดระเบียบข้อมูล และลงรหัสเรียบร้อยแล้วนำมาเชื่อมโยงกับประเด็นที่ต้องการศึกษา การแสดงข้อมูลจะจัดกลุ่มข้อความที่มีความหมายในลักษณะเดียวกันที่มีความสัมพันธ์กันในทางความหมายจัดแสดงข้อมูลในรูปแบบตารางวิเคราะห์ข้อมูล

3) การอภิปรายและหาข้อสรุป (Description and Conclusion) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการจัดระเบียบข้อมูล ใส่รหัสแบบอุปนัย และมีการตีความหมายเรียบร้อยแล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนเอกสารในบทที่ 2 มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการวิจัย โดยการนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเทียบเคียงกับ

ข้อค้นพบที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลและอภิปรายผลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลนั้นวิพากษ์ผลการศึกษาในเชิงวิชาการเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะทำการสรุปข้อค้นพบใหม่ที่เกิดขึ้นและแนวทางในการพัฒนางานด้านวิจัยในอนาคตต่อไป

ส่วนที่ 7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากภาคสนามควรต้องได้รับการตรวจสอบที่แม่นยำ โดยผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบข้อมูลไปพร้อมกับการตรวจสอบการตีความของผู้วิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆกับความสอดคล้องทางความคิดของผู้ให้ข้อมูลนั้นสอดคล้องต้องกันหรือไม่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลประเด็น ดังนี้

1.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี (Methodological Triangulation) ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants)ที่เป็นผู้ให้บริการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและผู้รับบริการจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

1.2 การสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล (Member checking) เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยสะท้อนข้อมูลที่ได้จากผู้ถูกสัมภาษณ์ เมื่อมีการสัมภาษณ์ไปได้ระยะหนึ่งโดยการสรุปประเด็นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ฟังและให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบคำตอบว่าผู้วิจัยเข้าใจเนื้อหาที่ถูกต้องและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลต้องการสื่อสารหรือไม่ หากพบว่าไม่ถูกต้องจะได้ทำความเข้าใจให้ตรงกัน และนำตารางวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลที่ได้ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

2. มีการตรวจสอบการดำเนินการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ (Peer Debriefing) โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทร่วมกันเป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงานทุกขั้นตอน

3. ความไว้วางใจได้ (Dependability) ผู้วิจัยได้มีการอธิบายขั้นตอนการดำเนินงานและใช้ระเบียบวิจัยในการอธิบายอย่างชัดเจน นำเสนอข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุมการทำงานในทุกกระบวนการ

4. การยืนยันผลการวิจัย (Confirm Ability) ผู้วิจัยมีการดำเนินการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้

- การบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field note))
- การอ้างคำพูด (Quotation)
- การสรุปข้อมูลในขั้นตอนต่างๆ

ส่วนที่ 8 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้มุ่งศึกษาในมุมมองของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นหลัก แต่อาจมีการเก็บข้อมูลกับแม่วัยใสเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนั้น จำเป็นต้องมีการพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล โดยหัวข้อการวิจัยจะต้องผ่านอนุมัติหรือรับรองจาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ โครงการวิจัยเลขที่ SWUEC/E-180/60 จากสถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าสู่กระบวนการเก็บข้อมูล เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิผู้วิจัยจึงมีการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลทุกราย โดยการเก็บข้อมูลวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์อันดีก่อน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลทุกราย โดยผู้วิจัยได้มีการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การขออนุญาตรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง และบันทึกภาพขณะสัมภาษณ์ จำนวนครั้งในการสัมภาษณ์ ระยะเวลา และสถานที่การสัมภาษณ์ และเพื่อเป็นการพิทักษ์ของข้อมูลผู้วิจัยได้ละเว้นการระบุตัวตน ชื่อ นามสกุล ตำแหน่งหรืออื่นๆ ที่สามารถระบุตัวตนผู้ให้ข้อมูลได้ การขอให้ผู้ให้ข้อมูลช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การมีสิทธิตอบหรือไม่ตอบคำถามของผู้วิจัย รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อข้องใจหรือเป็นสิ่งที่สงสัยเพิ่มเติมจนเข้าใจและการให้เวลาคิดทบทวนก่อนตอบคำถาม และที่สำคัญผู้วิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลใดๆ ที่เป็นผลทางลบเกี่ยวโยงถึงผู้ให้ข้อมูลจากการนำเสนอวิจัยนั้น กรณีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นแม่วัยใสผู้วิจัยจะแสดงหนังสือที่ได้รับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนทำการเก็บข้อมูลและผู้วิจัยจะทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรแสดงต่อแม่วัยใสเพื่อยินยอมอนุญาตให้เก็บข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รักษาความลับของข้อมูลโดยเก็บไว้ในที่ปลอดภัยและข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะถูกนำไปใช้ในทางวิชาการเท่านั้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส : กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบเฉพาะกรณี (Case Study) โดยมีจุดมุ่งเน้นอยู่ที่กรณีศึกษาเฉพาะในรูปแบบ Instrumental Cases มีจุดเน้นที่กรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสืบค้นข้อมูลได้เลือกศึกษาความจริงเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่นำรู้และมีความสมบูรณ์อยู่ในกรณีศึกษาเองเป็นหลัก เพื่อเป็นเครื่องมือนำไปสู่จุดประสงค์ของงานวิจัยที่ตั้งไว้อย่างสมบูรณ์ โดยการศึกษาครั้งนี้พื้นที่ศึกษาวิจัย คือ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครที่มีบ้านพักรอคลอด ซึ่งดำเนินการจัดสวัสดิการบริการสังคมช่วยเหลือแม่วัยใสที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อมหรือ ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและพร้อมดูแลครอบครัวและบุตรที่เกิดใหม่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในการบรรยายเนื้อหาเพื่อความเข้าใจในเนื้อหาต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอใช้ชื่อ “หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส” เป็นชื่อเรียกแทนองค์กร A และ องค์กร B ที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรที่เป็นหน่วยงานทางเลือกตั้งครรรภ์ต่อและมีบ้านพักรอคลอดในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด ซึ่งเป็นชื่อสมมุติ ซึ่งประเด็นปัญหาการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 2 บริบทสถานการณ์ทางสังคมของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

2.2 โครงสร้างของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

2.3 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

ส่วนที่ 3 มูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร

3.1 มูลเหตุการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

3.2 กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

3.3 ผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กรการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

ส่วนที่ 4 รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลหลักของงานวิจัยครั้งนี้สำหรับการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลเป็นการแสดงให้เห็นของข้อมูลในภาพรวมที่เกี่ยวกับลักษณะทางชีวสังคมของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่าน ดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับบริหาร ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีตำแหน่งงานในระดับบริหาร ตำแหน่งผู้อำนวยการหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

คุณใจดี

ภูมิหลังชีวิต

คุณใจดี เพศหญิง อายุ 57 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสุขศึกษา ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ องค์กร A ประสบการณ์ทำงาน 20 ปี มีหน้าที่ดูแลภาพรวมขององค์กรในสาขาจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้งหมดให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ทั้งยังมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและพัฒนาแนวทางการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในองค์กร ให้คำปรึกษาแก่แม่วัยใส ครอบครัวและผู้เดือนร้อนที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลือ ดูแลผู้ได้บังคับบัญชาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น ทั้งยังเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการให้การดูแลช่วยเหลือแม่วัยใสและบุตรอีกด้วย ทั้งนี้คุณใจดียังบอกเล่าให้ฟังถึงสาเหตุที่มาทำงานให้ความช่วยเหลือนั้นมาจากตนเองเป็นนักวชปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถือ อีกทั้งเห็นชอบกับวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ให้ความช่วยเหลือผู้เดือนร้อนจึงทำให้มาทำงานที่องค์กรนี้

“...เป็นวิสัยทัศน์ค่ะ จริงแล้วเราเป็นคนะนักบวชนะค่ะ ในงานของเราก็คือทำงานเพื่อสตรีแล้วก็เด็กอยู่แล้ว แล้วคราวนี้งานของเราก็มืดแต่ที่เราจะได้รับมอบหมายให้ไปอยู่ในด้านต่างๆ...”

“...เป็นที่ปรึกษาให้กับน้องๆทุกคนที่ทำงานตรงนี้ ในเรื่องของนโยบาย งานประสานงานพวกนี้ซีสเตอร์ต้องทำเองหมดเลย กำหนดนโยบายด้วยที่ต้องสอดคล้องกับของคณะด้วย...”

คุณใจรัก

ภูมิหลัง

คุณใจรัก เป็นเพศหญิง อายุ 57 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ องค์การ B มีประสบการณ์ด้านการให้ความช่วยเหลือ 27 ปี มีหน้าที่ดูแลภาพรวมของโครงการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ทั้งหมด มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและพัฒนาการให้ความช่วยเหลือ เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager : CM) ให้คำปรึกษา ร่วมวางแผนให้ความช่วยเหลือแก่แม่วัยใสและครอบครัว รวมทั้งดูแลควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ติดต่oprะสานงานทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อดำเนินงานร่วมกัน นอกจากนี้คุณใจรักได้บอกเล่าถึงสาเหตุของการมาทำงานให้ความช่วยเหลือที่องค์กรแห่งนี้ว่าตนเองต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นที่เดือดร้อนจึงเลือกศึกษาและทำงานด้านสังคมสงเคราะห์เพราะเป็นงานตามที่ต้องการ

“...อยากช่วยเหลือมากกว่า เพราะว่าเรียนเนี่ยเลือกเรียนในสิ่งที่จะช่วยเหลือคนได้ไง...”

“...ที่นี้เป็นองค์กร NGO จะแตกต่างจากภาครัฐ ถ้าภาครัฐเราเป็นผู้บริหารก็จะเป็นผู้บริหาร แต่ที่นี้ตำแหน่งผู้บริหารจริงแต่เราต้องปฏิบัติด้วย...”

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีตำแหน่งในระดับปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส มีความใกล้ชิดสนิทสนมกับแม่วัยใส ผู้หญิงและเด็กที่พักอาศัยชั่วคราวที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

คุณพอใจ

ภูมิหลัง

คุณพอใจ เป็นเพศหญิง อายุ 27 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ ปัจจุบันเป็นนักสังคมสงเคราะห์ประจำหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส องค์การ A มีประสบการณ์ทำงานให้ความช่วยเหลือ 4 ปี มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลแม่วัยใสและบุตรที่อาศัยที่บ้านพักชั่วคราว ติดต่oหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล คลินิก สำนักงานเขต เป็นต้น ร่วมวางแผนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสระหว่างผู้อำนวยการบ้านพัก แม่วัยใส และครอบครัว ดูแลแม่วัยใสและบุตรที่พักอาศัยชั่วคราวในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างใกล้ชิด พูดคุยเป็นที่ปรึกษา เป็นเพื่อนคุยกับแม่วัยใส นอกจากนี้คุณพอใจยังกล่าวถึงสาเหตุการมาทำงาน

ให้ความช่วยเหลือแห่งนี้ว่าตนเองนั้นมีความเชื่อและศรัทธาในศาสนาจึงอยากปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์และช่วยงานนักบวช

“...ก็คือในส่วนตัว เราเป็นคนนับถือศาสนาคริสต์ด้วยคะ แล้วก็ยังมีนักบวชที่บวชแล้วก็ทำงานในจุดนี้ แล้วเราก็มีความสนใจอยากมาทำงานแล้วก็เชื่อในศาสนา...”

คุณดีใจ

ภูมิหลัง

คุณดีใจ เป็นเพศหญิง มีอายุ 34 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 3 ปัจจุบันเป็นนักโภชนาการและพี่เลี้ยงเด็กในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร A มีประสบการณ์ทำงานด้านให้ความช่วยเหลือ 2 ปี มีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการดูแลอาหารของแม่วัยใสและบุตร ดูแลบุตรของแม่วัยใสในช่วงกลางวัน นอกจากนี้คุณดีใจยังมีหน้าที่ช่วยงานสนับสนุนการทำงานของผู้อำนวยการบ้านพักและช่วยนักสังคมสงเคราะห์ประจำองค์กรดูแลแม่วัยใส อยู่เป็นเพื่อน พูดคุยให้กำลังใจ และพาแม่วัยใสไปโรงพยาบาล หรือ คลินิกตามนัดแพทย์ คุณดีใจกล่าวว่าที่มาทำงานที่หน่วยงานแห่งนี้เนื่องจากตนเองเข้าใจความรู้สึกของแม่วัยใสเป็นอย่างดี และต้องการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อส่งต่อความช่วยเหลือที่ตนเคยได้รับมาจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

“...คนที่เขาเข้ามาเขาจะซึมเศร้า เราก็เข้าใจความรู้สึกเขาตรงนี้ เราเลยอยากเข้ามาช่วยเหลือ เพราะเราเข้าใจความรู้สึกตรงนี้ดีค่ะ...”

คุณภูมิใจ

ภูมิหลัง

คุณภูมิใจ เป็นเพศชาย อายุ 35 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาคลินิก ปัจจุบันเป็นนักจิตวิทยาคลินิกประจำหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร B มีประสบการณ์ทำงานด้านความช่วยเหลือ 10 ปี มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลการทำประเมิน การทำแบบทดสอบทางจิตวิทยากับแม่วัยใส ผู้หญิง และเด็กที่เข้ามาติดต่อขอรับความช่วยเหลือ ประเมินอาการทางจิตเวชเบื้องต้นของผู้หญิงที่เข้ามาติดต่อขอความช่วยเหลือ อีกทั้งทำหน้าที่นักสังคมสงเคราะห์ที่มีหน้าที่ดูแลแม่วัยใส ผู้หญิงและบุตรในบ้านพัก ทั้งการวางแผน การให้คำปรึกษาเชิงลึก พูดคุยให้กำลังใจแม่วัยใส ผู้หญิงที่ตนเองรับผิดชอบดูแลอยู่ รวมทั้งติดต่อหน่วยงานองค์กร

เอกชนและองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง คุณภูมิใจได้เล่าถึงสาเหตุที่มาทำงานให้ความช่วยเหลืออย่าง ภูมิใจว่าสาเหตุที่ตนเองมาทำงานด้านนี้ เนื่องจากตนเองชอบช่วยเหลือคน และชอบลักษณะงาน สังคมสงเคราะห์ที่ช่วยเหลือคนมีการประยุกต์ใช้และบูรณาการองค์ความรู้ที่ตนเองมีทั้งทางด้าน จิตวิทยาและความชอบในงานสังคมสงเคราะห์เข้าด้วยกันจึงเลือกที่จะมาทำงานในหน่วยงานให้ ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร B แห่งนี้

“...ตำแหน่งที่บรรจุคือตำแหน่งนักจิตวิทยา แต่งานจริงๆคือมันเป็นงานที่เราทำทุกอย่าง ทั้งนักจิตในการประเมิน ทำแบบทดสอบทดสอบ ทั้งนักสังคมการพูดคุยในการวางแผนทางด้าน สังคมสงเคราะห์ เป็นครูสอนหนังสือ เป็นพ่อแม่ แล้วแต่คืออยากจะช่วยเหลือเขาเนี่ยเป็นได้ทุก อย่าง...”

คุณพิมใจ

ภูมิหลัง

คุณพิมใจ เพศหญิง อายุ 50 ปี จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีสาขาวิชา จิตวิทยาและการแนะแนว ปัจจุบันเป็นนักสังคมสงเคราะห์ประจำหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่ วัยใสองค์กร B มีประสบการณ์ทำงานด้านการให้ความช่วยเหลือ 24 ปี มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลแม่ วัยใส ผู้หญิง และเด็กที่พักอาศัยในองค์กรแห่งนี้ ทำหน้าที่พูดคุย ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาเชิงลึก แก่แม่วัยใสและครอบครัว ร่วมกับแม่วัยใสและครอบครัววางแผนทางให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ติดต่อนักงานเอกชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมสันตนาการ นันทนาการให้กับ แม่วัยใสและผู้หญิงที่พักอาศัย ติดตามและประเมินผลแม่วัยใสและครอบครัว และงานอื่นๆที่ได้รับ มอบหมายจากผู้อำนวยการบ้านพัก

“...ณ ปัจจุบันนี้เป็นนักสังคมสงเคราะห์ เป็น CM ดูแลเคสซึ่งตอนนี้ก็มีหลายคนอยู่ ใน เรื่องของการดูแลก็จะมีคนท้องแม่ลูกอ่อน แม่ลูกโตและเราก็ร่วมกันวางแผนในการตัดสินใจทุก อย่าง ซึ่งเรามีการพูดคุยกันซึ่งยึดตัวเคสเป็นหลักและให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด...”

คุณน้ำใจ

ภูมิหลัง

คุณน้ำใจ เพศหญิง อายุ 24 ปี จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคม สงเคราะห์ ตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ประจำหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร B มี

หน้าที่รับผิดชอบดูแลแม่วัยใส ผู้หญิง และเด็กที่เข้ามาติดต่อขอรับความช่วยเหลือ ดูแลแม่วัยใส ตั้งแต่แรกเริ่ม หรือมีหน้าที่เรียกว่า ผู้จัดการรายกรณี (Case manager : CM) มีหน้าที่คอยให้กำลังใจ พุดคุย เป็นเพื่อนแม่วัยใส อีกทั้งร่วมกับแม่วัยใสและครอบครัววางแผนทางการให้ความช่วยเหลือ แม่วัยใส ให้คำปรึกษาเชิงลึกเฉพาะราย ติดตามและประเมินผลแม่วัยใสและครอบครัว รวมถึง หน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ คุณน้ำใจได้กล่าวถึงสาเหตุที่ เข้ามาเป็นนักสังคมสงเคราะห์หน่วยงานแห่งนี้ คุณพิมใจได้บอกเล่าถึงสาเหตุที่มาทำงานด้านนี้ ด้วยน้ำเสียงที่ภูมิใจว่าตนเองนั้นชอบช่วยเหลือและต้องการให้ความช่วยเหลือกับผู้อื่นอีกทั้งมีความรู้สึกผูกพันกับงานให้ความช่วยเหลือที่ทำกิจกรรมตอนเรียนอยู่มหาวิทยาลัยจึงเลือกมาทำงานทางด้านนี้

“...เรียนจบสังคมสงเคราะห์มา แล้วพอมันห่างไป เราารู้สึกว่าเราควรจะกลับมาทำงานด้านสังคมสงเคราะห์เพื่อให้ไม่ลืมอะคะ แล้วก็ส่วนตัวอยากทำงานด้านสังคมสงเคราะห์อยู่แล้วคะ...”

จากการเก็บข้อมูลวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีเจ้าหน้าที่อยู่ในกลุ่มระดับบริหาร และ กลุ่มระดับปฏิบัติงาน โดยเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ มีประสบการณ์ทำงานด้านให้การให้ความช่วยเหลือไม่ต่ำกว่า 20 ปี มีหน้าที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลภาพรวมของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้หญิงและเด็กที่เข้ามาติดต่อขอรับความช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือและวางแผนแนวทางการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้หญิง และเด็กในขณะเดียวกันต้องปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติงานพุดคุยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาเชิงลึก ดูแลแม่วัยใสและร่วมกันวางแผนระหว่างแม่วัยใสและครอบครัวเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ในระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีหลายตำแหน่งทั้งตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์ นักโภชนาการ และเพศชาย ตำแหน่งนักจิตวิทยาคลินิก เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติงานนี้มีหน้าที่ดูแลแม่วัยใสอย่างใกล้ชิด ให้คำปรึกษา พุดคุย ติดต่อประสานงานทั้งหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ อีกทั้งยังทำงานร่วมกับครอบครัวของแม่วัยใส และงานอื่นๆที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยการดำเนินงานต่างๆของเจ้าหน้าที่ในกลุ่มต่างๆมีบริบทของหน่วยงานและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกัน โดยผู้วิจัยจะอธิบายในส่วนถัดไป

ส่วนที่ 2 บริบทสถานการณ์ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส โดยการดำเนินงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organizations - NGOs) ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงของประเทศและมีประชากรแออัด ซึ่งบริบทของพื้นที่ตั้งของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เพื่อให้ง่ายต่อการนำเสนอข้อมูล ต่อไปนี้ผู้วิจัยขอใช้ชื่อองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบ้านพักรอคลอดที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสว่า “หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส” ในฐานะที่เป็นชื่อสมมติ หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้ดำเนินงานให้บริการสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อมควรจนสามารถกลับไปใช้ชีวิตปกติสุขในสังคมและพร้อมดูแลครอบครัวและบุตรที่เกิดใหม่ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังป้องกัน แก้ไขให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะต่างๆ ให้กับแม่วัยใสทั้งเพิ่มขีดความสามารถให้แม่วัยใสได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงทำให้เป็นทางเลือกที่นำไปสู่พฤติกรรมอันพึงประสงค์ ซึ่งได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีจากกลุ่มแม่วัยใสและผู้หญิงที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อมจนเป็นที่รู้จัก ทำให้หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นสถานที่ หรือ องค์กรที่มีหลายมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงาน ให้ความรู้ แก่นิสิต นักศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน สถานที่แห่งนี้จึงถูกเลือกเป็นสนามวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีเป็น 2 แห่ง ได้แก่ 1) หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสขององค์กร A และ 2) หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสขององค์กร B ดังนั้น การศึกษาบริบทหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีจุดประสงค์เพื่อทำความเข้าใจบริบทของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและตีความกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่ให้บริการสังคมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์จากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ รวมถึงการเดินทางสำรวจพื้นที่ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จึงขอนำเสนอรายละเอียดดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตและทำการเก็บข้อมูลกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครที่เป็นสนามวิจัย 2 แห่ง และผู้วิจัยขอใช้ชื่อ “หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส” เป็นชื่อเรียกแทนองค์กรพัฒนาเอกชนไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs) ที่เป็นหน่วยงานทางเลือที่ตั้งครรภ์ต่อและมีบ้านพักรอคลอดในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด ซึ่งเป็นชื่อสมมุติในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 พื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานให้

ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร A และ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร B เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจผู้วิจัยจะอธิบายข้อมูลพื้นฐานขององค์กรพัฒนาเอกชนทั้ง 2 หน่วยงาน ดังนี้

2.1.1 หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร A เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งจากคณะภรรวาสในประเทศไทยที่สังเกตเห็นบทบาทของภรรวาสในพระศาสนจักรโอกาสของภรรวาสที่จะมีส่วนร่วมในงานของคณะโดยยึดจิตตารมณ์ของท่านนักบุญท่านหนึ่ง และตระหนักถึงความกระตือรือร้นที่จะนำวิญญูณให้รอดของซิสเตอร์อีกท่านหนึ่ง ซึ่งคณะภรรวาสมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองกระแสเรียกความรักของพระในฐาณะคริสตชน และเพื่อเปิดโอกาสให้ภรรวาสมีบทบาทในการสนับสนุนงาน อีกทั้งเพื่อสมาชิกภรรวาสมีส่วนร่วมในงานแพร่ธรรมของพระศาสนจักร จึงได้ก่อตั้งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือผู้หญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่มีความพร้อมหรือไม่พึงประสงค์ ซึ่งจัดตั้งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนโดยไม่แสวงหาผลกำไรขึ้นในประเทศไทย ในปัจจุบันมีการดำเนินงานมีระยะเวลามากกว่า 45 ปี และมีหน่วยงานย่อยที่อยู่ภายใต้การดำเนินงานขององค์กรหลายแห่งด้วยกัน จังหวัดกรุงเทพมหานครเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดตั้งหน่วยงานย่อยขึ้นเพื่อให้เป็นองค์กรที่ให้บริการสังคมช่วยเหลือแม่วัยใสและผู้หญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่มีความพร้อมหรือไม่พึงประสงค์ในเขตพื้นที่เมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นโดยมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ผู้หญิงตั้งครรภ์เห็นว่าชีวิตยังมีคุณค่าและเป็นเรื่องที่น่ายินดี ผู้หญิงตั้งครรภ์ทุกคนควรเห็นคุณค่าของตนเองและสามารถเลี้ยงดูบุตรได้ โดยการได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานตามความเหมาะสม อีกทั้งหน่วยงานจะทำหน้าที่เป็นเพื่อนและอยู่เคียงข้าง รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้หญิงตั้งครรภ์และครอบครัวจนกว่าจะสามารถดำรงชีวิตอย่างมีจุดหมายในสังคมได้ และองค์กรยังมีวิสัยทัศน์ที่ว่า “บุคคลเดียวมีค่ามากกว่าโลกทั้งโลก”

“...เราเป็นคณะนักบวชเราก็จะเรียกว่าเป็นมอสได้ หรือ เป็นคำของนักบุญเออะ ดังนั้นเราจะมีวิสัยทัศน์การทำงานคือ บุคคลเดียวมีค่ามากกว่าโลกทั้งโลกคะ เพราะฉะนั้นเราจึงช่วยทุกคนได้...” (ใจดี)

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแห่งนี้ให้การต้อนรับและเป็นที่ยอมรับเป็นที่พักอาศัยชั่วคราวของผู้หญิงที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อมและเป็นบ้านหลังแรกของการเกิดมา หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแห่งนี้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้หญิงทั้งที่พักชั่วคราว บ้านพักตลอด อาหาร ยา เครื่องนุ่งห่มและของใช้อื่นๆที่จำเป็น อีกทั้งให้การสนับสนุนด้านการศึกษาและจัดกิจกรรมอื่นเพื่อพัฒนาทักษะให้กับผู้หญิงที่เข้ามาขอรับบริการที่หน่วยงานแห่งนี้

โดยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้กำหนดแนวคิดสำหรับปฏิบัติงานนั้นคือ “การรักษาชีวิต” ตามวัตถุประสงค์ของคณะกรรมกรวาส

“...หนึ่งชีวิตก็มีค่าเนอะ เพราะฉะนั้นการให้โอกาส การให้ที่พักพิง การให้ระยะเวลา สำหรับเขาเพื่อตัดสินใจก็เป็นการช่วยชีวิตได้เหมือนกันในการที่จะให้ชีวิตนั้นได้มีโอกาสได้เกิดขึ้นมาค่ะ...” (ใจดี)

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสนี้มีโครงสร้างบริหารที่ประกอบไปด้วย 1) ผู้อำนวยการบ้านพัก 1 ท่าน 2) นักสังคมสงเคราะห์ 1 ท่าน 3) นักโภชนาการ 1 ท่าน ซึ่งตรงตามเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัย หน่วยงานได้ให้บริการและกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของแม่วัยใสและเพื่อให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้อย่างครบถ้วน หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแห่งนี้ได้จัดให้บริการสังคม เช่น พาไปฝากครรภ์ ติดตามการนัดพบแพทย์ ให้คำปรึกษารายบุคคล เป็นต้น สนับสนุนปัจจัย 4 ชั้นพื้นฐาน เสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านอาชีพให้กับแม่วัยใส สนับสนุนการเรียนการสอนทั้งในระบบและนอกระบบ (กศน.) ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างแม่วัยใสและครอบครัวกรณีที่แม่วัยใสปกปิดครอบครัว เมื่อแม่วัยใสกลับสู่ครอบครัวจะมีการติดตามและเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินการให้ความช่วยเหลือต่อไป อีกทั้งยังมีเนอสเซอรี่สำหรับฝากเลี้ยงลูกน้อยกรณีที่แม่วัยใสออกไปเรียน หรือทำงาน รวมถึงอยู่ในช่วงตัดสินใจจะเลี้ยงดูลูกน้อยด้วยตนเองหรือไม่ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร A มีที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนพื้นที่ชุมชนเมืองบริเวณรอบหน่วยงานเป็นโรงเรียนและชุมชนที่พักอาศัยของประชาชนภายในหน่วยงานมีพื้นที่กว้างขวางจัดสรรพื้นที่ตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ประกอบไปด้วย

1) พื้นที่ศูนย์ฝึกอาชีพที่ เป็นอาคาร 2 ชั้นบริเวณชั้นล่างของอาคารเป็นลานทำกิจกรรมเอนกประสงค์ และบริเวณชั้น 2 เป็นพื้นที่ฝึกอาชีพและปฏิบัติงานตัวอาคารตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าติดประตูทางเข้าตรงข้ามกับอาคารสำนักงาน

2) อาคารสำนักงาน เป็นอาคารขนาดเล็กภายในมีเคาน์เตอร์จะมีเจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเมื่อมีผู้เข้ามาติดต่อและมีห้องรับรองขนาดเล็กภายในอาคารแห่งนี้

3) อาคารที่พักของผู้ที่เข้ามาพักอาศัย เป็นอาคารขนาดใหญ่ 3 ชั้น ตัวอาคารอยู่ทางด้านซ้ายมือของประตูทางเข้าถัดจากอาคารสำนักงาน ภายในแบ่งเป็นห้องที่มีของใช้และเตียงนอน บริเวณด้านหน้าอาคารติดกับสนามบาสเก็ตบอล

4) ศูนย์ช่วยเหลือต่างชาติ เป็นอาคาร 2 ชั้นด้านล่างและด้านบนเป็นพื้นที่สำนักงานตามการใช้สอยเพื่อให้ชาวต่างชาติเข้ามาติดต่อกับหน่วยงานอยู่ติดกับอาคารที่พักของผู้ที่เข้ามาพักอาศัย

5) บ้านพักสำหรับแม่วัยใส เป็นบ้านขนาดเล็ก 2 ชั้นอยู่ด้านหลังอาคารติดต่อกันสำหรับชาวต่างชาติ ภายในด้านล่างของบ้านพักมีการแบ่งพื้นที่เป็นห้องครัวและห้องสำหรับเด็ก ด้านบนเป็นห้องพักสำหรับแม่วัยใสมีเตียงและของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่และเด็ก บ้านพักตั้งอยู่พื้นที่ด้านในสุดของพื้นที่ทั้งหมด

6) สถานที่รับเลี้ยงเด็ก เป็นอาคารชั้นเดียวจัดสรรพื้นที่สำหรับเด็กเล็กมีพื้นที่กว้าง ภายในมีของเล่นที่เสริมพัฒนาการเด็กและอุปกรณ์อื่นๆ ด้านหน้าเป็นสนามเด็กเล่นมีของเล่นเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายอีกมากมาย

2.1.2 หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร B เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไม่แสวงหาผลกำไรขนาดใหญ่ที่เป็นทางเลือกตั้งครุฑต่อมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาเรื่องครอบครัว ท้องเมื่อไม่พร้อม ถูกข่มขืน เป็นผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS สามีทิ้งหรือทำร้ายร่างกายและจิตใจ ฯลฯ เป็นที่รู้จักในสังคมสามารถหาข้อมูลได้สะดวกจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อทางโทรทัศน์ และวิทยุ ที่มีการเผยแพร่ภาพออกไป มีการก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2523 ในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่มีการอยู่อาศัยของประชากรหนาแน่นและเป็นเมืองหลวงของประเทศ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดที่พักอาศัยชั่วคราว ให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ดูแลสุขภาพอนามัย อาหารและของใช้จำเป็น รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ และกำลังใจโดยใช้หลักการสังคมสงเคราะห์และกระบวนการกลุ่มบำบัด (Group Support) เพื่อเยียวยาด้านจิตใจ, ให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะต่างๆ แก่ผู้ที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลือสามารถกลับไปดำเนินชีวิตกับครอบครัวและในสังคมได้อย่างปกติสุข

จากประวัติการก่อตั้งหน่วยงานแห่งนี้เปิดให้บริการให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือตลอด 24 ชั่วโมง ทั้งแบบพักอาศัยและไม่พักอาศัย รวมถึงการให้คำปรึกษาแนะนำผ่านทางโทรศัพท์ นอกจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแห่งนี้จะเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือผู้หญิง และเด็ก ที่ประสบปัญหาวิกฤตชีวิตแล้วนั้นยังมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาปัญหาเกี่ยวกับผู้หญิงและการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงในด้านต่างๆ ส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมถึงการได้รับสิทธิเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม สนับสนุนให้สตรีและเด็กที่ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนา

คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งประสานงานเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กทั้งในส่วนงานภาครัฐและภาคเอกชนมีวัตถุประสงค์การดำเนินงานคล้ายกันทั้งใน และต่างประเทศ

หน่วยงานได้มอบหมายให้ฝ่ายสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ดูแลและดำเนินการช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาต่างๆ การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในกลุ่มเด็กวัยรุ่นหญิงเป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการช่วยเหลือและแก้ไข ซึ่งหน่วยงานมีวิสัยทัศน์ที่ว่า “ไม่มีผู้หญิงใดในโลก ตั้งใจจะท้อง ทั้งที่ยังไม่พร้อมไม่มีผู้หญิงคนใดในโลก ตั้งท้องเพื่อจะไปทำแท้ง” หน่วยงานแห่งนี้ได้จึงกำหนดกระบวนการให้ความช่วยเหลือที่เป็นไปอย่างค่อนข้างครบวงจร มีกระบวนการช่วยเหลือตั้งแต่การให้คำปรึกษา ดูแลด้านสุขภาพ ด้านกฎหมาย รวมทั้งฝึกอาชีพให้ อีกทั้งเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและแม่วัยใสโดยการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยยึดผลประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับแม่วัยใสและเพื่อให้การคืนสู่ครอบครัวให้เป็นไปด้วยดี

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแห่งนี้มีบริการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เช่น เสริมสร้างความรู้และพัฒนาทักษะ ให้คำแนะนำปรึกษาส่วนบุคคล เป็นสื่อกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างแม่วัยใสกับครอบครัว ช่วยติดต่อดำเนินการทางด้านกฎหมาย ติดตามนัดแพทย์ของแม่วัยใสและลูกน้อย เยี่ยมบ้านแม่วัยใสเมื่อแม่วัยใสกลับคืนสู่ครอบครัว เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการให้ความช่วยเหลืออย่างครบวงจร เพื่อให้การดำเนินงานของบ้านพักมีประสิทธิภาพและมีการบริหารงานที่ง่ายต่อการดำเนินงาน หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแห่งนี้เป็นองค์กรขนาดใหญ่มีโครงสร้างบริหารองค์กรแบ่งแยกหลายฝ่ายจึงได้กำหนดให้ฝ่ายสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ดูแลและดำเนินการจัดสวัสดิการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ 2) นักจิตวิทยาคลินิก 3) นักสังคมสงเคราะห์ 4) ผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ 5) เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเคหะกิจ 7) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานดูแลบ้านเด็ก 8) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อน และ 9) พยาบาลอาสาสมัคร ซึ่งแต่ละตำแหน่งจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน แต่เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยจึงมีเพียง ผู้อำนวยการบ้านพัก 1 ท่าน และนักสังคมสงเคราะห์ 2 ท่าน และนักจิตวิทยา 1 ท่านที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้

“...ศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อน เป็นสถานที่ดูแลเด็กทารกซึ่งเป็นบุตรผู้เดือดร้อนที่ประสบปัญหาท้องไม่พร้อมที่ต้องการยกบุตร เพื่อหาพ่อแม่อุปถัมภ์หรือมารดาของเด็ก ผ่ากเลี้ยงชั่วคราว เพื่อไปทำงานหรือศึกษาต่อ ทั้งนี้มีพี่เลี้ยงดูแลเด็กทารก ทำหน้าที่ดูแลพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ ...” (รายงานประจำปี 2560)

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการจัดสรรพื้นที่ตามการใช้งานและกลุ่มผู้ใช้งานซึ่งประกอบไปด้วย

1) พื้นที่ธุรกิจสร้างรายได้ของหน่วยงาน เป็นธุรกิจโรงแรมที่พักที่สร้างรายได้ให้แก่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสนอกเหนือจากเงินบริจาคมีในส่วนของที่พักและสระว่ายน้ำให้บริการบุคคลทั่วไป ตั้งอยู่ด้านหน้าสุดของพื้นที่ติดประตูทางเข้าของหน่วยงาน

2) ศูนย์ฝึกอาชีพ เป็นอาคาร 2 ชั้น อยู่ติดประตูทางเข้าของหน่วยงาน ถัดจากโรงแรมที่พัก พื้นที่ด้านล่างเป็นที่จอดรถสำหรับบุคคลที่มาติดต่อศูนย์ฝึกอาชีพด้านบนเป็นพื้นที่ฝึกอบรมและปฏิบัติงาน

3) สวนธรรมชาติบำบัด เป็นพื้นที่ ที่ปลูกต้นไม้และมีการจัดตกแต่งสวนให้ดูร่มรื่นเหมาะแก่การนั่งพักผ่อนและพบปะพูดคุยตั้งอยู่ระหว่างศูนย์ฝึกอาชีพและอาคารสำนักงาน

4) อาคารสำนักงาน เป็นอาคาร 5 ชั้นโดยแบ่งเป็น ชั้น 1 เป็นพื้นที่สำนักงานสำหรับเจ้าหน้าที่ บุคลากรปฏิบัติงาน และยังมีแบ่งพื้นที่ออกเป็นห้องสันทนาการ ห้องประชุมขนาดเล็ก และห้องสุขาชาย-หญิง ชั้น 2-5 เป็นที่พักสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้หญิงที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน อาคารนี้ตั้งอยู่ด้านหลังศูนย์ฝึกอาชีพถัดมาจากสวนธรรมชาติ

5) ศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก เป็นอาคารชั้นเดียวแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นส่วนที่ใช้เลี้ยงเด็กอ่อนที่เพิ่งคลอด เริ่มหัดคลาน หัดเดิน ลักษณะเป็นพื้นที่โล่งกว้างรอบพื้นที่เป็นของเล่นสำหรับเด็กทารกชะทางด้านร่างกายต่างๆ ส่วนที่สองเป็นพื้นที่ที่มีอุปกรณ์ของเล่นที่เหมาะสมกับเด็กโตขึ้นมาอีกระดับมีเตียงนอน ของเล่นปืนปายและอุปกรณ์อื่นๆ อาคารนี้ติดกับอาคารสำนักงานอยู่ ถัดมาทางด้านซ้ายมือ

6) บ้านพักสำหรับผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS เป็นบ้านพักที่อยู่ติดกับอาคารบ้านพักหลังใหญ่ที่พักของแม่วัยใส เป็นพื้นที่ที่แยกส่วนออกมาจากห้องพักของแม่วัยใส เนื่องจากผู้หญิงที่พักอาศัยในบ้านพักนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS อยู่ร่วมกัน

7) อาคารที่พักหลังใหญ่ เป็นอาคารพักขนาดใหญ่มี 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นลานเอนกประสงค์มีที่นั่งแนวยาว ใช้ประกอบกิจกรรมสนทนาและการและนันทนาการต่างๆ อีกทั้งเป็นที่พักผ่อน พบปะพูดคุยของผู้หญิงที่พักอาศัยในบ้านพัก พื้นที่ชั้น 2 เป็นที่พักของแม่วัยใสซึ่งห้องพักแบ่งย่อยขนาดใหญ่ที่เหมาะสมสำหรับพักหลายคน ซึ่งภายในแบ่งออกเป็น 6 เตียงและตู้เก็บของ 6 ตู้ สำหรับแม่วัยใสเก็บของใช้ส่วนตัว อีกทั้งโต๊ะสำหรับเขียนหนังสือคนละ 1 ชุด

8) บ้านเด็ก เป็นพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีอายุ 1.5-9 ขวบ ด้านข้างของบ้านเด็กเป็นสนามเด็กเล่น

9) ที่พักแม่ชี เป็นที่พักรับรองแม่ชีที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด หรือ แม่ชีที่ขอเข้ามาพักชั่วคราว

จากข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเห็นได้ว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งองค์กร A และองค์กร B มีการดำเนินงานและจัดสรรพื้นที่ให้บริการที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในบางประเด็นสามารถอธิบายได้จากตารางที่ 4

ตาราง 4 ข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

ประเด็น	องค์กร A	องค์กร B
พื้นที่ตั้ง	ในเขตพื้นที่เมือง	ในเขตพื้นที่ชานเมือง
วัตถุประสงค์การจัดตั้ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เห็นว่าชีวิตยังไม่ได้เกิดนั้นมีคุณค่าและควรแก่การเคารพด้วยการฉลองยินดี 2. เพื่อให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เห็นคุณค่าของตนเอง 3. ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ต้องการและสามารถเลี้ยงดูทารกของตนเองได้ โดยได้รับการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆที่จำเป็น 4. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เข้าใจและการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม 5. หน่วยงานจะทำหน้าที่เพื่อนและอยู่เคียงข้างผู้หญิงที่ตั้งครรภ์จนกว่าจะสามารถดำรงชีวิตอย่างมีจุดหมายในสังคมได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับสตรีและการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในด้านต่างๆ 2. ส่งเสริมช่วยเหลือให้สตรีได้รับความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม 3. ส่งเสริมความรู้ความสามารถของสตรีในการประกอบอาชีพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 4. สนับสนุนสตรีทั่วไป สงเคราะห์สตรีเด็ก และเยาวชนที่ด้อยโอกาสให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 5. ให้ความร่วมมือประสานกับหน่วยงานรัฐบาลและองค์กรเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินงานคล้ายกันทั้งในและต่างประเทศ

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเด็น	องค์กร A	องค์กร B
พื้นที่ตั้ง	ในเขตพื้นที่เมือง	ในเขตพื้นที่ชานเมือง
วิสัยทัศน์ขององค์กร	บุคคลเดียวมีค่ามากกว่าโลกทั้งโลก	ไม่มีผู้หญิงใดในโลก ตั้งใจจะท้องทั้งที่ยังไม่พร้อม ไม่มีผู้หญิงคนใดในโลก ตั้งท้องเพื่อจะไปทำแท้ง
โครงสร้างบริหารงาน องค์กร	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้อำนวยการบ้านพัก* 2) นักสังคมสงเคราะห์* 3) นักโภชนาการ* 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์* 2) นักจิตวิทยาคลินิก* 3) นักสังคมสงเคราะห์* 4) ผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ 5) เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเคหะกิจ 7) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานดูแลบ้านเด็ก 8) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อน 9) พยาบาลอาสาสมัคร
พื้นที่จัดสรร	<ol style="list-style-type: none"> 1) พื้นที่ศูนย์ฝึกอาชีพที่เป็นอาคาร 2) อาคารสำนักงาน 3) อาคารที่พักของผู้ที่เข้ามาพักอาศัย 4) ศูนย์ช่วยเหลือต่างชาติ 5) บ้านพักสำหรับแม่วัยใส 6) สถานที่รับเลี้ยงเด็ก 	<ol style="list-style-type: none"> 1) พื้นที่ธุรกิจสร้างรายได้ของหน่วยงาน 2) ศูนย์ฝึกอาชีพ 3) สวนธรรมชาติบำบัด 4) อาคารสำนักงาน 5) ศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก 6) บ้านพักสำหรับผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS 7) อาคารที่พักหลังใหญ่ 8) บ้านเด็ก 9) ที่พักแม่ชี
แหล่งงบประมาณ	<ol style="list-style-type: none"> 1) เงินบริจาค 2) เงินสนับสนุนจากองค์กรหลัก 	<ol style="list-style-type: none"> 1) เงินบริจาค 2) เงินทุนสนับสนุนจากต่างประเทศ

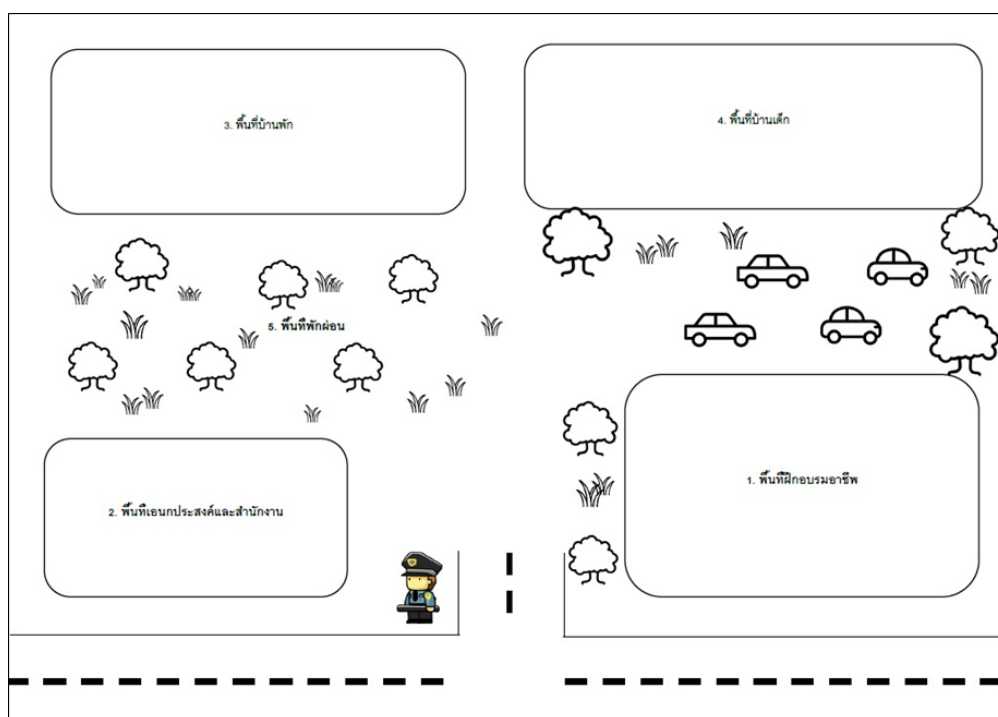
หมายเหตุ เครื่องหมาย * คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant)

จากข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสังเกตจากการลงสนามวิจัย พบคุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเห็นได้ว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้ง 2 หน่วยงานทั้งองค์กร A และ องค์กร B มีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกันหลายอย่าง เช่น การจัดสรรพื้นที่เพื่อใช้งานตามวัตถุประสงค์การให้บริการให้ความช่วยเหลือ และโครงสร้างบริหารองค์กร เป็นต้น นอกจากนี้จากการสังเกตผู้วิจัยยังพบวิธีการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานและแม่วัยใสที่มีควสามสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหาผลกำไรสามารถอธิบายตามประเด็นได้ดังนี้ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีวัตถุประสงค์การจัดตั้งเพื่อ 1) เสริมสร้างความรู้ให้กับแม่วัยใส 2) ปรับเปลี่ยนทัศนคติของแม่วัยใสให้เห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น 3) สร้างเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับแม่วัยใส เช่น การดูแลครรภ์ การเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น อีกทั้งยังมีการดำเนินงานสร้างสัมพันธ์ที่ดีให้แม่วัยใสกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคม รวมถึงการทำงานติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินงานที่คล้ายกัน หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังมีวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ต้องการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและเห็นคุณค่าของชีวิตซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในส่วนของโครงสร้างการบริหาร จะเห็นได้ว่าองค์กร A เป็นองค์กรที่มีเจ้าหน้าที่เพียง 3 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการ นักสังคมสงเคราะห์ และนักโภชนาการเพียงเท่านั้น ส่วนองค์กร B มีโครงสร้างการบริหารงานที่อยูในการดูแลของฝ่ายสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ 9 ท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาคลินิก นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเคหะกิจ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานดูแลบ้านเด็ก เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อน และพยาบาลอาสาสมัคร ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีเพียงตำแหน่งผู้อำนวยการ นักสังคมสงเคราะห์ ที่ทั้ง 2 องค์กรมีคล้ายคลึงกันและมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส นอกนั้นองค์กร B จะมีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่มีจำนวนมากกว่าและมีตำแหน่งนักจิตวิทยาคลินิก 1 ท่านที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จากข้อมูลในตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าองค์กร A และ องค์กร B มีการจัดสรรพื้นที่ที่คล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันไปตามชื่อเรียกของแต่ละองค์กร นอกจากนี้องค์กร A ยังมีการจัดสรรพื้นที่เป็นศูนย์ช่วยเหลือชาวต่างชาติ และองค์กร B มีการจัดสรรพื้นที่บ้านพักแยกออกเป็นสัดส่วนตามกลุ่มผู้รับบริการ เช่น บ้านพักสำหรับผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS บ้านเด็ก ที่พักแม่ชี เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานให้ความ

ช่วยเหลือแม่วัยใสยังมีแหล่งงบประมาณสนับสนุนจากการบริจาคและเงินทุนสนับสนุนจากหน่วยงานนอกเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจและอธิบายการจัดสรรพื้นที่ในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งจากองค์กร A และ องค์กร B ที่มีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการจัดสรรพื้นที่ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส สามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 พื้นที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการจัดสรรพื้นที่ให้เหมาะแก่การใช้งาน ประกอบด้วย ส่วนหน้าของหน่วยงานเป็นสถานที่เรียนรู้อีกวิชาชีพ เป็นตึกอาคารตั้งอยู่ทางเข้าด้านหน้าของหน่วยงาน เมื่อถัดมาส่วนที่สองเป็นพื้นที่ทำการติดต่อของหน่วยงาน หรือเป็นสำนักงานที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน มีลักษณะที่เป็นตึก หรือ อาคาร ข้างในจัดสรรห้องพื้นที่ให้เจ้าหน้าที่แต่ละตำแหน่งได้นั่งปฏิบัติงานอย่างสะดวก ในส่วนนี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะเปิดให้เป็นพื้นที่สำหรับบุคคลภายนอกเข้ามาติดต่อหรือขอรับบริการต่างๆ ถัดมาในส่วนที่สามเป็นที่น่าสังเกตว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่เป็นทางเลือกตั้งครรรค์ต่อจะมีการจัดสรรพื้นที่สำหรับลูกน้อย เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับรับเลี้ยงและดูแลลูกน้อยที่เป็นพื้นที่อยู่ด้านในสุดของหน่วยงานเพื่อความปลอดภัยของเด็กและแม่วัยใสถัดมาในส่วนที่สี่เป็นส่วนที่เป็น

บ้านพักอาศัยของผู้ที่เข้ามาขอรับบริการสวัสดิการสังคมแบบพักอาศัยชั่วคราวมีลักษณะเป็นอาคารสองชั้นแบ่งพื้นที่ตามการใช้งาน และในส่วนสุดท้ายเป็นลานกิจกรรมหรือพื้นที่พักผ่อนจะสังเกตได้ว่ามีต้นไม้ใหญ่ปลูกปกคลุมทั่วพื้นที่เพื่อให้ความร่มเย็นเป็นพื้นที่ที่ผู้เข้ามาขอรับบริการสามารถพักผ่อนตามอัธยาศัย ในที่นี้ผู้วิจัยขอใช้ชื่อเรียกพื้นที่ทั้ง 5 พื้นที่ตามลักษณะและจุดเด่นของพื้นที่นั้นๆ เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ โดยผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตและสัมผัสแต่ละพื้นที่ในฐานะผู้เข้าร่วมกระบวนการสังเกตการณ์และจากการบอกเล่าของผ่านมุมมองของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ได้แก่ 1) พื้นที่ฝึกอบรมอาชีพ 2) พื้นที่เอนกประสงค์และสำนักงาน 3) พื้นที่บ้านพัก 4) พื้นที่บ้านเด็ก 5) พื้นที่พักผ่อน ซึ่งแต่ละจุดพื้นที่มีวัตถุประสงค์ใช้งานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยทำรายละเอียดภาพรวมของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ดังนี้

1) พื้นที่ฝึกอบรมอาชีพ

เป็นพื้นที่สำหรับให้แม่วัยใสและผู้หญิงที่มาขอรับบริการความช่วยเหลือได้เสริมสร้างทักษะฝึกอาชีพ เมื่อเข้าไปยังที่หน่วยงานพื้นที่ส่วนนี้จะอยู่ด้านหน้าสุดติดประตูทางเข้ามีลักษณะเป็นอาคาร 2 ชั้น ด้านล่างจะเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ เป็นพื้นที่สำหรับให้ความรู้ฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ ให้แก่แม่วัยใสระหว่างที่รอคลอด หรือ ระยะเวลาที่แม่วัยใสรับภาระฟื้นฟูร่างกาย/จิตใจ เช่น หลักสูตรเย็บปักถักร้อยต่างๆ ทำขนมเบเกอรี่ ทำผม เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรฝึกอาชีพเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความสนใจของแม่วัยใสและตามความเห็นชอบของผู้จัดการรายกรณี (CM) เช่นกัน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับแม่วัยใสอีกด้วย พื้นที่ฝึกอบรมอาชีพมักจะตั้งอยู่ด้านหน้าของหน่วยงานติดกับประตูทางเข้า-ออกของหน่วยงาน และจะตั้งอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณของบ้านพักอาศัย เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับแม่วัยใสให้สามารถเดินทางง่าย

“...ตึกนี้เป็นตึกสำหรับฝึกอบรมอาชีพ จะมีหลายหลักสูตรให้เข้าร่วมตามที่เขาสนใจ แต่ละหลักสูตรจะมีระยะเวลาไม่เท่ากัน ตรงนี้เราทำเพื่อให้เขามีรายได้เสริมระหว่างที่รอคลอดหรือพักฟื้นอยู่ที่นี่...” (ภูมิใจ)

“...ที่นี้เราจะใช้สำหรับสอนงานฝีมือ ทำงานฝีมือเย็บลูกตุ้ม ปักตุ๊กตาจะมีชาวบ้านที่อยู่แถวนี้หรือคนนอกเข้าหรือแม่วัยใสเองก็จะมารับงานทำจากที่นี้ไปทำเพื่อสร้างรายได้ให้กับเขา...” (ใจดี)

2) พื้นที่เอนกประสงค์และสำนักงาน

เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกิจกรรมเป็นสถานที่ที่เปิดกว้างให้บุคคลภายนอก หรือ ผู้เดือดร้อนเข้ามาติดต่อเพื่อขอรับความช่วยเหลือ ตั้งอยู่ถัดมาด้านในจากพื้นที่ฝึกอาชีพ อาจมีลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียว หรือ หลายชั้น แต่มีการจัดสรรให้ชั้น 1 ให้เป็นพื้นที่สำหรับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ห้องประชุม ห้องโถงรับรองผู้มาติดต่อ บางหน่วยงานมีจัดสรรเป็นห้องสำหรับใช้สอบปากคำกรณีแม่วัยใส หรือ ผู้หญิงที่มาขอรับบริการความช่วยเหลือที่มีการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้สะดวกต่อการรับบริการด้านกฎหมาย

“ตรงนี้เป็นที่สำหรับให้คนที่มาติดต่อเข้ามาติดต่อค่ะ เราก็จะให้เขามาพูดคุยกันก่อน เบื้องต้นที่ตรงนี้ เวลาที่เคสเข้ามาก็จะมาติดต่อตรงนี้ หรือ นัดพ่อแม่ ผู้ปกครองมาคุยก็จะอยู่ในส่วนของห้องนี้” (ใจดี)

“ที่นี่เป็นอาคารที่ด้านบนจะเป็นที่พักของเคสและมีห้องพักเจ้าหน้าที่แล้วข้างล่างตรงนี้เป็นที่ทำงานของพี่ ข้างๆนี้เป็นห้องประชุม แล้วถัดไปก็เป็นห้องที่เราใช้สอบปากคำในห้องจะเป็นกระจกเงาแต่เราอีกด้านเราจะเห็นเขานะเหมือนในหนังอะ” (ใจรัก)

3) พื้นที่บ้านพัก

เป็นสถานที่พักอาศัยของแม่วัยใส และ ผู้หญิงที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลืออยู่ในภายในสุดของพื้นที่หน่วยงาน เพื่อรักษาความปลอดภัยให้กับผู้ที่เข้ามาพักอาศัยมีลักษณะเป็นอาคารบ้านพักแบบ 2 ชั้น ชั้นล่างจะเป็นพื้นที่เอนกประสงค์และใช้สำหรับทำกิจกรรมให้แม่วัยใส และผู้หญิงที่เข้ามาขอรับความช่วยเหลือ เช่น เลี้ยงลูก พบปะพูดคุยกับเพื่อน ทำกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น ภายในอาคารบ้านพักจะแบ่งห้องพักออกเป็นส่วนๆ มีห้องน้ำรวม 1 ห้อง และภายในห้องพักสามารถพักอาศัยได้ 6 คน ซึ่งลูกน้อยก็จะอยู่ร่วมกับแม่วัยใส แม่วัยใสแต่ละคนจะได้รับเตียงนอนและตู้เก็บของ ซึ่งแม่วัยใสและผู้พักอาศัยต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดภายในห้องของตนเอง

“ที่นี่เราให้นอนรวมกันห้องหนึ่งก็ประมาณ 4 – 6 คน แม่ลูกอ่อนก็อยู่ด้วยกัน แม่ลูกโตก็อยู่ด้วยกันจะได้ไม่มีปัญหาเรื่องลูกที่นี้เรามีเตียง ตู้น้ำแต่ต้องดูแลความสะอาดด้วย” (ใจรัก)

“บ้านนี้จะนอนรวมกันค่ะ ลูกก็จะนอนกับแม่นอนด้วยกันนั่นแหละ เขาจะได้ดูแลกันสร้างสัมพันธ์แม่ลูกกัน” (พิมใจ)

4) พื้นที่บ้านเด็ก

เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับที่พักอาศัยเป็นสถานที่ดูแลเด็กที่เป็นลูกของผู้หญิงที่เข้ามาขอรับบริการความช่วยเหลือในระหว่างที่แม่รับการฟื้นฟูร่างกาย/จิตใจ หรือพักหลังคลอด โดยจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ ส่วนแรกเป็นส่วนที่ดูแลเด็กเล็ก เรียกว่า เนอสเซอรี่ (Nursery) ซึ่งดูแลเด็กทารกและเด็กเล็ก ภายในจะมีของใช้สำหรับเด็กวัยทารกและเด็กเล็ก เตียนนอนเด็กที่มีลักษณะมีที่กั้นสูงเพื่อกั้นเด็กนอนดิ้นและของเล่นต่างๆ เป็นสถานที่ที่แม่วัยใสสามารถนำลูกน้อยมาฝากเลี้ยงได้ตามเงื่อนไขและข้อตกลงของหน่วยงาน ส่วนที่สองเป็นพื้นที่สำหรับเด็กโตใช้จัดกิจกรรมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตามวัยของเด็ก ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 1.5-9 ขวบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุตรของแม่วัยใส หรือ ผู้หญิงที่มาขอรับความช่วยเหลือในระหว่างที่แม่วัยใสไปโรงเรียน ทำกิจกรรมฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ พักฟื้นหลังคลอด มีลักษณะการดูแลที่มีขอบเขตระยะเวลาที่กำหนดตามที่ตกลงกับเจ้าหน้าที่ไว้

“ที่นี่เรามีเนอสเซอรี่ (Nursery) ช่วยดูแลเด็กน้อยระหว่างที่แม่เขาไปเรียน ไปทำงาน เราดูแลให้ตอนกลางวัน เย็นมาแม่เขาก็มารับกลับไปนอนด้วย” (พิมใจ)

5) พื้นที่พักผ่อน

เป็นสถานที่ที่มีลักษณะเป็นลานกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นพื้นที่โล่งกว้างมีต้นไม้ปลูกล้อมรอบเพื่อสร้างร่มเงา ให้บรรยากาศสงบ ร่มเย็น เป็นพื้นที่ที่แม่วัยใสหรือผู้หญิงที่พักอาศัยภายในบ้านพัก และเจ้าหน้าที่สามารถนั่งพักผ่อนได้ตามอัธยาศัย

2.2 โครงสร้างของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

การศึกษาโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครนั้น การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่เป็นลักษณะองค์กรพัฒนาเอกชนให้บริการสวัสดิการสังคมที่ไม่หวังผลกำไร หรือ NGOs ซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ผลักดัน สนับสนุนและส่งเสริมนโยบายของภาครัฐต่างๆ ดังนั้นการทำความเข้าใจโครงสร้างการบริหารงานของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้เข้าใจถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจุดสำคัญของการทำความเข้าใจโครงสร้างการบริหารของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักในที่นี่ผู้วิจัยขอ

นำเสนอรายละเอียดเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของตำแหน่งและหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร A เป็นหน่วยงานย่อยที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรพัฒนาเอกชนขนาดใหญ่มีหลายสาขาโดยมีการประสานงานทั้งภายในเครือข่ายขององค์กร องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องและองค์กรภาครัฐ แต่ในสาขาจังหวัดกรุงเทพมหานครนั้นมีพื้นที่ให้บริการและจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอย่างจำกัดจึงทำให้ภายในหน่วยงานมีเพียง ผู้อำนวยการบ้านพัก 1 ท่าน นักสังคมสงเคราะห์ 1 ท่าน และนักโภชนาการ 1 ท่าน ซึ่งแต่ละตำแหน่งมีความสัมพันธ์กันในการทำงานและตามลำดับของตำแหน่งให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสโดย ประกอบไปด้วย 1)ผู้อำนวยการบ้านพัก 2)นักสังคมสงเคราะห์ 3)นักโภชนาการ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **ผู้อำนวยการบ้านพัก** มีหน้าที่ดูแลภาพรวมของหน่วยงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และพันธกิจขององค์กรที่กำหนดไว้ในแผนงาน ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นสื่อกลางสำหรับการสานความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและแม่วัยใส วางแผนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส รวมถึงเป็นที่ปรึกษาของเจ้าหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตนเองอีกทั้งยังทำหน้าที่พี่เลี้ยงดูแลแม่วัยใสในบางคราว และงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากองค์กรใหญ่

2) **นักสังคมสงเคราะห์** มีหน้าที่ ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ดูแลเรื่องการย้ายสิทธิรักษาพยาบาลของแม่วัยใส ติดตามนัดแพทย์ของแม่วัยใส ช่วยผู้อำนวยการบ้านพักสังเกตพฤติกรรมแม่วัยใสในเวลาที่พักอาศัยในหน่วยงานและดูแลเด็กที่ฝากเลี้ยงงานอื่นๆตามที่ได้รับมอบหมาย

“...ทำกับข้าว แล้วยกไปหาหมอบ้างเวลาบางครั้ง ส่วนมากก็มีแค่นี้ อย่างอื่นก็ช่วยดูแลน้องเลี้ยง แล้วยังมีแค่นี้อะคะ...” (ดีใจ)

3) **นักโภชนาการ** มีหน้าที่เตรียมอาหารให้กับแม่วัยใส เด็กๆและเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในบ้านพัก ดูแลแม่วัยใสให้ทำกิจวัตรประจำวันตามความเหมาะสม ทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงช่วยแม่วัยใสดูแลลูกน้อย ช่วยงานผู้อำนวยการบ้านพักและนักสังคมสงเคราะห์ตามความเหมาะสม

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร B เป็นองค์กรพัฒนาเอกชนขนาดใหญ่ และเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย ลักษณะการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือผู้หญิง เด็กและแม่วัยใส มีโครงสร้างการบริหารงานที่แบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ 1) คณะกรรมการบริหาร องค์กร 2) คณะกรรมการที่ปรึกษาองค์กร และ 3) ฝ่ายบริหารองค์กร โดยทั้ง 3 ส่วนมีการทำงาน ร่วมกันและมีหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป โดยในงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา รูปแบบและกระบวนการการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งฝ่ายสังคมสงเคราะห์เป็นส่วนงานที่ ได้รับมอบหมายให้ดำเนินงาน ประกอบไปด้วย 1) ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ 2) นักจิตวิทยา คลินิก 3) นักสังคมสงเคราะห์ 4) ผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ 5) เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเคหะกิจ 7) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานดูแลบ้านเด็ก 8) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานศูนย์เลี้ยง เด็กอ่อน และ 9) พยาบาลอาสาสมัคร ซึ่งแต่ละตำแหน่งจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน แต่ เนื่องจากงานวิจัยนี้มีการกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัยจึงมีเพียง ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์ 1 ท่าน และนักสังคมสงเคราะห์ 2 ท่านและนักจิตวิทยาคลินิก 1 ท่านที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการวิจัยและสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์** มีหน้าที่ดูแลภาพรวมของการดำเนินการ ให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะแนวทางและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน ดูแลผู้ที่อยู่ภายใต้การ บังคับบัญชาทั้งหมด ร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ของแม่วัยใส ในขณะเดียวกัน ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager : CM)

2) **นักสังคมสงเคราะห์** มีหน้าที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager : CM) ดูแลแม่วัยใส พุดคุยในการวางแผนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสร่วมกับแม่วัยใสและครอบครัว ดูแลแม่วัยใสประเมินและแก้ไขปัญหาเชิงลึก ติดต่อกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น ติดต่อกับโรงพยาบาล สถานีตำรวจ สำนักงานเขต หน่วยงานเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย เป็นต้น และงานอื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

3) **นักจิตวิทยาคลินิก** มีหน้าที่ทำแบบประเมินทางจิตวิทยากับแม่วัยใสที่เข้ามา รับการช่วยเหลือ สังเกตการณ์พฤติกรรมแม่วัยใส ดูแลและประเมินพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ใน ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่พี่เลี้ยงดูแลแม่วัยใส เป็นผู้จัดการรายกรณี (Case Manager : CM) และ งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

2.3 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

สถานการณ์และสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นไทย เปลี่ยนไปจากอดีตเป็นอย่างมาก จากหลายปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่เข้ามา เช่น การรับวัฒนธรรมตะวันตกการเที่ยวในที่യാค้ำคีน ค่านิยมการล่าแต่้ม ค่านิยมการมีแฟน ค่านิยมการมีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเพียงแคคีนเดียว เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อพฤติกรรม ค่านิยมทัศนคติของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน ผู้วิจัยจะบรรยายถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และสังคมวัฒนธรรมของแม่วัยใสภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากอดีตและง่ายต่อการทำความเข้าใจก่อนที่จะมีการดำเนินงานรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ได้แก่ 1)สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแม่วัยใส 2)สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และ3)สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับแม่วัยใส

จากสถานการณ์ด้านสังคมและสถานการณ์ด้านครอบครัวที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นที่แสดงออกจากสาเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ทำให้เกิดปัญหาที่นำไปสู่พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์และขาดการยับยั้งชั่งใจ เช่น ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาการขาดความอบอุ่นของเด็กวัยรุ่น และการอยากรู้ อยากลองของเด็กวัยรุ่นเองนั้น เป็นต้น ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นมีการหาทางออกให้กับตัวเองในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับเพื่อนมากกว่าครอบครัว หากไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่ดีจากครอบครัว อาจส่งผลให้วัยรุ่นมีทัศนคติและมีพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยง เช่น การเที่ยวกลางคืน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ หรือแม้แต่การมีเพศสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ จากข้อมูล que ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ปัจจุบันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่นมีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่

1) พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรโดยขาดการยับยั้งชั่งใจ

ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศและอยู่ในช่วงวัยของการอยากรู้ อยากลอง อีกทั้งค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดพฤติกรรมนี้เป็นการมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชายทั้งแบบยินยอมหรือไม่ยินยอมจากเพศหญิง ซึ่งอาจมีการคบหาดูใจ โดยมีสถานะเรียกว่า “แฟน” ทำให้เมื่อมีการคบหาดูใจกันแล้วฝ่ายชายมักจะขอมีเพศสัมพันธ์ด้วยโดยขาดการป้องกันทำให้เกิดปัญหาตั้งครรภ์ต่อมา อีกทั้งค่านิยมที่เรียกว่า “ล่าแต่้ม” ซึ่งเป็นพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์แบบนับจำนวนคนที่ตนเองนั้นได้มีเพศสัมพันธ์ด้วย ซึ่งทำให้รู้สึกสนุกและทำท่ายิ่งทำให้ขาดการคำนึงถึงผลที่จะตามมา

“...ส่วนหนึ่งค่านิยมของวัยรุ่นก็เป็นส่วน หนึ่ง ซึ่งหมายความว่า เป็นเรื่องของ การที่ เด็กเรียก แฟน ปู่ป้า มันจะต้องมีอะไรกันอะ แต่จริงๆ คำว่า แฟน มันมีมากกว่านั้น อาจจะไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์ หรือมีอะไรกันก็ได้ แต่ค่านิยมของเขาเหมือนกับว่า เอ็มเป็นแฟนกันก็ ต้องมีอะไรกันสิ...” (ใจรัก)

“...ค่านิยมในเรื่องของวัยรุ่นที่เก็บแต่ก็ยังมีนะ เหมือนอยู่ในกลุ่มเดียวกันมีแฟน แล้วก็ต้องแบบมันต้องได้อะ...” (พิมใจ)

“...การสร้างครอบครัวยังพอจะเข้าใจได้แต่ถ้าแค่ just for fun ชิสเตอร์ว่ามันไม่ใช่ แล้ว เพราะการมีเพศสัมพันธ์ คุณไม่ได้มองถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เลย มันเกิดอะไร ขึ้นกับจิตใจของเด็กที่ไม่เคารพคุณค่าความเป็นคนของกันและกันมันไม่ใช่แค่เรื่อง การมี เพศสัมพันธ์อย่างเดียวแต่เป็นการลวงล้าสิทธิของกันและกันด้วย...” (เป็นใจ)

2) พฤติกรรมการใช้สื่อในด้านที่ไม่เหมาะสมและขาดการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสื่อต่างๆ ที่ปรากฏทั้งในโลกออนไลน์และสื่อที่เป็นวิทยุ โทรทัศน์ในรูปแบบ โฆษณา ละคร หรือ ข่าวที่แสดงออกถึงความรุนแรง สิ่งยั่วยุ สื่อเหล่านี้ปัจจุบันแล้วมีอิทธิพลกับวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถค้นคว้าและเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย จากพฤติกรรมการใช้สื่อของ วัยรุ่นไทยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการใช้แอปพลิเคชันที่มีการติดต่อสื่อสารกันผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook Line Twitter YouTube เป็นต้น หากมีการใช้สื่อเหล่านี้ในทางที่ไม่เหมาะสมก็สามารถ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นได้

“...หลายคนทีพลาดแล้วก็ท้องมาจากโซเชียลนี่แหละอย่าง เฟสบุ๊ค นี่ก็มีนะ เหมือนเซทกันเ็นเฟสบุ๊ค คุยกันแค่ไม่กี่ครั้งแล้วอีกฝ่ายหนึ่งเราไม่รู้จกตัวตนจริงๆ หรอก แล้วก็ไปนัดเจอกัน ฝ่ายของเราเป็นผู้หญิง อีกฝ่ายเป็นผู้ชาย เขานัดเจอข้างนอกพออีก ฝ่ายหนึ่งไปพอไปแล้วเกือบ 100% ถูกลวงไปมีเพศสัมพันธ์แค่ครั้งเดียวเท่านั้นแหละท้อง เลยทีนี้เราก็เจอเยอะพอสมควร...” (ใจรัก)

“...แต่ถ้ามองภายนอกก็จะมองในเรื่องของการเข้าถึงสื่อต่างๆ โดยที่เด็กเองก็ไม่ได้ มีความรู้ในเรื่องนี้ไม่ได้มีความเข้าใจในเรื่องการป้องกันอะไรควรเสพอะไรไม่ควรเสพ เพราะด้วยความเป็นวัยรุ่นก็จะมีตัวกระตุ้นให้อยากรู้อยากลอง...” (ใจดี)

“...สื่อที่เป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เหมือนกับ สื่อ เรื่องพวกนี้ กับความ รุนแรงจะออกมาในรูปแบบเดียวกัน เช่น ละคร ข่าว เป็นต้น ซึ่งมันเป็นตัวอย่างไง แล้ว การเข้าถึงสื่ออีกมันง่ายมากขึ้น...” (พิมใจ)

3) การมีพฤติกรรมที่ใช้ชีวิตที่สุ่มเสี่ยงต่อตนเอง แม่วัยใสหลายคนที่ตั้งครรภ์จากการที่ตนเองมีพฤติกรรมที่สุ่มเสี่ยงโดยการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ และอยู่ในสถานที่ที่เป็นแหล่งอบายมุข พฤติกรรมต่าง ๆ นี้ก็สามารถทำให้พลาดเกิดการตั้งครรภ์ได้

“...น่าจะเป็นแหล่งอบายมุขต่างๆแหละ เคสนี้ค่อนข้างเจอน้อยแต่ก็เจอบางคน เหมือนกับไปใช้ชีวิตที่สุ่มเสี่ยงล่อแหลมในสถานที่บันเทิง ผับ บาร์ พวกนี้ล่ะ...” (ใจรัก)

2.3.2 สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว

1) ขนาดของครอบครัวที่เปลี่ยนไป ในส่วนของสถานการณ์ด้านครอบครัวในปัจจุบันครอบครัวในสังคมไทยเป็นครอบครัวเดี่ยวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก หรือครอบครัวแตกแยกที่มีเพียงแค่ว่า พ่อ หรือ แม่ เพียงคนเดียวเป็นผู้เลี้ยงดู ซึ่งต่างจากอดีตที่ผ่านมาที่สังคมไทยอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ประกอบด้วย พ่อแม่ พี่ ป้า น้าอา ปู่ย่า ตายาย ซึ่งจะมีความหลากหลายของอายุและจะช่วยกันดูแลบุตรหลาน อีกทั้งเทคโนโลยีที่เข้ามามีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวขาดการติดต่อสื่อสารที่ดี เช่น บางครอบครัวไม่มีการพูดคุยสื่อสารที่ดีกับลูก พ่อแม่บางคนใช้โทรศัพท์เลี้ยงดูลูกและเริ่มเป็นสังคมก้มหน้าในครอบครัว ทำให้วัยรุ่นที่อยู่ในช่วงของลองผิดลองถูกเกิดความรู้สึกเหงา ว่าเหว่ เป็นต้น

“...สังคมเป็นตัวกำหนดอะไรหลายๆอย่าง หลักเลยเป็นตัวกำหนดสถาบันครอบครัว มันทำให้สถาบันนี้ นับวันยิ่งอ่อนแอลง จากครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมี พ่อแม่ลูก กลายเป็น พ่อเลี้ยงเดี่ยว แม่เลี้ยงเดี่ยวก็แล้วแต่...” (ภูมิใจ)

“...เดี๋ยวนี้ครอบครัวเป็นครอบครัวเล็ก แล้วครอบครัวแตกแยกมันมีมากขึ้นเด็กได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดค่อนข้างนอก ขาดการดูแลใกล้ชิดจากครอบครัว...” (ใจรัก)

2) วัยรุ่นขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดจากครอบครัว ด้วยเหตุผลเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นหันไปพึ่งพาเพื่อนเพศเดียวกันและเพื่อนเพศตรงข้ามที่อยู่ใกล้ชิดเพื่อเติมเต็มความรู้สึกที่ขาดหายไป จึงทำให้ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดจากคนภายในครอบครัว การแนะนำสิ่งที่ถูกต้องจากผู้รู้ หรือผู้มีประสบการณ์ จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อของสังคมและกลายเป็นแม่วัยใส เมื่อขาดการดูแลที่ดีจากครอบครัวที่เป็นหน่วยปฐมภูมิจึงทำให้วัยรุ่นหญิงหลายคนพลาดตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ซึ่ง

ภายหลังจากที่ได้มีการดำเนินการจัดสวัสดิการตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 และสังคมให้ความสำคัญกับปัญหาในเรื่องนี้เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบัน พบว่าวัยรุ่นเพศหญิงที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อมจนทำให้ตนเองเป็นแม่วัยใสได้มีทางเลือก เพิ่มมากขึ้นจากการให้ความช่วยเหลือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น บ้านพักครอบครัวตั้งครรภ์ต่อ การสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมารดาและบุตร การยกบุตร และการยุติการ ตั้งครรภ์ การสนับสนุนคุมกำเนิดด้วยวิธีการฝังยาคุม

“...เด็กเวลาเกิดเรื่องขึ้นเขาก็ไม่รู้จะหันไปหาใครจะบอกพ่อแม่ก็กลัวจะโดนด่า โดนตีก็ไปปรึกษาเพื่อนซึ่งเพื่อนก็ไม่ได้รู้อะไรมากเขาจึงแก้ปัญหากันนิดๆ...” (ใจรัก)

“...ซิสเตอร์คิดว่าเดี๋ยวนี้หลายครอบครัวเลี้ยงลูกด้วยโทรศัพท์ปล่อยเขาเล่น โทรศัพท์ ดูอะไรไปแล้วพ่อแม่ก็ทำงาน หรือ ทำกิจกรรมไม่ได้สนใจลูก พอเด็กดูโทรศัพท์ก็ ทำตามมั่ง ขาดการแนะนำจากครอบครัว...” (ใจดี)

3) ครอบครัวให้การยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากขึ้น ในขณะที่เดียว หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการทำงานร่วมกับครอบครัวของแม่วัยใสและพบว่า ครอบครัวได้มีการปรับตัวเพื่อรับกับสถานการณ์ตั้งครรภ์ของบุตรสาว มีการยอมรับจากครอบครัว เพิ่มมากขึ้นจากอดีตที่ปฏิเสธและไม่ยอมรับกับสถานการณ์การตั้งครรภ์ของแม่วัยใส ทำให้เกิดการ ยกบุตรสำหรับลูกน้อยที่เพิ่งคลอดมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่ วัยใสได้มีการดำเนินงานจัดโครงการต่างๆเพื่อสนับสนุนให้แม่วัยใสได้ดูแลลูกน้อยและสามารถ กลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่น การจัดโครงการเพิ่มต้นทุนให้แม่วัยใส เป็นโครงการที่ เอื้อให้วัยรุ่นที่เป็นแม่วัยใส ได้มีโอกาสที่จะเรียนหนังสือต่อ และเอื้อให้สามารถที่จะเลี้ยงลูกเอง ไป พร้อมกัน โดยให้การสนับสนุนรอบด้านอย่างเต็มที่

“...ในแง่ของครอบครัว ครอบครัวให้ความช่วยเหลือแล้วก็ยอมรับมากขึ้นว่าการ ตั้งครรภ์มันสามารถที่จะเกิดขึ้นได้แล้วก็มีผู้ปกครองหลายคนที่คุยด้วยแล้วก็ไม่ยากที่จะ ยอมรับกับเรื่องเหล่านี้แล้วก็ให้ความช่วยเหลือช่วงแรกๆอาจจะตกใจบ้าง...” (ใจดี)

“...บางคนมาพร้อมกับครอบครัวเลย คุยคุยกับเขาเขาก็ยอมรับกับเรื่องลูกเขาได้ แต่เขาเองก็ขาดแคลนคิดว่าเลี้ยง ดูแลลูกกับหลานไม่ได้ก็ต้องหาที่พึ่ง...” (ใจรัก)

2.4 สถานการณ์ด้านพฤติกรรมเสี่ยงของแม่วัยใส

2.3.3 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม

1) สถานการณ์การเข้าถึงข้อมูลบริการสังคมของแม่วัยใส การเข้าถึงข้อมูลบริการสังคมต่างๆของแม่วัยรุ่น ในปัจจุบันนั้นเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หน่วยงานต่างๆ มีการปรับรูปแบบในการดำเนินการให้บริการที่เป็นมิตรกับแม่วัยใสและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เพื่อให้แม่วัยใสและครอบครัวสามารถเข้าถึงข้อมูลและรับบริการสังคมด้านต่างๆได้อย่างครบถ้วน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่มีการจัดบริการด้านสังคมแต่อย่างไรก็ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการสังคมได้อย่างทั่วถึงให้กับแม่วัยใสที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การให้คำปรึกษาผ่านทางโทรศัพท์ การมีสายด่วน 1300 ที่ทำหน้าที่รับเรื่องและส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การให้ที่พักพิงกรณีแม่วัยใสต้องการตั้งครุฑต่อและการให้ความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดและการป้องกันการตั้งครุฑ เป็นต้น

“...วิธีการแก้ปัญหาเปลี่ยนไปจากแต่ก่อนนี้เด็กจะเข้าถึงบริการสวัสดิการสังคมยากมากแต่เหมือนทุกวันนี้จะง่ายขึ้นและอีกอย่างหนึ่งเห็นมีบริการการป้องกันการตั้งครุฑที่ภาครัฐจัดสวัสดิการให้ที่เด็กบอกกับซิสเตอร์คือจะฝังยาคุมให้ตั้งแต่อายุ 14 ปีขึ้นไป...” (ใจดี)

“...ปัจจุบัน สื่อมันเปลี่ยน มันเป็นอินเทอร์เน็ต วัยรุ่นเวลามีปัญหาเข้าก็จะพิมพ์ห้องไม่พร้อม ถูกทำร้าย ที่พัก ต่างๆ มันก็จะขึ้นลิสต์ ขึ้นมาเลยบ้านพักฉุกเฉิน ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิผู้หญิง มูลนิธิปวีณา ก็จะขึ้นมา ก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เขาจะมาขอความช่วยเหลือ...” (ภูมิใจ)

2) ดำเนินงานสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 ในประเทศไทยการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่นได้ถูกหยิบยกให้เป็นวาระแห่งชาติ ภาครัฐได้มีการออกพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 โดยมีการมอบหมายให้ 5 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการศึกษา กระทรวงแรงงาน และกระทรวงมหาดไทย ที่มีหน้าที่ออกกฎกระทรวงและระเบียบให้หน่วยงานนำไปปฏิบัติ โดยการกำหนดมาตรการสำคัญทางกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครุฑในวัยรุ่นอย่างบูรณาการครอบคลุมไปถึงสถานศึกษา สถานประกอบกิจการ สถานบริการสาธารณสุข หน่วยงานสวัสดิการสังคม และราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านสังคม

ต่างๆ ครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีแม่วัยใสจำนวนไม่น้อยที่ยังเข้าไปไม่ถึงข้อมูลและบริการสวัสดิการสังคม เนื่องจากการถูกตีตราจากสังคม และรู้สึกผิดที่ทำให้ครอบครัวลำบากจึงไม่กล้าเข้ารับบริการด้านสังคมที่สำคัญขาดการประชาสัมพันธ์การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่ให้บริการอย่างต่อเนื่องจึงทำให้แม่วัยใสบางรายได้รับสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือนี้

“...เราทำงานร่วมกับหลายหน่วยงาน ยิ่งกรณีที่ซับซ้อนอาจจะมีเจ้าหน้าที่คุมครองเด็ก ถ้าครอบครัวไหนมีความรุนแรงก็มีเจ้าหน้าที่ตาม พ.ร.บ.ความรุนแรงอีกผลออก อาจมีพนักงานสอบสวน คือเราก็ทำงานกับหน่วยงานมันก็สอดคล้องกับ พ.ร.บ. อยู่แล้ว...” (ใจรัก)

“...เมื่อก่อนเราทำงานเราไม่ได้แจ้งผู้ปกครองไง เพราะว่าเด็กหลบหนีมาตลอดมาอาศัยอยู่ที่นี้ เมื่อช่วงหลัง พอมี พ.ร.บ. เด็กขึ้นมา เรื่องของการยกดู เด็กมันยกไม่ได้นะ มันต้องมีผู้ปกครองเข้ามา มันก็มีกฎหมายเข้ามาช่วยด้วยเหมือนกัน...” (พิมพ์ใจ)

ส่วนที่ 3 มูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

การศึกษางานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นทางเลือกตั้งครมต่อและมีบ้านพักรอคลอดให้บริการเพื่อความเข้าใจในเนื้อหา มิติมูลเหตุในระดับบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยขอเรียกว่า “หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส” เพื่อแทนองค์กรพัฒนาเอกชนดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กรนั้น เพื่อให้เข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth-Interview) และวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) ได้ดังนี้

3.1 มูลเหตุของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview) และวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) พบว่ามีมูลเหตุที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ดังนี้ 1)มูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้รับบริการ และ 2)ความต้องการของผู้ให้บริการ สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1.1 มวลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้รับบริการ

3.1.1.1 มวลเหตุที่เกิดจากความต้องการของแม่วัยใส

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดบริการสังคมโดยคำนึงถึงประโยชน์ของแม่วัยใสสูงสุด จากการเก็บข้อมูลพบว่าแม่วัยใสต้องการความช่วยเหลือ ดังนี้ 1) ความต้องการช่วยเหลือด้านร่างกาย 2) ต้องการของใช้ที่จำเป็น 3) ต้องการเรียนต่อ 4) ต้องการแก้ปัญหา สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **ต้องการให้ช่วยเหลือทางกาย** แม่วัยใสเป็นวัยที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมขึ้น อีกทั้งการพัฒนาระบบต่างๆของร่างกายยังพัฒนาไม่เต็มที่ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของแม่วัยใสและบุตรในครรภ์โดยตรง ซึ่งมีความเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนที่คุกคามต่อชีวิต การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในแม่วัยใสที่ขาดการดูแลครรภ์ที่ดีตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ระหว่างตั้งครรภ์ และหลังคลอด ด้วยมูลเหตุนี้เมื่อแม่วัยใสติดต่อขอรับการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส หน่วยงานให้ความช่วยเหลือจึงดูแลความต้องการทางด้านร่างกายก่อน คือ การฝากครรภ์ ที่โรงพยาบาล

“สาเหตุแรกท้องไม่พร้อมจากแฟน เสดนี้ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทางกายอย่างเดียวนะครับ มันก็จะมีผ่านระบบแล้วก็ทำการย้ายสิทธิรักษาให้เป็นหน่วยปฐมภูมิก็จะเป็นหน่วยสาธารณสุข 60 แล้วก็ส่งต่อไปโรงพยาบาลวชิระ ในการฝากครรภ์ต่อเนื่องไปจนถึงคลอด...”
(ภุมิใจ)

“ตอนแรกเราก็จะดูแลเกี่ยวกับความต้องการทางด้านร่างกายก่อน ก็คือฝากครรภ์ แล้วก็ดูว่าเรามีความเสี่ยงอะไรไหม เขาเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ยังไง (ใจดี)”

2) **ต้องการของใช้จำเป็น** แม่วัยใสและครอบครัวแม่วัยใสหลายคนครอบครัวมีความพร้อมและยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แต่มีฐานะยากจนทำให้ไม่มีความพร้อมในการดูแลแม่วัยใสและบุตร หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีการสนับสนุนของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่และบุตร เช่น แพมเพิร์ล นมผง ขวดนม ผ้าอ้อม เป็นต้น ทำให้แม่วัยใสและครอบครัวสามารถดูแลตนเองได้ทั้งในขณะกรณีที่พักอาศัยที่บ้านพักและกลับไปพักอาศัยกับครอบครัว

“...อย่างมีน้องคนหนึ่งเราคุยกับครอบครัวได้ พ่อแม่ยอมรับเราก็ให้เขาไปอยู่กับครอบครัวแต่เราก็ช่วยเหลือเขาพวกนม แพนเพิล อย่างน้อยเขากลับไปอยู่กับครอบครัวเขาก็ยังมีความรักความผูกพันอยู่...”
(พิมพ์ใจ)

“...สำหรับเด็กเองเราก็ดูแลเด็กและดูแลลูก เด็กดูแลลูกไม่เป็นเลย เราก็จะจัดหาอุปกรณ์ต่างๆในการช่วยดูแลเด็กก็จะมีพี่เลี้ยง...”
(ใจดี)

3) ต้องการเรียนต่อ เนื่องจากแม่วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในวัยเรียน เมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรรภ์ไม่พร้อมขึ้นจึงทำให้แม่วัยใสหลายคนหยุดการเรียนกลางคัน เมื่อแม่วัยใสสามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ครั้งนี้จึงอยากที่จะกลับไปศึกษาต่อในระดับชั้นที่ตนกำลังศึกษาอยู่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการสนับสนุนให้แม่วัยใสได้ศึกษาต่อทั้งในระบบและนอกระบบ

“...ในด้านการศึกษาเพราะเด็กกลุ่มนี้เนี่ย เรียกว่า 100% เลยที่ยังไม่จบในภาคบังคับ เราก็ให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้ด้วย...” (ใจรัก)

“...หลังจากที่คลอดแล้ว หรือ น้องมีความต้องการดำเนินชีวิตต่อไปเนอะ อย่างเรื่องการศึกษา ถ้าคนไหนที่เรียนได้แล้วก็สามารถต่อเนืองได้เลยทั้งที่ยังตั้งครรรภ์อยู่ซิสเตอร์ก็ให้ลงทะเบียนเรียนนะ...” (ใจดี)

4) ต้องการแก้ปัญหา แม่วัยใสหลายคนต้องการคำแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกสำหรับปัญหานี้ การให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีบทบาทสำคัญในการที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแนะนำการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีที่ยั่งยืนและช่วยสานความสัมพันธ์ของแม่วัยใสและครอบครัว

“...แม่วัยใสเหล่านี้ต้องการคนคอยแนะนำช่วยคิดแก้ปัญหา ร่วมกับเขา การช่วยเหลือของบ้านพักนั้นส่งผลต่อทุกคนที่แวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กับเคสค่ะ...” (น้ำใจ)

“...เราก็จะจัดหาอุปกรณ์ต่างๆในการช่วยดูแลเด็กก็จะมีพี่เลี้ยง ก็คือ 2 คนนี้ด้วย แล้วก็คนที่เข้ามาอยู่ก่อนเข้ามาดูแลเพื่อจะได้เป็นคู่เมท อะไรร้อย่างนี้ แล้วก็พี่เลี้ยงในการที่จะดูแลให้คำแนะนำเขา...”

3.1.1.2 มूलเหตุที่ความต้องการของครอบครัวแม่วัยใส

1) **แจ้งสิทธิผู้เสียหาย** ในกรณีที่แม่วัยใสและครอบครัวหลายครอบครัวเป็นผู้เสียหาย และขาดความรู้ทางกระบวนการยุติธรรม ทำให้หลายครอบครัวรู้สึกกังวลและเกรงกลัวต่อผู้มีอำนาจ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีการประสานงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและครอบครัวเบื้องต้น โดยการให้ความรู้และทำความเข้าใจกับครอบครัวเพื่อดำเนินการเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับ เมื่อได้รับช่วยเหลือทำให้หลายครอบครัวคลายความกังวลใจ

“...กระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องของก่อนแจ้งสิทธิก่อน แจ้งให้เขารู้ว่าในฐานะผู้เสียหายเขาได้สิทธิอะไรบ้าง เพราะ เด็กกลุ่มนี้จะมีพ่อแม่ผู้ปกครองมาเกือบ 100 % นะคะ แล้วก็มาพ่อแม่หลายรายที่ไม่รู้สิทธิว่าเขามีสิทธิอะไรบ้าง ก็รู้สึกกังวล...” (ใจรัก)

2) **สนับสนุนการเลี้ยงดู** ครอบครัวแม่วัยใสส่วนใหญ่มักอยู่ในฐานะปานกลางจนถึงมีฐานะยากจนทำให้ครอบครัวไม่สามารถดูแลแม่วัยใสได้ ขาดแคลนของใช้และเงินทุนที่ต้องการจึงมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

“...ในบางรายที่ไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ครอบครัวไม่สามารถ support ช่วยเหลือได้...” (ภูมิใจ)

“...กับพ่อแม่เราก็จะสอบถามความต้องการที่ต้องการให้ช่วยทำไม่ถึงเข้ามาที่นี่ หลังจากนั้นเราก็จะมาวางแผนการทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองเพื่อที่จะช่วยกันดูแลเคสครับ...” (พิมใจ)

3.1.2 มूलเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้ให้บริการ

3.1.2.1 ตอบสนองความต้องการของตนเอง

1) **อยากช่วยเหลือคือปณิธานที่มุ่งมั่น** การมีจิตใจที่อยากช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบปัญหาเป็นมูลเหตุภายในตัวบุคคลที่สำคัญผลักดันให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เช่น นักสังคม

สงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือแม้แต่ผู้อำนวยการปฏิบัติหน้าที่และให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างเต็มที่ เนื่องจากมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน เมื่อเข้ามาทำงานในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้วทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเหล่านี้เกิดความรู้สึกดีกับตนเองที่ได้ช่วยเหลือแม่วัยใส หรือ บุคคลอื่นที่เข้ามาขอรับบริการกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

“...อยากทำงานด้านนี้มากกว่าค่ะ อีกร้อยอย่างอยากช่วยเหลือมากกว่าคือตอนที่เลือกเรียนคณะนี้ก็เพราะเหตุผลนี้แหละค่ะ...”
(น้ำใจ)

“...อยากช่วยเหลือมากกว่า เพราะว่าเรียนเนี่ยเลือกเรียนในสิ่งที่จะช่วยเหลือคนได้ไง...” (ใจรัก)

“...ท่านมีปณิธานที่มุ่งมั่น ที่อยากจะช่วยปัญหาสังคม ซึ่งเหยื่อสังคม เหยื่อของปัญหาเนี่ยส่วนใหญ่แล้วก็คือ สตรีและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ...” (ภูมิใจ)

2) การช่วยเหลือเท่ากับทำตามพันธกิจของพระเจ้า ความเชื่อทางศาสนา เป็นมูลเหตุหนึ่งที่เกิดจากความศรัทธาในหลักคำสอนของศาสนาที่ตนเองนับถืออยู่ ซึ่งหลักคำสอนของศาสนานั้นส่วนใหญ่มีหลักคำสอนที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ เพื่อเพื่อแม่เพื่อนมนุษย์ จึงทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส หรือ บุคคลที่เดือดร้อนมีพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสด้วยความรู้สึกดีต่องานที่ตนเองทำอยู่

“...ก็คือในส่วนตัว เราเป็นคนนับถือศาสนาคริสต์ด้วยค่ะ แล้วก็เมื่อนักบวชที่บวชแล้วก็ทำงานในจุดนี้ แล้วเราก็มีความสนใจอยากมาทำงานแล้วก็เชื่อในศาสนา...” (พอใจ)

“...เวลาที่เราเชื่อ เราก็ให้ว่าเป็นความหมายของชีวิต เราเชื่อว่าการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส คือ กลุ่มผู้หญิงและเด็กเนี่ยเป็นการที่ทำตามแผนงานพันธกิจขององค์พระเยซูเจ้า เพราะฉะนั้นมันเลยเกี่ยวกับความเชื่อ และเป็นความหมายของชีวิตมากกว่าที่จะเรียกเพียงวิสัยทัศน์เพียงอย่างเดียว...” (ใจดี)

3.1.2.2 ทำตามนโยบายขององค์กร

1) **ทำตามวัตถุประสงค์** จากการเก็บข้อมูลและรวบรวมเอกสารผู้วิจัยพบว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้ง 2 แห่ง เกิดจากผู้ก่อตั้งทั้ง 2 มีปณิธานที่มุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาในสังคมให้หลุดพ้นจากปัญหานั้น เป็นหน่วยงานที่พร้อมให้ความช่วยเหลือเป็นที่พึ่งพิงแก่ผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาจึงเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยุ่ักของ คนในสังคมมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาศึกษาดูงานกระบวนการขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือต่างๆ และอีกทั้งเป็นแหล่งศึกษาให้แก่นิสิต นักศึกษาที่สนใจ

“...เราทำตามวัตถุประสงค์ของท่านประธานโครงการอยู่แล้ว เราช่วยเหลือผู้หญิงทุกรูปแบบอยู่แล้วขึ้นอยู่กับว่า ถ้าเราโคไป 3-4 ปัญหาอย่างที่บอก พอมีปัญหาอื่นที่มันแฝงเข้ามาเนี่ย เราก็ต้องพยายามรีบทำงานกับปัญหาอื่น...” (ใจรัก)

“...ท่านมีปณิธานที่มุ่งมั่น ที่อยากจะช่วยปัญหาสังคม ซึ่งเหยื่อสังคม เหยื่อของปัญหาเนี่ยส่วนใหญ่แล้วก็คือ สตรีและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อ...” (ภูมิใจ)

2) **ยึดวิสัยทัศน์การทำงาน** จากศึกษาเอกสารและเก็บข้อมูล พบว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้ง 2 แห่งมีวิสัยทัศน์ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่เดือดร้อนทุกคน ทำให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่เดือดร้อนในสังคมทุกคน

“...เราเป็นคนะนักบวชเราก็จะเรียกว่าเป็นมอสโต้ หรือ เป็นคำของนักบุญเนอะ ดังนั้นเราจะมีวิสัยทัศน์การทำงานคือ บุคคลเดียวมีค่ามากกว่าโลกทั้งโลกอะ เพราะฉะนั้นเราจึงช่วยทุกคนได้...” (ใจดี)

“...เราทำงานเนี่ยเราให้ความช่วยเหลือเด็กทุกคน ทุกกรณีอยู่แล้ว เด็กเดือดร้อนมาเราก็รับเขาไว้ก่อนแล้วค่อยมาว่ากันทีหลังว่าจะทำยังไงต่อ...” (ใจรัก)

3.2 กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เป็นขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) ผู้ให้บริการ จากองค์กร A และ องค์กร B ที่เป็นตัวแทนของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่ากระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสประกอบด้วย กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือ กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ และกระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ ซึ่งกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีความต่อเนื่องกันตั้งแต่รับแม่วัยใสเข้าสู่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจนถึงสิ้นสุดกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.2.1 กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เป็นกระบวนการแรกเมื่อแม่วัยใสเข้ามาติดต่อขอรับความช่วยเหลือซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลและการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นของกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ได้แก่ 1)การซักประวัติ 2)ประเมินสภาพจิต 3)ตรวจสอบสิทธิการรักษา 4)ทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการ และ 5)วางแผนช่วยเหลือ เพื่อเป็นข้อมูลใช้สำหรับประกอบการพิจารณาในขั้นตอนต่อไป ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การซักประวัติ

เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ประวัติส่วนบุคคล ประวัติสุขภาพ และประวัติปัญหาต่างๆที่แม่วัยใสประสบ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นเพื่อให้ได้ของข้อมูลใช้ประกอบเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต่อไปข้อมูลของแม่วัยใสจะถูกเก็บเป็นความลับเมื่อทำการเก็บข้อมูลและประเมินปัญหาเบื้องต้นแล้วเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน หรือ เจ้าหน้าที่เวรที่ปฏิบัติงานจะดำเนินการขั้นตอนต่อไป

“...กระบวนการแรกเราก็จะมีการซักประวัติ แบบฟอร์มก็จะอยู่ในคอมพิวเตอร์ระบบ เซลฟรอน แล้วก็มีการจัดพิมพ์ข้อมูลลงในระบบ ไม่ว่าจะเป็นประวัติส่วนตัว ประวัติสุขภาพ ประวัติปัญหาต่างๆ ที่เขาประสบ...” (ภูมิใจ)

“...กรณี walk in เราก็จะถามเลยว่ามาที่นี่ต้องการให้ช่วยเหลืออะไร แล้วรู้จักหน่วยงานได้ยังไง ซักประวัติเบื้องต้นก่อน กรณี walk in เราก็จะถามเลยว่ามาที่นี่ต้องการ

“ให้ช่วยเหลืออะไร แล้วรู้จักหน่วยงานได้ยังไง ชักประวัติเบื้องต้นก่อน เพื่อดูความต้องการ...” (น้ำใจ)

2) ประเมินสภาพจิตใจ

เป็นการประเมินสภาพจิตใจและอารมณ์ของแม่วัยใสผลจากการประเมินสภาพจิตใจและอารมณ์นี้สามารถนำมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยาสภาพจิตใจของแม่วัยใสที่อาจมีความเครียด หรือมีอาการทางจิตเวชร่วมอยู่ได้โดยมีนักจิตวิทยาของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นผู้ประเมิน หากพบแม่วัยใสที่มีความผิดปกติหรือมีอาการทางจิตเวช หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะติดต่อประสานงานเพื่อส่งตัวรักษาไปยังโรงพยาบาล

“...ที่นี้เริ่มตั้งแต่ดูแลให้คำปรึกษาเบื้องต้น แล้วก็เฝ้า ประเมินความเครียด ประเมินบุคลิกภาพ โดยมีนักจิตวิทยาคลินิกทำในเรื่องของการประเมิน...” (ใจรัก)

“...ขั้นตอนต่อมาเป็นขั้นตอนการประเมิน การประเมินเราจะทำร่วมกับนักจิตด้วย นักจิตจะประเมิน ไอคิว อีคิว achievement สภาพจิตใจ ถ้าเด็กและเยาวชนก็จะประเมินทั้งหมด...” (ภูมิใจ)

“...เราต้องประเมินก่อนว่าเขาโอเคไหม ถ้าไม่โอเคก็ส่งไปหานักจิตวิทยา ที่สามารถทำ test ก็จะมี EQ, ประเมินบุคลิกภาพว่ามีปัญหาอะไรไหม แล้วก็มาพูดคุยมาคุยกันทีหลังว่าเป็นแบบนี้เราจะดูแลยังไง...” (น้ำใจ)

3) ตรวจสอบสิทธิการรักษา

แม่วัยใสที่เข้ารับบริการสังคมจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสหลายรายมีสิทธิสวัสดิการการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานอยู่ต่างจังหวัด หรือ โรงพยาบาลตามสิทธิการรักษาอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จึงมีความจำเป็นที่จะต้องย้ายสิทธิการรักษาเพื่อให้สะดวกแก่การเดินทางและรับบริการทางการแพทย์ต่างๆ โดยนักสังคมสงเคราะห์จะติดต่อประสานงานกับสำนักงานเขตเพื่อขอแจ้งย้ายสิทธิการรักษาพยาบาลโดยมีระยะเวลาดำเนินการ 15 วันทำการ หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จะดำเนินการพาแม่วัยใสไปติดต่อฝากครรภ์ต่อไป

“...ก่อนฝากครรภ์เราก็จะพาเขาไปย้ายสิทธิก่อน ตรวจสอบสิทธิก่อนที่สำนักงานเขตช่วยขวางพอนหลังจากนั้นเราย้ายสิทธิเสร็จจาก 15 วันได้สิทธิก็จะขึ้นมา แล้วเราก็จะพาเขาไปฝากครรภ์กับคลินิกที่เป็นเครือข่าย...” (พอใจ)

“...การตรวจสอบสิทธิ ก็คือถ้าสิทธิของเขาไม่ได้อยู่ในกรุงเทพเป็นสิทธิต่างจังหวัด เราก็จะพาเขาไปย้ายสิทธิตรวจสอบสิทธิเพื่อให้เขาได้ใช้สิทธิบัตรทอง หรือสิทธิประกันสังคม...” (ดีใจ)

“...ถ้าเป็นเคสที่มาจากต่างจังหวัดเราก็จะย้ายสิทธิการรักษาให้ห้อง ซึ่งสิทธิจะขึ้นประมาณ 15 วัน ถึง 1 เดือน เราก็จะทำหนังสือของความอนุเคราะห์ไปยังโรงพยาบาลวชิระเพื่อรักษาฟรีก่อน...” (น้ำใจ)

4) ทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการ

เป็นกระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสอบถามถึงปัญหาและความต้องการของแม่วัยใสและครอบครัวแม่วัยใส เพื่อวางแผนแนวทางการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งในระยะสั้นและระยะยาว หรือให้ความช่วยเหลือเพื่อให้แม่วัยใสและครอบครัวสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

“...กรณีที่มากับผู้ปกครองก็จะคุยกับทั้งตัวเคสและผู้ปกครองว่ามันเกิดอะไรขึ้นให้เขาทำความเข้าใจก่อน ว่าเขาพร้อมรับหรือว่าดูสถานการณ์ก่อนดีกว่าเป็นยังไง...” (ใจดี)

“...กับพ่อแม่เราก็จะสอบถามความต้องการที่ต้องการให้ช่วย ทำไม่ถึงเข้ามาที่นี่หลังจากนั้นเราก็จะมาวางแผนการทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองเพื่อที่จะช่วยกันดูแลเคสครับ...” (ภูมิใจ)

“...ก็จะให้คำปรึกษาเป็นการพูดคุยก่อน ถ้ามถึงปัญหาและความช่วยเหลือที่ต้องการจะทำเหมือนกันหมด ส่วนครอบครัวเราจะมีพูดคุยกับครอบครัวด้วย...” (ดีใจ)

5) วางแผนช่วยเหลือ

เป็นวิธีการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินงานหลังจากที่แม่วัยใสผ่านการซักประวัติ เก็บข้อมูล ประเมินสภาพจิตใจ และมีการทำความเข้าใจกับปัญหาแล้วนั้น นักสังคมสงเคราะห์จะรวบรวมข้อมูลของแม่วัยใสและร่วมกันพูดคุยวางแผนแนวทางการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเพื่อจัดสรรกิจกรรมที่เหมาะสมและให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสด้านอื่นๆอย่างรอบด้าน ให้กับแม่วัยใสเป็นรายกรณี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทั้งแม่วัยใสและครอบครัว จึงต้องมีการพูดคุย วางแผนร่วมกัน

“...ผ่านกระบวนการทดสอบแล้ว ขั้นตอนต่อไปเข้าสู่กระบวนการวางแผน หรือ การ *planning* คือ การวางแผนว่าเคสนี้ควรได้รับ *treat* อะไรบ้าง แผนระยะสั้นระยะยาว สำหรับบุคคลบุคคลหนึ่ง...” (ภูมิใจ)

“...เคสทุกเคสที่เข้ามาแล้วเราดูแลเนี่ยต้องมีการพูดคุย วางแผน ประเมินตัวเคส ตลอดอยู่แล้วเพื่อจัดสรรกิจกรรม หรือ วางแผนการให้ความช่วยเหลือ เรามีการพูดคุยกัน ซึ่งยึดตัวเคสเป็นหลักและให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด เราพูดคุยถึงความต้องการของเขา และมาประเมินว่าความคิดคุณเป็นไปได้นักน้อยแค่ไหน...” (พิมพ์ใจ)

“...เราก็จะมีการพูดคุยเพื่อวางแผนดูแล เยียวยาให้ความช่วยเหลือ อย่างถ้าเขา ไม่ต้องการบอกใคร เราก็จะแนะนำวิธีรับมือกับข้อคำถามต่างๆ ถ้าคนอื่นถาม แต่ หลังจากการคลอดบุตร CM จะดำเนินการตามแผนที่ได้วางกันไว้ในระยะก่อนคลอดว่า เคสต้องการจะเลี้ยงบุตรเองหรือทำการยกบุตรเพื่อหาครอบครัวอุปถัมภ์...” (น้ำใจ)

3.2.2 กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ

กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ เป็นกระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือ แม่วัยใสดำเนินงานดูแลแม่วัยใสในขณะที่อยู่ในบ้านพักรอคลอด ซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือ แม่วัยใสได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผ่านวิธีการที่หลากหลายในระหว่างที่พักอาศัยในบ้านพัก รอคลอดตามที่ได้วางแผนร่วมกันไว้ โดยวิธีการต่างๆมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแม่วัยใสทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคม อีกทั้งสร้างเสริมความรู้และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่างๆให้กับแม่วัยใส ประกอบด้วยวิธีการ 1) ฝากครรภ์ 2) ติดตามนัดแพทย์ 3) รับฟังปัญหาอย่างต่อเนื่อง 4) ศิลปะบำบัด 5) แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน 6) ให้ความรู้ดูแลครรภ์ 7) สนับสนุนการเรียนต่อ 8) ดูแลตนเอง 9) เตรียมความพร้อมเลี้ยงบุตร 10) ฝึกอาชีพ 11) เพิ่มรายได้ 12) ให้ทุนอุดหนุน 13) สอน ให้รู้การคุมกำเนิด และ 14) สอนหารยับยั้งชั่งใจ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ฝากครรภ์

การให้ความช่วยเหลือดูแลด้านร่างกายสำหรับวัยใสหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะสอบถามประวัติการฝากครรภ์ หากแม่วัยใสคนใดยังไม่ได้ฝากครรภ์เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) ที่ดูแลแม่วัยใสรายนั้นจะเป็นผู้ดำเนินการเอกสาร ประสานงานเพื่อพาแม่วัยใสไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล หลังจากฝากครรภ์แล้วจะมีการประเมิน ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับแม่วัยใสและส่งกระทบต่อลูกน้อยในครรภ์ และแนะนำแนวทางปฏิบัติ ดูแลตนเองและลูกน้อยอย่างเหมาะสม

“...ตอนแรกเราก็จะดูแลเกี่ยวกับความต้องการทางด้านร่างกายก่อน ก็คือฝากครรภ์ แล้วก็จะดูว่าเขามีความเสี่ยงอะไรไหม เขาเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ ยังไง...” (ใจดี)

“...ทางกายก็เริ่มตั้งแต่การฝากครรภ์ เราใช้สิทธิต่างๆ ส่วนใหญ่เราใช้สิทธิ 30 บาท สิทธิข้าราชการของพ่อแม่ก็มีบ้างแต่น้อย แต่เรื่องของการเช็คสุขภาพกาย ฝากครรภ์ เรื่องการวางแผนครอบครัวพวกนี้เลยในเรื่องการทั้งหมด...” (ใจรัก)

“...แบบบางเคสต้องมา 8 เดือนแต่ไม่ได้ฝากครรภ์เราก็จะช่วยดูแล แต่ว่าเคสที่ไม่ได้ฝากครรภ์มาเลยก็จะเสี่ยงในระดับหนึ่ง...” (พอใจ)

“...ส่วนใหญ่เคสที่มานี่จะท้องต่อคะ ถ้าท้องต่อเราก็จะพาไปฝากครรภ์ ถ้าเคสอยู่ในพื้นที่กรุงเทพก็พาไปฝากครรภ์ตามสิทธิที่เขา...” (น้ำใจ)

2) ติดตามนัดแพทย์

เมื่อดำเนินการฝากครรภ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระยะเวลาที่พักอาศัยรอคอยจนถึงหลังคลอดที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) จะติดตามนัดพบแพทย์ของแม่วัยใสเพื่อให้แม่วัยใสได้รับการดูแลอย่างครบถ้วนภายหลังจากคลอดลูกน้อยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) ติดตามนัดพบแพทย์ของทารกแรกเกิดและรับวัคซีนตามวัยเช่นกัน

“...ระหว่างรอคอยนี้ก็พาไปหาหมอ ติดตามอาการ ตรวจก่อนคลอดหลังคลอด...” (ดีใจ)

“...เราก็จะไปดูแลเขา แล้วก็เราก็จะพาไปคลอดใช้ใหม่คะ เราก็จะไปรับกลับมาพักพื้นที่นี้ แล้วก็ติดตามผลของเขาว่ามีหมอนัดใหม่ในแต่ละสัปดาห์...” (พอใจ)

3) รับฟังปัญหาอย่างต่อเนื่อง

แม่วัยใสหลายคนที่เกิดเหตุการตั้งครรภ์ไม่พร้อมขึ้นรู้สึกผิด เสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถูกตีตราจากสังคม ทำให้เกิดความเครียด ความกังวลใจอยู่ไม่น้อย เมื่อเข้ามาขอรับบริการสังคมช่วยเหลือแม่วัยใสจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้วผู้จัดการรายกรณี (CM) จะมีการพูดคุย ปลอดภัย ให้กำลังใจ และสร้างความคุ้นเคยเพื่อให้แม่วัยใสคลายความเครียดและคลายความกังวล โดยทั้งนี้มีการพูดคุย สอบถาม รับฟังปัญหาตลอดระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือและจะชี้แนะให้เห็นถึงแนวทางที่แก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนไปพร้อมกัน และถ้าใน

บางครั้งพบว่าแม่วัยใสอาจมีปัญหาทางสุขภาพจิต CM จะมีการเชิญนักจิตวิทยาคลินิกเข้ามาร่วมพูดคุยด้วยเพื่อร่วมตรวจสอบ

“...ทางจิตใจ คือ การพูดคุย การให้ข้อมูล การรับฟังอย่างต่อเนื่องอาทิตย์ละครั้ง 2 ครั้งก็แล้วแต่...” (ภูมิใจ)

“...ด้านจิตใจถ้ามาแรกๆเลยก็จะมีการพูดคุยกันเกือบทุกวันเพื่อให้กำลังใจ สร้างความคุ้นเคยให้เรากับเคส เช่น เขารู้สึกยังง้างอยู่ที่นี้โอเคหรือเปล่า นอนหลับสบายดีไหม แบบนี้ค่ะ เราก็เหมือนเพื่อนเขาอีกคน ช่วยทำให้เขาไม่เหงา...” (น้ำใจ)

“...เรามีการพูดคุยให้คำปรึกษาเคสตลอดค่ะ เพื่อดูว่าเขาเป็นยังไงบ้าง ประเมินความเครียดด้วย...” (ดีใจ)

“...การ counseling การฟังเขาอย่างไม่มีเงื่อนไข การฟังเค้าอย่างที่มันเป็นมนุษย์ ไม่ปิดกั้น ทำให้รู้สึกว่าเขามีคนรับฟัง เขาเป็นที่ต้องการ เขามีคนรัก...” (ภูมิใจ)

4) ศิลปะบำบัด

จากเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดกิจกรรมเพื่อบำบัดฟื้นฟูเยียวยา และพัฒนาร่างกายจิตใจให้กลับมาสู่ความสมดุลในชีวิตอย่างปกติสุขของแม่วัยใสโดยผ่านกิจกรรมศิลปะบำบัดทั้งแบบเดี่ยวและรายกลุ่ม ซึ่งหน่วยงานให้แม่วัยใสได้เชิญผู้เชี่ยวชาญและนักศิลปะบำบัดเป็นวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรมนี้

“...กิจกรรมกลุ่ม ศิลปะบำบัด กิจกรรมที่นี้ค่อนข้างเยอะค่ะ ศิลปะบำบัดรายเดี่ยว ศิลปะบำบัดกลุ่มที่ทำ...” (ใจรัก)

“...การทำ empowerment ทางด้านจิตใจเราจะมีนักศิลปะบำบัดดูแล มีนักจิต มีอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตใจมาช่วยกันดูแล...” (พิมพ์ใจ)

“...แล้วจะมีในเรื่องของ art therapy ศิลปะบำบัด สอดแทรกทั้งความรู้ในการฟื้นฟูเยียวยาทางด้านจิตใจด้วย เราจะมีเจ้าหน้าที่ที่อบรมมาโดยเฉพาะ...” (ภูมิใจ)

5) แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกัน

กิจกรรมกลุ่มบำบัด เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเยียวยาจิตใจของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง โดยการทำกิจกรรมกลุ่มบำบัด

โดยการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ และเชิญกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ผ่านกระบวนการต่างๆ แล้วมาบอกเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ต่างๆ สร้างกำลังใจและสร้างความเข้าใจให้กับพ่อ แม่ ผู้ปกครองของแม่วัยใส เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นพ่อแม่ ผู้ปกครองบางคนคิดว่าลูกตนเองผิด หรือ โทษตนเองที่เลี้ยงลูกไม่ดี และไม่ยอมรับบุตรที่เกิดมาจากแม่วัยใส ซึ่งการทำกิจกรรมกลุ่มบำบัดนี้ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองของแม่วัยใสยอมรับ เข้าใจในตัวแม่วัยใสมากยิ่งขึ้นและสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

“...เราทำ group support กับพ่อแม่ผู้ปกครอง เราได้เชิญวิทยากรจากข้างนอกมา เดือนละครั้งที่เราจะมาคุยกันโดยมีผู้ปกครองที่เขาผ่านพ้นวิกฤตนี้แล้วมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันค่ะ ไม่ว่าจะผ่านพ้นเรื่องของลูกคลอดแล้ว รับลูกไปอยู่ที่บ้านได้ ผ่านกระบวนการทางกฎหมายมาได้ยังไงพวกนี้ค่ะมาเริ่มถ่ายทอดกัน...” (ใจรัก)

“...เราก็ทำกิจกรรมกับผู้ปกครอง เราจะจัดประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างผู้ปกครองแต่ละคน...” (พิมพ์ใจ)

“...มีกิจกรรมที่เป็นการรวมตัวกันของผู้ปกครองที่มีปัญหาที่จะมาแชร์กันและจะมีอาจารย์ นักจิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มาเพื่อแนะนำเรื่องพัฒนาการเด็ก หรือวิธีการเข้าหาลูก หรือบางกิจกรรมจะเป็นกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างแม่กับลูก...” (น้ำใจ)

6) ให้ความรู้ดูแลครรภ์

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการจัดกิจกรรมอบรมหลักสูตรต่างๆ ที่แม่วัยใสสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นแก่แม่วัยใสทั้งระยะก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอด ซึ่งกิจกรรมต่างๆ อาจมีการเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆ มาให้ความรู้ หรือ ผู้นำกิจกรรมเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาลอาสาของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเอง เช่น การดูแลสุขภาพของแม่และลูก การบริบาลทารก การดูแลอาหารสำหรับแม่และลูกที่อยู่ในครรภ์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นสามารถปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงได้ตามกลุ่มแม่วัยใสที่พักอาศัยอยู่ ณ ขณะนั้น

“...ส่วนใหญ่ตรงเนี้ยก็จะมีการสอนจากวิทยากรข้างนอกมาจากสภาวิชาชีพ อบรมมารดาและทารกเป็นเวลา 5 วันเด็กก็เข้าสู่กระบวนการในการอบรม 5 วัน ตั้งแต่

เริ่มแรกของการตั้งครรภ์ การดูแลเอาใจใส่ อากาเร็บท้องคลอด อาหารการกิน เรื่องลูก เป็นเวลา 5 วันเด็กก็จะรู้ตรงนี้ แต่ถ้าไม่ใช่ช่วงจัดอบรมเจ้าหน้าที่เองนี่แหละเป็นคนสอน และช่วยดูแล...” (พิมใจ)

“...กิจกรรมเรามีหลายอย่างก็จะมีการอบรมเชิงความรู้ เช่น กิจกรรมอบรมมารดา ทารก ตั้งแต่ตั้งครรภ์ อาหารการกิน การออกกำลังกาย การดูแลตัวเองก่อนคลอดและหลัง คลอดทำทางในการให้นมลูก การพับผ้าอ้อมต่างๆและดูแลทารกก็จะเป็นในเชิงความรู้...” (ภูมิใจ)

“...เรามีอีกหลักสูตรหนึ่งคือการบริหารทารก เป็นการดูแลแม่และเด็กเราจะมี การเชิญวิทยากรมาจากข้างนอกมาเพื่อที่จะทำให้เราได้รู้พัฒนาการของเด็กหลังจากคลอด มาแล้วตั้งแต่วิธีการอาบน้ำ การให้อาหาร อาหารเด็กก่อนทำอย่างไรเพื่อเตรียมพร้อมเขาใน เรื่องของการเลี้ยงดูลูก...” (ใจรัก)

7) สนับสนุนการเรียนรู้ต่อ

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าแม่วัยใสที่เข้ารับบริการสวัสดิการสังคมส่วน ใหญ่ ยังอยู่ในช่วงวัยที่กำลังศึกษาภาคบังคับเมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรภ์ขึ้นทำให้แม่วัยใสหลายคน ต้องลาออกจากโรงเรียนที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีการ สนับสนุนให้แม่วัยใสได้เข้าศึกษาต่อเพื่อให้ได้วุฒิการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบตามความ สมัครงใจ โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) จะเป็นผู้ดำเนินการติดต่อโรงเรียน หรือ สถานศึกษาเพื่อทำเรื่องให้แม่วัยใสเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนพื้นที่ใกล้เคียง และ ในบางราย สนใจศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ที่จะจัดการเรียนการสอนที่หน่วยงานให้ ความช่วยเหลือแม่วัยใสและมีการเรียน 1 ครั้ง/สัปดาห์ แต่บางรายเมื่อแม่วัยใสคลอดลูกน้อยแล้ว เลือกว่าจะกลับไปเรียนในโรงเรียนตามปกติ

“...หลังจากที่คลอดแล้ว หรือ น้องมีความต้องการดำเนินชีวิตต่อไปเนอะ อย่าง เรื่องการศึกษา ถ้าคนไหนที่เรียนได้แล้วก็สามารถต่อเนืองได้เลยทั้งที่ยังตั้งครรภ์อยู่ ชิ สเตอริกก็ให้ลงทะเบียนเรียนนะ...” (ใจดี)

“...อายุเขายังน้อย ส่วนใหญ่ไปในเรื่องของการเรียนมากกว่า เป็นการเรียนทาง สายสามัญมากกว่าเพราะเขาเรียนยังไม่จบ เพราะในช่วงที่เขาท้อง และคุมท้องหลาย เดือนที่อยู่กับเรา...” (ใจรัก)

8) ดูแลตนเอง

กิจกรรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเป็นกิจกรรมที่ออกแบบให้เป็นกิจกรรมเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ ซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงทำให้แม่วัยใสเข้าใจบริบท และเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การดูแลตนเองเมื่อเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว (Single Mom) ทักษะการต่อรองหรือปฏิเสธเพื่อมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัย การคิดอย่างวิพากษ์ การเลี้ยงดูลูกน้อย เป็นต้น

“...ทักษะชีวิตเป็นเรื่องของการป้องกันตัวเองอนามัยเจริญพันธุ์นะครับ การดูแลเนื้อตัวร่างกาย การรู้จักปฏิเสธ แม้กระทั่งการคุมกำเนิด เขาจะได้รู้จักป้องกันตัวเอง...” (ภูมิใจ)

“...สอนทักษะชีวิต เช่น การตอบคำถามจากสังคม การฝึกอาชีพตามความถนัดในเคสที่ไม่ต้องการเรียนต่อและต้องการประกอบอาชีพ และสอนทักษะชีวิต เช่น การตอบคำถามจากสังคม สอนให้เปลี่ยนวิธีคิดและทัศนคติเป็นไปในเชิงบวกเพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกหรือกล่าวตนเองในความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในอดีต...” (น้ำใจ)

“...ทักษะต่างๆเราจะดูแลเราจะมีให้เขา ตั้งแต่ทักษะปฏิเสธ ดูแลตั้งแต่การดูแลครรภ์เอาตั้งแต่เริ่มในท้องก่อน...” (ใจรัก)

9) เตรียมพร้อมเลี้ยงบุตร

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีนโยบายสนับสนุนให้แม่วัยใสเลี้ยงดูดูแลลูกน้อยด้วยตัวเอง โดยระหว่างที่พักอาศัยในบ้านพักเพื่อรอคลอดนี้ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะให้แม่วัยใสได้เข้าไปช่วยดูแลเด็กที่อยู่ในเนอสเซอรี่ซึ่งมีหลายช่วงวัยตั้งแต่แรกคลอดจนไปถึงเด็กโตเพื่อสร้างความคุ้นเคยและพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูบุตรให้กับแม่วัยใสในช่วงเวลาที่ว่างจากกิจกรรม อีกทั้งเพื่อเป็นการฝึกทักษะการเลี้ยงดูบุตรเมื่อบุตรคลอดออกมา ระหว่างนี้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจะพูดคุยสอนวิธีการดูแลบุตร เช่น การให้นม การอาบน้ำลูก เป็นต้น

“...บางคนก็ต้องสอนอาบน้ำ บางคนก็ต้องสอนอุ้มลูก สอนให้สังเกตทำความเข้าใจ สะอาดบริเวณสะดือของลูกเขา...” (พอใจ)

“...เราจะให้ลูกกับแม่อยู่ใกล้ชิดกันเพื่อสร้างความใกล้ชิด ความอบอุ่น การบอมนมลูก การอุ้ม การเปลี่ยนแพมเพิส ซึ่งตรงนี้เราจะให้เรียนรู้ทักษะด้วยการอบรมมารดา ทารกกับคุณแม่ทุกคนให้เขาได้ใกล้ชิดกับลูกอยู่ประมาณ 2-3 เดือน...” (ภูมิใจ)

“...เราก็อสอนการดูแลลูกเบื้องต้นทั้งหมด การดูแลเนื้อตัวลูก ขวดน้ำ ขวดนม ของใช้ต่างๆก็ไปเบิกได้...” (พิมพ์ใจ)

“...เราฝึกให้เขาเลี้ยงน้องเลี้ยงเพื่อที่เขาคุ้นเคยกับเด็กน้อย ถ้าเขาคลอดมาจะได้ดูแลลูกตัวเองได้...” (ดีใจ)

10) ฝึกอาชีพ

ในระหว่างที่แม่วัยใสพักอาศัยอยู่ที่บ้านพักรอคลอด หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการให้แม่วัยใสฝึกอาชีพตามที่ตนสนใจและต้องการเข้ารับการฝึกอบรม โดยการฝึกอบรมนั้นมีระยะเวลาในการฝึกอบรมของแต่ละหลักสูตรไม่เท่ากัน ซึ่งการฝึกอาชีพต่าง ๆ นั้นแม่วัยใสต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้จัดการรายกรณี (CM) ด้วย เนื่องจากบางหลักสูตรแม่วัยใสต้องมีความพร้อมทางด้านจิตใจ เช่น หลักสูตรเสริมสวย เป็นต้น การให้แม่วัยใสฝึกอาชีพนั้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้และให้แม่วัยใสได้เห็นคุณค่าของตนเองเพิ่มมากขึ้นตลอดสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ในอนาคต เช่น ตัดผมและอาชีพเสริมสวย เย็บปักถักร้อย ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำขนม เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังเปิดรับกลุ่มบุคคลอาสาสมัครเข้ามาช่วยสอนอีกด้วย

“...บางคนต้องการฝึกอาชีพเราก็จะมีในส่วนของเราที่เตรียมให้เด็กอยู่แล้วเขาก็สามารถฝึกได้ ให้เรียนเสริมสวย มีตัดเย็บ มีทำอาหารอะไรพวกนี้...” (ใจดี)

“...บางรายไม่สนใจที่จะเรียน เราก็มีศูนย์ฝึกอาชีพ ทำดอกไม้ประดิษฐ์ นวดตัว นวดฝ่าเท้า เสริมสวย ทำตุ๊กตาการบูร เย็บปักถักร้อยต่างๆ เราจะเสริมทักษะให้กับเขาให้ได้มากที่สุด...” (ภูมิใจ)

“...การฝึกอาชีพตามความถนัดในเคสที่ไม่ต้องการเรียนต่อและต้องการประกอบอาชีพ...” (น้ำใจ)

11) เพิ่มรายได้

ระหว่งที่แม่วัยใสพักอาศัยชั่วคราวและรอคลอดหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้สนับสนุนให้แม่วัยใสได้สร้างรายได้ให้แก่ตนเองจากการช่วยงานภายในบ้านพัก ทำ

ขมขาย เพื่อเป็นเงินเก็บต่อยอดสำหรับดูแลตนเองและบุตรในอนาคต หรือ เพื่อเป็นเงินเก็บสะสม เมื่อต้องกลับไปอยู่กับครอบครัว

“...ระหว่างนี้เราก็จะฝึกอาชีพมีเม็ดเงินให้ เวลาเขาทำดอกไม้ ทำงานปักผ้า ปักเสื้อ ก็จะมีเงินไว้ส่วนหนึ่ง บางครั้งเรามีการมอบหมายให้ช่วยทำความสะอาด ช่วยเลี้ยงน้องใน เนอสเซอรี่เราจะมีเงินให้...” (ภูมิใจ)

“...บางครั้งก็ให้เขาทำเป็นพวกของหวานแล้วก็มาจัดใส่แพ็คเกจเพื่อเอามาขายที่เซ็นเตอร์แล้วก็ป็นรายได้...” (พอใจ)

12) อุดหนุนทุนไว้ต่อยอด

จากการเก็บข้อมูลพบว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการให้การสนับสนุนเงินทุนให้กับแม่วัยใสเพื่อเป็นเงินทุนในการเริ่มต้นชีวิตใหม่และต่อยอดจากเดิม โดยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัว หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการจัดโครงการเพื่อสนับสนุนเงินทุนสำหรับให้แม่วัยใสได้มีเงินทุนสำหรับเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของหน่วยงานที่กำหนดไว้

“...อยู่ที่นี้เรามีเงินสะสมให้เดือนละ 1500 บาทเด็กจะได้รับต่อเมื่อเขาเรียนจบ แต่เด็กกลุ่มนี้จะต้องอยู่ในขอบเขตของบ้านพักที่ตั้งเอาไว้ 1 เป็นจิตอาสาที่ช่วยงานบ้านพักได้ด้วย 2 จะต้องประพฤติดี ไม่นहींเที่ยว จะอยู่ในกฎเกณฑ์ของเรา...” (ใจรัก)

“...ทางบ้านพักจะช่วยอนุเคราะห์ค่าเล่าเรียน ค่าขนมและค่าเดินทาง เคสสามารถฝากบุตรให้พี่เลี้ยงในบ้านพักช่วยดูแลช่วงที่ตนไปเรียนและรับบุตรกลับมาดูแลเองหลังกลับจากโรงเรียนชงเย็น...” (พิมพ์ใจ)

“...เราก็จะมีโครงการคุณแม่วัยใสที่เรียนหนังสือต่อจะอยู่ในภาคปกติก็ได้ หรืออยู่ในภาคของ กศน. ก็ได้แล้วแต่เขาตัดสินใจ ตรงนี้เราจะมีทุนสำหรับต่อยอดในอนาคตคือเดือนละ 1,500 บาท คุณจบการศึกษาไป คุณได้เงินเท่าไรคุณก็สามารถเอาไปต่อยอดได้...” (น้ำใจ)

13) สอนให้รู้การคุมกำเนิด

ปัจจุบันภาครัฐได้จัดสวัสดิการวางแผนครอบครัวให้กับแม่วัยใสด้วยวิธีการฝังยาคุมกำเนิดเป็นระยะเวลา 5 ปี นับจากคลอดลูกซึ่งมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเป็น

ผู้ดำเนินการ จากการเก็บข้อมูลพบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่เขตชายเมืองมีการสนับสนุนและดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อวางแผนครอบครัวให้กับแม่วัยใส เนื่องจากแม่วัยใสส่วนใหญ่มีอายุน้อยและยังไม่สามารถดูแลตนเองและบุตรได้อย่างเหมาะสม ยังขาดรายได้ต้องพึ่งพารายได้จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ดังนั้น ภายหลังจากคลอดลูกน้อยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะเสนอทางเลือกให้กับแม่วัยด้วยการคุมกำเนิดเป็นระยะเวลา 5 ปี หากต้องการตั้งครรภ์อีกครั้งก็สามารถทำได้และสามารถดูแลตนเองได้ดีกว่าในอดีต

“...ยังคงต้องทำงานกับเคสต่อเรื่องการวางแผนคุมกำเนิด เช่น ส่งฝ้ายยาคุมคะ การให้ความรู้เรื่องโรคติดต่อ ฝึกทักษะการปฏิเสธจากการขอมีเพศสัมพันธ์ในวันที่ไม่พร้อม...” (น้ำใจ)

“...กรณีเลี้ยงลูกเองทางกายเนี่ยนะ เอ็มถ้าอายุต่ำกว่า 18 ปีเราจะมึนนโยบายให้ฝึ้งแคบซูล 5 ปี คือ 5 ปีเนี่ยไม่มีการตั้งครรภ์แน่นอน...” (พิมพ์ใจ)

14) สอนให้ยับยั้งชั่งใจ

นอกจากการวางแผนครอบครัวด้วยวิธีการคุมกำเนิดแล้ว หน่วยงานให้ความช่วยเหลือยังเล็งเห็นการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุ นั่นคือ การยับยั้งชั่งใจของแม่วัยใส เนื่องจากหากเกิดการควบคุมตนเองและยับยั้งชั่งใจได้จะทำให้ไม่เกิดปัญหาเหล่านี้ตามมา อย่างไรก็ตาม หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งสองแหล่งสนับสนุนให้แม่วัยใสควรมีการวางแผนครอบครัว กล่าวคือ หากเป็นการตั้งครรภ์เนื่องจากเจตนาของแม่วัยใสและมีความเห็นชอบยินดีจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง แม่วัยใสก็สามารถตั้งครรภ์ได้อย่างไร้ปัญหา แต่หากเป็นการตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจ หรือวางแผนไว้ แม่วัยใสเหล่านี้ควรได้รับความรู้ ความเข้าใจและคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเรื่องการวางแผนครอบครัวที่ดีเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบและปัญหาต่างๆ

“...ซิสเตอร์มองว่ามันเราควรสอนเรื่องการยับยั้งชั่งใจให้เขาซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นทางมากกว่าการแก้ปัญหาด้วยวิธีฝ้ายยาคุมซึ่งเป็นปัญหาปลายทาง...” (ใจดี)

3.2.3 กระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ

กระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ เป็นกระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินการก่อนที่แม่วัยใสกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัวพร้อมบุตร เพื่อประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวที่จะคอยช่วยเหลือสนับสนุนแม่วัยใสให้สามารถ

เลี้ยงดูแลบุตรได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 1)เยี่ยมบ้าน 2)โทรติดตาม 3)ฝากเลี้ยงบุตร 4)สนับสนุนของใช้แม่และบุตร และ 5)ยกบุตร สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) เยี่ยมบ้าน

ก่อนที่แม่วัยใสจะกลับไปอาศัยอยู่กับพ่อแม่ ผู้ปกครองและกลับเข้าสู่สังคมหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการเยี่ยมบ้านที่พักอาศัยของแม่วัยใสโดยมีการประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวอย่างรอบด้านควบคู่กัน เพื่อประเมินความพร้อมของครอบครัวที่จะดูแลแม่วัยใสและบุตร ประเมินสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย สังคม ชุมชน โดยนักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจะเป็นผู้ประเมิน มีการไปพบปะพูดคุยกับนายจ้าง เพื่อนร่วมงานเพื่อสอบถามพฤติกรรมในขณะที่อยู่ที่ทำงาน ตรวจสอบสถานะทางการเงินของแม่วัยใสว่าเป็นเพียงพอต่อการดูแลตนเองและลูกน้อยหรือไม่เพื่อประเมินการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต่อไปและสนับสนุนสวัสดิการที่เหมาะสมแก่แม่วัยใสและบุตร

“...ก็จะมีการ follow up ไปเยี่ยมบ้าน ไปที่พัก ลงพื้นที่พูดคุยกับนายจ้าง พูดคุยกับเพื่อน ขอข้อมูลบัญชีระเบียบวินัยทางการเงิน เมื่อทุกอย่างพร้อมก็มาเซ็นสัญญารับลูกไปออกไป...” (ภูมิใจ)

“...จะมีการลงเยี่ยมบ้าน ในกรณีที่ต้องส่งเคสกลับสู่ครอบครัวเพื่อประเมินสภาพครอบครัวและสังคมที่อยู่อาศัย การเลี้ยงดู การประกอบอาชีพว่าเหมาะสมและมีความพร้อมที่จะรับบุตรหลานไปดูแลไหม...” (น้ำใจ)

“...อันนี้เราทำงานควบคู่กับผู้ปกครองอย่างที่บอก ส่วนใหญ่ก็จะมีผู้ปกครองมารับ แล้วเราก็ทำในเรื่องของกระบวนการเยี่ยมบ้าน เราเยี่ยมบ้านก่อนว่าเขาจะอยู่กันยังไง...” (ใจรัก)

“...เราก็จะมีการไปเยี่ยมบ้านอย่างถ้าเขาบอกจะเช่าห้องตรงไหนเราก็จะไปดูให้ดูว่าเหมาะสมไหม เราก็จะมีการไปเยี่ยมบ้านอย่างถ้าเขาบอกจะเช่าห้องตรงไหนเราก็จะไปดูให้ดูว่าเหมาะสมไหม ว่าสิ่งที่เขาคิดกับความเป็นจริงมันสอดคล้องกันไหม...” (ใจดี)

2) โทรติดตาม

นอกจากการเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัว ก่อนกลับมาอาศัยอยู่ที่บ้านเช่นเดิมแล้วหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังมีการติดตาม โทรสอบถาม พูดคุยกับแม่วัยใสและครอบครัวหลังแม่วัยใสและบุตรหลังจากบ้านพักของหน่วยงานแม่วัยใสได้ระยะหนึ่ง ในบางรายอาจมีการเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินความพร้อมของ

ครอบครัวในการเลี้ยงดูแม่วัยใสและบุตรอีกครั้งหากพบว่ามีอาการเลี้ยงดูบุตรไม่เหมาะสมหรือแม่วัยใสและครอบครัวไม่สามารถดูแลตนเองได้

“...ช่วงแรกเราก็จะโทรศัพท์ติดตามผล หรือ มีการลงไปเยี่ยมที่บ้านอีกครั้งหนึ่ง ช่วงแรกๆอาจจะเหนื่อยพอนานๆเราก็ห่างๆหน่อย...” (ภูมิใจ)

“...ส่วนใหญ่เราจะติดต่อทางโทรศัพท์ นัดให้เอาลูกมา บางครั้งเราลงเยี่ยมบ้าน ต่อว่าเขาพัฒนาการดียังไง มากน้อยแค่ไหน นี่ก็เป็นการ follow up แล้ว เพราะถ้ามีอะไรที่ด้อยลง เราก็อาจจะแนะนำเขา...” (ใจรัก)

3) ฝากเลี้ยง

การฝากเลี้ยงบุตรเป็นบริการสังคมหนึ่งที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดให้แม่วัยใสและบุตร ซึ่งการฝากเลี้ยงบุตรนี้ทำให้แม่วัยใสสามารถกลับไปดำเนินชีวิตได้อย่างปกติและเลี้ยงบุตรได้ด้วยตนเอง ในบางรายยังอยู่ในกระบวนการตัดสินใจที่จะรับเลี้ยงดูแลบุตรด้วยตนเอง หรือ ทำการยกบุตรเพื่อหาครอบครัวอุปถัมภ์ต่อไป โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการฝากเลี้ยงบุตร 2 ลักษณะ ได้แก่ การฝากเลี้ยงบุตรแบบระยะสั้น และฝากเลี้ยงบุตรแบบระยะยาว โดยการฝากเลี้ยงบุตรแบบระยะสั้นเป็นลักษณะฝากเลี้ยงลูกน้อยแบบเข้าไป-เย็นกลับ (half-way) ลักษณะนี้แม่วัยใสจะนำลูกน้อยของตนเองมาฝากไว้ในหอเสออร์รี่ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเพื่อให้แม่วัยใสได้ไปทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ไปเรียน ไปทำงาน เป็นต้น ในช่วงเช้าแม่วัยใสจะนำลูกน้อยมาฝากไว้ยังหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และในช่วงเย็นจะมารับลูกกลับไปพักอาศัยอยู่บ้านร่วมกันตามเดิม

“...ถ้าเขาอยู่ที่นี้เขาก็เลี้ยงเอง ที่นี้กรณีที่เขาไปโรงเรียน เราจะมีเนอสเซอรัเด็กก็อยู่ตรงนั้นในช่วงกลางวันแม่ไปโรงเรียน พอเลิกเรียนมาก็จะไปรับลูกกลับ...” (ใจรัก)

“...บางคนก็มีเอาลูกมาฝากเลี้ยง อย่างตอนนี้ก็มีอยู่ค่ะ แม่เขาไปทำงานช่วงกลางวัน ตอนเย็นก็มารับกลับบ้าน...” (ดีใจ)

“...กลุ่มที่ฝากเลี้ยงเข้าไป-เย็นกลับ เป็นกลุ่มที่อยู่ในระหว่างกระบวนการการตัดสินใจด้วยเหมือนกันว่าจะเลี้ยง หรือ ไม่เลี้ยง เขาก็จะดูตัวเองด้วย แล้วก็เป็นกลุ่มยังไม่มีความพร้อมรายได้อะไรต่างๆที่จะรับเด็กกลับไป...” (ใจดี)

ส่วนการฝากเลี้ยงดูบุตรแบบระยะยาวมีลักษณะการฝากเลี้ยงแบบกึ่งถาวรแบบไม่มีระยะเวลากำหนดแน่นอนตายตัว แต่เมื่อแม่วัยใสพร้อมที่จะดูแลลูกน้อยเมื่อไรสามารถติดต่อหน่วยงานได้และหน่วยงานจะทำการประเมินความพร้อมทั้งของแม่วัยใสและครอบครัวก่อนนำบุตรหลานกลับไปเลี้ยงดู โดยการฝากเลี้ยงในลักษณะนี้มีข้อตกลงและเงื่อนไขที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสกำหนดขึ้น เนื่องจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ดูแลให้ความช่วยเหลือพักอาศัยแบบชั่วคราวจึงทำให้ไม่สามารถดูแลลูกน้อยให้แม่วัยใสได้ในระยะยาวได้ โดยมีระยะเวลาในการฝากเลี้ยงดูบุตรไว้กับเนอสเซอรี่ เช่น ฝากเลี้ยง 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน เป็นต้น แต่หากเกินกำหนด หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะดำเนินการติดต่อประสานงานบ้านพักของภาครัฐ หรือ หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบของภาครัฐเพื่อดูแลบุตรของแม่วัยใสต่อไปในระยะยาว หรือ จนกว่าแม่วัยใสจะพร้อมเลี้ยงดูบุตร

“...มันมี 2 อย่างนะคะ ฝากเลี้ยงระยะสั้น กับ ฝากเลี้ยงระยะยาว คือว่า เราลิงค์กับอีกมูลนิธิหนึ่ง แบบฝากเลี้ยงเป็นระยะเวลา 1 ปี 2 ปีอะไรอย่างนี้ไปเลย...” (ใจดี)

จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยยังพบว่า ในระหว่างที่ฝากเลี้ยงในลักษณะนี้แม่วัยใสต้องจ่ายเงินสนับสนุนค่าเลี้ยงดูเป็นรายเดือน แต่เมื่อมีเหตุต่างๆ เช่น ลูกป่วย ต้องพาไปพบแพทย์ตามนัด เป็นต้น แม่วัยใสต้องมารับลูกไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ อีกทั้งต้องดำเนินตามเงื่อนไขของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่ต้องมาเยี่ยมลูกน้อยและเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งทุกเดือน หากขาดการติดต่อหรือไม่สามารถติดต่อญาติ พี่น้องได้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานจะดำเนินการทำเรื่องส่งต่อหน่วยงานภาครัฐดูแลรับผิดชอบต่อไปเช่นกัน

“...กรณีฝากเลี้ยง อันนี้ก็ต้องทำข้อตกลงอีกเหมือนกันว่าแม่จะต้องมาเข้าร่วมกิจกรรมก็ต้องเอาเงินมาจ่ายเรา เดือนละ 600 บาท ถ้าลูกเจ็บไข้ได้ป่วยแม่ต้องรับภาระพาไปหาหมอ ถ้าลูกแอดมิทแม่ก็ต้องลงนามมาเข้าใช้ลูก ระยะเวลาเบื้องต้นเราจะให้ 3 เดือน แล้วก็ 6 เดือน แล้วก็ 9 เดือน แล้วก็ 1 ปี ก็คือ ฝากได้ไม่เกิน 1 ปีอะคะ...” (ใจรัก)

“...ถ้ากรณีที่ฝากเลี้ยงแล้วถึงกำหนดที่ต้องเอาลูกกลับแต่ “บ้านหูยังเอาไปไม่ได้ ต้องฝากอีก” ของเราก็ลิมิตเต็มก็ต้องเลิกแหละ มันนานแล้วแต่เรายินดีที่จะช่วยเหลือในการติดต่อหน่วยงานที่จะรับลูกเขาต่อ ส่งต่ออีกทีหนึ่งคะ...” (พิมใจ)

4) สนับสนุนของใช้สำหรับแม่และบุตร

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวอย่างรอบด้านเพื่อให้การช่วยเหลือและจัดสวัสดิการของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและลูกน้อยต่อไป เช่น นมผง แพมเพิส เสื้อผ้า ขวดนม เป็นต้น ตามหลักงานสังคมสงเคราะห์ที่ต้องสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นนอกจากที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรคแล้ว ของใช้จำเป็นต่างๆเมื่อแม่วัยใสต้องเลี้ยงบุตรด้วยตนเอง สิ่งของของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและบุตรจึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้แม่วัยใสสามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสิ่งของและของใช้เหล่านี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้รับมาจากการบริจาคจากหน่วยงานและบุคคลต่างๆ เพื่อนำมาจัดสรรให้แม่วัยใสและบุตรต่อไป

“...เราไม่มีเงินสนับสนุนสำหรับครอบครัวภายนอกแต่เรามีการจัดสวัสดิการให้ อย่างเช่น นม แพมเพิส เสื้อผ้า เครื่องใช้จำเป็น เป็นรายๆไปๆ ตามที่เราพิจารณาหลังจากที่เด็กออกไปอยู่กับครอบครัว แล้วก็เลี้ยงดู เราก็จัดสวัสดิการพวกนี้จนกว่าเด็กเล็กอายุครบ 2 ขวบพวกนี้เราจะจัดให้เขา...” (ภูมิใจ)

“...มีน้องคนหนึ่งเราคุยกับครอบครัวได้ พ่อแม่ยอมรับเราก็ให้เขาไปอยู่กับครอบครัวแต่เราก็ช่วยเหลือเขาพวกนม แพมเพิล อย่างน้อยเขาก็กลับไปอยู่กับครอบครัวเขา...” (พิมพ์ใจ)

5) สรรหาครอบครัวอุปถัมภ์

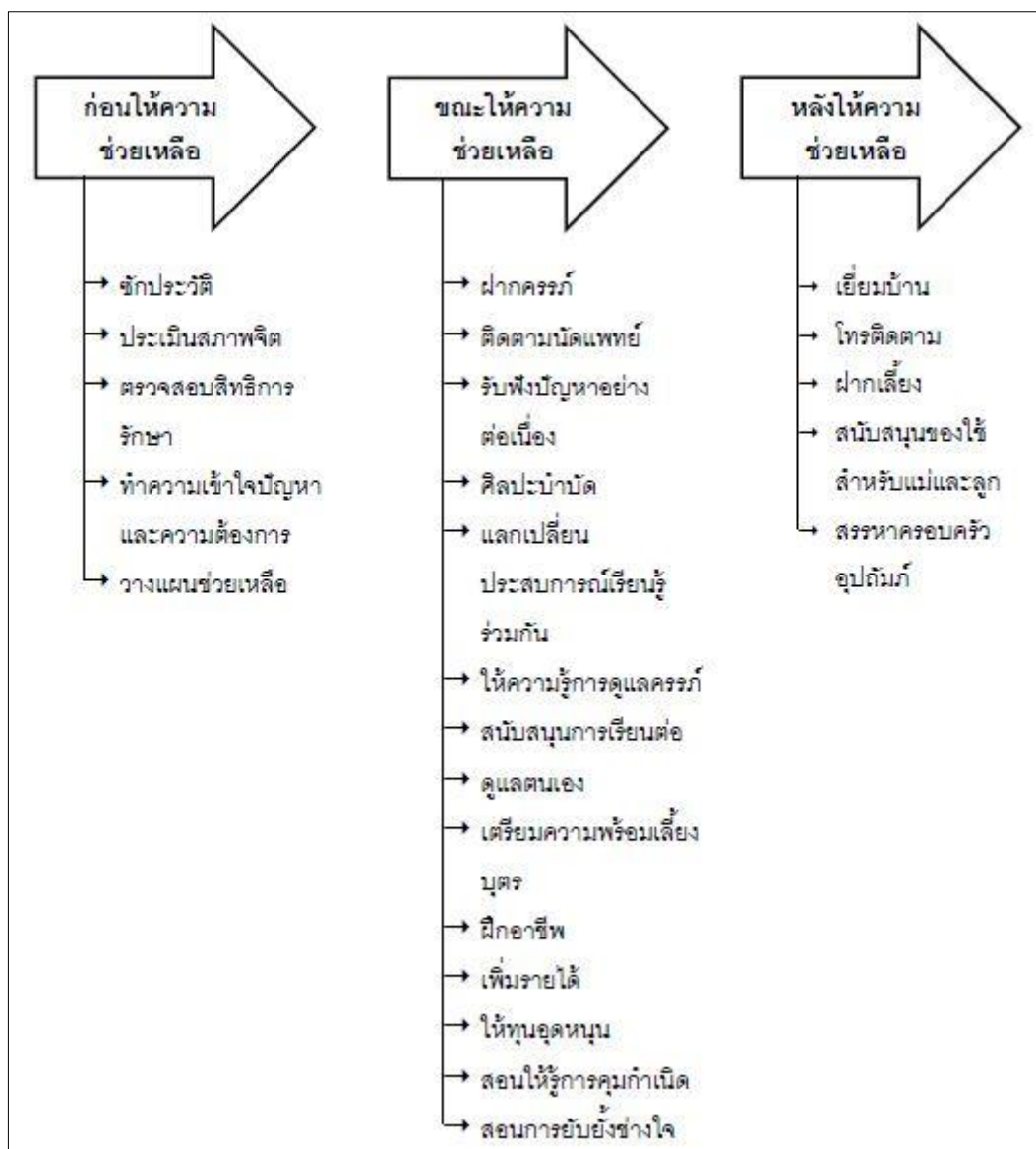
เมื่อแม่วัยใสคลอดบุตรออกมาแล้ว หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการพูดคุยสอบถามแม่วัยใสและครอบครัวถึงแนวทางในการดูแลเลี้ยงดูบุตรหลานต่อไปในอนาคต ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้มีการสอบถามพูดคุยตั้งแต่ครั้งเมื่อวางแผนการช่วยเหลือ แต่เมื่อผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทุกขั้นตอนแล้วบางครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงรับบุตรหลานดูแลด้วยตนเอง แต่บางครอบครัวเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้ประเมินความพร้อมรอบด้านแล้ว แต่พบว่าครอบครัวมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายแก่เด็ก หรือ ไม่เหมาะสมเลี้ยงดู เจ้าหน้าที่อาจจะมีการพูดคุยแนะนำทางเลือกที่เป็นการยกบุตรเพื่อให้บุตรของแม่วัยใสที่เกิดมานั้นได้รับการดูแลที่เหมาะสม แต่ขั้นตอนการยกบุตรนั้นต้องผ่านการประเมินอย่างรอบด้านแล้ว หากต้องการยกบุตรหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะดำเนินงานติดต่อประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องและพูดคุยกับครอบครัวของแม่วัยใส

ผู้ปกครอง หรือผู้สืบสันดานในการดำเนินกระบวนการยกบุตรต่อไป ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเรื่องการยกบุตร

“...กรณียกบุตร CMจะเป็นผู้ประสานมูลนิธิตรมวลเด็ก เพื่อทำเรื่องยกบุตรให้กับทางมูลนิธิหาคระอวครวอุปถัมภ์ให้แก่เด็กในภายหลัง...” (น้ำใจ)

“...กรณีที่ยกบุตรแล้วแม่เองต้องเซ็นเราก็ต้องทำความเข้าใจนะค่ะเพราะว่าเด็กหลายคนไม่เข้าใจว่าหนูทำเรื่องเองไม่ได้หรือ เราก็ต้องอธิบายเขาว่าเป็นเรื่องของกฎหมาย ยังไงถ้าพ่อแม่ตายหมด ก็ต้องให้บุคคลที่สืบสันดาน อาจจะเป็นยาย เราก็ติดต่อยาย ไม่งั้นมันเซ็นไม่ได้ เสร็จแล้วก็จะประสานงานกับมูลนิธิหาคระอวครวอุปถัมภ์ เมื่อข้อมูลเรียบร้อยเสร็จเราก็จะส่งเด็กโดนที่แม่อุ้มไปกับเรา แล้วก็ไปเซ็นต่อหน้าเจ้าหน้าที่ แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะให้ระยะเวลาในการติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 ปี เพราะว่าแม่จะได้สอบถามได้ว่าเด็กเป็นยังไง อยู่ประเทศไหนประมาณนี้ค่ะ...” (พิมพ์ใจ)

จากกระบวนการให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น อาจสรุปได้ว่า กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส แบ่งออกเป็น 3 กระบวน ได้แก่ 1) กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ที่ประกอบด้วยกิจกรรมชักประวัติ ประเมินสภาพจิต ตรวจสอบสิทธิการรักษา ทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการ และ วางแผนช่วยเหลือ 2) กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ประกอบด้วยกิจกรรม ฝากครรภ์ ติดตามนัดแพทย์ รับฟังปัญหาอย่างต่อเนื่อง ศิลปะบำบัด แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกัน ให้ความรู้ดูแลครรภ์ สนับสนุนการเรียนต่อ ดูแลตนเอง เตรียมความพร้อมเลี้ยงบุตร ฝึกอาชีพ เพิ่มรายได้ ให้ทุนอุดหนุน สอนให้รู้การคุมกำเนิด และสอนการยับยั้งชั่งใจ และ 3) กระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ ประกอบด้วยกิจกรรม เยี่ยมบ้าน โทรติดตาม ฝากเลี้ยง สนับสนุนของใช้สำหรับแม่และลูก และสรรหาคระอวครวอุปถัมภ์ ตามแผนภาพที่ 4

ภาพประกอบ 4 กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

3.3 ผลลัพธ์การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในระดับองค์กรและบุคคล

จากการศึกษามูลเหตุและกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส่นั้น ผู้วิจัยพบว่า ผลของมูลเหตุและกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส่นั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ และ 2) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการ โดยอธิบายได้ดังนี้

3.3.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงของแม่วัยใส 2) ครอบครัวเข้าใจ สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.3.1.1) การเปลี่ยนแปลงของแม่วัยใส

1) เจตคติที่เปลี่ยนไป

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทำให้แม่วัยใสได้รับโอกาสเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้งและเกิดความคิด ความรู้สึกหลุดพ้นจากปัญหา เล็งเห็นถึงคุณค่าของตนเองมากขึ้นโดยผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ พัฒนาทักษะด้านต่างๆ และैयाวยา สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่บ้านพักจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อแม่วัยใสผ่านกระบวนการและกิจกรรมเหล่านี้แล้ว ทำให้แม่วัยใสเห็นคุณค่าของตนเองมากขึ้น สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพจนสามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้ เช่น กิจกรรมฝึกอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองจนสามารถต่อยอดไปประกอบอาชีพได้ และ กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับมารดาและทารกที่เป็น การให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองและบุตรในครรภ์ได้ เป็นต้น ในบางรายสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้อื่นที่ประสบปัญหาได้อีกด้วย ซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านจิตใจและให้การสนับสนุนส่งเสริมให้แม่วัยใสเห็นศักยภาพของตนเองที่สามารถเผชิญปัญหา และหาทางออกด้วยวิธีที่ยั่งยืนและมีจิตใจที่เข้มแข็ง จนทำให้แม่วัยใสสามารถกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขเช่นเดิมอีกทั้งพร้อมที่จะดูแลตนเองและลูกน้อยที่ให้อำนาจมาได้เป็นอย่างดี

“...เขาสามารถที่จะอยู่กับตัวเองได้ และมีรายได้เล็กน้อยให้เขาเห็นคุณค่าของตัวเองขึ้นมามันไม่เยอะ แต่ว่ามันเห็นผลว่าเขาไม่ได้อยู่เฉยๆ เขาทำอะไรได้อยู่นะ...” (ใจดี)

“...เราประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งที่ทำให้อีกชีวิตหนึ่งได้เกิดมาให้เขารู้จักคุณค่าของชีวิต ทุกชีวิตมีคุณค่าค่ะ...” (พอใจ)

“...เราจะรับรู้ถึงพัฒนาการเขา เราจะเห็นว่าเขาเข้มแข็งขึ้นอยากลุกขึ้นมาทำอะไรเพิ่มเติมหรือเห็นศักยภาพตัวเอง...” (น้ำใจ)

“...แม่วัยใสได้หลุดพ้นจากปัญหา เหมือนกับเด็กที่ยังไม่สามารถกำหนดเส้นทางชีวิตของตัวเองได้แต่ต้องมาสะดุดเพราะมีอุปสรรคนั้นคือการตั้งครภภไม่พร้อม...” (น้ำใจ)

2) พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง

กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ทำให้แม่วัยใสหลายรายเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่อาจมีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือ พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสับสนเสียแก่ตนเอง แต่เมื่อแม่วัยใสผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน และ ผู้จัดการรายกรณี (CM) เป็นผู้ดูแลและช่วยเหลือแล้ว แม่วัยใสหลายรายมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปในทางที่เหมาะสม เช่น ช่วยพ่อแม่กวาดบ้านถูบ้าน, หากต้องการออกไปทำธุระข้างนอกจะมีการบอกกล่าวพ่อแม่ทุกครั้ง เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และเหมาะสมกับวัยของแม่วัยใส ซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวจึงทำให้ครอบครัวแม่วัยใส และแม่วัยใสเกิดการปรับตัวและเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

“...หลายกลุ่มเวลาอยู่กับเราเขาอาจเฮฮา แต่พอเขากลับไปเนี่ยเด็กเปลี่ยนไปซึ่งเราได้รับผลตอบรับกลับมาจากพ่อแม่ว่าเด็กเปลี่ยนไป มีการทำงานงานบ้าน เช่น รู้จักหุงข้าว รู้จักกวาดบ้าน ไปไหนก็บอกพ่อแม่จะไยอย่างเนี่ย...” (ใจรัก)

“...เขาสามารถดูแลตัวเองได้ดีในระดับที่ดีขึ้นเรื่อยๆ มีการมีงานทำ คือดูแลลูก ดูแลครอบครัวได้ดี (ดีใจ)...”

3) เลี้ยงลูกไปด้วย เรียนไปด้วย

เนื่องจากแม่วัยใสส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังศึกษาเล่าเรียน แต่เมื่อประสบปัญหาตั้งครภภไม่พร้อมทำให้แม่วัยใสหลายรายต้องลาออกจากโรงเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัย พบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส สนับสนุนให้แม่วัยใสเข้าศึกษาต่อทั้งในระบบและนอกระบบ (กศน.) ตามที่แม่วัยใสต้องการพร้อมทั้งส่งเสริมให้เลี้ยงลูกน้อยด้วยตนเองในขณะเดียวกันทำให้แม่วัยใสเกิดความรับผิดชอบต่อทั้งตนเองและลูกน้อย ซึ่งผู้จัดการรายกรณี (CM) จะเป็นผู้ติดต่อสถานศึกษาให้และจัดสรรสถานที่เลี้ยงดูลูกน้อยของแม่วัยใสในขณะที่แม่วัยใสไปเรียนหนังสือ โดยที่หากวันใดที่แม่วัยใสมีเรียนหนังสือ หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะอนุญาตให้แม่วัยใสนำลูกน้อยไปฝากไว้ที่เนอสเซอ

รื้อของหน่วยงาน เมื่อเลิกเรียนแล้วต้องรีบไปรับลูกกลับมาเลี้ยงดูตามปกติ ทำให้แม่วัยใสหลายรายได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจบการศึกษาเบื้องต้นในขณะที่เดียวกันก็สามารถดูแลลูกน้อยของตนเองได้

“...น้องสามารถเรียนจบการศึกษาชั้นเบื้องต้นในขณะที่อยู่กับเราอาจจะเรียนจบ ม.ต้น แล้วก็สามารถเลี้ยงลูกไปด้วยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด...” (ภูมิใจ)

“...ที่นี้กรณีที่เขาไปโรงเรียน เราจะมีเนอสเซอรี่เด็กก็อยู่ตรงนั้นในช่วงกลางวันแม่ไปโรงเรียน พอเลิกเรียนมากก็จะไปรับลูกกลับ...” (ใจรัก)

4) รู้สึกรักลูก

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสนับสนุนให้แม่วัยใสทุกคนเลี้ยงลูกด้วยตนเอง จึงมีการสอดแทรกกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างแม่วัยใสและลูกน้อยตั้งแต่อยู่ในครรภ์ โดยผ่านกิจกรรมและการให้ความรู้ต่างๆ จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสนับสนุนให้แม่วัยใสได้ฝึกหัดเลี้ยงทารกที่พักอาศัยอยู่ในเนอสเซอรี่ของหน่วยงานเพื่อสร้างความคุ้นเคยและปรับทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกของแม่วัยใสก่อนคลอดลูกของตนเอง มีการพูดคุยให้เห็นถึงความสำคัญระหว่างสายใยแม่ ลูกที่ผูกพันกัน จนทำให้แม่วัยใสเกิดความรู้สึกรัก และผูกพันกับลูกของตนที่กำลังจะเกิดขึ้น

“...แต่พอเราทำงาน ให้ความสนใจกับเขา แม้แต่ตัวเด็กเองเราให้ความสนใจกับเขาว่าลูกที่อยู่ในท้อง ไม่ว่าเขาเกิดมาจากสาเหตุใดก็ตาม แต่เลือดครึ่งหนึ่งเป็นของแม่ เลือดครึ่งหนึ่งเป็นของเรา ฉะนั้นเด็กที่เกิดมาส่วนใหญ่แม่วัยรุ่นนี้เลยจะรักลูก...” (ใจรัก)

“...เราทำงานกับเขามีกิจกรรมให้เขา ตั้งแต่เขาเริ่มท้องเลย เริ่มสร้างสายใยตั้งแต่ท้องให้เขาสัมผัส ให้เขาอยู่กับลูก เปิดเพลงที่ทำให้มีสมาธิให้อยู่กับตัวเอง พอวันหนึ่งคลอดลูกมาเขาก็รักลูกของเขา นะครับ...”

5) ตั้งครรภ์ซ้ำ

จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่า แม่แม่วัยใสหลายคนจะผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทุกขั้นตอนแล้ว แต่ยังมีบางรายเกิดการตั้งครรภ์ซ้ำเนื่องจากกลับไปอยู่กับ

สภาพแวดล้อมเดิม ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว เช่น สามีทำร้ายร่างกาย กลับปอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมเสี่ยงอันตรายเช่นเดิม เป็นต้น

“...มันก็จะมีกรณีเด็กที่ท้องซ้ำ ที่สาเหตุเป็นที่ตัวเขาเอง สภาพแวดล้อมรอบตัวเขา..” (ดีใจ)

“...ส่วนน้อยที่ไม่ประสบความสำเร็จเลยที่เราปวดหัวที่รู้สึกจะทำใหม่ยังติดอยู่ในกับดัดตรงนั้นอยู่ ส่วนใหญ่เป็นเคสความรุนแรงซะมากกว่า อย่างวันนี้เลยที่เพิ่งส่งไป ร.พ.ตำรวจเป็นเคสที่กลับมาครั้งที่ 2 แหะสามีทำร้ายร่างกายทรมานตีตบตี เสพติด มีพฤติกรรมก้าวร้าว ครั้งแรกมาก็หลบหนีมาอยู่กับเรา ครั้งแรกมาก็พาไปลงบันทึกประจำวัน พาไปต่างๆนานาตามกระบวนการเรียบร้อยแล้วแต่ก็มีการประนีประนอมยอมความ พ่อสามีก็มาบันทึกว่าถ้าเขาโดนทำร้ายอีกจะมีการดำเนินคดี แต่พอผ่านไปแค่ 2 เดือนวันนี้กลับมา...” (ภูมิใจ)

3.3.1.2 ครอบครัวเข้าใจ

1) ครอบครัวสมานฉันท์

จากการศึกษาผู้วิจัย พบว่า จากการศึกษาที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่่วยไสได้มีการปรับวิธีการดำเนินงานให้เป็นในลักษณะการสื่อสารแบบสองทิศทาง โดยการทำกิจกรรมกลุ่มบำบัด (Group Support) ปรับทัศนคติ ให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครองได้นำไปปรับใช้ในครอบครัว ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครองหลายท่านเกิดการยอมรับกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและร่วมกันรับผิดชอบ ให้กำลังใจกัน ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเดิมของแม่่วยไสเป็นไปในทางที่ดีขึ้น พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าใจแม่่วยไสและเกิดการยอมรับและคอยให้กำลังใจแม่่วยไสเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาภายนอก ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่เกิดความไม่เข้าใจกัน ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดี จนทำให้ประสบปัญหาตั้งครกไม่พร้อม

“...แล้วเราก็สร้างความสัมพันธ์กับตัวผู้ปกครองเด็กให้ยอมรับเด็ก ให้เปิดใจยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ให้ครอบครัวสมานฉันท์กลับมาเข้าใจกัน...(ภูมิใจ)”

“...ในส่วนขอครอบครัวต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทำใจยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น และร่วมกันรับผิดชอบ และคอยให้กำลังใจกัน คอบรับมือ ในยามที่สังคมภายนอกอาจตั้งคำถามถึงปัญหาดังกล่าว...” (น้ำใจ)

2) ครอบครัวยอมรับ

ในอดีตหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเพียงด้านเดียว จึงทำให้ครอบครัวไม่สามารถยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและทำเรื่องยกบุตรเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการปรับวิธีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือและติดต่อสื่อสารแบบสองทิศทาง โดยหน่วยงานเป็นตัวเชื่อมประสานความสัมพันธ์ของแม่วัยใสและพ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้แม่วัยใสและลูกน้อยที่เกิดมาได้กลับคืนสู่ครอบครัวเป็นจำนวนมาก หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดกิจกรรม group support หรือ กิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แม่วัยใสและครอบครัวได้ปรับความสัมพันธ์กัน โดยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการติดต่อไปยังพ่อแม่ ผู้ปกครองของแม่วัยใส เพื่อเชิญให้มาเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้น เป็นการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนความคิด เล่าถึงกระบวนการและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละครอบครัว ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองตระหนักถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ มีการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ ปรับทัศนคติของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ให้สามารถเข้าใจถึงเหตุการณ์ อีกทั้งชี้ให้เห็นแนวทางแก้ไขปัญหายั่งยืนอีกด้วย กิจกรรมเหล่านี้ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเกิดทัศนคติที่ดี เกิดการยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะรับแม่วัยใสพร้อมลูกน้อยกลับไปเลี้ยงดูต่อไป

“...พอเราทำกลุ่มแบบนี้ขึ้นเราพบว่าเราสามารถนำเด็กคืนสู่ครอบครัวเกือบ 100% เรียกว่า 99.99 ก็ได้แล้วก็พร้อมกับเด็กน้อยด้วย คือหลานของเขาที่เกิดออกมาจากการที่เริ่มต้นที่เขาไม่ยอมรับเด็กที่เกิดออกมาจนกระทั่งเขายอมรับเราสามารถคืนครอบครัวได้...” (ใจรัก)

“...แต่พอมาอยู่แบบนี้ปุ๊บทำให้รู้ว่ามันไม่ได้เกิดกับครอบครัวเราครอบครัวเดียวยังมีคนอื่น บางรายเกิดร้ายแรงกว่าอีกทำไมเขายังผ่านมาได้ ผลคือทำให้เขายอมรับเด็กที่เกิดใหม่เพราะฉะนั้นการทำเรื่องยกบุตรน้อยลงเพราะครอบครัวรับกลับไปเกือบทั้งหมด...” (พิมใจ)

“...พอเราไปทำงานกับครอบครัว ครอบครัวก็เกิดการยอมรับในขณะนี้แหละทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการยอมรับมากขึ้น เด็กก็ได้กลับไปสู่ครอบครัวแทนที่ว่าจะไปอยู่สถานสงเคราะห์ หรือว่าอยู่ที่อื่น...” (ภูมิใจ)

3) ขาดความร่วมมือของผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง

จากการเก็บข้อมูลพบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการจัดกิจกรรมที่เชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองของแม่วัยใสเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ความรู้และปรับทัศนคติ ความคิดของผู้ปกครอง แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปได้สักระยะหนึ่งก็พบว่าบางครอบครัวเริ่มไม่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และเข้าร่วมกิจกรรมไม่จบกระบวนการ แต่ยังมีส่วนหนึ่งที่ไม่ให้ความร่วมมือจนจบกระบวนการ

“...การให้ความร่วมมือของผู้ปกครอง บางรายเขาไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ติดต่อยาก บางครั้งเราทำงานกับผู้ปกครองสัก 10 ราย ทำไปทำมาอาจจะเหลือสัก 3-4 รายก็จะมีขาดๆหายๆไป แต่ว่าข้อดี คือ ครอบครัวบางครอบครัวเขาให้ความร่วมมือ เราตลอดจนงานนี้ รวมถึงเด็กด้วยบางคนก็ดี บางคนเกรงก็มี...”

“...แรกๆผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับเราเลย เพราะเขายอมรับไม่ได้ที่ลูก ท้อง เราพยายามจัดกิจกรรมและเชิญผู้ปกครองเข้ามาร่วมกิจกรรม บางรายมาแค่ ครั้ง สองครั้งก็หายไปเลย เพราะเขายอมรับไม่ได้...”

3.3.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการ ได้แก่ ผู้อำนวยการบ้านพัก นักจิตวิทยาคลินิก และนักสังคมสงเคราะห์นั้น จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าสามารถแบ่งออกได้ 2 ส่วน ได้แก่ เจตคติที่ดี ต่อการทำงาน และ องค์การทางเลือกของการช่วยเหลือ สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.3.2.1 เจตคติที่ดีต่อการทำงาน

1) ช่วยเขาเท่ากับพัฒนาตนเอง

จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องใน กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทุกท่านมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือแม่วัยใสและผู้หญิง เด็กที่ ประสบปัญหาในสังคมเมื่อตนเองได้ปฏิบัติงานและให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส หรือ ผู้ที่เดือดร้อน จนสามารถผ่านพ้นวิกฤตปัญหานั้นได้ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกคนเกิดความรู้สึกที่ดีกับตัวเอง ที่สามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นให้พ้นจากปัญหาที่ประสบได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีความ เข้าอกเข้าใจความรู้สึกของแม่วัยใสและสิ่งที่ตนเองกระทำนั้นเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และมีการ พัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นต่อไป จึงทำให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัย ใสประสบความสำเร็จกับกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจนสามารถทำให้แม่วัยใสกลับ เข้าสู่สังคมได้อย่างปกติ

“...ส่วนของบุคลากรก็จะเป็นในส่วนของพัฒนาทั้งตัวเขาเองและตัวเขาก็ได้พัฒนาช่วยเหลือคนอื่นด้วย...” (ใจดี)

2) จากร้อนสู่เย็น

จากการเก็บข้อมูลกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสามารถทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกเปลี่ยนแปลงตนเองมากขึ้นนอกจากการพัฒนาตนเองแล้วยังเกิดการควบคุมอารมณ์ของตนเองที่ดีขึ้น เนื่องจากการทำงานกับเด็กและแม่วัยใสที่เป็นผู้เดือดร้อนที่ต้องการความช่วยเหลือทำให้เจ้าหน้าที่ต้องทำหน้าที่เป็นเสมือนพี่เลี้ยง เพื่อน และผู้ปกครองทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่อยู่ใกล้ชิดแม่วัยใสและบุตรเกิดความรู้สึกเข้าใจถึงปัญหาและต้องการช่วยเหลือแม่วัยใสให้ผ่านเหตุการณ์นี้ไปได้

“...จากเมื่อก่อนเราเป็นคนใจร้อนอยู่คะ แต่พอมาทำงานอยู่ที่นี่ อย่างว่ามาอยู่กับเด็กๆ หรือ ว่าคนท้องทำให้เราอารมณ์ดีขึ้นเยอะ...” (ดีใจ)

3) รู้สึกดีช่วยเหลือสังคม

การทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและบุตรของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสนี้เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้เดือดร้อนในสังคมกลุ่มหนึ่งที่เป็นผู้หญิง และเด็ก แม่วัยใสถือเป็นกลุ่มหนึ่งที่ต้องการดูแลให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากการตั้งครรภ์ไม่พร้อมทำให้เกิดภาวะเสี่ยงต่างๆทั้งแม่วัยใสและบุตรจนกระทั่งปัญหาการไม่ยอมรับของครอบครัว และปัญหาการถูกตีตราจากสังคมที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร จากการเก็บข้อมูลพบว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีความรู้สึกที่ดีกับการทำงานให้ความช่วยเหลือสังคมเนื่องจากมีมูลเหตุการทำงานที่อยากให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเป็นและยังรู้สึกอีกว่าการทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสนั้นเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกด้วย

“...ถ้าเป็นความรู้สึกของเรา เรารู้สึกดีคะ เพราะเป็นงานช่วยเหลือสังคม เราได้ช่วยเขาอย่างที่เราตั้งใจเอาไว้...” (ดีใจ)

“...ส่วนตัวผลที่ได้ช่วยเหลือที่ได้กับตัวเอง ตัวเองก็จะรู้สึกดี เพราะไม่มีผลกระทบร้ายแรงอะไร เราจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้เป็นภาระของสังคม และเขาก็สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ในสังคมข้างนอกคะ...” (น้ำใจ)

3.3.2.2 องค์การทางเลือกของการช่วยเหลือ

1) ให้พลังชีวิต

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง พบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เป็นหน่วยงานที่เป็นทางเลือกสำหรับแม่วัยใส และผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม แต่ต้องการตั้งครรภ์ต่อเนื่อง หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะดำเนินการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างรอบด้าน เพื่อให้แม่วัยใสและบุตรกลับคืนสู่ครอบครัวและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

“...ทำให้เกิดปรากฏการณ์หรือว่าทำให้คนที่เจอปัญหาตรงนี้มีทางเลือกอื่นนอกจากการทำลายชีวิต นี่ก็คือทางเลือกอีกทางหนึ่ง เป็นทางเลือกให้เขาได้ เป็นทางเลือกที่ยั่งยืน ไม่ใช่แก้ปัญหาชั่วคราวชั่วคราว เป็นทางเลือกที่มันจะทำให้ชีวิตเขามีพลังต่อไปที่จะดำเนินต่อไป...” (ใจดี)

“...ระดับองค์กรคิดว่าประสบความสำเร็จค่ะที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก แล้วก็ยังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยเขาได้...” (พอใจ)

2) มุ่งช่วยเหลือมากกว่าแสวงหากำไร

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งสองหน่วยงานเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนไม่แสวงหากำไร (NGOs) ที่ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือเหยื่อของสังคม ซึ่งได้แก่ผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาที่หลากหลาย เช่น ปัญหาความรุนแรง, ปัญหาการถูกล่วงละเมิดทางเพศ, และปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีหลายหน่วยงานและหลายบุคคลเล็งเห็นถึงปัญหาและความสำคัญของผู้หญิงและเด็กจึงรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีลักษณะหน่วยงานทางเลือกสำหรับแม่วัยใสเพื่อช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร หรือ ตั้งครรภ์ไม่พร้อมของแม่วัยใสเป็นปัญหาหนึ่งที่ควรได้รับการดูแลและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน เนื่องจากแม่วัยใสส่วนใหญ่มีอายุน้อยเป็นบุคคลที่จะเติบโตไปเป็นทรัพยากรของชาติ แต่เมื่อเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ขึ้นอันเนื่องจากสาเหตุใดก็ตาม หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสพร้อมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสตลอด 24 ชั่วโมงเพื่อให้แม่วัยใสมีที่พึ่งพิง และที่พักอาศัยชั่วคราว จึงมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หญิงและเด็กทุกกรณีโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ อีกทั้งสนับสนุนนโยบายของรัฐและเสนอแนวทางในการ

ดำเนินงานแก้ไขปัญหาล่าช้า จนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับในสังคม เกิดเป็นองค์กรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ด้านการให้ความช่วยเหลือ และเป็นแหล่งเรียนรู้ของนิสิต นักศึกษา อีกด้วย

“...ด้วยหน่วยงานเป็นองค์กร NGO ที่อยากจะช่วยเหลือคนอยู่แล้วไม่ได้หาผลกำไรหน่วยงานก็บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ค่ะ...” (น้ำใจ)

“...ถ้าในระดับองค์กรเนี่ยก็ตามความคาดหวังขององค์กรนะ เพราะเราคาดหวังว่าจะช่วยเหลือเขาได้จนสามารถผ่านพ้นวิกฤติ หรือ ปัญหาที่เขาเจอมาได้ มีหลายเคสออกไปประสบความสำเร็จแล้วกลับมาช่วยเหลือก็มีเยอะมาก...” (พิมพ์ใจ)

“...องค์กรถือว่าเป็นที่รู้จักและได้รับความน่าเชื่อถือ เพราะตรงนี้ไม่ใช่แค่ดูแลผู้หญิงและเด็ก ตรงนี้เป็นทั้งที่ฝึกงาน เป็นทั้งที่เรียนรู้ศึกษาดูงานทั้งของแพทย์ ของพยาบาล นักศึกษาสังคมสงเคราะห์ สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นที่ศึกษาเรียนรู้ของน้องๆ เรื่องของการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็ก...” (ใจดี)

3) การรั่วไหลของเจ้าหน้าที่

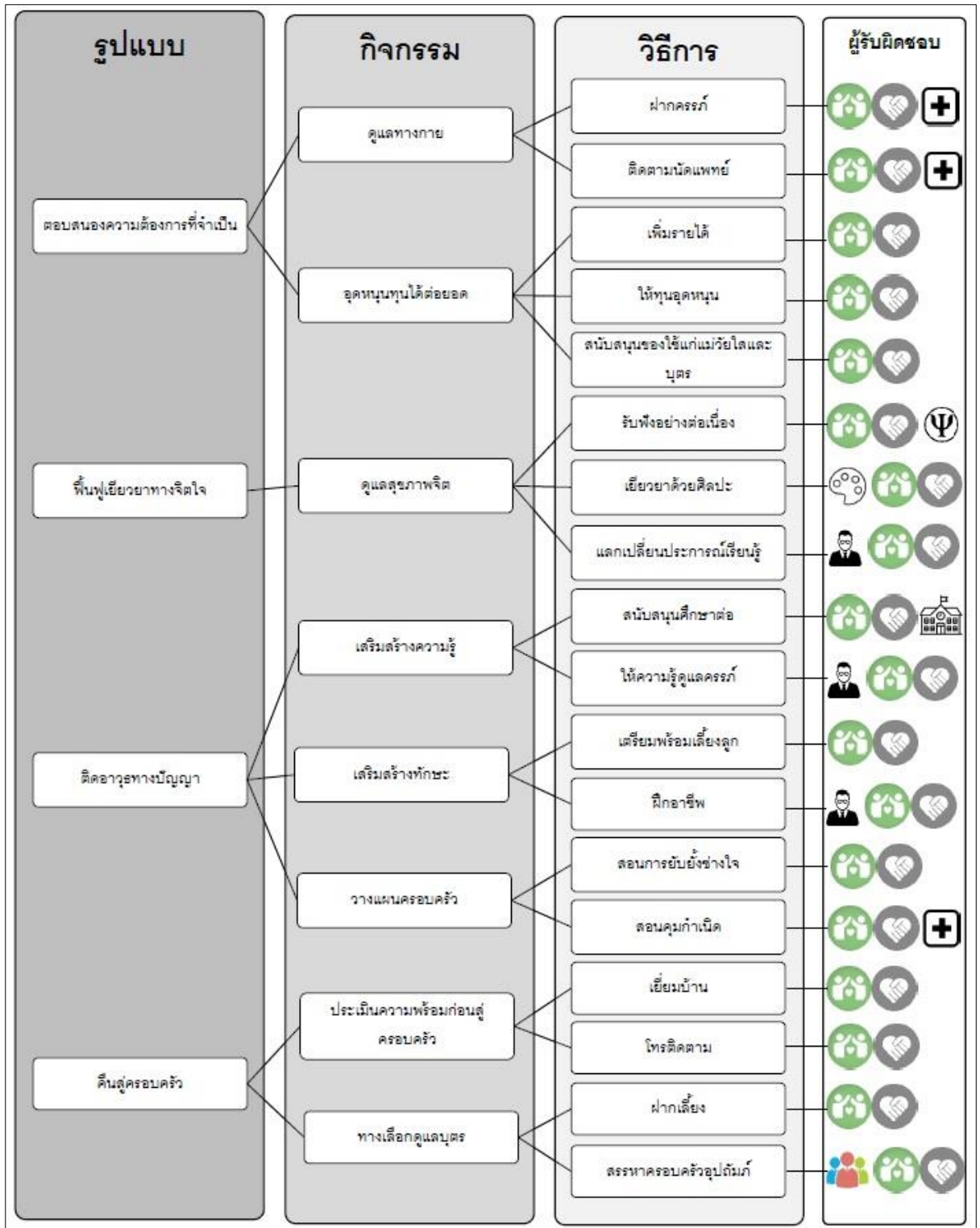
แม้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีเจ้าหน้าที่ดำเนินงานหลายตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่กับปัญหาของคนที่มีความซับซ้อน ทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานหลายคนเกิดความเครียดและเกิดสภาพภาวะ เบริ่นเอาทซินโดรม (Burn-out Syndrome) ที่ส่งผลต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้เกิดความเบื่อ เหนื่อยล้า จึงต้องการหาอะไรที่แปลกใหม่ อีกทั้งสวัสดิการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มอบให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกท่านอาจยังไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงเกิดการโยกย้ายหน่วยงาน หรือ ลาออกเพื่อย้ายที่ทำงานใหม่ เพื่อตอบสนองของความต้องการของตนเองมีผลทำให้องค์กรขาดการทำงานที่ต่อเนื่องกับแม่วัยใสของเจ้าหน้าที่ และต้องเริ่มสร้างความสัมพันธ์กับแม่วัยใสใหม่ทั้งหมด

“...การรั่วไหลของบุคลากรด้วยปัญหาต่างๆ มันก็เลยเป็นอุปสรรคใหญ่เพราะว่าองค์กร หรืองานมันเป็นเพียงแค่รูปธรรม แต่ข้างในคือตัวบุคคลที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุด ถ้าไม่มันคง มีการรั่วไหล ของบุคคลต่อให้องค์กรดียังไง มีชื่อเสียงยังไงก็อยู่ลำบากผมเองก็อยากให้องค์กรแบบนี้ องค์กรที่ช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กแบบนี้อยู่ต่อไป...”

“...การทำงานในทีมเนี่ยก็จะเป็นในเรื่องของนักสังคมที่มีการเข้า-ออกของบุคคลที่มีการรับเข้า และลาออกของเจ้าหน้าที่ อย่างเราทำงานกันมานาน 10-20 ปี เนี่ยก็จะอยู่กันยาว แต่นักสังคมรุ่นใหม่ เมื่อเขามีโอกาสถ้าสอบติดหน่วยงานอื่นเขาก็ขอลาออกไปค่ะ ตรงนี้เราเองก็ไม่สามารถแก้ไขได้ มันยากจริง เพราะอนาคตเขาอย่างอันนี้มันเอกชน อนาคตเขาไปได้ราชการเขาก็ต้องเลือกราชการสิ...”

ส่วนที่ 4 รูปแบบและกลไกการความช่วยเหลือแม่วัยใส

จากการศึกษาเก็บข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 3 มูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview)และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากองค์กร A และองค์กร B พบว่า รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1)รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น 2)รูปแบบฟื้นฟูเยียวยาทางจิตใจ 3)รูปแบบติดตามทางปัญญา และ 4)รูปแบบคืนสู่ครอบครัว ในแต่ละรูปแบบ ประกอบด้วยกิจกรรม วิธีการ และผู้รับผิดชอบ ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาคลินิก ผู้จัดการรายกรณี (Case Manager :CM) วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ โรงพยาบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถอธิบายได้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 5 รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

หมายเหตุ

นักสังคมสงเคราะห์

นักศิลปะ

ผู้จัดการรายการณี (CM)

วิทยากร/ผู้เชี่ยวชาญ

นักจิตวิทยาคลินิก

โรงพยาบาล

สถาบันศึกษา

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น

รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น เป็นรูปแบบความต้องการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดกิจกรรมที่ขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและความต้องการที่สามารถนำไปเป็นการต่อยอดต้นทุนชีวิต ซึ่งประกอบด้วย 1)กิจกรรมดูแลทางกาย และ 2) กิจกรรมต่อยอดต้นทุนชีวิต สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1.1 กิจกรรมดูแลทางกาย

เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินการร่วมกับสถานพยาบาลเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือแม่วัยใสด้านสุขภาพร่างกาย เนื่องจากแม่วัยใสหลายรายเมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรภ์ไม่พร้อมขาดความรู้และความเข้าใจในกาดูแลทางด้านร่างกาย แต่เมื่อเข้าสู่รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น ด้วยกิจกรรมดูแลทางกายเป็นวิธีการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินการร่วมกับสถานพยาบาลเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือแม่วัยใสด้านสุขภาพร่างกาย เนื่องจากแม่วัยใสหลายรายเมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรภ์ไม่พร้อมขาดความรู้และความเข้าใจในกาดูแลทางด้านร่างกาย แต่เมื่อเข้าสู่รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็นของนิปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้วหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมอบหมายให้ นักสังคมสงเคราะห์ หรือ CM ติดต่อประสานงานสถานพยาบาลเพื่อทำการฝากครรภ์ให้กับแม่วัยใส หากแม่วัยใสยังไม่ได้รับการฝากครรภ์กับสถานพยาบาล CM ต้องทำหน้าที่เสมือนเพื่อนและพี่เลี้ยงที่ต้องพาแม่วัยใสไปฝากครรภ์ ในระหว่างที่พักอาศัยอยู่ในบ้านพักตลอดของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส CM จะทำหน้าที่ดูแลพาแม่วัยใสไปพบแพทย์เมื่อแม่วัยใสมีอาการเจ็บป่วยไม่สบาย ในกรณี แม่วัยใสคลอดบุตรแล้วนำไปฝากเลี้ยงที่เนอสเซอรี่นั้น

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะดูแลสุขภาพบุตรให้เบื้องต้นเช่นกัน อาทิเช่น การฉีดวัคซีน การเจ็บป่วยพื้นฐาน เป็นต้น ภายหลังจากการพาไปฝากครรภ์และพาไปพบแพทย์เมื่อมีอาการเจ็บป่วยแล้วนั้น เมื่อถึงกำหนดคลอดบุตรหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังคงต้องดำเนินการติดตามการนัดพบแพทย์เพื่อให้แม่วัยใสได้รับการดูแลอย่างครบถ้วน

4.1.2 กิจกรรมอุดหนุนทุนต่อยอด

กิจกรรมอุดหนุนทุนต่อยอด เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับแม่วัยใสเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้แม่วัยใสมีทุนในการต่อยอดและเริ่มต้นชีวิตใหม่เมื่อผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้ว โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้สนับสนุนให้แม่วัยใสฝึกอาชีพ หรือ ช่วยเหลืองานของหน่วยงานและให้ค่าตอบแทนเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับแม่วัยใสในระหว่างที่อยู่ในบ้านพักรอคลอดนี้ อีกทั้งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการจัดโครงการเพื่อสนับสนุนเงินทุนสำหรับให้แม่วัยใสได้มีเงินทุนสำหรับเริ่มต้นชีวิตใหม่ โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของหน่วยงานที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมสร้างความมั่นคงนี้ประกอบวิธีการ นอกจากนี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสให้การสนับสนุนของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและบุตรเพื่อให้แม่วัยใสสามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสมโดยนักสังคมสงเคราะห์ หรือ CM จะเป็นผู้จัดสรรดูแลให้ตามความความต้องการของแม่วัยใสและตาม CM ของแม่วัยใสรายนั้นเห็นสมควร

4.2 รูปแบบฟื้นฟูเยียวยาทางจิตใจ

เป็นกิจกรรมดูแลสุขภาพจิตที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟู เยียวยาจิตใจของแม่วัยใสและครอบครัวของแม่วัยใสให้มีสุขภาพจิตเข้มแข็ง ปรับทัศนคติ และยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมี การพูดคุยกับแม่วัยใสในระหว่างที่พักอาศัยชั่วคราวที่บ้านพักรอคลอด เป็นการพูดคุยรับฟังปัญหา สอบถามถึงสภาพจิตใจ ความรู้สึกในขณะนั้น พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของแม่วัยใส เพื่อให้แม่วัยใสเกิดความผ่อนคลายและให้กำลังใจในการเผชิญปัญหาเป็นการพูดคุยอย่างต่อเนื่อง โดย CM ที่เป็นผู้ดูแลแม่วัยใสจะเป็นผู้รับผิดชอบ หรืออาจมีนักสังคมสงเคราะห์ท่านอื่นร่วมด้วยในกรณีที่แม่วัยใสรายนั้นมีปัญหาที่ซับซ้อน นอกจากนี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังได้จัดกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อฟื้นฟูเยียวยาจิตใจด้วยศิลปะบำบัด เนื่องจากแม่วัยใสหลายรายรู้สึกผิดที่ทำให้ครอบครัวต้องอับอาย ทำให้เกิดปมภายในใจของแม่วัยใส การเยียวยาด้วยศิลปะทำให้ โดยนักศิลปะบำบัดที่เป็นผู้เชี่ยวชาญได้เห็นถึงปมภายในใจของแม่วัยใสทำให้หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสามารถช่วยเหลือ ฟื้นฟูจิตใจแม่วัยใสได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากการฟื้นฟูสภาพจิตใจของแม่วัยใสแล้วหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังดำเนินการฟื้นฟู

สภาพจิตใจของพ่อแม่ ผู้ปกครองของแม่วัยใส เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรภ์ไม่พร้อมของแม่วัยใสแล้วหลายครอบครัวเกิดความเครียด ไม่ยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและหาทางออกไม่เจอ แต่เมื่อหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกันแล้ว ซึ่งนักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานจะเชิญกลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ผ่านพ้นประสบการณ์และเหตุการณ์แล้วมาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ทัศนคติร่วมกันและมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเสริมความรู้ความเข้าใจทำให้หลายครอบครัวเกิดการยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลตามมาคือแม่วัยใสและบุตรที่เพิ่งเกิดสามารถกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัวได้เช่นเดิม

4.3 รูปแบบติดอาวุธทางปัญญา

กิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพต่างๆ แม่วัยใสที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส หรือเรียกว่า “ติดอาวุธทางปัญญา” ซึ่งแต่ละบุคคลจะได้รับ การเสริมสร้างความรู้ ทักษะชีวิต พัฒนาศักยภาพที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความเห็นของ CM ของแม่วัยใสแต่ละราย ประกอบด้วย 1)เสริมสร้างความรู้ 2)เสริมสร้างทักษะ และ 3)วางแผนครอบครัว สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.3.1 กิจกรรมเสริมสร้างความรู้

เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมความรู้ให้กับแม่วัยใสโดยการสนับสนุนให้แม่วัยใสได้เข้ารับการศึกษาดูทั้งในระบบและนอกระบบโดย CM และนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับสถานศึกษา เช่น โรงเรียนที่เป็นเครือข่าย ศูนย์การศึกษานอกระบบประจำเขตพื้นที่นั้น เป็นต้น เพื่อให้แม่วัยใสได้เข้ารับการศึกษาดูในระดับที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่และจบการศึกษาภาคบังคับ และเสริมสร้างความรู้การดูแลครรภ์ อาหารการกิน การดูแลครรภ์ทั้งก่อนและหลังคลอดเพื่อให้แม่วัยใสได้มีความรู้ในการดูแลตนเองและบุตรที่อยู่ในครรภ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่แม่วัยใส

4.3.2 เสริมสร้างทักษะ

เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นให้แก่แม่วัยใส เช่น ทักษะการดูแลตนเอง ทักษะอนามัยเจริญพันธุ์ และสอนทักษะชีวิต เป็นต้น ในส่วนนี้นักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอาจจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเอง หรือ เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะนั้น โดยการลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างความคุ้นชินหรือ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

4.3.3. วางแผนครอบครัว

กิจกรรมวางแผนครอบครัว เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จัดขึ้นเพื่อวางแผนครอบครัวให้กับแม่วัยใสป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำในอนาคต โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะสอนการคุมกำเนิดให้กับแม่วัยรุ่น และในบางรายมีการรับสวัสดิการฝังยาคุมกำเนิดเป็นระยะเวลา 5 ปี นับหลังจากคลอดบุตรจากภาครัฐ นอกจากนี้หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังสอนให้แม่วัยใสรู้จักการยับยั้งชั่งใจที่เป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งหมด โดยเป็นการดำเนินงานของ CM นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลกรณีแม่วัยใสรับสวัสดิการฝังยาคุมกำเนิด

4.4 รูปแบบคิ่สนสู่ครอบครัว

รูปแบบคิ่สนสู่ครอบครัวเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่แม่วัยใสผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและรูปแบบอื่นๆมาแล้ว ดังนั้นรูปแบบคิ่สนสู่ครอบครัวเป็นรูปแบบที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินงานภายหลังจากแม่วัยใสได้รับบริการให้ความช่วยเหลืออาจจะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือ ได้รับบริการจากทุกรูปแบบ เนื่องจากรูปแบบคิ่สนสู่ครอบครัวเป็นการดำเนินงานประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดขึ้นใหม่และแม่วัยใสที่ต้องดูแลบุตรของตนเอง ประกอบด้วย 1)กิจกรรมประเมินความพร้อมก่อนสู่ครอบครัว และ 2)กิจกรรมทางเลือกดูแลบุตร สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.4.1 กิจกรรมประเมินความพร้อมก่อนสู่ครอบครัว

จากการเก็บข้อมูลพบว่าหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งสององค์กรจะประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัว เพื่อให้วางแผนให้การสนับสนุนต่อไปเป็นรายกรณี โดยนักสังคมสงเคราะห์ และ CM จะเดินทางไปดูบ้านพักของครอบครัวแม่วัยใส เงินเก็บสะสมสถานที่ทำงาน พูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน และครอบครัว เพื่อประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวก่อนออกจากบ้านพักชั่วคราวแล้วกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัว และเมื่อแม่วัยใสกลับไปอาศัยอยู่กับคร้วได้สักระยะหนึ่ง CM หรือนักสังคมสงเคราะห์จะมีการโทรติดต่อสอบถาม พูดคุยกับแม่วัยใสและครอบครัว สอบถามสภาพความเป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน และหากมีการเลี้ยงบุตรที่ไม่เหมาะสม อาจมีการเยี่ยมบ้านอีกครั้งเพื่อประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม

4.4.2 กิจกรรมทางเลือกดูแลบุตร

เป็นกิจกรรมที่เป็นทางเลือกให้กับแม่วัยใสและครอบครัว ภายหลังจากแม่วัยใสคลอดบุตร แม่วัยใสจะอยู่ในช่วงพักฟื้นช่วงนี้เองหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะการให้ความช่วยเหลือตัดสินใจทางเลือกเป็นรูปแบบการให้คำปรึกษา พูดคุย สอบถาม ภายหลังจากแม่วัยใสคลอด

บุตร เพื่อสอบถามการตัดสินใจของแม่วัยใสอีกครั้งหนึ่งภายหลังจากกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะให้คำปรึกษาแม่วัยใสร่วมกับครอบครัวเพื่อตัดสินใจทางเลือก ได้แก่ 1) ฝากเลี้ยงบุตร และ 2) สรรหาครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นบริการสังคมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดสรรขึ้นเพื่อให้แม่วัยใสได้ประเมินความพร้อมของตนเองในการเลี้ยงดูบุตรและทำกิจกรรมอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ไปเรียนหนังสือ ไปทำงาน เป็นต้น แต่หากแม่วัยใสและครอบครัวรายใดไม่ประสงค์เลี้ยงดูบุตร CM หรือนักสังคมสงเคราะห์จะประเมินความพร้อมรอบด้านอีกครั้งและสอบถามความต้องการเพื่อยืนยันหากยืนยันไม่ประสงค์รับเลี้ยงดูบุตรหน่วยงานแม่วัยใสจะติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์เพื่อดูแลเด็กต่อไปในระยะยาว

ส่วนที่ 5 แนวทางทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์ค้นหาแนวทางทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเสนอแนวทางทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากการศึกษาพบว่า แนวทางทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีความสอดคล้องกันกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในส่วนที่ 2.3 บทที่ 4 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

5.1 แนวทางการพัฒนาในระดับปฏิบัติงาน

5.1.1 การเข้าถึงกลุ่มแม่วัยใส

ปัจจุบันแม้ว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเจริญเติบโตด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่ยังคงมีแม่วัยใสจำนวนไม่น้อยที่ยังเข้าไม่ถึงบริการสวัสดิการสังคมที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดสรร เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้มีเพียงแม่วัยใสจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่เข้าถึงโอกาสได้รับสวัสดิการสังคม ดังนั้นการพัฒนากการประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนชุมชนอาสาสมัครเพื่อให้แม่วัยใสเข้าถึงโอกาสและได้รับสวัสดิการสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

“...เพราะบางครั้งนี่ประชาสัมพันธ์ไปสักพักแล้วก็หยุดการเข้าถึงมันยาก แล้วบางครอบครัวที่อยู่ในชุมชนถ้าบ้านหนึ่งเกิดมีลูกสาวท้องขึ้นมาไม่มีมีพ่อ หรือ เหตุผลอะไรก็แล้วแต่เนี่ย คนที่เข้าถึงพวกเราถือว่าเขามีโอกาสดีมาก ๆ ที่เข้าถึงพวกเรา พวก

เราก็ได้ช่วยเขา แต่ก็คิดว่ามีอีกเยอะที่เข้าไม่ถึงตรงนี้ แล้วเขาก็ลำบากยากแค้นกันเอง ภายในครอบครัว ในชุมชน มันต้องทำประชาสัมพันธ์ในชุมชนด้วย ต้องผ่านผู้นำชุมชน อสม. พวกนี้...” (ใจรัก)

5.1.2 การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

การทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและการได้รับความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นหัวใจหลักของการทำงานที่ทำให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน ตั้งแต่การจัดการเรื่องการศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอาชีพ การฟื้นฟูเยียวยา เสริมสร้างความรู้และพัฒนาศักยภาพ ดังนั้นการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงทำให้เกิดการพัฒนาบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างต่อเนื่อง

“...แม่หน่วยงานจะทำงานด้านนี้มาเนิ่นนาน แต่ความสามารถในการให้บริการได้อย่างครบวงจรนั้นเกิดขึ้นได้เพราะความสัมพันธ์อันดีกับภาคีการทำงานที่มีความชำนาญในเรื่องเฉพาะด้าน และการรู้แหล่งทรัพยากรและมีความสามารถในการประสานกับแหล่งทรัพยากรนั้นๆ และนักวิชาชีพจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้เกิดการวางแผนช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ...” (สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ)

5.2 แนวทางพัฒนาระดับองค์กร

5.2.1 เสริมสร้างพลังในคนทำงาน

ทรัพยากรบุคคลถือเป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนดำเนินงานขององค์กร การพัฒนาบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าร่วมอบรมพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เจ้าหน้าที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองในการทำงานให้บริการการให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งยังมีเครือข่ายในการสนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่อีกด้วย

“...นอกจากการประชุมทีมภายในทุกวันแล้ว อีกหนึ่งระบบที่สนับสนุนคนทำงานเพื่อความเป็นธรรมทางเพศ ได้แก่ การออกจากพื้นที่เดิมๆ อย่างสถานที่ทำงานไปยังพื้นที่ใหม่ที่มีความปลอดภัย เต็มไปด้วยมิตรภาพและความไว้วางใจกัน เพื่อพัฒนา

ตนเองและเพื่อให้ตนเองได้มีการทบทวนกับชีวิตการทำงานที่ผ่านมา กิจกรรมหนึ่งคือการได้รับการเสริมพลังและได้รับการฟื้นฟูอำนาจภายในของตนเอง ผ่านการพบปะแลกเปลี่ยนกับคนที่ทำงานด้านเดียวกันจากหน่วยงานอื่น...” (สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรราชาธินัดดามาตุ)

5.2.2 สรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน

แม้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและครอบครัวอย่างครอบคลุมแต่อย่างไร หน่วยงานให้ความช่วยเหลือยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนในการบริหารดำเนินงานจากการได้รับบริจาคเงินทุนและสิ่งของ ดังนั้นหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงต้องมีการสรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเกิดความยั่งยืน

“...บ้านนี้อยู่ด้วยเงินบริจาค ช่วงหลังเงินบริจาคจะได้ในส่วนของคนไทยในจำนวนที่ไม่เยอะ ทำให้เราต้องคิดเหมือนกันว่าจะหาความยั่งยืนให้บ้านนี้อยู่ได้ หรือ อาจจะต้องมีกิจกรรมอะไรสักอย่างที่เป็นรายได้ทำให้บ้านนี้อยู่ได้อย่างยั่งยืน ในเรื่องของค่าใช้จ่ายเรื่องของการบริหาร...” (ใจดี)

5.3 แนวทางการพัฒนาระดับนโยบาย

การผลักดันให้เป็นสวัสดิการสุขภาพถ้วนหน้า

การให้บริการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นเพียงหน่วยงานทางเลือกหนึ่งและยังมีเงื่อนไขในการให้บริการสวัสดิการสังคมที่เป็นระยะยาว รวมถึงข้อจำกัดทางกฎหมาย เพื่อให้แม่วัยใสได้รับการจัดสวัสดิการสังคมตามสิทธิตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 อย่างต่อเนื่อง

“...จริงๆแล้วองค์กร NGOs ก็พยายามผลักดันเรื่องของการจัดสวัสดิการให้แม่วัยรุ่นผลักดันเพื่อเสนอเชิงนโยบายของภาครัฐ จริงอยากให้ภาครัฐเป็นหน่วยงานหลักเป็นคนจัดสวัสดิการให้มันถ้วนหน้าเหมือน 30 บาทอะ...” (ใจรัก)

จากการศึกษาแนวทางทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่
วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมแสดงให้เห็นแนวทางในการ
พัฒนาทั้งในระดับปฏิบัติงาน ระดับองค์กร และระดับนโยบาย ที่สามารถพัฒนา
ทั้งในด้านผู้ให้บริการและองค์กรเพื่อให้ตอบสนองตามความต้องการของ
ผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาแนวทางการศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case Study) แบบ Instrument Cases โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคณะกรรมาธิการพัฒนาเอกชนที่ให้บริการสังคมบ้านพักรอคลอดให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการศึกษามูลเหตุ กระบวนการ และผลการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในระดับบุคคลและองค์กรซึ่งข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวมเอกสารต่างๆและการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และในบทสุดท้ายบทที่ 5 นี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำไปต่อยอดการศึกษาวิจัยในอนาคตโดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส : กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีบ้านพักรอคลอด เนื่องจากองค์กรพัฒนาเอกชนนับได้ว่าแบ่งเบาหน้าที่ของภาครัฐและมีการดำเนินงานที่สะดวก คล่องตัว มีการดำเนินงานขึ้นอยู่กับนโยบายการตัดสินใจขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งไม่มีขั้นตอนที่ยังยากจึงทำให้ รวดเร็วกว่าภาครัฐ ผู้วิจัยขอแนะนำข้อค้นพบที่เป็นบทสรุปและอภิปรายผลควบคู่กันไปตามประเด็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทที่ 4 ซึ่งครอบคลุมความมุ่งหมายของการศึกษาทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร และแนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยนำเสนอประเด็นต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. มูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร

1.1 มูลเหตุการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

1.2 กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

1.3 ผลลัพธ์การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในระดับองค์กรและบุคคล

ส่วนที่ 2. รูปแบบและกลไกการให้บริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

ส่วนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมพัฒนารูปแบบบริการสวัสดิการสังคมที่สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมไทย

1. มูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับบุคคลและองค์กร

1.1 มูลเหตุการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

1.1.1 มูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้รับบริการ

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้รับบริการพิจารณาได้ 2 มูลเหตุ ได้แก่

1) **มูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของแม่วัยใส** เมื่อศึกษาถึงมูลเหตุ ความต้องการของแม่วัยใสที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ พบว่าสามารถสามารถพิจารณาได้ 4 มูลเหตุ ได้แก่ 1.1) **ต้องการให้ความช่วยเหลือเฉพาะทางกาย** แม่วัยใสที่เดินทางมาติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต้องการที่จะตั้งครรภ์ต่อ และต้องการได้รับการดูแลด้านร่างกายด้วยการพาไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล 1.2) **ต้องการของใช้จำเป็น** แม่วัยใสและครอบครัวหลายรายมีความพร้อมและยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เนื่องด้วยมีฐานะยากจนจึงทำให้ขาดแคลนของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและบุตร หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีการสนับสนุนของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและบุตร 1.3) **ต้องการเรียนต่อ** เนื่องจากแม่วัยใสอยู่ในช่วงวัยเรียน เมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรภ์ไม่พร้อมขึ้นจึงต้องหยุดการเรียนกลาง เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาได้แล้วจึงต้องการกลับไปศึกษาต่อในระดับชั้นที่ตนเองศึกษาอยู่ 1.4) **ต้องการแก้ไขปัญหา** เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ไม่พร้อมแม่วัยใสหลายรายขาดความมั่นใจในการดูแลตนเองและบุตรในครรภ์จึงต้องการคนคอยชี้แนะช่วยคิดแก้ไขปัญหา

2) **มูลเหตุที่ความต้องการของครอบครัวแม่วัยใส** เมื่อศึกษามูลเหตุภาวะเรื้อรังของครอบครัวแม่วัยใส พบว่าพิจารณาได้ 2 มูลเหตุ ได้แก่ 2.1) **แจ้งสิทธิผู้เสียหาย** ในกรณีที่แม่วัยใสละครอบครัวเป็นผู้เสียหาย และขาดความรู้ทางด้านกฎหมายและขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมทำให้แม่วัยใสและครอบครัวเกิดความกังวล หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีการให้ความรู้และทำความเข้าใจกับครอบครัวเพื่อทำการเรียกร้องสิทธิต่างๆที่ควรได้รับ 2.2) **สนับสนุนเลี้ยงดู** ครอบครัวแม่วัยใสส่วนใหญ่อยู่ในฐานะปานกลางจนถึงยากจนทำให้ครอบครัวไม่สามารถดูแลแม่วัยใสได้ จึงต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

เมื่อพิจารณาแล้วสามารถเทียบเคียงได้กับทฤษฎีจิตวิทยาตามแนวคิดความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) ที่อธิบายเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์จัด

อยู่ในลำดับขั้นต่ำสุดไปสูงสุดที่ต้องการซึ่งมีอยู่ 5 ขั้นด้วยกัน ในมูลเหตุของความต้องการของผู้รับบริการที่กล่าวมานี้ อยู่ในลำดับขั้นที่ 1-4 ที่แม่วัยใสต้องการได้รับการสนับสนุนทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่สามารถทำให้แม่วัยใสและครอบครัวสามารถตั้งครมร์ต่อเนื่องและมีการดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสอดคล้องกับ ยศวดี อยู่สุข (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาเชิงจิตสังคมและสิ่งแวดล้อม และการประเมินความจำเป็นด้านร่างกายและจิตสังคม ในหญิงวัยรุ่นตั้งครมร์ที่มาฝากครมร์อย่างต่อเนื่องในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ : การศึกษาเฉพาะกรณี ในคลินิกฝากครมร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบว่า หญิงวัยรุ่นตั้งครมร์ทั้ง 3 ไตรมาส มีความต้องการในเรื่องของคำแนะนำเรื่องการดูแลตนเองขณะตั้งครมร์และหลังคลอดบุตรจากบุคคลใกล้ชิด และบุคลากรทางการแพทย์ รวมทั้งต้องการมีผู้ดูแล/ผู้ช่วยเหลือในการดูแลบุตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการด้านอารมณ์จิตใจ เนื่องจากหญิงวัยรุ่นตั้งครมร์ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและอารมณ์จิตใจ ซึ่งมีผลต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก หญิงวัยรุ่นตั้งครมร์ผู้ให้ข้อมูลจึงมีความต้องการในด้านอารมณ์จิตใจ การให้กำลังใจ การให้คุณค่า และการไม่ตำหนิติเตียน

1.1.2 มูลเหตุที่เกิดจากความต้องการจากผู้ให้บริการ

จากการศึกษาข้อมูลพบว่ามูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้ให้บริการพิจารณาได้ 2 มูลเหตุ ได้แก่

1) **ตอบสนองความต้องการของตนเอง** เมื่อศึกษามูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้ให้บริการที่ตอบสนองต่อแรงปรารถนา พบว่าพิจารณาได้ 2 มูลเหตุ ได้แก่ 1.1) **อยากช่วยเหลือคือปณิธานที่มุ่งมั่น** เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีจิตใจที่อยากช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนและมีปณิธานที่มุ่งที่จะช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กจึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างเต็มที่ เมื่อได้ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงเกิดความรู้สึกดีที่ตนได้ช่วยเหลือผู้อื่นตามที่ตั้งใจไว้ 1.2) **การช่วยเหลือเท่ากับทำตามพันธกิจของพระเจ้า** ความเชื่อทางศาสนาเป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เนื่องจากยึดตามหลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวปฏิบัติและเกิดจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น

2) **ทำตามนโยบายขององค์กร** เมื่อพิจารณามูลเหตุที่เกิดจากความต้องการของผู้ให้บริการที่ทำตามนโยบายขององค์กรแล้ว พบว่าพิจารณาได้ 2 มูลเหตุ ได้แก่ 2.1) **ทำตามวัตถุประสงค์** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีวัตถุประสงค์ขององค์กรที่มุ่งมั่นให้ความช่วยเหลือหญิงและเด็กในสังคมให้สามารถหลุดพ้นจากปัญหา 2.2) **ยึดวิสัยทัศน์การทำงาน**

นอกจากการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ชัดเจนแล้ว หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังมีวิสัยทัศน์ให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่เดือดร้อนในสังคมทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาแล้วสามารถเทียบเคียงได้กับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Albert Bandura. 1986) ที่อธิบายการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจาก 2 สาเหตุหลัก ที่ประกอบด้วย 3 ด้าน ซึ่งมูลเหตุความต้องการของผู้ให้บริการนั้นเกิดจากเจ้าหน้าที่มีปฏิสัมพันธ์ภายในระหว่างบุคคล ที่ส่งผลให้ความตั้งใจที่อยากให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์ขององค์กร อีกทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและตัวบุคคลที่ส่งผลให้เกิดความเชื่อทางศาสนาที่ตนเองนับถือ

1.2 กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) ผู้ให้บริการ พบว่ากระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสประกอบด้วย กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือ กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ และกระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ ซึ่งกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีความต่อเนื่องกัน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.2.1 กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นกระบวนการแรกที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเริ่มต้นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ โดยให้ความสำคัญกับการเก็บข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลและให้การช่วยเหลือแม่วัยใสเบื้องต้น โดยกระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสประกอบด้วย 4 วิธีการ ได้แก่ 1)การซักประวัติ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ประวัติส่วนบุคคล ประวัติสุขภาพ และประวัติปัญหาต่างๆที่แม่วัยใสประสบ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นเพื่อให้ได้ของข้อมูลใช้ประกอบเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต่อไป 2)ประเมินสภาพจิต เป็นการประเมินสภาพจิตใจและอารมณ์ของแม่วัยใสผลจากการประเมินสภาพจิตใจและอารมณ์นี้สามารถนำมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยาสภาพจิตใจของแม่วัยใส โดยมีนักจิตวิทยาของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นผู้ประเมิน หากพบแม่วัยใสที่มีความผิดปกติหรือมีอาการทางจิตเวชหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะติดต่อประสานงานเพื่อส่งตัวรักษาไปยังโรงพยาบาล 3)ตรวจสอบสิทธิการรักษา เป็นวิธีการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่แม่วัยใสในการรับบริการทางการแพทย์ ในกรณีที่สิทธิการรักษาพยาบาลของแม่วัยใสอยู่ต่างจังหวัด หรือ ห่างไกลจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส 4)ทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการ เป็น

กระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสอบถามถึงปัญหาและความต้องการของแม่วัยใสและครอบครัวแม่วัยใส เพื่อวางแผนแนวทางการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และ 5) **วางแผนช่วยเหลือ** เป็นวิธีการที่นักสังคมสงเคราะห์ จะรวบรวมข้อมูลของแม่วัยใสและร่วมกันพูดคุยวางแผนแนวทางการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเพื่อจัดสรรกิจกรรมที่เหมาะสมและให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสด้านอื่นๆอย่างรอบด้านเป็นรายกรณี

1.2.2. กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ

กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือ เป็นกระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินงานดูแลแม่วัยใสในขณะที่อยู่ในบ้านพักรอคลอด ซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผ่านวิธีการที่หลากหลายในระหว่างที่พักอาศัยในบ้านพักรอคลอด โดยวิธีการต่างๆมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแม่วัยใสทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม อีกทั้งสร้างเสริมความรู้และเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่างๆให้กับแม่วัยใส ได้แก่ 1) **ฝากครรภ์** ภายหลังจากการซักประวัติและเก็บข้อมูลหากพบว่าแม่วัยใสยังไม่ได้ฝากครรภ์กับโรงพยาบาล หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะพาแม่วัยใสไปฝากครรภ์กับโรงพยาบาลตามสิทธิการรักษาปฐมภูมิ เพื่อตรวจสุขภาพและรับบริการทางการแพทย์ 2) **ติดตามนัดแพทย์** เมื่อดำเนินการฝากครรภ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระหว่างที่พักอาศัยรอคลอดจนถึงหลังคลอดที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) จะติดตามนัดพบแพทย์ของแม่วัยใสเพื่อให้แม่วัยใสได้รับการดูแลอย่างครบถ้วนทั้งก่อนคลอด ระหว่างรอคลอด และหลังคลอด 3) **รับฟังปัญหาอย่างต่อเนื่อง** แม่วัยใสหลายรายที่เมื่อเกิดเหตุการณ์ตั้งครรภ์ไม่พร้อมขึ้นรู้สึกผิด เสียใจที่ทำให้ครอบครัวผิดหวัง จึงทำให้เกิดความเครียด เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างแม่วัยใสและเจ้าหน้าที่รวมทั้งเพื่อให้แม่วัยใสคลายความเครียดและผ่อนคลาย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะเข้าไปพูดคุย ปลอดภัย ให้กำลังใจแม่วัยใสอย่างต่อเนื่อง สอบถามรับฟังถึงปัญหาและความรู้สึกที่เกิดขึ้น และชี้แนะแนวทางแก้ไขในขณะเดียวกัน 4) **ศิลปะบำบัด** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดกิจกรรมเพื่อบำบัด ฟันฟูเยียวยา และพัฒนาร่างกายจิตใจให้กลับมาสู่ความสมดุลในชีวิตอย่างปกติสุขของแม่วัยใสโดยผ่านกิจกรรมศิลปะบำบัดทั้งแบบเดี่ยวและรายกลุ่ม ซึ่งหน่วยงานให้แม่วัยใสได้เชิญผู้เชี่ยวชาญและนักศิลปะบำบัดเป็นวิทยากรหรือผู้นำกิจกรรมนี้ 5) **แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกัน** เป็นวิธีการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อฟันฟูเยียวยาสภาพจิตใจของพ่อแม่ ผู้ปกครองสร้างความเข้าใจและสานความสัมพันธ์ในครอบครัว เนื่องจากเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นพ่อแม่ผู้ปกครองหลายคนคิดว่าลูกตนเองผิด หรือโทษที่ตนเองเลี้ยงลูกไม่ดี แต่เมื่อมีการแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์เรียนรู้ทำให้หลายครอบครัวยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจแม่วัยใสและยอมรับบุตรหลานของตนเองมากยิ่งขึ้น **6) ให้ความรู้ดูแลครรภ์** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการจัดกิจกรรมอบรมหลักสูตรต่างๆที่แม่วัยใสสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นแก่แม่วัยใสทั้งระยะก่อนคลอด ระหว่างคลอด และหลังคลอด ซึ่งกิจกรรมต่างๆอาจมีการเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่างๆมาให้ความรู้ หรือ ผู้นำกิจกรรมเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาลของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเอง **7) สนับสนุนการเรียนรู้ต่อ** แม่วัยใสที่เข้ารับบริการสวัสดิการสังคมส่วนใหญ่ ยังอยู่ในช่วงวัยที่กำลังศึกษา หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงมีการสนับสนุนให้แม่วัยใสได้เข้าศึกษาต่อเพื่อให้ได้วุฒิการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบตามความสมัครใจ โดยเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) จะเป็นผู้ดำเนินการติดต่อโรงเรียน หรือ สถานศึกษาเพื่อทำเรื่องให้แม่วัยใสเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนพื้นที่ใกล้เคียง **8) ดูแลตนเอง** กิจกรรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเป็นกิจกรรมที่ออกแบบให้เป็นกิจกรรมเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ ซึ่งหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงทำให้แม่วัยใสเข้าใจบริบท และเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสม **9) เตรียมพร้อมเลี้ยงบุตร** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะให้แม่วัยใสได้เข้าไปช่วยดูแลเด็กที่อยู่ในเนอสเซอรี่ซึ่งมีหลายช่วงวัยตั้งแต่แรกคลอดจนถึงเด็กโตเพื่อสร้างความคุ้นเคยและพัฒนาทักษะการเลี้ยงดูทารกให้กับแม่วัยใสในช่วงเวลาที่ว่างจากกิจกรรม อีกทั้งเพื่อเป็นการฝึกทักษะการเลี้ยงดูดูแลลูกเมื่อลูกน้อยคลอดออกมา **10) ฝึกอาชีพ** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการให้แม่วัยใสฝึกอาชีพตามที่ตนสนใจและต้องการเข้ารับการฝึกอบรม โดยการฝึกอบรมนั้นมีระยะเวลาในการฝึกอบรมของแต่ละหลักสูตรไม่เท่ากัน ซึ่งการฝึกอาชีพต่าง ๆ นั้นแม่วัยใสต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เป็นผู้จัดการรายกรณี (CM) ด้วย เนื่องจากบางหลักสูตรแม่วัยใสต้องมีความพร้อมทางด้านจิตใจ **11) เพิ่มรายได้** ระบุว่าแม่วัยใสพักอาศัยชั่วคราวและรอลคลอดหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้สนับสนุนให้แม่วัยใสได้สร้างรายได้ให้แก่ตนเองจากการช่วยงานภายในบ้านพัก ทำขนมขาย เพื่อเป็นเงินเก็บต่อยอดสำหรับดูแลตนเองและบุตรในอนาคต หรือ เพื่อเป็นเงินเก็บสะสมเมื่อต้องกลับไปอยู่กับครอบครัว **12) อุดหนุนทุนไว้ต่อยอด** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการให้การสนับสนุนเงินทุนให้กับแม่วัยใสเพื่อเป็นเงินทุนในการเริ่มต้นชีวิตใหม่และต่อยอดจากเดิม โดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของหน่วยงานที่กำหนดไว้ **13) สนับสนุนการคุมกำเนิด** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในพื้นที่เขตชายเมืองมีการสนับสนุนและดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อวางแผนครอบครัวให้กับแม่วัยใส เนื่องจากแม่วัยใสส่วนใหญ่มีอายุ

น้อยและยังไม่สามารถดูแลตนเองและลูกน้อยได้ ยังขาดรายได้ต้องพึ่งพารายได้จากพ่อแม่ผู้ปกครอง ดังนั้น ภายหลังจากคลอดลูกน้อยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะเสนอทางเลือกให้กับแม่วัยด้วยการคุมกำเนิดเป็นระยะเวลา 5 ปี หากต้องการตั้งครรภ์อีกครั้งก็สามารถทำได้และสามารถดูแลตนเองได้ดีกว่าในอดีต 14) **สอนให้ยับยั้งชั่งใจ** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือยังสังเกตเห็นการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นเหตุ นั่นคือ การยับยั้งชั่งใจของแม่วัยใส เนื่องจากหากเกิดการควบคุมตนเองและยับยั้งชั่งใจได้จะทำให้ไม่เกิดปัญหาเหล่านี้ตามมา

1.2.3 กระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือ

กระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือเป็น เป็นกระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินการก่อนที่แม่วัยใสกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัวพร้อมบุตร เพื่อประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวที่จะคอยช่วยเหลือสนับสนุนแม่วัยใสให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นกระบวนการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต้องดำเนินกับแม่วัยทุกรายที่จะกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัว ได้แก่ 1) **เยี่ยมบ้าน** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการเยี่ยมบ้านที่พักอาศัยของแม่วัยใสโดยมีการประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวอย่างรอบด้านควบคู่กัน เพื่อประเมินความพร้อมของครอบครัวที่จะดูแลแม่วัยใสและบุตร ประเมินสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย สังคม ชุมชน โดยนักสังคมสงเคราะห์และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจะเป็นผู้ประเมิน มีการไปพบปะพูดคุยกับนายจ้าง เพื่อนร่วมงานเพื่อสอบถามพฤติกรรมในขณะอยู่ที่ทำงาน ตรวจสอบสถานะทางการเงินของแม่วัยใสว่าเพียงพอต่อการดูแลตนเองและลูกน้อยหรือไม่เพื่อประเมินการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต่อไป และสนับสนุนสวัสดิการที่เหมาะสมแก่แม่วัยใสและบุตร 2) **โทรติดตาม** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังมีการติดตาม โทรสอบถาม พูดคุยกับแม่วัยใสและครอบครัวหลังแม่วัยใสและบุตรหลังออกจากบ้านพักของหน่วยงานแม่วัยใสได้ระยะหนึ่ง ในบางรายอาจมีการเยี่ยมบ้านเพื่อประเมินความพร้อมของครอบครัวในการเลี้ยงดูแม่วัยใสและบุตรอีกครั้งหากพบว่ามี การเลี้ยงดูบุตรไม่เหมาะสม 3) **ฝากเลี้ยง** เป็นบริการสังคมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่ต้องการเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองและสามารถกลับไปดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ ในบางรายยังอยู่ในกระบวนการตัดสินใจที่จะรับเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง หรือ ทำการยกบุตรเพื่อหาครอบครัวอุปถัมภ์ต่อไป โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการฝากเลี้ยงดูบุตร 2 ลักษณะ ได้แก่ การฝากเลี้ยงดูบุตรแบบระยะสั้น และ ฝากเลี้ยงดูบุตรแบบระยะยาว โดยการฝากเลี้ยงดูบุตรแบบระยะสั้นเป็นลักษณะฝากเลี้ยงดูลูกน้อยแบบเข้าไป-เย็นกลับ (half-way) ส่วนการฝากเลี้ยงดูบุตรแบบระยะยาวมีลักษณะการฝากเลี้ยงแบบกึ่งถาวรแบบไม่มีระยะเวลา

กำหนดแน่นอนตายตัว แต่เมื่อแม่วัยใสพร้อมที่จะดูแลลูกน้อยเมื่อไรสามารถติดต่อหน่วยงานได้ และหน่วยงานจะทำการประเมินความพร้อมทั้งของแม่วัยใสและครอบครัวก่อนนำบุตรหลาน กลับไปเลี้ยงดู โดยการฝากเลี้ยงในลักษณะนี้มีข้อตกลงและเงื่อนไขที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสกำหนดขึ้น 4) **สนับสนุนของใช้สำหรับแม่และบุตร** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวอย่างรอบด้านเพื่อให้การช่วยเหลือและจัดสวัสดิการของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและลูกน้อยต่อไป เช่น นมผง แพมเพิส เสื้อผ้า ขวดนม เป็นต้น ตามหลักงานสังคมสงเคราะห์ที่ต้องสนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นนอกจากที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรคแล้ว ของใช้จำเป็นต่างๆเมื่อแม่วัยใสต้องเลี้ยงบุตรด้วยตนเอง สิ่งของของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและบุตรจึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้แม่วัยใสสามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม 5) **สรรหาครอบครัวอุปถัมภ์** เป็นบริการสังคมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเมื่อแม่วัยใสคลอดบุตรออกมาแล้ว หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการพูดคุยสอบถามแม่วัยใสและครอบครัวถึงแนวทางในการดูแลเลี้ยงดูบุตรหลานต่อไปในอนาคต ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้มีการสอบถามพูดคุยตั้งแต่ครั้งเมื่อวางแผนการช่วยเหลือ แต่เมื่อผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทุกขั้นตอนแล้วบางครั้งก็เกิดการเปลี่ยนใจรับบุตรหลานดูแลด้วยตนเอง แต่บางครั้งก็เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้ประเมินความพร้อมรอบด้านแล้ว แต่พบว่าครอบครัวมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายแก่เด็ก หรือ ไม่เหมาะสมเลี้ยงดู เจ้าหน้าที่อาจจะมีการพูดคุยแนะนำทางเลือกที่เป็นการยกบุตรเพื่อให้บุตรของแม่วัยใสที่เกิดมานั้นได้รับการดูแลที่เหมาะสม แต่ขั้นตอนการยกบุตรนั้นต้องผ่านการประเมินอย่างรอบด้านแล้ว

จากการศึกษากระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส เทียบเคียงได้กับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของ ทัลคอตต์ พาร์สันส์ (Talcott Parsons) อธิบายมิติมูลเหตุในระดับบุคคลของผู้รับบริการและผู้ให้บริการโดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่และผ่านตัวแทนการถ่ายทอดในสังคมผ่านสถาบันการศึกษาที่ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของผู้ให้บริการ และในมิติมูลเหตุของผู้ให้บริการที่ทำตามนโยบายขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่ชัดเจนทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานยึดเป็นแนวทางปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน ในมิติกระบวนการที่มีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสผ่านการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส 3 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส 2) กระบวนการขณะให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส 3) กระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและ

ในมิติผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นด้านผู้รับบริการและผู้ให้บริการ ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเมื่อระบบหน้าที่ ที่เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการและผู้ให้บริการ และเทียบเคียงได้กับกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (สุเทพ เชาวลิต, 2547) ที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้จัดกระบวนการก่อนให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ขณะให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และกระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การเยี่ยมบ้าน การวินิจฉัยปัญหาด้วยการรับฟังความต้องการเบื้องต้นและการรับฟังปัญหาของแม่วัยใสและครอบครัว การให้การช่วยเหลือ และติดตามผลที่เป็นกระบวนการหลังให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสิรินุช เส็งี่ยมศักดิ์ (2548) ได้อธิบายการเผชิญปัญหา ภาวะวิกฤต ของหญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1)ระยะเผชิญปัญหา เป็นระยะเริ่มต้นเมื่อผู้หญิงรับรู้ที่ตนตั้งครรภ์ ผู้หญิงจะเริ่มเรียนรู้ ปรับตัวและหาทางแก้ไข ปัญหาให้กับตนเอง 2)ระยะคลี่คลายความทุกข์ เป็นระยะที่ผู้หญิงไม่ต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง ได้รับความอ้อมรับจากคนใกล้ชิดและคนเหล่านั้นให้อภัยในความผิดพลาด ตลอดจนผู้หญิงมองเห็นทางเลือกอื่นๆ เช่น การรับรู้ว่ามีสถานที่ต่างๆ ที่สามารถให้ความช่วยเหลือในขณะอึดอัด หรือต้องการที่พักระหว่างรอคลอดได้ ทำให้ผู้หญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์คลี่คลายความทุกข์ และ 3)ระยะการใช้ชีวิตภายใต้บริบทสังคม เป็นระยะที่ผู้หญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ได้คาดการณ์และวางแผนการดำเนินชีวิตและการดูแลบุตรของตนเมื่อกลับมาใช้ชีวิตภายใต้บริบทของสังคม

สุดาภรณ์ อรุณดี วุฒิสพร ณัฐรุจิโรจน์ พรรณทิพย์ กาหยี และวรวิมล พึ่งพัก (2559) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการของแม่วัยเยาว์เพื่อการแก้ปัญหาและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น พบว่า แนวทางในการตอบสนองความต้องการเพื่อเยียวยาแม่วัยเยาว์ ได้แก่ การเยียวยา ด้านจิตใจ การศึกษา การเลี้ยงดูบุตร และการส่งเสริมความเข้าใจในครอบครัว และเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น ภาครัฐควรแสดงบทบาทในการส่งเสริมบทบาทของสถาบันครอบครัวต่อเยาวชน พัฒนาหลักสูตรการสอนเรื่องเพศศึกษามีกระบวนการควบคุมสื่อที่ไม่เหมาะสมที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการปลูกฝังค่านิยมอันดีงามแก่เยาวชน จะเห็นได้ว่ากระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน

1.3 ผลลัพธ์การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในระดับองค์กรและบุคคล

1.3.1 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ

จากการศึกษา พบว่าผลลัพธ์การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการพิจารณาได้ 2 ประการ ได้แก่

1) **การเปลี่ยนแปลงของแม่วัยใส** แม่วัยใสที่ผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทำให้แม่วัยใสเกิดเจตตคติและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งประกอบด้วย 1.1) **เจตคติที่เปลี่ยนไป** เมื่อแม่วัยใสผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะเห็นได้ว่าแม่วัยใสเล็งเห็นถึงคุณค่าของตนเองมากขึ้น สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้จนสามารถเลี้ยงบุตรได้อย่างเหมาะสม ในบางรายสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้อื่นที่ประสบปัญหาได้อีกด้วย 1.2) **พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง** กระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทำให้แม่วัยใสหลายรายเกิดพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เหมาะสมซึ่งแตกต่างจากอดีตที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือ มีพฤติกรรมสุ่มเสี่ยงแก่ตนเอง 1.3) **เลี้ยงลูกไปด้วย เรียนไปด้วย** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสนับสนุนให้แม่วัยใสเข้าศึกษาต่อทั้งในระบบและนอกระบบ ทำให้แม่วัยใสหลายรายจบการศึกษาภาคบังคับและในขณะที่ศึกษาต่อก็สามารถเลี้ยงดูบุตรในขณะเดียวกัน 1.4) **รู้สึกรักลูก** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสนับสนุนให้แม่วัยใสเลี้ยงบุตรด้วยตนเอง โดยระหว่างที่อาศัยอยู่ที่บ้านพักตลอดหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้ให้แม่วัยใสฝึกเลี้ยงเด็กที่อาศัยในเนอสเซอรี่ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเมื่อแม่วัยใสมีความคุ้นเคยและมีความคิดที่เปลี่ยนไปทำให้แม่วัยใสเกิดความรู้สึกรักบุตรของตนเอง 1.5) **ตั้งครภักซ์** แม้ว่าแม่วัยใสหลายรายจะผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้ว แต่ยังพบว่ายังมีการตั้งครภักซ์เกิดขึ้นกับแม่วัยใส เนื่องจากการที่แม่วัยใสกลับไปอยู่กับสภาพแวดล้อมเดิม ส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัว

2) **ครอบครัวเข้าใจ** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มีการทำงานกับครอบครัวจนครอบครัวเกิดการยอมรับและเข้าใจ ประกอบด้วย 2.1) **ครอบครัวสมานฉันท์** ครอบครัวของแม่วัยใสมีการทำงานแบบสองทิศทางโดยให้ความรู้ที่เกี่ยวข้อง ปรับทัศนคติ เมื่อครอบครัวแม่วัยใสนำไปปรับใช้กับคนในครอบครัวของตนทำให้เกิดการยอมรับกับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นและร่วมกันรับผิดชอบดูแล ให้กำลังใจกัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว 2.2) **ครอบครัวยอมรับ** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ของครอบครัวแม่วัยใสที่ผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือจนสามารถกลับไปเลี้ยงดูบุตรหลานได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ครอบครัวของแม่วัยใสที่กำลังประสบเหตุการณ์มองเห็นทางออกของปัญหา 2.3) **ขาดความร่วมมือของผู้ปกครองอย่าง**

ต่อเนื่อง หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้เชิญครอบครัวของแม่วัยใสเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานจัดขึ้น แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปได้สักระยะหนึ่งก็พบว่าบางครอบครัวเริ่มไม่ให้ความร่วมมือและขาดความต่อเนื่องกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส และเข้าร่วมกิจกรรมไม่จบกระบวนการ

เมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดของอัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura. 1986) ที่ได้อธิบายการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจาก 2 สาเหตุหลัก ได้แก่ บุคคล (Person) และ สิ่งแวดล้อม (Environment) ที่มีอิทธิพลต่อการ 2 ทิศทาง ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการการเปลี่ยนแปลงของแม่วัยใสและครอบครัวยอมรับ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและบุคคลที่แม่วัยใสเกิดเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปรวมถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงทำให้แม่วัยใสเห็นคุณค่าของตนเองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ของแม่วัยใสนั้นเกิดจากการที่แม่วัยใสได้ผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทำให้มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น สอดคล้องกับหทัยทิพย์ ไชยวาที (2551) ได้ศึกษาประสบการณ์ด้านจิตใจของหญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ที่ได้รับการช่วยเหลือ ได้รับความเข้าใจ กำลังใจทำให้หญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์เริ่มเห็นหนทางในการก้าวเดินต่อไปจากการชี้หนทางแก้ปัญหา ทำให้เกิดความรู้สึกต่อบุตรในครรภ์เปลี่ยนไปจากเดิมที่ไม่รัก ไม่ต้องการ กลายเป็นมีความรัก ความห่วงใย ผูกพันกับบุตรที่เป็นสายเลือดของตนเอง จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการและการให้ความช่วยเหลือของผู้ให้บริการมีความสอดคล้องและตอบสนองความมูลเหตุของผู้รับบริการการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

1.3.2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการ

จากการศึกษา พบว่าผลลัพธ์การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของที่เกิดขึ้นกับผู้ให้บริการพิจารณาได้ 2 ประการ ได้แก่

1) **เจตคติที่ดีต่อการทำงาน** เป็นเจตคติของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เมื่อทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสแล้วเกิดความรู้สึกต่อตนเอง ประกอบด้วย 1.1) **ช่วยเขาเท่ากับพัฒนาตนเอง** เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทุกท่านมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือแม่วัยใสเมื่อแม่วัยใสและผู้รับบริการสามารถผ่านพ้นวิกฤตปัญหาได้แล้วนั้นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกคนเกิดความรู้สึกดีกับตนเองที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น 1.2) **จากร้อนสู่เย็น** เจ้าหน้าที่ที่ทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเกิดความรู้สึกเปลี่ยนแปลงตนเองมากขึ้นนอกจากพัฒนาตนเองแล้วยังเกิดการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น 1.3) **รู้สึกดีที่ช่วยเหลือ** เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีความรู้สึกที่ดีกับการ

ทำงานให้ความช่วยเหลือสังคม เนื่องจากตอบสนองมูลเหตุการทำงานที่อยากให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและยังรู้สึกว่าการทำเช่นนั้นได้ช่วยเหลือสังคมอีกด้วย

2) องค์กรทางเลือกของการให้ความช่วยเหลือ การดำเนินงานของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทำให้เป็นองค์กรที่เป็นทางเลือกหนึ่งที่ขอรับความช่วยเหลือได้เมื่อประสบปัญหา ประกอบด้วย 2.1) **ให้พลังชีวิต** เป็นหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือที่เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือแม่วัยใสแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน 2.2) **มุ่งช่วยเหลือมากกว่าแสวงหาผลกำไร** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือผู้หญิงและเด็กที่ประสบปัญหาเด็กร้อนในสังคมจึงเป็นหน่วยงานทางเลือกที่มีการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสตลอด 24 ชั่วโมงเพื่อให้แม่วัยใสได้มีที่พักพิงและที่พักอาศัยชั่วคราว มีการดำเนินงานให้บริการสังคมที่สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาของผู้หญิงและเด็กในสังคมจนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม 2.3) **การรัวไหลของเจ้าหน้าที่** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสทั้ง 2 องค์กรพบปัญหาการลาออกของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกิดสภาพ ภาวะ เบิร์นเอาท์ซินโดรม (Burn-out Syndrome) ที่ส่งผลต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานให้เกิดความเบื่อ เหนื่อยล้า จึงต้องการหาอะไรที่แปลกใหม่ อีกทั้งสวัสดิการที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้มอบให้แก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานทุกท่านอาจยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ

เมื่อพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกที่ได้อธิบายการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) โดยโกแมน (Golman, 1998:27) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเห็นอกเห็นใจประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 อย่าง ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีความเข้าใจแม่วัยใสที่กำลังเผชิญปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อม อีกทั้งยังมีจิตใจที่อยากให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จึงทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมีความรู้สึกที่ดีเมื่อได้ทำงานให้ความช่วยเหลือ

ส่วนที่ 4 รูปแบบและกลไกการให้บริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลกับหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสองค์กร A และองค์กร B พบว่ารูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น รูปแบบฟื้นฟูเยียวยาทางจิตใจ ตัดอาวุธทางปัญญา คืนสู่ครอบครัว ซึ่งทั้ง 4 รูปแบบมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. รูปแบบตอบสนองความต้องการที่จำเป็น เป็นรูปแบบที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกายและความต้องการด้านทุนชีวิตที่เป็นการอุดหนุนทุนไว้ต่อยอดในการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วย **1.1 กิจกรรมดูแลร่างกาย**ที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินการร่วมกับสถานพยาบาล เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือแม่วัยใสด้านสุขภาพร่างกาย โดย CM จะทำหน้าที่ติดต่อประสานงาน และทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยงของแม่วัยใสเพื่อพาแม่วัยใสฝากครรภ์กับสถานพยาบาลใกล้เคียง หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ทั้งนี้ยังติดตามนัดแพทย์ทั้งในระหว่างตั้งครรภ์ หลังตั้งครรภ์ รวมถึงดูแลนัดบุตรของแม่วัยใสด้วยเช่นกัน **1.2 กิจกรรมอุดหนุนทุนต่อยอด** เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส จัดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับแม่วัยใสสำหรับเป็นทุนในการต่อยอดและเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสนับสนุนให้แม่วัยใสฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้ในระหว่างที่พักอยู่ที่บ้านพักครอบครัว และมีโครงการให้ทุนสนับสนุนเงินทุนโดยแม่วัยใสต้องยอมรับเงื่อนไขและข้อตกลงของโครงการ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนของใช้ที่จำเป็นสำหรับแม่วัยใสและบุตรเพื่อให้แม่วัยใสสามารถเลี้ยงดูตนเองและบุตรได้อย่างเหมาะสม โดยนักสังคมสงเคราะห์ และ CM จะประเมินการช่วยเหลืออย่างรอบด้านในแต่ละรายกรณี

2. รูปแบบฟื้นฟูเยียวยาทางจิตใจ เป็นรูปแบบที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสให้ความช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยา จิตใจ แม่วัยใสและครอบครัวให้มีสุขภาพจิตที่ดี ปรับทัศนคติและยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีกิจกรรมที่ดูแลสุขภาพจิต ประกอบด้วย **2.1 การรับฟังอย่างต่อเนื่อง** โดย CM จะมีการพูดคุยรับฟังปัญหาและเรื่องราวต่างๆอย่างต่อเนื่องร่วมกับนักจิตวิทยาคลินิกในบางครั้ง สอบถามถึงสภาพจิตใจ ความรู้สึกในขณะนั้น พร้อมทั้งสังเกตพฤติกรรมของแม่วัยใสเพื่อให้แม่วัยใสเกิดความผ่อนคลายและให้กำลังใจในการเผชิญปัญหา นอกจากนี้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังได้จัดกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อฟื้นฟูเยียวยาจิตใจด้วยศิลปะบำบัด **2.2 กิจกรรมศิลปะบำบัด** เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเนื่องจากแม่วัยใสหลายรายรู้สึกผิดที่ทำให้ครอบครัวต้องอับอาย ทำให้เกิดปมภายในใจของแม่วัยใส การเยียวยาด้วยศิลปะทำให้ โดยนักศิลปะบำบัดที่เป็นผู้เชี่ยวชาญได้เห็นถึงปมภายในใจของแม่วัยใสทำให้หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสามารถช่วยเหลือ ฟื้นฟูจิตใจแม่วัยใสได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และ **2.3 กิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้** หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสยังจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ทัศนคติร่วมกันและมีเชียววิทยากรผู้เชี่ยวชาญเสริมความรู้ ความเข้าใจทำให้หลายครอบครัวเกิดการยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและส่งผลตามมาคือแม่วัยใสและบุตรที่พึ่ง

เกิดสามารถกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัวได้เช่นเดิมโดยได้เชิญพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ผ่านพ้นประสบการณ์และเหตุการณ์แล้วมาร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ทัศนคติร่วมกัน

3. รูปแบบติดอาวุธทางปัญญา เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ สร้างทักษะชีวิต และพัฒนาศักยภาพต่างๆ แม่วัยใสที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งแต่ละบุคคลจะได้รับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะชีวิต พัฒนาศักยภาพที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ซึ่งประกอบด้วย **3.1 กิจกรรมเสริมสร้างความรู้** เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมความรู้ให้กับแม่วัยใสโดยการสนับสนุนให้แม่วัยใสได้เข้ารับการศึกษต่อทั้งในระบบและนอกระบบโดย CM และนักสังคมสงเคราะห์จะเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับสถานศึกษา เพื่อให้แม่วัยใสได้เข้ารับการศึกษต่อในระดับที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่ และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และเสริมสร้างความรู้การดูแลครอบครัว อาหารการกิน การดูแลครอบครัวทั้งก่อนและหลังคลอดเพื่อให้แม่วัยใสได้มีความรู้ในการดูแลตนเองและบุตรที่อยู่ในครรภ์ได้อย่างเหมาะสม **3.2 เสริมสร้างทักษะ** จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นให้แก่แม่วัยใส เช่น ทักษะการให้นมบุตร ทักษะการดูแลตนเอง ทักษะอนามัยเจริญพันธ์ และสอนทักษะชีวิต เป็นต้น ในส่วนนี้นักสังคมสงเคราะห์ของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอาจจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมเองหรือเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะนั้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมทักษะการฝึกอาชีพให้กับแม่วัยใสเพื่อให้แม่วัยใสได้นำไปประกอบอาชีพและสามารถสร้างรายได้ให้แก่แม่วัยใสและครอบครัวได้ **3.3 วางแผนครอบครัว** เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อวางแผนครอบครัวให้กับแม่วัยใสป้องกันการตั้งครรภ์ซ้ำในอนาคต โดยหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะสอนการคุมกำเนิดให้กับแม่วัยรุ่น และในบางรายมีการรับสวัสดิการฝังยาคุมกำเนิดเป็นระยะเวลา 5 ปี และยังสอนให้แม่วัยใสรู้จักการยับยั้งชั่งใจที่เป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งหมด โดยเป็นการดำเนินงานของ CM นักสังคมสงเคราะห์ และเจ้าหน้าที่สถานพยาบาลกรณีแม่วัยใสรับสวัสดิการฝังยาคุมกำเนิด

4. รูปแบบคินส์ครอบครัว เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่แม่วัยใสผ่านกระบวนการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและรูปแบบอื่นๆมาแล้ว ดังนั้นรูปแบบคินส์ครอบครัวเป็นรูปแบบที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสดำเนินงานภายหลังจากแม่วัยใสได้รับบริการให้ความช่วยเหลืออาจจะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือ ได้รับบริการจากทุกรูปแบบ เนื่องจากรูปแบบคินส์ครอบครัวเป็นการดำเนินงานประเมินความพร้อมของแม่วัยใสและครอบครัวในการเลี้ยงดูดูแลบุตรที่เกิดใหม่และแม่วัยใสที่ต้องดูแลบุตรของตนเอง ประกอบด้วย **4.1 กิจกรรมประเมินความพร้อมก่อนสู่ครอบครัว** เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต้องดำเนินการกับแม่

วัยใสทุกราย เพื่อประเมินความพร้อมของครอบครัวและแม่วัยใสก่อนกลับไปพักอาศัยกับครอบครัว เช่นเดิม โดยหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการเดินทางไปดูบ้านพักอาศัย ตรวจสอบเศรษฐกิจการเงินของแม่วัยใสและครอบครัว สถานที่ทำงานของแม่วัยใส เพื่อประเมินความพร้อม และให้การสนับสนุนให้การช่วยเหลือแม่วัยใสต่อไป และเมื่อแม่วัยใสกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัว ตามเดิมแล้ว หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจะมีการโทรติดตามสอบถามความเป็นอยู่ของแม่ วัยใสและบุตร รวมถึงครอบครัวเพื่อสอบถามความเป็นอยู่ปัจจุบัน **4.2 กิจกรรมทางเลือกดูแล บุตร** เป็นบริการสังคมที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจัดขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้กับแม่วัย ใสที่ยังไม่พร้อมดูแลบุตร หรือ ไม่ประสงค์รับบุตรไปดูแล หากแม่วัยที่ต้องการฝากเลี้ยงบุตรต้อง ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสกำหนด ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกัน ออกไป แต่หากแม่วัยใสและครอบครัวรายได้ไม่ประสงค์เลี้ยงดูแลบุตร CM หรือ นักสังคม สงเคราะห์จะประเมินความพร้อมรอบด้านอีกครั้งและสอบถามความต้องการเพื่อยืนยัน หาก ยืนยันไม่ประสงค์รับเลี้ยงดูแลบุตรหน่วยงานแม่วัยใสจะติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์เพื่อดูแลเด็กต่อไปในระยะยาว

เมื่อพิจารณารูปแบบและกลไกการให้บริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือ แม่วัยใสแล้ว เทียบเคียงได้กับทฤษฎีระบบที่ลูทซ์ (Lutz) ในทศวรรษที่ 1940 และเฮิร์น (Hearn) ใน ทศวรรษที่ 1950 ได้อธิบายทฤษฎีระบบในงานสังคมสงเคราะห์ แบ่งออกเป็น 5 ระบบด้วยกัน คือ 1) ระบบผู้ใช้บริการ (client system) คือ บุคคลที่เป้าหมายต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ แก่ไข พัฒนา หรือ ฟื้นฟูสภาพ อาจจะเป็นรายบุคคล กลุ่ม หรือ ชุมชน 2) ระบบผู้ให้บริการ (change agent system) คือ นักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพอื่นๆ ใน ทีมงานที่ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ป้องกัน แก่ไข พัฒนา หรือ ฟื้นฟูสภาพแก่ผู้ใช้บริการ 3) ระบบแห่งปัญญา (target system) คือ ระบบที่นักสังคมสงเคราะห์ต้องการการเปลี่ยนแปลงเพราะ ถือว่าเป็นปัญหาของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับความเดือดร้อน หรือมีผลต่อสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี ระบบแห่งปัญญาไม่ได้หมายถึงแค่บุคคล แต่อาจเป็นสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ สภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กฎระเบียบต่างๆที่เป็นสาเหตุแห่งปัญหา 4) ระบบดำเนินการ (action system) คือ กระบวนการดำเนินงานทุกสิ่งอย่างที่ใช้บริการ ผู้ให้บริการ และระบบแห่งปัญญา กระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง และทุกสิ่งที่เกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผนทั้งหมด 5) ระบบสภาพแวดล้อม (supra system) คือ สิ่งที่อยู่เหนือจากระบบทั้งสี่ในเบื้องต้น ซึ่งอาจรวมถึงสถาบันในสังคมต่างๆ กลุ่มคนในสังคม สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ระบบสภาพแวดล้อมอาจเป็นอุปสรรคหรือ

สนับสนุนการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ให้บรรลุเป้าหมายก็ได้ เป็นระบบที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเห็นได้ว่ารูปแบบและกลไกการให้บริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสมีการดำเนินงานที่ประกอบผู้รับบริการ คือ แม่วัยใสและครอบครัว และผู้ให้บริการคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ผ่านการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆที่ประกอบด้วยกิจกรรม วิธีการ และผู้รับผิดชอบ จนทำให้แม่วัยใสสามารถกลับไปอาศัยอยู่กับครอบครัวได้เช่นเดิม สอดคล้องกับ อังคณา ณรงค์ฤทธิ์ และ มาลี สบายยิ่ง (2561) ได้อธิบายการปรับตัวจากการตั้งครรรค์ไม่เพียงประสงค์ของนักศึกษา มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอัตมโนทัศน์ นักศึกษามีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น มีความเชื่อมั่นว่าสามารถเรียนหนังสือและเลี้ยงลูกไปพร้อมกันได้ มีทัศนคติที่ดี ตลอดจนใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสมเพื่อลดความรู้สึกผิด 2)ด้านบทบาทหน้าที่ คือ บทบาทการเป็นแม่ที่ดูแลตนเองและลูกที่อยู่ในครรภ์ ควบคู่กับการเป็นนักศึกษาที่ต้องทุ่มเทกับการเรียนมากขึ้น และ3)ด้านการพึ่งพาอาศัยผู้อื่น เป็นการขอความช่วยเหลือจากครอบครัว แฟน เพื่อน อาจารย์ และครอบครัวแฟน ในเรื่องค่าใช้จ่าย ค่าเล่าเรียน การให้คำปรึกษาและกำลังใจ และนันทพร บันติะ (2560) ได้กล่าวถึงความต้องการของวัยรุ่นตั้งครรรค์ มีความต้องการความช่วยเหลือ 3 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการเงิน แม่วัยรุ่นต้องการทุนทรัพย์ที่จะเข้ามาช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว และเป็นค่าดูแลบุตรหลังคลอดเป็นรายเดือน 2) ต้องการคำแนะนำและการบริการเพิ่มเติม ได้แก่ การให้คำแนะนำดูแลครรภ์ ตลอดจนการเลี้ยงดูแลเด็กแรกเกิดอย่างเหมาะสม และ3) ต้องการให้ประกันสังคมมีผลใช้งานทันที โดยไม่ต้องสำรองเงินตนเองก่อน

ส่วนที่ 5 แนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

5.1 แนวทางการพัฒนาในระดับปฏิบัติงาน

5.1.1 การเข้าถึงกลุ่มแม่วัยใส

ยังคงมีแม่วัยใสจำนวนไม่น้อยที่ยังเข้าไม่ถึงบริการสวัสดิการสังคมที่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดสรร เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องทำให้มีเพียงแม่วัยใสจำนวนหนึ่งที่เข้าถึงโอกาสได้รับสวัสดิการสังคม ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมประชาสัมพันธ์ผ่านตัวแทนชุมชน อาสาสมัครเพื่อให้แม่วัยใสเข้าถึงโอกาสและได้รับสวัสดิการสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้แม่วัยใส

5.1.2 การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

การทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและการได้รับความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องเป็นหัวใจหลักของการทำงานที่ทำให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน ดังนั้นการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงทำให้เกิดการพัฒนาบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างต่อเนื่อง

5.2 แนวทางพัฒนาระดับองค์กร

5.2.1 เสริมสร้างพลังในคนทำงาน

การพัฒนาบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้เจ้าหน้าที่เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าร่วมอบรมพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เจ้าหน้าที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองในการทำงานให้บริการให้ความช่วยเหลือ

5.2.2 สรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน

หน่วยงานให้ความช่วยเหลือยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนในการบริหารดำเนินงานจากการได้รับบริจาคเงินทุนและสิ่งของ ดังนั้น หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสจึงต้องมีการสรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต

5.3 แนวทางการพัฒนาระดับนโยบาย

การผลักดันให้เป็นสวัสดิการสุขภาพถ้วนหน้า

การให้บริการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสเป็นเพียงหน่วยงานทางเลือกหนึ่งและยังมีเงื่อนไขในการให้บริการสวัสดิการสังคมที่เป็นระยะยาว รวมถึงข้อจำกัดทางกฎหมาย เพื่อให้แม่วัยใสได้รับการจัดสวัสดิการสังคมตามสิทธิตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559 อย่างต่อเนื่อง

จากข้อมูลเบื้องต้นอาจสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนารูปแบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย 1)ระดับปฏิบัติงาน ได้แก่ การเข้าถึงกลุ่มแม่วัยใสและการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง 2)ระดับองค์กร ได้แก่ เสริมสร้างพลังในคนทำงานและสรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน และ 3)ระดับนโยบาย ได้แก่ การผลักดันให้เป็นสวัสดิการสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจุบันได้มีคลินิกวัยรุ่น เป็นคลินิกที่โรงพยาบาลจัดบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน (youth friend health service : YFHS) เพื่อให้วัยรุ่นและเยาวชนเข้าถึงและใช้บริการได้ตามความเหมาะสม

สอดคล้องกับความรับผิดชอบของโรงพยาบาลในการป้องกัน แก้ไข ดูแล และฟื้นฟูปัญหาสุขภาพ และอนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นและเยาวชน (ยุพา พูนขำ, สมศักดิ์ สุทัศนวรวิมล, รุจิรา วัฒนา ยิ่งเจริญชัย : 2554) ซึ่งในระดับปฏิบัติงานสอดคล้องกับระเบียบพรณ คำหอม(2546) ที่ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการทำงานที่สอดคล้องว่าผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ ควรมีการพัฒนาตนเอง ในด้านต่าง เช่น พัฒนาด้านองค์ความรู้ พัฒนาทักษะวิธีปฏิบัติงานใหม่ ซึ่งอาจมีการนำทักษะวิชาการมาใช้ร่วมกับการบริหารจัดการใหม่ได้ เช่นเดียวกับการทำงานร่วมกันกับสหวิชาชีพ ที่เชื่อว่าสามารถทำงานได้แก้ไขปัญหาได้ดีกว่าทำงานในวิชาชีพเดียว ซึ่งทีมงานที่เกี่ยวข้องต้องมีการติดต่อประสานงานกัน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ รวมถึงการประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน(Case Conference) โดยกำหนดบทบาทหน้าที่สหวิชาชีพชัดเจน

ข้อจำกัดงานวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ตรงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดมีจำนวนน้อยจึงทำให้มีการข้อมูลที่จำกัด
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในส่วนของผู้รับบริการที่ยินดีให้ข้อมูลกับผู้วิจัยมีจำนวนน้อยจึงทำให้ได้รับความเห็นจากผู้รับบริการไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้และพัฒนางานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

1.1 จากสถานการณ์การเข้าถึงข้อมูลบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลบริการสังคมต่างๆของแม่วัยใสจะเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมีการปรับรูปแบบการให้บริการที่เป็นมิตรกับแม่วัยใสและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อให้แม่วัยใสและครอบครัวสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการสังคมต่างๆได้อย่างครบถ้วน แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีแม่วัยใสจำนวนไม่น้อยที่ยังเข้าไม่ถึงข้อมูลและบริการสวัสดิการสังคม เนื่องจากการถูกตีตราจากสังคม และรู้สึกผิดที่ทำให้ครอบครัวอับอายจึงไม่กล้าเข้ารับบริการด้านสังคมที่สำคัญขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลบริการสวัสดิการสังคมต่างๆอย่างต่อเนื่อง หรืออาจผ่านตัวแทนหมู่บ้าน อสม หรือแกนนำชุมชน เพื่อให้แม่วัยใสและครอบครัวสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการต่างๆที่ควรได้รับ

1.2 จากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นไทยยังมีพฤติกรรมการใช้สื่อในด้านที่ไม่เหมาะสมและขาดการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสื่อต่างๆที่ปรากฏทั้งในโลกออนไลน์และสื่อที่เป็นวิทยุ โทรทัศน์ในรูปแบบ

โฆษณา ละคร หรือข่าวที่แสดงออกถึงความรุนแรง สิ่งยั่วยุ สื่อเหล่านี้ปัจจุบันแล้วมีอิทธิพลกับวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถค้นคว้าและเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสควรมีการให้ความรู้ ค้นหาวิธีการนำเสนอและควบคุมสื่อต่างให้มีการนำเสนอในเนื้อหาที่เหมาะสมกับสังคมไทย

1.3 จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของวัยรุ่นไทยในปัจจุบันที่อาจทำให้เกิดปัญหาซับซ้อนทำให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสต้องกระบวนการ และการดำเนินงาน ทำให้ส่งผลต่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่ต้องมีการปรับตัวละบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับผู้รับบริการ ดังนั้น หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ บุคลากร ได้รับการฝึกอบรมพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องและนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

1.4 เนื่องจากการทำงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสที่มีปัญหาซับซ้อน และแตกต่างกันตามรายกรณี ซึ่งบางรายอาจเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม หรือ การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การสร้างภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หน่วยงานสามารถให้บริการช่วยเหลือแม่วัยใสได้อย่างครบวงจรและง่ายต่อการดำเนินงาน หากต้องการส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่นเพื่อความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการทำงานกับสหวิชาชีพทำให้หน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสสามารถหาทางออกให้กับปัญหา หรือ มีที่ปรึกษาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเปรียบเทียบการทำงานให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกัน เนื่องการทำงานขององค์กรภาครัฐมีงบประมาณสนับสนุนอีกทั้งภาครัฐมีสิทธิในการดูแลและจัดสวัสดิการสังคมได้อย่างเต็มที่ แต่ในองค์กรพัฒนาเอกชนต้องสรรหาแหล่งเงินทุนด้วยตนเอง จึงทำให้การดำเนินงานมีลักษณะที่แตกต่างกัน

2.2 ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาพัฒนาเป็นคู่มือเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณานุกรม

- Aujoulat I, Libion F, Berrewaerts J, Noirhomme-Renard F, Deccache A. (2010) *Adolescent mothers' perspectives regarding their own psychosocial and health needs: a qualitative exploratory study in Belgium*. Patient Education and Counseling, (81), 448–453
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Bower, G. H. (1975). *Cognitive psychology: An introduction*. In W. K. Estes (Ed.), Handbook of learning and cognition (pp. 25-80). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Goleman, Daniel.n(1998). *Working with Emotion Intelligence*. New York: Bantam Books.
- Neisser, U. (1976). *Cognition and reality: Principles and implications of cognitive psychology*. San Francisco: Freeman.
- Nyameh Jerome (2013) *Application of the Maslow's hierarchy of need theory; impacts and implications on organizational culture, human resource and employee's performance*. International Journal of Business and Management Invention. Volume 2 Issue 3 March. 2013 P.39-45. www.ijbmi.org
- O.V.Panova, A.M.Kulikov, A.Berchtold, J.C. Suris. (2016, October) *Factors Associated with Unwanted Pregnancy among Adolescents in Russia*. Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology Volume 29. (5) : Pages 501–505
- Seeds of Success Seeking solutions for teen mothers and their children. (2011) Canada: United Way of Calgary and Area.
- Seegerstrom, S. C., Taylor, S. D., Kememy, M. E. & Fahey, J. L. (1998). *Optimism is associated with mood, coping and immune change in response to stress*. Journal of Personality and Social Psychology, 74, 1646-1655
- Stake, R. (1995). *The art of case study research* (pp. 49-68). Thousand Oaks, CA: Sage.

Stake, R. E. (1988). *Case Study Methods in Educational Research: Seeking Sweet Water*.
In R. M.

World Health Organization. (2004) *Adolescent pregnancy*. (Issues in adolescent health and development). Switzerland: World Health Organization, Geneva

กนกวรรณ ธราวรรณ. (2548). *บันทึกประสบการณ์ของผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม: รายงานผลการวิจัย*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสร้างความเข้าใจเพื่อสุขภาพผู้หญิง

กฤตยา อาชวนิจกุล และ กุลภา วจนสาระ (2557) *ท้องไม่พร้อม และอนามัยเจริญพันธุ์*. ใน *ประชากรและสังคม 2557 :การเกิดกับความมั่นคงในประชากรและสังคม*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (เอกสารทางวิชาการ/สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ;หมายเลข 434)

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ. (2556) *แม่วัยใส ความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย

กิงดาว มะโนวรรณ (2553). *แนวทางการแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : กรณีศึกษาโครงการคุณแม่วัยใสห่วงใยอนาคตศูนย์ฝึกอาชีพจังหวัดเชียงรายอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ยุทธศาสตร์การพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

จรรยาวัฒน์ ทับจันทร์ และคณะ. (2555) *ทางออก...ทางเลือกระบบบริการสุขภาพชุมชนป้องกันแก้ไขปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อม ในการสร้างเสริมสุขภาพในกลุ่มเยาวชน : การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน (เอกสารประกอบการประชุม)

จีรพรรณ กาญจนะจิตรา (2538). *การพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชนิดนารถ เจริญเนื่อง. (2557) *การจัดบริการสวัสดิการสังคมและการสังคมสงเคราะห์ของสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 4 มกราคม 2560, จาก http://61.19.50.68/dsdw/doc_pr/v1.pdf

ณทชา สุวรรณศรี. (2555) *การวิเคราะห์สภาพการณ์บริการสุขภาพครอบครัววัยรุ่นตั้งครรภ์: กรณีศึกษาครอบครัว ใช้บริการโรงพยาบาลหนองหนองคาย*. (รายงานการศึกษาอิสระ พย.ม. การพยาบาลครอบครัว) ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ณัฐยา บุญภักดี. (2552) การตั้งห้องไม่พร้อมและข้อเสนอเชิงนโยบาย. ใน ถึงเวลาต้องเข้าใจและ
แก้ไข--ความรุนแรงทางเพศ เอดส์ และห้องไม่พร้อม. กรุงเทพฯ : แผนงานสร้างเสริม
สุขภาพทางเพศ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม (เอกสาร์วิชาการสถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล)
- ตริงเนตร พรรณดวงเนตร. (2538) บริการสังคมที่หญิงตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาต้องการ.
(ปริญญาานิพนธ์ สส.ม. สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ทัศนีย์ ลักษณ์ภักชนชัช. (2545). การสังคมสงเคราะห์ชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นพวรรณ ศรีวงศ์พานิช (2557) คู่มือแนวทางการดูแลแม่วัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สถาบันราชานุกูล
กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- นภาพรณ หนะวานนท์. (2538) รายงานการวิจัยเรื่องการตอบโต้ของผู้หญิงเมื่อตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์
และการตัดสินใจยุติการตั้งครรภ์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- นันทพร ปันต๊ะ (2560) ปัญหาและความคาดหวังในชีวิตของวัยรุ่นตั้งครรภ์. (ปริญญาานิพนธ์ วท.ม.
สุขภาพจิต) คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- "บางสะพาน" ต้นแบบแก้ "ห้องวัยเรียน" ช่วยจำนวนแม่วัยรุ่นลดฮวบ (16 พฤษภาคม 2560) .
มติชน . สืบค้นข้อมูลเมื่อ 4 มกราคม 2560, จาก
<https://m.mgonline.com/qol/detail/9600000049540>
- บุญฤทธิ สุขรัตน์. (2557) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น :นโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และติดตาม
ประเมินผล. กรุงเทพฯ:สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- บุษชา บัวสาย และคณะ (2558) รูปแบบการทำงานของภาคีเครือข่ายอำเภอโนนสัง ในการป้องกัน
การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร จังหวัดหนองบัวลำภู : รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ :
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ประมาณ ถาวรพรหม. (2552) การศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ด้านการพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการสังคมของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 43 จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (การศึกษา
อิสระ รป.ม. รัฐประศาสนศาสตร์) เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

- พจนานันท์ หันจางสิทธิ์ และ ธีรณรงค์ สกุลศรี. (2557) ปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น : การศึกษาเชิงคุณภาพ. ใน การเกิดกับความมั่นคงในประชากรและสังคม. หน้า 163-180
นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- พรหมภา ขวัญเย็น (2557) การบริหารการช่วยเหลือวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในจังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ ปร.ม. การบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน) มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546. (2546, 24 กันยายน).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 94 ก หน้า 6-20
- มาลินี คงรีน. (2557) คุณแม่วัยใส : แนวทางป้องกันและแก้ไข. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์)
- ยศวัต อยุธยา (2555) ปัญหาเชิงจิตสังคมและสิ่งแวดล้อม และการประเมินความจำเป็นด้านร่างกายและจิตสังคม ในหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์อย่างต่อเนื่องในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ : การศึกษาเฉพาะกรณี ในคลินิกฝากครรภ์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. (ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. สุขภาพจิต). คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- ยุพา วงศ์ไชย (2520) ทฤษฎีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ : สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย
- ยูนิเซฟประเทศไทย. (2559) การวิเคราะห์สถานการณ์การตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในประเทศไทย : รายงานสังเคราะห์ 2558. กรุงเทพฯ : องค์การยูนิเซฟในประเทศไทย
- ระพีพรรณ คำหอม. (2557) สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัก ชุณหกาญจน์. (2556) การศึกษาการให้อภัยในวัยรุ่น กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือด้วยการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาการให้อภัยสำหรับวัยรุ่นและวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม. (ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วันทนีย์ วาสิกะสิน สุรางค์รัตน์ วศินารมณ และกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2536) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ

- วาสนา ถิ่นখনอน และ วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ (2555, เมษายน-มิถุนายน) การพัฒนาแนวทางการให้บริการหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น โดยครอบครัวมีส่วนร่วมในคลินิกฝากครรภ์ เครือข่ายบริการสุขภาพ อำเภอชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ ปีที่ 35. (2): 25-33
- วิชัย สุทนต์สิงห์ และคณะ. (2553) ชุมชนหนองเหมือดแอ่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในเด็กและเยาวชน ตำบลหนองเรือ อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู :รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ตรีณญู เรือนจันทร์. (2556, เดือนมกราคม-มีนาคม) สถานการณ์พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นในพื้นที่ พัฒนาค้นแบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น จังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่6. (1): หน้า 101-110
- ศรีทัตติมา พานิชพันธ์. (2536). งานสวัสดิการครอบครัวและเด็ก. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (8 มกราคม-ธันวาคม), 9-38.
- ศิริพร จิรวัดมนกุล; และคนอื่นๆ. (2554) รายงานการวิจัย การศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น(แม่วัยใส). ขอนแก่น:ศูนย์ประสานงานองค์การอนามัยโลกด้านการวิจัยและฝึกอบรมด้านเพศภาวะและสุขภาพสตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันราชานุกูล. (2557) คู่มือการดูแลแม่วัยรุ่น. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. สัญญา ภัทราชัย. (2547, ตุลาคม) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. จุลสารสายใยเพื่อวัยรุ่น. 1:10-13
- สำนักมาตรฐานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547) มาตรฐานการให้บริการสวัสดิการสังคมด้านเด็ก. กรุงเทพฯ :เอกสารวิชาการ สำนักงานปลัด กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). รายงานประจำปี 2561 สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2562
http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/index/reportRH/report_rh_61.pdf
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2562) แนวทางการปฏิบัติตามกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานบริการและการดำเนินการของสถานบริการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2562. กระทรวงสาธารณสุข

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2562) รายงานประจำปี 2561 สำนักงานอนามัย
เจริญพันธุ์. กระทรวงสาธารณสุข

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2560) ยุทธศาสตร์การป้องกันและ
แก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ.2560-2565 ตามพระราชบัญญัติการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559. โรงพิมพ์เทพปัญญาวิสัย
สินธุ์ เสี่ยมศักดิ์ (2548) การเผชิญปัญหาภาวะวิกฤต ภายใต้กระบวนการตัดสินใจเพื่อตั้งครรภ์ต่อ
ของหญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ด
ตระการ. (ปริญยานิพนธ์ สส.ม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุเทพ เชาวลิขิต. (2527) *สวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์

สุดาภรณ์ อรุณดี วุฒิสพร ญัฐรุจิโรจน์ พรรณทิพย์ กาหยี่ และวรวุฒิ พึ่งพัก (2559) *ความต้องการ
ของแม่วัยเยาว์เพื่อการแก้ไขปัญหาและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น*. วารสาร
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 19 ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม 2559
หน้า 276-289

สุดาภรณ์ อรุณดี วุฒิสพร ญัฐรุจิโรจน์ พรรณทิพย์ กาหยี่ และวรวุฒิ พึ่งพัก (2559).*ความต้องการ
ของแม่วัยเยาว์เพื่อการแก้ไขปัญหาและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น*. วารสาร
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 19 ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม 2559,
276-289

สุภาวรรณ เจตวงศ์, จาริรัตน์ ชุตระกุล, ประกายดาว พรหมประพัฒน์, สมสุข โสภานิตย์, จิตติมา
มโนนัย และ รุจิรา วัฒนายิ่งเจริญชัย (2556) *การให้บริการอนามัยการเจริญพันธุ์ : คู่มือ
สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข*. สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย : นนทบุรี

สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2559) *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :
กรุงเทพฯ

สุภิญญา อินฉิว. (2555) *การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ใน Practical Points in Adolescent
Health Care*. หน้า197 กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ
อนุกรรมการอนุกรรมการและชมรมสุขภาพวัยรุ่น

หทัยทิพย์ ไชยวาทิ (2551) *ประสบการณ์ด้านจิตใจของหญิงตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์*.

(ปริยานิพนธ์ ศศ.ม.-จิตวิทยาการปรึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อังคณา ณรงค์ฤทธิ และ มาลี สบายยิ่ง (2561) การปรับตัวจากการตั้งครุฑไม้พืงประสงค์ของ

นักศึกษา: กรณีศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคใต้. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปีที่ 26 ฉบับที่ 50 มกราคม-เมษายน 2561 หน้า 313-337

ภาคผนวก ก

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ ศธ ๖๔๒๔(๒)/๕๖๕

สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการฝ่ายสังคมสงเคราะห์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สรุปย่อโครงการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. ตัวอย่างประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวกุลชิตา อนุตรกุลศรี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยพฤกษศาสตร์ ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สภ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ เพื่อให้ นิสิตได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ มาเป็นข้อมูลประกอบการทำปริญญาโท ดังกล่าว สถาบันฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ท่านและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับดูแลวัยรุ่นตั้งครรภ์และบุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย) ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานและดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในระหว่างวันที่ เดือนสิงหาคม ๒๕๖๐ ถึง มกราคม ๒๕๖๑ และหากต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถติดต่อ นิสิตได้ที่ โทร. ๐๙๘-๓๘๙๕๑๖๒

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.นำชัย สุกฤษชัยสกุล)

รักษาราชการแทนหัวหน้าสาขาวิจัยพฤกษศาสตร์

สำนักงานผู้อำนวยการ

โทร. ๐๒-๒๕๘๔๔๘๒ โทรสาร ๐๒-๒๖๒๐๘๐๙

ติดต่อ นิสิต โทร. ๐๙๘-๓๘๙๕๑๖๒

ที่ ศธ ๖๔๒๔(๒)๕๖๖

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ๑๐๑๓๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเพื่อการศึกษาวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. สรุปย่อโครงการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. ตัวอย่างประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวกุลธิดา อนุตรกุลศรี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำลังศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศรา พึ่งโพธิ์สภ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ เพื่อให้ นิสิตได้ข้อมูลที่ต้องการ ครบถ้วน สมบูรณ์ มาเป็นข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังกล่าว สถาบันฯ จึงใคร่ขออนุญาตให้ นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ท่านและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับดูแลวัยรุ่นตั้งครรภ์และบุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง (รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย) ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานและดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองในระหว่างวันที่ เดือนสิงหาคม ๒๕๖๐ ถึง มกราคม ๒๕๖๑ และหากต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติมสามารถติดต่อ นิสิตได้ที่ โทร. ๐๙๘-๓๘๙๕๑๖๒

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.นำชัย คุงฤกษ์ชัยสกุล)

รักษาการแทนหัวหน้าสาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

สำนักงานผู้อำนวยการ

โทร. ๐๒-๒๕๘๔๔๘๒ โทรสาร ๐๒-๒๖๒๐๘๐๙

ติดต่อนิสิต โทร. ๐๙๘-๓๘๙๕๑๖๒

ภาคผนวก ข

ใบรับรองโครงการวิจัย

ที่ ศร 6922(4)/730

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

17 ส.ค. 2560

เรื่อง ขอแจ้งผลการพิจารณาโครงการวิจัยเลขที่ SWUEC 180/60
เรียน นางสาวกุลธิดา อนุตรกุลศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ใบรับรองโครงการวิจัย SWUEC/E-180/2560

ตามที่ท่านได้ส่งโครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบและกลไกการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส: กรณีศึกษาหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร โครงการวิจัยเลขที่ SWUEC 180/60 เพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ นั้น

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยดังกล่าว บัดนี้ คณะกรรมการฯ ให้การรับรองโครงการวิจัยดังกล่าวแล้วเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2560 รายละเอียดดังนี้

Certificate Number SWUEC/E-180/2560
Date of Approval 9 สิงหาคม 2560 (อายุใบรับรองโครงการวิจัย 12 เดือน)
Date of Expiration 9 สิงหาคม 2561
Continuing Review ทุก 12 เดือน (ครบกำหนดส่งรายงานครั้งแรก วันที่ 9 สิงหาคม 2561)

ในการนี้ คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ 已向ความกรุณาให้ผู้วิจัยส่งรายงานความก้าวหน้าของกรวิจัยและต่ออายุการรับรองก่อนกำหนดวันหมดอายุ 30 วัน เพื่อให้เป็นไปตามวิธีดำเนินการมาตรฐาน (SOPs version 2.0) ของคณะกรรมการฯ ทั้งนี้รายละเอียดของเอกสารที่ให้การรับรองตามที่ปรากฏใน Certificate of Approval (Certificate Number SWUEC/E-180/2560) ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(แพทย์หญิงสุวิทย์พร ภัทรสุวรรณ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

สถาบันยุทธศาสตร์การวิจัยและวิจัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
โทรศัพท์ 0-2619-5000 ต่อ 11013
โทรสาร 0-2259-1822

ภาคผนวก ค.

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
สำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน (ประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง)

จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์

เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กรและบุคคล

แนวคำถาม

1. ช่วยแนะนำตัวท่านหน่อยคะ และท่านทำงานด้านนี้ได้อย่างไร
2. การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสตามความเข้าใจของท่านคืออะไร
3. กิจกรรมการช่วยเหลือมีอะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมมีเป้าหมายอะไร
4. ในหน่วยงานของท่านมีระบบการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างไร
5. การให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานท่านแตกต่างจากที่อื่นอย่างไร
6. ตั้งแต่อดีต ถึง ปัจจุบันหน่วยงานท่านมีการเปลี่ยนแปลงการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างไรบ้าง
7. ท่านมีส่วนร่วม/เกี่ยวข้องกับแต่ละชั้นอย่างไร
8. ปัญหาและอุปสรรคการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในหน่วยงานของท่านมีอะไรบ้าง
9. ท่านคิดว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นมีส่วนช่วยเหลือแม่วัยใสอย่างไรบ้าง
10. ท่านคิดว่าการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานส่งผลอะไรและมีผลต่อใครบ้าง
11. ท่านคิดว่าความสำเร็จของการทำงานช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานคืออะไร
12. ท่านคิดว่าการบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสของหน่วยงานท่านประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไรทั้งในระดับบุคคลและองค์กร
13. ถ้าต้องมีการเปลี่ยนแปลง หรือทำใหม่ ท่านจะปรับปรุงอะไร อย่างไร

หมายเหตุ

1. คำถามข้อที่ 2-9 เป็นประเด็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงาน
2. คำถามข้อที่ 10-13 เป็นประเด็นผลการดำเนินงานการให้ความช่วยเหลือแม่วัยใส
3. เน้นคำตอบที่เกิดขึ้นจริง มากกว่าสิ่งที่ควรจะเป็น
4. แนวคำถามสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์

แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับแม่วัยใส
(ประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง)

จุดประสงค์ของการสัมภาษณ์

เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบและกลไกของการบริการสวัสดิการสังคมให้ความช่วยเหลือแม่วัยใสในมิติมูลเหตุ กระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นในระดับองค์กรและบุคคล

แนวคำถาม

1. ช่วยแนะนำตัวท่านหน่อยคะ ว่าชื่ออะไร อายุเท่าไร ครอบครัวตอนนี้เป็นอย่างไ
2. ท่านช่วยเล่าการมารับบริการจากหน่วยงานนี้ให้ฟังหน่อยว่ามารับบริการตั้งแต่เมื่อไร และรู้จักหน่วยงานนี้ได้ไย
3. เพราะเหตุใดท่านจึงมารับบริการที่หน่วยงานนี้
4. ท่านได้รับการช่วยเหลืออะไรบ้างและอย่างไร
5. ขณะที่เข้ารับบริการท่านได้ร่วมทำกิจกรรมใดบ้าง ลักษณะกิจกรรมเป็นอย่างไร
6. ภายหลังกลับมาพักอาศัยกับครอบครัวหน่วยงานได้ช่วยเหลือท่านอย่างไร
7. หน่วยงานได้ให้ความช่วยเหลือลูกของท่านหรือไม่ อย่างไร
8. ภายหลังได้รับการช่วยเหลือท่านได้รับผลอะไร อย่างไรบ้าง
9. ท่านคิดว่าคุณค่าที่ได้จากการร่วมกิจกรรมที่ท่านได้เข้าร่วมภาพรวมเป็นอย่างไรบ้าง
10. ท่านรู้สึกอย่างไรกับการให้บริการช่วยเหลือจากหน่วยงานนี้
11. อยากให้หน่วยงานนี้ช่วยเหลือ หรือ ปรับปรุงอะไรเพิ่ม
12. ท่านคิดว่าจะแนะนำหน่วยงานนี้กับบุคคลอื่นหรือไม่ เพราะอะไร

หมายเหตุ

1. คำถามข้อที่ 4-12 เป็นข้อความถามเพื่อเป็นเสมือนการตรวจเช็คข้อมูลในฐานะผู้รับบริการ
2. เน้นคำตอบที่เกิดขึ้นจริง มากกว่าสิ่งที่ควรจะเป็น
3. แนวคำถามสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	กุลธิดา อนุตรกุลศรี
วัน เดือน ปี เกิด	19 ธันวาคม 2532
สถานที่เกิด	พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2556 ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พ.ศ. 2562 ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

